Handbogsrum 2

Betænkning

vedrørende

REVISION AF RETSPLEJELOVENS AFSNIT OM ADVOKATER

afgivet af det af justitsministeriet den 4. april 1974 nedsatte udvalg.

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

Betænkning nr. 871

København 1979

ISBN 87-503-2925-1

Ju 00-62-bet.

J. H. SCHULTZ A/S
KØBENHAVN

Indholdsfortegnelse

Side

Indledning 9

Kapitel 1. Den historiske baggrund for de gældende regler i retsplejelovens afsnit om advokater 11

1.1. Sagførerloven af 1868 11
1.1.1. Betingelserne for sagførerbeskikkelse 11
1.1.1.1. Underretssagførere 11
1.1.1.2. Overretssagførere 11
1.1.1.3. Højesteretssagførere 11
1.1.1.4. Sagførerbeskikkelse til dommere og juridiske universitetslærere 11
1.1.1.5. Gebyr. Edelig erklæring 12
1.1.2. Sagførerfuldmægtige 12
1.1.3. Fortabelse af retten til at udøve sagførervirksomhed. Sagføreres rettigheder og pligter 12
1.1.4. Ingen regler om sagførerorganisation eller disciplinærmyndighed . . . 12

1.2. Retsplejeloven af 1916 12
1.2.1. Betingelserne for beskikkelse som sagfører (advokat) 12
1.2.1.1. Underretssagførere 12
1.2.1.2. Landsretssagførere 13
1.2.1.3. Højesteretssagførere 13
1.2.1.4. Gebyr. Højtidelig forsikring 13
1.2.2. Uforenelighed med anden virksomhed 13
1.2.3. Fuldmægtige 13
1.2.4. Sagførerorganisation, disciplinærmyndighed 13
1.2.4.1. 2. proceskommissions forslag 13
1.2.4.2. Lovforslag 1880 og 1888 14
1.2.4.3. Disciplinærmyndighed i Den danske Sagførerforening 15
1.2.4.4. 3. proceskommissions betænkning 15
1.2.4.5. Forslag til retsplejelov 15
1.2.4.6. Hovedindholdet af den gældende ordning 15

1.3. De væsentligste senere ændringer i retsplejelovens afsnit om sagførere (advokater) 16
1.3.1. Lov nr. 300 af 13. juli 1922 (proceduretilladelse) 16
1.3.2. Lov nr. 209 af 23. juli 1932 16
1.3.2.1. Ændrede regler for møderet for Højesteret 16
1.3.2.2. Karakterkrav for underretssagførerbeskikkelse 16
1.3.2.3. Hjemmel for oprettelse af advokatnævnet 16
1.3.3. Lov nr. 125 af 10. maj 1958 16
1.3.3.1. Fællesbetegnelsen advokat indføres 16
1.3.3.2. Betingelserne for advokatbeskikkelse 16
1.3.3.3. Betingelser for møderet for landsret og Højesteret 17
1.3.4. Lov nr. 267 af 26. juni 1975 17
1.3.4.1. Karakterkrav for meddelelse af advokatbeskikkelse m. v. bortfalder . . 17

Side
1.3.4.2. Adgang til at have to fuldmægtige . . . 17
1.3.5. Lov nr. 258 af 26. maj 1976 (prøvesagers antal) . . . 17

Kapitel 2. Nogle andre landes regler om advokater . . . 18

2.1. Norge . . . 18
2.1.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed . . . 18
2.1.2. Rettigheder og pligter . . . 18
2.1.3. Organisation og disciplinærmyndighed . . . 19

2.2. Sverige . . . 20
2.2.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed . . . 20
2.2.2. Rettigheder og pligter . . . 20
2.2.3. Organisation og disciplinærmyndighed . . . 21

2.3. England . . . 21
2.3.1. Barristers . . . 21
2.3.1.1. Uddannelse . . . 21
2.3.1.2. Rettigheder og pligter . . . 22
2.3.1.3. Organisation og disciplinærmyndighed . . . 22
2.3.2. Solicitors . . . 22
2.3.2.1. Uddannelse . . . 22
2.3.2.2. Rettigheder og pligter . . . 23
2.3.2.3. Organisation og disciplinærmyndighed . . . 23

2.4. Vesttyskland . . . 24
2.4.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed . . . 24
2.4.1.1. Uddannelseskrav . . . 24
2.4.1.2. Øvrige krav . . . 24
2.4.1.3. Optagelse ved en domstol . . . 24
2.4.2. Rettigheder og pligter . . . 24
2.4.3. Advokatmyndigheder . . . 24
2.4.3.1. Rechtsanwaltskammer . . . 24
2.4.3.2. Bundesrechtsanwaltskammer . . . 25
2.4.3.3. Advokaternes retsmyndigheder . . . 25
2.4.4. Anwaltsverein . . . 25

2.5 Frankrig . . . 25
2.5.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed . . . 26
2.5.1.1. Den teoretiske uddannelse . . . 26
2.5.1.2. Den praktiske uddannelse . . . 26
2.5.1.3. Øvrige betingelser for udøvelse af advokatvirksomhed . . . 26
2.5.2. Rettigheder og pligter . . . 27
2.5.3. Organisation og disciplinærmyndighed . . . 27

Kapitel 3. EF-regler af betydning for advokaters retsstilling . . . 28

3.1. Indledning . . . 28
3.2. EF-reglernes betydning for en advokats etablering i en anden medlemsstat . . . 28
3.2.1. Reyners-dommen . . . 28
3.2.2. Thieffry-dommen . . . 29

Side

3.3. EF-regler om advokaters frie udveksling af tjenesteydelser, v. Binsbergen-dommen . . . 30
3.4. EF-rådets direktiv af 22. marts 1977 om lettelser med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters frie udveksling af tjenesteydelser . 31
3.4.1. Direktivets væsentligste bestemmelser . . . 31
3.4.1.1. Repræsentation og forsvar i retten m. v. . . . 31
3.4.1.2. Udenretlig bistand . . . 31
3.4.1.3. Bobehandling og skødeskrivning . . . 32
3.4.1.4. Disciplinær forfølgning . . . 32
3.4.2. Gennemførelse af direktivet i Danmark . . . 32
3.4.3. Direktivets virkning på vinkelskriverloven . . . 33

Kapitel 4. Advokatrådets fuldmægtigkurser . . . 34

4.1. Det praktisk-juridiske kursus i København . . . 34
4.2. Det jysk-fynske advokatkursus . . . 34
4.3. Advokatrådets uddannelsesudvalg . . . 35
4.4. Særlige fuldmægtigkurser fra 1972 . . . 35
4.5. Kursusvirksomheden efter fremkomsten af advokatrådets uddannelsesudvalgs betænkning 1974 . . . 36

Kapitel 5. De gældende regler for behandlingen af klager over advokater og advokatmyndighedernes behandling af salærtvister. Disciplinær- og klageregler for andre erhverv . . . 38

5.1. Indledning . . . 38
5.2. Retsgrundlaget for advokatrådets myndighed . . . 38
5.3. Advokatmyndighederne . . . 39
5.3.1. Advokatnævnet . . . 39
5.3.2. Kredsbestyrelserne . . . 39
5.4. Disciplinærmyndighedens indhold og afgrænsning i forhold til almindelige erstatnings- og strafferegier . . . 39
5.4.1. Indledning . . . 39
5.4.2. Nærmere om disciplinærmyndighedens indhold . . . 40
5.4.3. Afgrænsning i forhold til anklagemyndighedens og domstolenes straferetlige kompetence . . . 40
5.4.4. Den særlige straffebestemmelse for advokater i retsplejelovens § 136 . . 41
5.4.5. Særligt om erstatningskrav mod advokater . . . 41
5.5. Advokatmyndighedernes behandling af klager over advokaters udøvelse af advokatvirksomhed (disciplinærsagerne) . . . 42
5.5.1. Behandlingen ved kredsbestyrelserne . . . 42
5.5.2. Sagernes behandling ved advokatnævnet . . . 43
5.6. Advokatmyndighedernes behandling af salærtvister . . . 43
5.7. Statistiske oplysninger vedrørende advokatnævnets virksomhed 43

Side
5.8. Disciplinærregler inden for andre erhverv. Forbrugerklagenævnet . . . 44
5.8.1. Statsautoriserede og registrerede revisorer . . . 44
5.8.2. Landinspektorer . . . 45
5.8.3. Dispachorer . . . 45
5.8.4. Privatpraktiserende læger . . . 45
5.8.5. Forbrugerklagenævnet . . . 45

Kapitel 6. Udvalgets principielle overvejelser . . . 47

6.1. Indledning . . . 47
6.2. Advokaters uddannelse . . . 47
6.2.1. Indledning . . . 47
6.2.2. Den teoretiske uddannelse . . . 48
6.2.2.1. Karakterkrav . . . 48
6.2.2.2. Efteruddannelse . . . 48
6.2.2.3. Flertallets indstilling: obligatorisk efteruddannelse . . . 48
6.2.2.4. Mindretallets indstilling: ikke obligatorisk efteruddannelse . . . 51
6.2.3. Den praktiske advokatuddannelse . . . 52
6.2.3.1. Uddannelsestidens længde. Halvdagsstillinger . . . 52
6.2.3.2. Advokatfuldmægtig . . . 53
6.2.3.3. Andre stillinger (generelt) . . . 54
6.2.3.4. Stillinger i domstolene og anklagemyndigheden . . . 54
6.2.3.5. Andre stillinger end stillinger i domstolene og anklagemyndigheden . . 55
6.2.3.6. Fravigelse af sædvanlige uddannelseskrav i undtagelsestilfælde . . . 55
6.3. Moderet for landsret og Hojesteret . . . 56
6.3.1. Moderet for landsret . . . 56
6.3.2. Moderet for Hojesteret . . . 56
6.3.2.1. Erhvervelse af moderet . . . 56
6.3.2.2. Fratagelse af moderet . . . 57
6.4. Advokatvirksomhed i aktieselskabsform . . . 57
6.5. Advokaters særlige pligter - god advokatskik . . . 58
6.5.1. Erstatningsansvar . . . 58
6.5.2. Strafansvar . . . 58
6.5.3. God advokatskik . . . 59
6.5.4. Klientkontosystemet, ansvarsforsikring, erstatningsfond m. v. . . . 59
6.6. Advokaters reklamering . . . 60
6.7. Advokatsamfundet og dets myndighed. Klager over advokater . . . 61
6.7.1. Indledning . . . 61
6.7.2. Forbrugerrådets opfattelse . . . 62
6.7.3. Udvalgets overvejelser . . . 62
6.7.3.1. Erstatningssager . . . 63
6.7.3.2. Disciplinærsager, der rejses af advokatrådet, og klager fra en anden advokat . . . 63
6.7.3.3. Salærsager . . . 64
6.7.3.4. Disciplinærsager, der rejses af private . . . 65
6.7.3.5. Sagernes behandling . . . 67
6.7.3.6. Modeoffentlighed ved advokatnævnet og salærklagenævnene . . . 67
6.7.3.7. Offentliggørelse af afgørelser truffet af advokatnævnet og salærklagenævnene . . . 68

Side
6.8. Ophør af retten til at udøve advokatvirksomhed 68

Kapitel 7. Udkast til retsplejelovens første bogs sjette afsnit. Advokater 71

Kapitel 8. Bemærkninger til lovudkastet 76

Bilag.

1. Retsplejelovens første bog sjette afsnit. Advokater, jfr. lovbekendtgørelse nr. 488 af 2. oktober 1978 83
2. Borgerlig straffelovs §§ 78 og 79 89
3. Vedtægt for Det danske Advokatsamfund 90
4. Regler for god advokatskik og kollegialitet 103
5. EØF-traktatens 2. del, afsnit III, kapitlerne 2 og 3 (art. 52-66) 108
6. EF-direktivet om advokaters tjenesteydelser 111
7. Udvalgets skrivelse af 10. oktober 1974 til justitsministeriet. (Ophævelse af karakterkrav til advokatbeskikkelse m. v.) 114
8. Udvalgets skrivelse af 1. november 1974 til justitsministeriet (Antallet af advokatfuldmægtige) 119
9. Udvalgets skrivelse af 3. juli 1975 til justitsministeriet (Antallet af prøvesager) 120
10. Statistik vedrørende advokatnævnets virksomhed 121
11. Udkast til bekendtgørelse om adgangen til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform (af landsretssagfører Niels Th. Kjølbye) 123
12. De af advokatrådet til monopoltilsynet anmeldte nye regler om reklamering 127
13. Forbrugerombudsmandens skrivelse af 9. januar 1978 om advokaters reklamering 129
14 a-f. Udvalgets brevveksling med forbrugerrådet 131
15. Monopol-ankenævnets kendelse af 18. december 1978 (Uddrag) 144

Indledning.

Den 4. april 1974 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at foretage en gennemgang af retsplejelovens 1. bogs 6. afsnit om advokater.

Nedsættelsen af udvalget skete efter anmodning af advokatrådet, der over for justitsministeriet havde påpeget, at der, bortset fra lov nr. 125 af 10. maj 1958 vedrørende bl. a. ændringer i advokaters stillingsbetegnelse og møderet, ikke var sket væsentlige ændringer i retsplejelovens advokatafsnit siden lov nr. 209 af 23. juli 1932, og at der nu var behov for ændringer på en række punkter.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:

Højesteretsdommer, nu højesteretspræsident Mogens Hvidt, formand,

Landsretssagfører Niels Th. Kjølbye (udpeget af advokatrådet),

Generalsekretær, advokat Poul Østergaard (udpeget af advokatrådet),

Advokat Niels Hove (udpeget af advokatfuldmægtigforeningen),

Kontorchef Ole Perch Nielsen, justitsministeriet.

Som sekretær for udvalget beskikkedes fuldmægtig i justitsministeriet Niels Waage.

Den 10. september 1974 beskikkedes professor, dr. jur. Bernhard Gomard som medlem af udvalget.

Efter at kontorchef Perch Nielsen var blevet konstitueret som departementschef i ministeriet for kulturelle anliggender, udtrådte han af udvalget den 28. oktober 1974 og blev afløst af kontorchef Poul Lundbæk Andersen, justitsministeriet.

Den 30. oktober 1975 udtrådte kontorchef Lundbæk Andersen af udvalget og blev afløst af kontorchef i justitsministeriet, nu statsadvokat Jacques Hermann.

Fuldmægtig Erik Lohmann Davidsen, indenrigsministeriet, der siden august 1975 havde deltaget i udvalgets møder som observatør for Danmarks Jurist- og Økonomforbund, blev beskikket som medlem af udvalget den 28. januar 1977.

Udvalget har holdt ca. 40 møder. Til brug ved overvejelserne om den fremtidige behandling af klager over advokater har udvalget forhandlet med forbrugerrådet, jfr. kapitel 6 (pkt. 6.7.2).

Straks ved udvalgets nedsættelse blev det af justitsministeriet anmodet om at fremkomme med en særskilt udtalelse om, hvilke ændringer der burde foretages i retsplejelovens §§ 119, 124 og 129 efter gennemførelsen af undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 148 af 5. april 1971 om karaktergivning ved de højere uddannelsesinstitutioner. Baggrunden for denne anmodning var, at bekendtgørelsen ved at erstatte »16-skalaen« med »13-skalaen« for juridisk embedseksamen afskaffede de hovedkarakterer, som retsplejeloven hidtil havde henvist til.

Udvalget afgav udtalelse om dette spørgsmål ved skrivelse af 10. oktober 1974 til justitsministeriet (optrykt som bilag 7).

Udvalget har endvidere ved skrivelse af 1. november 1974 afgivet særskilt udtalelse om spørgsmålet om udvidelse af antallet af en advokats fuldmægtige (optrykt som bilag 8).

Endelig har udvalget ved skrivelse af 3. juli 1975 afgivet særskilt udtalelse vedr. spørgsmålet om en ændring af antallet af prøvesager ved landsretsprøven (optrykt som bilag 9).

Som resultat af udvalgets arbejde i øvrigt fremkommer denne betænkning.

København, den 2. november 1978.

E. Lohmann Davidsen B. Gomard J. Hermann

Niels Hove Mogens Hvidt (formand) Niels Th. Kjølbye Poul Østergaard

/ N. Waage (sekretær)

Kapitel 1.

Den historiske baggrund for de gældende regler i retsplejelovens afsnit om advokater.

1.1. Sagførerloven af 1868[1])

Mens hvervet som advokat (prokurator, sagfører) under enevælden betragtedes som et egentligt embedshverv, gennemførtes der i overensstemmelse med de principper, som lå til grund for næringsloven af 1857, ved sagførerloven af 26. maj 1868 den fundamentale ændring i sagførernes etableringsforhold, at enhver, der opfyldte en række betingelser, der var fastsat i loven, havde et retskrav på at få meddelt beskikkelse som sagfører. Sagførerhvervet blev herved et frit erhverv, og den af statsmagten uafhængige sagførerstand, der måtte være en af forudsætningerne for den kommende retsplejereform, var hermed skabt.

1.1.1. Betingelserne for sagførerbeskikkelse.

Efter sagførerloven af 1868 skulle en sagforer have indfødsret, være fyldt 25 år og måtte ikke være under konkurs eller umyndiggjort. Endvidere skulle han have »ført en retskaffen vandel«. Sagførervirksomhed kunne ikke forenes med en række stillinger inden for øvrigheden, domstolene og politiet.

Der fandtes efter loven tre grupper af sagførere: Underretssagførere, overretssagførere og hojesteretssagførere.

1.1.1.1. Underretssagførere.

Underretssagførere skulle enten have taget den fuldstændige juridiske eksamen mindst med karakteren haud illaudabilis (jfr. pkt. 1 i udvalgets skrivelse af 10. oktober 1974 til justitsministeriet, der er optrykt som bilag 7) eller have bestået den juridiske eksamen for ustuderede med første karakter. Endvidere krævedes en praktisk uddannelse, idet ansøgeren enten i tre år skulle have været autoriseret fuldmægtig hos en sagfører og som sådan givet stadigt møde i en ret samt deltaget i de hos hans principal forefaldende forretninger, navnlig i affattelsen af indlæg, eller i tre år have gjort stadig tjeneste som amts- eller dommerfuldmægtig.

1.1.1.2. Overretssagførere.

Overretssagførere skulle have bestået den fuldstændige juridiske eksamen med mindst karakteren haud illaudabilis. Desuden skulle de i tre år have været i virksomhed enten som underretssagfører eller som fuldmægtig hos en højesterets- eller overretssagfører og i denne egenskab have givet stadigt møde for en af overretterne samt deltaget i de forefaldende forretninger, navnlig i affattelsen af indlæg.

1.1.1.3. Højesteretssagførere.

Højesteretssagførere skulle have bestået den fuldstændige juridiske eksamen mindst med karakteren laudabilis og i tre år have været i virksomhed som overretssagfører samt have aflagt fyldestgørende prøve ved for Højesteret at udføre fire sager, nemlig to straffesager, en som aktor og en som defensor, og to private sager, hvoraf i alt fald den ene for citanten (appellanten).

1.1.1.4. Sagførerbeskikkelse til dommere og juridiske universitetslærere.

[1]) Om tiden for sagforerloven henvises til Axel H. Pedersen: Det Danske Advokatsamfund 1919-1969 pag. 23-28.

Dommere og universitetslærere i lovkyndighed, som i tre år havde været i sådan virksomhed, havde samme adgang som overretssagførere til at aflasgge den nævnte prøve som højesteretssagførere, og de kunne få meddelt beskikkelse som overrets- eller underretssagfører uden at have været i nogen af de stillinger, som ellers krævedes dertil.

1.1.1.5. Gebyr. Edelig erklæring.

Der var fastsat et særligt gebyr for sagførerbeskikkelsen, og denne udleveredes ikke, før den pågældende havde underskrevet en edelig forsikring om, **at** han med flid og troskab ville udføre de sager, som betroedes ham, og at han i det hele samvittighedsfuldt ville opfylde sine pligter som sagfører.

1.1.2. Sagførerfuldmægtige.

Enhver sagfører kunne af retten få autoriseret en fuldmægtig, der undtagen for Højesteret kunne møde for vedkommende sagfører i de retter, ved hvilke denne var berettiget til at møde.

1.1.3. Fortabelse af retten til at udøve sagførervirksomhed. Sagføreres rettigheder og pligter.

Efter sagførerloven mistede sagføreren retten til at udøve sagførervirksomhed, når han havde gjort sig skyldig i en i den offentlige mening vanærende handling.

Om sagføreres rettigheder og pligter bestemte loven blot, at den tidligere lovgivnings regler om sagførere fortsat var i kraft i det omfang, den ikke stred mod sagførerloven. Sagførernes ret til at give møde ved domstolene fremgik således fremdeles af D.L. 1-9-14, og 1866-straffelovens bestemmelser om embedsforbrydelser antoges at finde anvendelse også på sagførere.

1.1.4. Ingen regler om sagførerorganisation eller disciplinærmyndighed.

Sagførerloven indeholdt ingen bestemmelser om en organisering af sagførerne eller om nogen særlig disciplinærmyndighed for sagførere.

Under udarbejdelsen af forslaget til sagførerloven var det ganske vist blevet overvejet at udfærdige regler om et disciplinærråd, der skulle nedsættes af justitsministeriet. Der blev imidlertid fra sagførernes side protesteret voldsomt mod disse planer, der opfattedes som udtryk for mistillid til standen. Det lovforslag, der blev forelagt rigsdagen, kom derfor ikke til at indeholde noget om et sagførerråd. Tanken om indførelse af en disciplinærmyndighed var dog stærkt fremme under rigsdagsbehandlingen.

1.2. Retsplejeloven af 1916.

Retsplejeloven indeholder et afsnit om sagførere (nu advokater), der i hovedsagen bygger på de principper, der gjaldt for den tidligere ordning.

1.2.1. Betingelserne for beskikkelse som sagfører (advokat).

Dette gælder således med hensyn til de generelle betingelser for at få meddelt beskikkelse.

Den, der ønsker beskikkelse, skal have indfødsret, være fyldt 25 år, ikke være ude af rådighed over sit bo og have ført en retskaffen vandel.

Retsplejeloven opretholdt oprindelig den tidligere tredeling af sagførere:

1.2.1.1. Underretssag/ørere.

Underretssagførere skulle have bestået den fuldstændige juridiske eksamen mindst med karakteren haud illaudabilis (2.karakter), (jfr. pkt. 1 i udvalgets skrivelse af 10. oktober 1974 til justitsministeriet, der er optrykt som bilag 7) eller juridisk eksamen for ustuderede mindst med karakteren bekvem eller første karakter. Karakterkravet ændredes ved lov nr. 209 af 23. juli 1932, jfr. under 1.3.2.2. Endvidere krævedes 3 års virksomhed enten ved som autoriseret fuldmægtig hos en sagfører at have deltaget i dennes forretninger, herunder behandlingen af retssager, eller som retsskriver, politimester, politifuldmægtig i København eller fuldmægtig hos en dommer eller en politimester.

Der er ved senere lovændringer blevet givet mulighed for, at virksomhed i andre stillinger end de nævnte helt eller delvis kan

medregnes i de tre år (f.eks. 2 års virksomhed som amtsfuldmægtig).

1.2.1.2. Landsretssagførere.

Landsretssagførere skulle have bestået den fuldstændige juridiske eksamen, mindst med karakteren haud illaudabilis efter denne eksamens tidligere ordning eller haud illaudabilis Imi gradus (2. karakter af 1. grad) efter den nyere ordning, samt i 3 år have været i virksomhed som sagfører ved underret eller som anklager ved en underret eller som autoriseret fuldmægtig hos en højesteretssagfører eller landsretssagfører eller som medhjælper hos en overanklager (statsadvokat) stadig have deltaget i behandlingen af retssager.

Som noget nyt i forhold til, hvad der tidligere havde været gældende for overretssagførere, skulle landsretssagførere bestå en prøve, der omfattede udførelsen af 3 sager for landsretten. Man indførte altså en ordning svarende til procedureprøven ved Højesteret. Baggrunden herfor var ifølge retsplejelovens motiver indførelsen af mundtlighedsprincippet i processen. Tidligere havde kun højesteretsproceduren og proceduren ved sø- og handelsretten i København været mundtlig, og man anså det derfor for en nødvendig konsekvens af, at princippet nu gjaldt ved de øvrige retter, at landsretssagførere skulle dokumentere deres egnethed til at procedere mundtligt gennem aflæggelse af en prøve. Hertil kom, at der oprindelig ikke var adgang for de vordende landsretssagførere til at opnå praktisk erfaring i procedure i deres fuldmægtigtid. Der blev åbnet mulighed for landsretssagføreres fuldmægtige til at procedere for landsretten ved lov nr. 300 af 13. juli 1922 (jfr. afsnit 1.3.1.).

Når en procedureprøve ikke blev indført for underretssagførere, skyldtes det ifølge motiverne, at man antog, at underretsproceduren ville få et mere formløst præg end landsretsproceduren, og navnlig, at der ikke fandtes nogen, for hvem prøven kunne aflægges, idet man fandt, at det næppe lod sig gøre at henlægge bedømmelsen af prøven til underretten, der altid alene var beklædt af en enkelt dommer.

1.2.1.3. Højesteretssagførere.

Højesteretssagførere skulle indtil 1932 have bestået den fuldstændige juridiske eksamen mindst med karakteren laudabilis (1. karakter) samt enten i 3 år have været i virksomhed som landsretssagfører eller overanklager (statsadvokat) eller i lige så lang tid have været i virksomhed som universitetslærer i lovkyndighed eller som dommer. Endvidere skulle højesteretssagførere have bestået en prøve i procedure for Højesteret, der bestod i udførelsen af tre sager, der sluttede med mundtlig domsforhandling. Disse regler ændredes væsentligt ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 (jfr. afsnit 1.3.2.1.).

1.2.1.4. Gebyr. Højtidelig forsikring.

Retsplejeloven har opretholdt de tidligere regler om betaling af afgift og afgivelse af en højtidelig forsikring, forinden beskikkelsen kan udleveres.

1.2.2. Uforenelighed med anden virksomhed.

Retsplejeloven indeholder nærmere regler om uforenelighed mellem sagførervirksomhed og virksomhed som dommer, anklager eller andet offentligt hverv.

1.2.3. Fuldmægtige.

Den tidligere adgang for en sagfører til at have en autoriseret fuldmægtig, der i et vist omfang kunne give møde for principalen ved domstolene, blev opretholdt.

1.2.4. Sagførerorganisation, disciplinærmyndighed.

Den væsentligste nyskabelse ved retsplejeloven var, at der nu blev etableret en organisation, som alle sagførere efter loven pligtmæssigt er medlemmer af, og som har en udstrakt disciplinærmyndighed. Spørgsmålet herom havde været meget omstridt under forberedelserne af retsplejeloven.

1.2.4.1. 2. proceskommissions forslag.

Allerede i 1876 havde 2. proceskommission foreslået oprettelsen af et sagførerråd med disciplinærmyndighed og myndighed til med bindende virkning for sagføreren at afgøre tvistigheder mellem denne og en klient angående vederlag.

Det fremgår af kommissionens betænkning, at forbilledet for den foreslåede disciplinærordning var det franske system, hvorefter der på hvert sted, hvor en kollegialret havde sæde, fandtes et disciplinærråd, hvis medlemmer var valgt af og blandt de advokater, der var indskrevet ved den pågælden-

de ret. Dette disciplinærråd skulle først og fremmest føre tilsyn med, at advokaterne i deres virksomhed som sådanne undgik ethvert pligtstridigt eller uhæderligt forhold, og rådet kunne skride ind over for en advokat med advarsel eller irettesættelse, eventuelt suspension i op til 1 år eller endog helt slette ham af advokatlisten. Den franske disciplinærmyndighed var ganske uafhængig af domstolenes almindelige straffemyndighed. Dog kunne rådets kendelser i et vist omfang ankes til appelretten for vedkommende retskreds.

Disciplinærrådet havde også kompetence til at påkende tvistigheder angående de af advokaterne beregnede honorarer.

På daværende tidspunkt var der i flere tyske stater oprettet sagførerråd efter fransk forbillede. Proceskommissionen henviste endvidere til den engelske ordning med de store sagførerkorporationer (Inns of Court), der havde en meget udstrakt disciplinærmyndighed.

Efter kommissionens forslag skulle der for hver landsretskreds oprettes et sagførersamfund med et sagførerråd, der skulle føre almindeligt tilsyn med sagførerne i deres virksomhed som sådanne. Ud over at påse, at sagførerne holdt sig lovene efterrettelige, skulle sagforerrådet sørge for, at sagførerne i deres virksomhed undgik alt, hvad der ikke kom overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en sagfører burde udvise.

Sanktionerne skulle være irettesættelse, bøde, forbud mod udførelse af bestemte sager og suspension i op til et år. Når alvorligere sanktioner blev anvendt mod en sagfører, skulle han kunne indbringe kendelsen for landsretten. Her skulle mindst 5 dommere herefter tage stilling til, om sagførerrådets beslutning skulle stadfæstes eller ophæves.

Endvidere skulle sagførerrådet med bindende virkning have ret til at afgøre tvistigheder angående vederlag for den af dem ydede tjeneste og bistand til private, når disse i denne anledning henvendte sig til det.

I bemærkningerne til forslaget udtaltes bl. a.:

»Om oprettelsen af en disciplinærmyndighed for sagførere stemmer med forholdets natur, har såvel andetsteds som hos os været genstand for tvivl, idet man har bestridt, at der var særlig grund til at stille sagførervirksomhed under en kontrol, som ingen anden næringsvirksomhed er undergivet. Denne tvivl er imidlertid kun begrundet fra det standpunkt, der i sagførervirksomheden alene ser en næring. Går man derimod med det foreliggende forslag ud fra, at denne virksomhed ifølge dens betydning for selve retsplejen også har en anden side, som navnlig gør sig gældende i den mundtlige rettergang, kan ønskeligheden af en særlig kontrol med sagførervirksomheden i og for sig ikke bestrides. Spørgsmålet er kun, om det er muligt at tilvejebringe en virksom kontrol i så henseende uden at gøre brud på den uafhængighed, som tilkommer sagførerstillingen.

Fra dette synspunkt må det utvivlsomt forkastes at stille sagførervirksomheden under en almindelig kontrol fra embedsmyndighedernes side. De samme hensyn, som har ført til ikke at betinge adgangen til sagførervirksomhed af regeringens tilladelse, taler også for at hævde sagførernes uafhængighed af statsmagten i udøvelsen af deres kald. Derimod skønnes det ikke, at en kontrol, som udgår fra sagførersamfundet selv, skulle kunne gøre noget skår i sagførerstillingens uafhængighed og værdighed. Heller ikke er der grund til at antage, at sagførerrådene skulle være tilbøjelige til at gå det enkelte medlem af samfundet for nær. Efter de erfaringer, man andetsteds har gjort, er det snarere at befrygte, at rådene vil vise for stor tilbageholdenhed i udøvelsen af deres tilsynsmyndighed. Da denne imidlertid ikke afskærer nogen af de veje, ad hvilke man hidtil har kunnet gøre ansvar gældende imod sagførere, men kun er bestemt til at være et supplement til disse, kan der selvfølgelig ikke derfra hentes nogen afgørende indvending imod institutionen.«

Videre udtaltes det, at det ikke var muligt nærmere at præcisere, hvornår der forelå en overtrædelse af sagførerpligterne. Der ville ikke sjældent være »overtrædelser«, imod hvilke der efter omstændighederne ikke var grund til at skride ind. Det måtte overlades til sagførerrådets skøn at afgøre, hvad der var omfattet af denne almindelige ramme.

1.2.4.2. Lovforslag 1880 og 1888.

Allerede i 1880 blev der af justitsministeren fremsat forslag til nye lovregler, der hvilede på 2. proceskommissions betænkning. Forslaget gik bl. a. ud på at indføre en sagførerorganisation med disciplinærmyndighed

og at indføre strengere betingelser for meddelelse af sagførerbeskikkelse. Dette skyldtes bl. a. den stigning i antallet af sagførere, der var sket efter gennemførelsen af 1868-loven. Forslaget blev dog ikke vedtaget af rigsdagen. Et lovforslag med væsentligt samme indhold fremsat i 1888 blev heller ikke vedtaget.

I bemærkningerne til lovforslaget fra 1880 blev forslaget om indførelsen af en særlig disciplinærmyndighed bl. a. begrundet med, at det ikke var tilstrækkeligt med en adgang til at anlægge sag ved domstolene og muligheden for at gøre strafansvar gældende mod en sagfører. En sagførers forhold kunne være »utilbørligt«, selv om det ikke var strafbart. Der ville derfor være trang til indskriden fra en offentlig myndighed, da sagførerne var »offentlige funktionærer, der arbejder i retsplejens interesse«. Men fordi deres kaldelse ikke (længere) foregik i de former, hvori ellers udnævnelse af offentlige funktionærer foregår, kunne de ikke unddrages den disciplinærmyndighed, som ellers gjaldt for statens embeds- og bestillingsmænd. Disciplinærmyndigheden skulle blot have en anden form.

Forslaget blev mødt med skepsis i både landstinget og folketinget. Som svar på nogle kritiske indlæg sagde justitsministeren bl. a., at man ikke godt kunne påtvinge sagførerne anden kontrol end deres egne standsfællers. Da denne kontrol ikke skulle indskrænke sig til at undersøge, om der er begået noget »ulovligt« i strengeste forstand, men i det væsentligste var en æresret, et skøn over loyaliteten og hæderligheden, ville det være at træde standens selvstændighed for nær (illiberalt) at lægge den i hænderne på dommere og andre embedsmænd. Det var vigtigt med en hensigtsmæssig kontrol, men også at man ikke trådte standens selvstændighed for nær - specielt dens uafhængighed af den til enhver tid siddende regering. Der blev, hvad netop var meningen, noget tilbage til domstolene, men det var sager om den egentlige overtrædelse af lovene.

Fra nogle sagføreres side var der fremdeles stærk kritik mod indførelsen af et særligt sagførerråd med disciplinærmyndighed. Således udtalte f. eks. en sagfører, der var medlem af folketinget, at han ikke havde noget imod at være under tilsyn af domstolene - jo mere desto bedre -, men han ville ikke finde sig i et tilsyn af et sagførerråd; det ville medføre klikevæsen.

1.2.4.3. Disciplinærmyndighed i Den danske Sagførerforening.

Den danske Sagførerforening indførte i 1886 en vis disciplinærmyndighed. Særlige organer inden for foreningen fik adgang til at påkende salærtvister, klager fra private, og kunne selv skride ind mod et medlem af foreningen. Kendelserne kunne indankes for hovedbestyrelsen. Denne disciplinærmyndighed afholdt mange fra at melde sig ind i foreningen, og for at sikre sig flere medlemmer afskaffede foreningen atter ordningen i 1895.

1.2.4.4. 3. proceskommissions betænkning.

3. proceskommission afgav betænkning med lovudkast i 1899. Den eneste principielt betydelige ændring i forhold til 2. proceskommissions betænkning fra 1876 bestod i, at man på grund af de tidligere erfaringer og sagførernes modstand intet optog om sagførerråd med en disciplinærmyndighed.

1.2.4.5. Forslag til retsplejelov.

Forslag til retsplejelov blev af justitsministeren fremsat for rigsdagen i 1901-02 og derefter genfremsat i de kommende samlinger. Under behandlingen af forslaget i rigsdagssamlingen 1907-08 fandt landstingets udvalg, at modstanden imod et sagførersamfund med disciplinærmyndighed som det, der var foreslået tidligere, nu var så svækket, at man ikke længere behøvede at være betænkelig ved at stille forslag om en sådan organisation.

Herefter blev der i forslaget til retsplejelov indføjet et afsnit om et sagførerråd, der i det væsentlige svarede til 2. proceskommissions betænkning af 1876. Der var en del diskussion om, hvorvidt sagførerrådet skulle tiltrædes af dommere, når det behandlede klager over sagførere, men slutresultatet blev, at sagførersamfundets organer alene skulle bestå af sagførere. Med dette indhold blev bestemmelsen om disciplinærmyndigheden optaget i retsplejeloven.

1.2.4.6. Hovedindholdet af den gældende ordning.

Den ordning, der herved etableredes, er i det væsentlige gældende endnu i dag. Hovedindholdet af ordningen er, at advokatsamfundets myndigheder, der alene består af

advokater, har enekompetence til at ikende advokater disciplinære straffe. Dog er der adgang for en advokat til at indbringe alvorligere sanktioner for landsretten. Landsretten kan dog kun enten forkaste eller stadfæste den trufne afgørelse. Endvidere kan advokatsamfundets myndigheder med bindende virkning afgøre salærtvister, dog kun såfremt den, der afkræves salæret, anmoder advokatmyndighederne herom. Ellers henhører sådanne spørgsmål under domstolene. Der henvises herom i det hele til kapitel 5.

1.3. De væsentligste senere ændringer i retsplejelovens afsnit om sagførere (advokater).

1.3.1. Lov nr. 300 af 13. juli 1922 (proceduretilladelse).

Blandt sagførerfuldmægtige herskede der efter retsplejelovens ikrafttræden utilfredshed med, at der ikke var givet landsretssagførernes autoriserede fuldmægtige mulighed for at procedere for landsretten og derved opnå den fornødne øvelse til landsretsprøven. For at afhjælpe dette savn indførtes proceduretilladelse ved lov nr. 300 af 13. juli 1922, idet det blev bestemt, at sagførere med møderet for landsret kan lade møde ved mundtlig forhandling i domssager for landsret og uden begrænsning for sø- og handelsretten i København ved deres autoriserede fuldmægtige, for så vidt der af justitsministeriet er meddelt disse tilladelse dertil. Sådan tilladelse skal gives, når den pågældende i mindst 2 år som autoriseret fuldmægtig hos en sagfører (advokat) med møderet for landsret stadig har deltaget i behandlingen af retssager, særlig ved møde under mundtlig forhandling i domssager. Tilladelsen gælder dog kun for 2 år. Reglen findes i den gældende retsplejelovs § 129, stk. 3.

1.3.2. Lov nr. 209 af 23. juli 1932.

I 1929 afgav et af justitsministeriet nedsat udvalg betænkning angående sagførervæsenet. På grundlag heraf gennemførtes forskellige ændringer i retsplejelovens afsnit om sagførere.

1.3.2.1.Ændrede regler for møderet for Højesteret.

Ved loven ændredes reglerne om møderet for Højesteret således, at der nu krævedes 8 års virksomhed som landsretssagfører. Højesteretssagførerprøven opretholdtes, men landsretssagførere, der havde haft beskikkelse i 8 år, fik nu møderet for Højesteret i sager, som de personligt eller ved autoriseret fuldmægtig havde udført i foregående instans (»egne sager«). Denne møderet bortfaldt dog, såfremt Højesteret skønnede, at vedkommende efter gentagen procedure eller på anden måde havde vist sig uegnet til at procedere for Højesteret, men kunne dog generhverves ved rettens beslutning derom.

1.3.2.2. Karakterkrav for underretssagførerbeskikkelse.

Det blev nu en betingelse for at få meddelt beskikkelse som sagfører ved underret, at juridisk embedseksamen var bestået med mindst 2. karakter af 1. grad, idet der dog var mulighed for dispensation.

1.3.2.3. Hjemmel for oprettelse af advokatnævnet.

Ved samme lovændring blev der tilvejebragt hjemmel for oprettelse af advokatnævnet som en særlig disciplinærinstans og for advokatsamfundets kredsbestyrelsers deltagelse i behandlingen af salær- og disciplinærsager, se nu retsplejelovens § 147, stk. 3, og nedenfor i kapitel 5.

1.3.3. Lov nr. 125 af 10. maj 1958.

1.3.3.1. Fællesbetegnelsen advokat indføres.

Ved lov nr. 125 af 10. maj 1958, der hvilede på betænkning om højesteretssagførerprøven, offentlig votering i Højesteret, bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager nr. 164/1956 blev fællesbetegnelsen »advokat« indført for alle sagførere, dog således at der forsat er adgang til at anvende en titel, der er erhvervet i medfør af de tidligere gældende regler.

1.3.3.2. Betingelserne for advokatbeskikkelse.

Betingelserne for at få meddelt advokatbeskikkelse svarer stort set til de indtil lovens

ikrafttræden gældende regler for meddelelse af beskikkelse som underretssagfører.

1.3.3.3. Betingelser for møderet for landsret og Højesteret.

Det er fortsat en betingelse for at få møderet for landsret, at der er bestået en prøve i procedure ved landsretten. Procedureprøven for Højesteret blev afskaffet, og møderet for Højesteret tilkommer efter loven enhver advokat, der i 5 år har haft møderet for landsret, og er øvet i procedure. Som det var tilfældet med landsretssagførere, der efter lov nr. 209 af 23. juli 1932 kunne møde ved Højesteret, kan møderetten fratages en advokat, der har vist sig uegnet til at procedere ved Højesteret. Møderetten kan dog generhverves ved rettens beslutning herom.

1.3.4. Lov nr. 267 af 26. juni 1975.

1.3.4.1. Karakterkrav for meddelelse af advokatbeskikkelse m.v. bortfalder.

Ved lov nr. 267 af 26. juni 1975 ændredes den hidtil gældende betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse, hvorefter juridisk kandidateksamen skulle være bestået med mindst 2. karakter af 1. grad (med en dispensationsmulighed). Vedr. begrundelsen herfor henvises til udvalgets skrivelse af 10. oktober 1974, der er optrykt som bilag 7.

1.3.4.2. Adgang til at have to fuldmægtige.

Samtidig ændredes den hidtil gældende bestemmelse om, at en advokat kun kunne have én fuldmægtig. Efter lovændringen kan en advokat nu have en eller to autoriserede fuldmægtige. Vedr. begrundelsen herfor henvises til udvalgets skrivelse af 1. november 1974, der er optrykt som bilag 8.

1.3.5. Lov nr. 258 af 26. maj 1976 (prøvesagers antal).

Ved lov nr. 258 af 26. maj 1976 blev reglerne om procedureprøven ved landsretten ændret således, at denne nu alene består i udførelsen af to (mod tidligere tre) retssager. Hvis landsretten finder det påkrævet, kan den dog forlange, at prøven udvides til at omfatte tre sager. Der henvises til udvalgets skrivelse af 3. juli 1975, der er optrykt som bilag 9.

Retsplejelovens første bogs sjette afsnit om advokater, således som det fremtræder ved lovbekendtgørelse nr. 488 af 2. oktober 1978, er gengivet nedenfor som bilag I[1])

[1]) Om de gældende regler kan i øvrigt henvises til *Gomard, Hurwitz og Victor Hansen:* Kommenteret Retsplejelov (1964) s. 123-46 og *Gomard:* Civilprocessen (1977) s. 552-72.

Kapitel 2.

Nogle andre landes regler om advokater.

2.1. Norge.

2.1.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed.

Tilladelse til at udøve advokatvirksomhed gives af justisdeparteimentet. Tilladelse kan kun gives til personer, som er fyldt 20 år og som har ført en hæderlig vandel. Har ansøgerens bo været under konkursbehandling, skal han godtgøre, at den anmeldte gæld er betalt eller bortfaldet.

Endvidere kræves, at ansøgeren har bestået juridisk embedseksamen, og at han efter embedseksamen i mindst 2 år har været i virksomhed som autoriseret advokatfuldmægtig (eller i visse andre stillinger, herunder som dommerfuldmægtig eller politifuldmægtig). For den, som har gennemgået et praktisk-juridisk kursus af mindst ét semesters varighed, afkortes kravet til praktisk virksomhed med 1 år.

Efter de indtil 1. juli 1978 gældende regler skulle en ansøger for at få tilladelse til at være advokat ved Høyesterett og kalde sig høyesterettsadvokat godtgøre, at han havde juridisk embedseksamen med bedste karakter, at han sammenlagt i mindst 3 år havde været i virksomhed som advokat eller i anden virksomhed, som kvalificerer til advokatbeskikkelse, deraf mindst 1 år som advokat eller 2 år som advokatfuldmægtig, og at han ved en for Høyesterett aflagt prøve, der består i udførelsen af 3 mundtlige sager, havde vist sig skikket til at føre sager for Høyesterett. Bedste karakter ved juridisk embedseksamen (laud) opnås af ca. 1/3 af kandidaterne.

Ved en lovændring., der trådte i kraft 1. juli 1978, blev prøven ved Høyesterett opretholdt, men kravet om juridisk embedseksamen med bedste karakter afskaffet. Endvidere bortfalder titlen høyesterettsadvokat for fremtiden, idet den, som har fået tilladelse til at være advokat ved Høyesterett, efter at loven er trådt i kraft, ikke kan kalde sig høyesterettsadvokat.

2.1.2. Rettigheder og pligter.

Ifølge lov om inkasso-, auktions- og retshjælpsvirksomhed har advokater monopol på erhvervsmæssigt at drive retshjælpsvirksomhed. Dette gælder dog ikke retshjælpsvirksomhed, som drives af lensmænd efter opdrag af offentlig myndighed eller med understøttelse af stat eller kommune, og ej heller retshjælp, som ydes i forbindelse med inkasso eller auktion af den, som i henhold til loven har tilladelse til erhvervsmæssigt at drive inkasso- eller auktionsvirksomhed. Ifølge lov om ejendomsmægling kan erhvervsmæssig ejendomsmægling - herunder berigtigelse af ejendomshandler - alene drives af personer, som har fået bevilling som ejendomsmægler, og af praktiserende advokater.

En advokat kan drive de dele af sin advokatvirksomhed, som ikke falder ind under advokatmonopolet, i aktieselskabsform, hvilket navnlig har praktisk betydning ved ejendomsmægling og inkasso. Advokatens titel og navn må ikke benyttes i selskabets navn, medmindre selskabet udelukkende driver virksomhed, som falder ind under advokatnæringen, og selskabets navn ikke indeholder titel eller navn på nogen, som ikke selv er advokat. Advokaten skal være den reelle ejer af aktiemajoriteten i selskabet, være medlem af styret og have den daglige ledelse af selskabets virksomhed. Hvis flere advokaters titel eller navn indgår i selskabets navn, må hver enkelt opfylde disse betingelser.

Den, der vil udøve advokatvirksomhed i eget navn, er pligtig at betale bidrag til advokaternes erstatningsfond, der administreres af Den Norske Advokatforening og ledes af et

styre på 3 medlemmer, hvoraf 2 udpeges af Den Norske Advokatforening og 1 af justisdepartementet. Fondet dækker efter styrets bestemmelse økonomisk ansvar, som en advokat ved egen eller underordnedes retsstridige adfærd pådrager sig under udøvelsen af sin næring.

Ved kongelig resolution er der givet nærmere forskrifter om advokaters bogføring og om behandling af betroede midler (klientkontosystem).

Den Norske Advokatforening har vedtaget et sæt regler for god advokatskik, der indeholder bestemmelser om advokatens forhold i almindelighed og om advokatens forhold til klienten, over for retten, til kolleger og til offentligheden. En advokats annoncer må kun indeholde firma, kontoradresse, kontortid, telefon- og telexnummer samt telegramadresse. Dog kan advokater på områder af advokatvirksomheden, som ikke er forbeholdt advokater, drive sådan annoncering og anden reklame, som er sædvanlig for denne virksomhed. Det er forbudt at reklamere med, at man er specialist i en bestemt gren af juraen, dog er det tilladt at fremhæve én eller flere grene af advokatvirksomheden.

2.1.3. Organisation og disciplinærmyndighed.

Den Norske Advokatforening er baseret på frivilligt medlemsskab, men det er undtagelsen, at en praktiserende advokat ikke er medlem af denne organisation.

Advokater står under disciplinært tilsyn af justisdepartementet, der kan tilbagekalde en advokats tilladelse, hvis advokaten misligholder sin pligt til at betale bidrag til advokaternes erstatningsfond, eller hvis han har gjort sig skyldig i uretskaffent forhold. Departementets afgørelse kan inden 2 uger med opsættende virkning indbringes for Høyesteretts kæremålsudvalg.

Straffelovens §§ 324 og 325 om forseelser i den offentlige tjeneste finder tilsvarende anvendelse på advokater og advokatfuldmægtige. Efter disse bestemmelser straffes bl. a. den, der forsætligt overtræder sine tjenestepligter eller trods advarsel viser forsømmelighed eller skødesløshed ved udførelse af disse, samt den, der viser grov uforstand i tjenesten eller under udførelsen af tjenesten gør sig skyldig i utilbørlig optræden mod nogen eller uden for tjenesten udviser et forhold, som gør ham uværdig til eller virker nedbrydende på den for stillingen fornødne tillid eller agtelse.

Den Norske Advokatforening har etableret egen disciplinærmyndighed for foreningens medlemmer. Denne disciplinærmyndighed udøves af kredsbestyrelserne, disciplinærnævnet og hovedstyret. Et medlem af foreningen, et medlems klient og hovedstyret kan hos foreningens disciplinære myndigheder kræve udtalelse om, hvorvidt god advokatskik er iagttaget, og om rimeligheden af et beregnet salær. Kredsbestyrelsen og disciplinærnævnet kan behandle klager fra andre i den udstrækning, man finder grund til det. Kredsbestyrelserne og disciplinærnævnet kan afvise en sag, når sagen ikke egner sig til behandling af foreningens organer, og den ikke gælder god advokatskik, eller når klagen efter sit indhold er åbenbart grundløs. Sagerne kan behandles af udvalg på 3 medlemmer af kredsbestyrelsen, henholdsvis disciplinærnævnet.

Sagerne behandles i første instans af kredsbestyrelsen i den kreds, som den pågældende advokat er medlem af. Kredsbestyrelsens udtalelse eller afgørelse kan indbringes for disciplinærnævnet inden 2 måneder.

Udtalelser eller afgørelser i sager om god advokatskik er bindende for medlemmerne. Udtalelser eller afgørelser i salærsager er bindende for vedkommende advokat, hvis afgørelsen ikke bliver bestridt af den anden part.

Medens kredsbestyrelsen ved afgørelse i sager om god advokatskik ikke kan ikende sanktioner - bortset fra en bod på 100 kr. for uden rimelig grund at oversidde en fastsat svarfrist - kan disciplinærnævnet, hvis det finder, at et medlem har optrådt i strid med god advokatskik, give ham advarsel eller irettesættelse og i grovere tilfælde pålægge ham en bod på indtil 5.000 kr., der tilfalder understøttelsesforeningen for norske advokater og deres efterladte.

Har et medlem optrådt på en sådan måde, at han ikke bør være medlem af foreningen, kan hovedstyret efter indstilling fra disciplinærnævnet ekskludere ham.

2.2. Sverige.

2.2.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed.

Advokat er den, der er medlem af Sveriges Advokatsamfund, som er en organisation af offentligretlig natur med hjemmel i rättegångsbalken.

Som medlem af advokatsamfundet kan alene optages den, som er svensk statsborger, har bopæl i riget og er fyldt 25 år. Endvidere skal den pågældende have bestået juridisk embedseksamen og erhvervet en sådan praktisk uddannelse, som foreskrives i advokatsamfundets vedtægter

Ifølge disse vedtægter skal den pågældende efter embedseksamen i mindst 5 år på tilfredsstillende måde have udøvet praktisk juridisk virksomhed, herunder i mindst 3 år have været beskæftiget med erhvervsmæssigt at bistå klienter enten som ansat hos en advokat eller ved en retshjælpsanstalt eller for egen regning. Under særlige omstændigheder kan dog som medlem optages en person, som ikke har udøvet praktisk juridisk virksomhed i dette omfang.

Endelig skal den pågældende have ført en retskaffen vandel og også i øvrigt findes egnet til at udøve advokatvirksomhed.

Den, som er umyndig eller under konkurs, kan ikke optages som medlem af advokatsamfundet.

Den, som er ansat i stat eller kommune - bortset fra offentlige retshjælpskontorer - eller i anden privat virksomhed end advokatvirksomhed, kan ikke optages, med mindre advokatsamfundets styrelse undtagelsesvis tillader det.

Ansøgninger om optagelse i Sveriges Advokatsamfund behandles af samfundets styrelse. Afslås ansøgningen, skal beslutningen ledsages af grunde. Afslaget kan indbringes for Högsta Domstolen.

2.2.2. Rettigheder og pligter.

Svenske advokater har ikke nogen eneret på at udføre juridiske forretninger, ejheller retssager. Alene titlen advokat er forbeholdt medlemmer af Sveriges Advokatsamfund.

Efter en lovændring, der er trådt i kraft 1. januar 1978, kan virksomhed som advokat drives i form af aktieselskab efter særskilt tilladelse af samfundets styrelse. Et antal tilladelser er i henhold hertil givet til at drive advokatvirksomhed i aktieselskabsform på nærmere af styrelsen fastsatte vilkår. En advokat, som driver advokatvirksomhed i form af aktieselskab, er sammen med selskabet personligt ansvarlig over for klienter for selskabets forpligtelser.

Ved udøvelsen af sin virksomhed skal en advokat retskaffent og nidkært udføre de ham betroede hverv og i det hele iagttage god advokatskik. Sveriges advokatsamfunds styrelse har den 18. juni 1971 vedtaget et sæt vejledende regler om god advokatskik, der i det væsentlige er en kodificering af de normer, som hidtil har været anvendt og opretholdt i styrelsens og disciplinærnævnets praksis. Reglerne er ikke udtømmende.

De vejledende regler om god advokatskik fastslår, at det er advokatens vigtigste pligt indenfor rammen for, hvad lov og god advokatskik byder, efter bedste evne at varetage klientens interesser. Han er pligtig at fremme disse uden at lade sin handlemåde påvirke af tanke på egen fordel eller ulempe, eller af hensyn til samfundsstilling, nationalitet, hudfarve, politisk eller religiøs opfattelse eller andre uvedkommende omstændigheder. I sin virksomhed skal advokaten optræde sagligt og korrekt samt på en sådan måde, at agtelsen for og tilliden til advokatstanden opretholdes.

Reglerne om god advokatskik indeholder i øvrigt en lang række bestemmelser om advokatvirksomhedens organisation, om advokatens opgaver og hans forhold til klienten, modparten, domstolene, andre myndigheder, kolleger og advokatsamfundet.

En advokat kan reklamere for sin virksomhed. Reklameringen skal være saglig samt i indhold og form korrekt. Den må ikke indeholde noget, som kan være egnet til at fremkalde den opfattelse, at advokaten er dygtigere, hurtigere eller billigere end kollegerne. Det er ikke tilladt at betegne sig som specialist, men dette er ikke til hinder for, at man i annoncer eller på brevpapir angiver en eller flere grene af sin advokatvirksomhed.

Ifølge en bestemmelse i rättegångsbalken påhviler det en advokat at holde penge og

andre midler, som tilhører hans klient, adskilt fra hans egne midler (klientkontosystem).

Sveriges Advokatsamfund har etableret et erstatningsfond, hvortil medlemmerne betaler årlige bidrag. Erstatningsfondet har til formål at give advokatsamfundet mulighed for, efter en fri prøvelse, at bidrage til genoprettelse af skade som følge af strafbart forhold (navnlig underslæb eller mandatsvig) fra en advokats eller hans personales side.

2.2.3. Organisation og disciplinærmyndighed.

Tilsyn med advokatvæsenet udøves af advokatsamfundets styrelse, der påser, at en advokat, såvel ved udførelsen af sager for domstolene som i sin øvrige virksomhed, opfylder de pligter, som påhviler ham.

Justitiekansleren - der er en statstjenestemand med særlige tilsynsopgaver - kan hos advokatsamfundet begære sag rejst mod en advokat, som tilsidesætter sine pligter eller ikke længere er skikket til at være advokat.

Klager over advokater behandles af samfundets styrelse, der i tilfælde, hvor en disciplinær reaktion findes påkrævet, henskyder sagen til afgørelse i et disciplinærnævn, der består af ni medlemmer, valgt på samfundets repræsentantskabsmøde for en periode af 4 år.

En advokat, som i sin virksomhed forsætligt gør uret, eller som i øvrigt optræder uhæderligt, skal udelukkes af advokatsamfundet. Under formildende omstændigheder kan der dog i stedet tildeles ham en advarsel. Tilsidesætter i øvrigt en advokat de pligter, som påhviler ham som advokat, kan der meddeles ham advarsel eller påtale. Under særligt skærpende omstændigheder kan han udelukkes af samfundet.

Justitiekansleren underrettes om de afgørelser, som styrelsen og disciplinærnævnet træffer i disciplinære sager. Har styrelsen ikke fundet grundlag for at henskyde sagen til disciplinærnævnet, kan justitiekansleren begære sagen behandlet af disciplinærnævnet. Endvidere kan justitiekansleren påanke disciplinærnævnets afgørelse til Högsta Domstolen. En advokat, der er blevet udelukket af samfundet, kan påanke denne afgørelse til Högsta Domstolen.

2.3. England.

Advokatvirksomhed i England udøves af to grupper af praktiserende jurister *(lawyers)*, nemlig *barristers* og *solicitors*. Disse grupper er i det væsentlige skarpt adskilte, hvad angår såvel deres uddannelse og funktioner som de regler, de er undergivet i deres virksomhed.

Sondringen, der er skabt gennem århundreders praksis, er udtryk for en arbejdsdeling, der ikke findes tilsvarende på kontinentet, og hvis begrundelse må søges i traditionen og de særlige engelske forhold.

Virksomheden som barrister er i alt væsentligt begrænset til procedure for de højere retter og til afgivelse af responsa *(legal opinions)* på begæring af en solicitor om mere indviklede juridiske spørgsmål, medens al anden praktisk juridisk virksomhed, herunder forberedelse af retssager for de højere retter, privat og forretningsmæssig juridisk rådgivning og bistand og berigtigelse af ejendomsomsætning udøves af solicitors.

Virksomhed som barrister og solicitor kan ikke forenes. Det sker ikke sjældent, at en barrister bliver solicitor, ligesom det omvendte finder sted, men overgangen forudsætter, at den tidligere virksomhed ophorer.

Der var ved udgangen af 1976 ca. 3.900 barristers og ca. 30.000 solicitors i virksomhed.

2.3.1. Barristers.

2.3.1.1. Uddannelse.

Uddannelsen af vordende barristers henhører under de 4 *Inns of Court* under ledelse af *The Council of Legal Education*, der administrerer *The Inns of Court School of Law*.

Bar examinations består af 2 dele. 1. del - der forudsætter, at man har fulgt et 2-års kursus ved *School of Law* - ophører i denne form i 1979, idet man henlægger den tilsvarende uddannelse til visse højere læreanstalter. 2. del, *The Vocational Stage of Training*, varer 1 år. Der er stadig pligt for studerende til under studietiden at deltage i et vist antal middage i den Inn, de tilhører.

Studerende, der har juridisk eksamen ved et engelsk universitet, er fritaget for 1. del af den særlige barrister-uddannelse.

Anden universitetseksamen eller uddannelse af en standard, som godkendes af The Council of Legal Education, kvalificerer til optagelse som studerende til 1. del.

Efter at have bestået 2. del af eksamen - og deltaget i det foreskrevne antal middage - bliver den pågældende *called to the Bar,* hvilket sker ved en ceremoni i vedkommende Inn of Court.

Den nybagte barrister skal arbejde mindst I år hos en barrister - af mindst 5 års anciennitet - for han må påbegynde selvstændig praksis.

2.3.1.2. Rettigheder og pligter.

Barristers har eneret på at procedere i *High Court. Court of Appeal* og Overhuset og har iovrigt moderet for alle retter.

Der gælder en række regler, som til dels giver snævre rammer for en barristers professionelle optræden. En barrister må ikke praktisere i kompagniskab med en anden barrister eller noget medlem af en anden profession. Han kan -- med få undtagelser - kun engageres af en solicitor, der skal være til stede under konferencer med klienten, En barrister er - forudsat at han har fornoden tid, og der tilbydes ham et rimeligt salær - pligtig efter anmodning at påtage sig udforeisen af en sag for den eller de retter, hvor han praktiserer (det såkaldte *cab rank principle).* Han kan således ikke nægte at påtage sig en sag med den begrundelse, at han ikke foler sig overbevist om holdbarheden af klientens sag.

En barrister må ikke avertere eller ved uopfordrede henvendelser soge at skaffe sig forretninger.

2.3.1.3. Organisation og disciplinærmyndighed.

Enhver barrister skal forblive medlem af den af de 4 Inns of Court, som han blev knyttet til som student. De faste dommere, hvis antal i England er meget begrænset (ca. 350), og som næsten alle er tidligere barristers, er også medlemmer.

Et centralt styrende organ *The Senate of the Inns of Court and the Bar,* har ansvaret for uddannelsen af barristers og for udøvelse af disciplinærmyndighed over barristers m. m.

En disciplinærsag behandles af en ad hoc komité, et disciplinærtribunal på 4–6 medlemmer af the Senate, udpeget af præsidenten for the Senate, sammen med en læg repræsentant valgt fra et panel udpeget af *Lord Chancellor.* Hvis den pågældende findes skyldig, kan han blive frataget retten til at virke som barrister, suspenderet, reprimanderet eller pålagt at nedsætte sit salær.

I tilfælde af appel udpeger Lord Chancellor 5 dommere til at behandle appelsagen.

Et særligt *Bar Council,* overvejende valgt blandt barristers, varetager selvstændigt - og uden direktiver fra The Senate - en række funktioner vedrorende barrister-standens fælles anliggender.

2.3.2. Solicitors.

2.3.2.1. Uddannelse.

Kravene til uddannelse og eksamen for solicitors er i henhold til *Solicitors Act* 1974 fastsat af den engelske organisation af solicitors *The Law Society* med godkendelse af Lord Chancellor samt *Lord Chief Justice* og *Master of the Rolls* (Englands overste dommere). Kravene varierer for forskellige kategorier af kandidater, men den samlede uddannelse varer normalt 5 år.

a. Den, der har bestået en juridisk eksamen fra et engelsk universitet, hvilket normalt tager 3 år, skal arbejde i 2 år som fuldmægtig *(articled clerk)* hos en praktiserende solicitor og derefter bestå 2. del af Law Society's eksamen.
b. Har kandidaten bestået anden godkendt eksamen ved et engelsk universitet eller gennemgået en uddannelse, der kan sidestilles hermed, skal han bestå både 1. og 2. del af Law Society's eksamen og arbejde som articled clerk i 2 år, hvis 1. del er bestået, forinden han starter, i modsat fald i 2½ år.
c. Andre kandidater må opfylde visse almindelige uddannelseskrav og gennemgå et anerkendt kursus i jura af ca. 10 måneders varighed. Derefter skal de bestå 1. del af Law Society's eksamen, arbejde som articled clerk i 4 år hos en solicitor og sluttelig bestå 2. del af eksamen.

Kursus for articled clerks organiseres af Law Society's eget uddannelsesinstitut, *The College of Law* og afholdes forskellige steder i landet. Under arbejdet som articled clerk skal den pågældende fra tid til anden gen-

nem erklæring fra principalen dokumentere, at han har arbejdet tilfredsstillende og vist sig egnet til at blive solicitor.

Efter endt uddannelse som solicitor kan den pågældende begære udstedt et *practising certificate* der fornyes årligt mod betaling til Law Society af et gebyr, godkendt af Master of the Rolls.

En solicitor må ikke i de forste 3 år uden særlig tilladelse af Law Society praktisere selvstændigt eller indtræde i kompagniskab med en anden solicitor. Kun solicitors, der har praktiseret i mindst 5 år, kan antage en articled clerk, og ingen solicitor må som hovedregel have mere end 2 articled clerks.

2.3.2.2. Rettigheder og pligter.

Solicitors har mederet for alle retter, bortset fra de overordnede domstole, hvor møderetten er forbeholdt barristers.

Solicitors har eneret på at udfærdige stævninger samt dokumenter vedrørende berigtigelse af overdragelse af fast ejendom og visse dokumenter i forbindelse med dødsbobehandling på en anden persons vegne.

Law Society har i henhold til Solicitors Act og med godkendelse af Master of the Rolls fastsat en række regler, som har til formål at opretholde en høj etisk standard, at undgå interessekonflikter og at give beskyttelse til det retssøgende publikum. Herunder findes bestemmelser, der forbyder en solicitor at reklamere for sin virksomhed. I fortegnelser udgivet af Law Society over solicitors, som deltager i retshjælp, kan dog angives, hvilke nærmere fastsatte grene af advokatvirksomhed det pågældende solicitorfirma beskæftiger sig med.

For behandling af klientmidler og pligt til at betale årlige bidrag til en erstatningsfond til dækning af tab ved misbrug af betroede midler gælder regler, der svarer til lignende danske bestemmelser, som de engelske regler har dannet mønster for. En tvungen ansvarsforsikringsordning blev indført i 1974.

2.3.2.3. Organisation og disciplinærmyndighed.

Den under 2.3.2.1. nævnte solicitororganisation Law Society, hvoraf medlemskab er frivilligt, har ca. 90 pct. af alle solicitors som medlemmer. Law Society har imidlertid en række officielle funktioner, såsom tilsyn med uddannelsen af articled clerks, afholdelse af eksamen for vordende solicitors, administration af erstatningsfonden og disciplinærmyndighed over solicitors, hvadenten de er medlemmer eller ej. Endvidere tager Law Society i væsentligt omfang del i administrationen af en national retshjælpsordning, der financieres af offentlige midler.

En klient, der er utilfreds med det af en solicitor beregnede salær, kan opfordre den pågældende til - uden udgift for klienten - at indhente en erklæring fra Law Society om, hvorvidt salæret er rimeligt og i benægtende fald, hvad et rimeligt salær ville være. Law Society har kompetence til at nedsætte et beregnet salær. Klienten har dog altid adgang til at henvende sig til retten for at få regningen bedømt af en særlig embedsmand *taxing officer* ved retten. En sådan afgørelse kan medføre omkostninger for klienten.

Klager over en solicitors professionelle optræden - dog ikke erstatningsspørgsmål - behandles af Law Society under tilsyn af en læg observatør og af *Solicitors Disciplinary Tribunal.* Den læge observatør blev indført i 1974 samtidig med, at der kom læge medlemmer i Disciplinary Tribunal.

Klagesager bliver normalt først behandlet og undersøgt af Law Society, som kan meddele den indklagede en misbilligelse eller advarsel.

Den læge observatørs opgave er på eget initiativ eller efter henvendelse fra klagere at kontrollere, at klagesagen behandles forsvarligt af Law Society, medens han ikke selv kan afgøre en klage.

Flertallet af de sager, der indbringes for Disciplinary Tribunal, rejses af Law Society enten på eget initiativ eller på grundlag af en modtaget klage, men enhver har adgang til at indbringe en klage direkte.

Disciplinary Tribunal består af et antal solicitors og et antal læge medlemmer, p. t. 13 solicitors og 6 læge medlemmer, alle udpeget af Master of the Rolls. I den enkelte sags behandling, der normalt sker ved mundtlig forhandling under parternes personlige møde, deltager to solicitors og et lægt medlem. De sanktioner, der kan anvendes, er bøde indtil £ 750, suspension for en periode normalt ikke over 3 år og fratagelse af retten til at virke som solicitor. Tribunalet kan pålægge en part at betale omkostninger ved sagsbehandlingen.

Appel af en afgørelse fra Disciplinary Tribunal kan af hver af parterne foretages til en

afdeling af High Coun: og derfra til Court of Appeal.

Medens Law Society behandler et betydeligt antal klagesager - over 5000 årligt - er det kun et mindre antal - omkring 50 årligt - som forelægges Disciplinary Tribunal.

2.4. Vesttyskland.,

De vigtigste regler om advokater findes i *Bundesrechtsanwaltsordnung* af 1. august 1959 med senere ændringer. Denne lov gælder i hele forbundsrepublikken og har karakter af en rammelov, som delstaterne i et vist omfang kan udfylde.

2.4.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed.

Den, der vil udove advokatvirksomhed, skal have en særlig tilladelse hertil *(Zulassung zur Rechtsanwaltschaft),* og optages ved en domstol *(Zulassung bei einem Gericht).*

2.4.1.1. Uddannelseskra v.

Kun den, der opfylder betingelserne for at blive dommer, kan få tilladelse til at udove advokatvirksom hed.

Efter *Deutsches Richtergesetz* indebærer dette, at den pågældende skal have bestået to prover. Den forste prove skal aflægges efter mindst 3[1]: års universitetsstudium i retsvidenskab. Mellem den forste og anden prove skal den pågældende have en to-årig praktisk uddannelse *(Referendar-Dienst),* hvorunder der bl. a. skal gores tjeneste ved en civilret, en kriminalret eller anklagemyndigheden, en forvaltningsmyndighed og hos en advokat.

En professor i retsvidenskab er kvalificeret til at blive dommer, uanset om han opfylder de ovenfor nævnte betingelser.

2.4.1.2. Øvrige krav.

Loven opregner en række forhold, der udelukker meddelelse af beskikkelse. Disse omfatter bl. a. tilfælde, hvor ansøgeren har krænket en grundrettighed, og hvor ansøgeren bekæmper den demokratiske grundorden på strafbar måde, straffedomme, der fradømmer den pågældende retten til at beklæde offentligt embede, tilfælde hvor ansøgeren har gjort sig skyldig i forhold, der gør ham uværdig til at udøve advokatvirksomhed, og tilfælde, hvor ansøgeren er begrænset i rådigheden over sin formue.

Tilladelse til at udøve advokatvirksomhed meddeles af vedkommende delstats justitsforvaltning efter høring af den stedlige advokatmyndighed *(Rechtsanwaltskammer,* jfr. afsnit 2.4.3.1). Afslag kan indbringes for vedkommende *Ehrengerichtshof,* jfr. afsnit 2.4.3.3.

2.4.1.3. Optagelse ved en domstol.

Samtidig med at tilladelse til at udøve advokatvirksomhed bliver meddelt, optages advokaten ved en domstol. Der gælder visse habilitetsregler. Således kan ansogeren f. eks. ikke optages ved en domstol, hvor han inden for de sidste 5 år har været dommer eller tjenestemand.

En advokat kan i reglen alene være optaget ved én domstol ad gangen.

2.4.2. Rettigheder og pligter.

Advokaten skal have bopæl i den *Oberlandesgericht*-kreds, i hvilken den domstol, hvor han er optaget, er beliggende. Han er endvidere forpligtet til at indrette kontor inden for denne domstols område. Der kan dog meddeles dispensation fra disse krav på betingelse af, at advokaten har en fuldmægtig i området.

Advokaten skal udøve sin virksomhed samvittighedsfuldt og såvel i som udenfor sin advokatvirksomhed vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen som advokat kræver. Der findes derudover mere detaljerede bestemmelser om en advokats pligter, bl. a. om erstatningspligt overfor klienten og pligt til at frasige sig behandlingen af sager i en række tilfælde, f. eks. hvor han allerede har rådgivet modparten. Der findes endvidere regler om advokatens tilbageholdsret i dokumenter og forældelse af krav på advokaten.

2.4.3. Advokatmyndigheder.

2.4.3.1. Rechtsanwaltskammer.

Alle advokater inden for en Oberlandesgericht-kreds udgør et *Rechtsanwaltskammer,* der udtrykkeligt i loven betegnes som et or-

gan inden for den offentlige ret *(Körperschaft des öffentlichen Rechts).* Delstatens justitsforvaltning fører opsyn med, at organet overholder love og bestemmelser, og at det udfører de opgaver, der er pålagt det.

Et Rechtsanwaltskammer har en bestyrelse *(Vorstand)* med mindst 7 medlemmer, der vælges af kredsens advokater *(die Versammlung)* hvert 4. år. Valgbare er advokater, der er fyldt 35 år og har været i virksomhed som advokat i mindst 5 år. Bestyrelsen vælger af sin midte en præsident. Bestyrelsen har bl. a. til opgave at rådgive advokaterne, at mægle i tvister mellem advokater indbyrdes og mellem en advokat og hans klient, at overvåge, at advokaterne overholder deres forpligtelser, og at medvirke ved uddannelsen af referendarer.

Bestyrelsen kan meddele en advokat en tilrettevisning *(Rüge).* En sådan afgørelse kan indbringes for den særlige *Ehrengericht für Rechtsanwälte,* jfr. afsnit 2.4.3.3.

2.4.3.2. Bundesrechtsanwaltskammer.

Det øverste advokatorgan i Vesttyskland er *Bundesrechtsanwaltskammer,* hvis organer er en *Hauptversammlung,* der består af præsidenterne for hvert Rechtsanwaltskammer og et præsidium, der vælges af den nævnte Hauptversammlung. Bundesrechtsanwaltskammer varetager advokaternes interesser på forbundsplan, afgiver udtalelse om advokatforhold til myndigheder og udfærdiger generelle regler for advokatvirksomhed. Bundesrechtsanwaltskammer har ingen disciplinær myndighed.

2.4.3.3. Advokaternes retsmyndigheder.

På hvert Rechtsanwaltskammers område findes en særlig *Ehrengericht für Rechtsanwälte.* Denne domstol består kun af advokater, der udnævnes af delstatens justitsforvaltning efter en forslagsliste fra kammerbestyrelsen. Domstolen er disciplinærmyndighed for advokater. En sag ved Ehrengericht indledes med et anklageskrift fra den stedlige statsadvokat *(Staatsanwalt),* der i øvrigt virker som anklager under sagen. Kammerbestyrelsen kan anmelde en advokat til statsadvokaten for overtrædelse af advokatpligterne, og statsadvokaten skal give en begrundelse, såfremt han ikke rejser sagen. En sådan afgørelse vil kunne indbringes for appelinstansen *Ehrengerichthof für Rechtsanwälte.*

En Ehrengericht kan ikende en advokat følgende sanktioner:

1) advarsel *(Warnung),*
2) irettesættelse *(Verweiss),*
3) bøde indtil 20.000 DM,
4) forbud mod at virke som advokat *(Vertreter und Beistand)* på bestemte retsområder i fra 1-5 år,
5) frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed *(Ausschliessung aus der Rechtsanwaltschaft).*

Afgørelser truffet af Ehrengericht kan indbringes for Ehrengerichtshof für Rechtsanwälte. Ehrengerichtshof består af såvel dommere som advokater.

Afgørelser truffet af Ehrengerichtshof kan i et vist omfang indbringes for Bundesgerichtshof (højesteret), som med henblik på disse sager har etableret en særlig afdeling *(Senat für Anwaltssachen).* Afdelingen består af præsidenten for Bundesgerichtshof som formand og 3 medlemmer af Bundesgerichtshof samt 3 advokater, der vælges af forbundsjustitsministeren efter en forslagsliste fra Bundesrechtsanwaltskammer.

2.4.4. Anwaltsverein.

Der findes endvidere en faglig organisation *(Deutscher Anwaltsverein),* der omfatter ca. 70% af de tyske advokater.

2.5. Frankrig

Hovedbestemmelserne om udøvelse af advokatvirksomhed i Frankrig findes i lov af 31. december 1971 om reform af visse juridiske professioner *(Loi portant reforme de certains professions judiciaires et juridiques,* i det folgende kaldet advokatreformloven). Hertil knytter sig en række administrative forskrifter.

Indtil den nævnte lovs ikrafttræden havde der eksisteret flere forskellige typer af advokater i Frankrig, nemlig *l'avocat, l'avoué* og *l'agreé. L'avocat-gruppen* var talmæssigt den stærkeste og den gruppe, hvis opgaver svare-

de mest til de danske advokaters opgaver. En avoué's opgaver var begrænset til visse processuelle funktioner, herunder navnlig i forbindelse med skriftvekslingen i civilprocessen. En agreé virkede alene som advokat ved en handelsret. Ved advokatreformloven blev titlerne *avoué* og *agreé* afskaffet, og *l'avocats* har overtaget de funktioner, der hidtil blev varetaget af indehaveren af disse titler.

Ved de franske appeldomstole *(Cours d'Appel)* findes dog fortsat avoués, som har begrænsede processuelle opgaver navnlig af formel karakter. De er tilknyttet en bestemt domstol og er en art embedsmænd udnævnt af justitsministeren.

Der findes i Frankrig endvidere særlige avocats ved *Conseil d'Etat* og *Cour de Cassation.* Disse er også en art embedsmænd udpeget af justitsministeren. Endvidere kan nævnes notarerne *(notaires),* der er offentlige embedsmænd, som har eneret på oprettelse af skoder og andre retslige dokumenter. De såkaldte *conseils juridiques* er juridiske rådgivere, der ikke behøver at have juridisk uddannelse. Om disse juridiske rådgiveres virksomhed er der givet udførlige regler i advokatreformloven.

I det folgende vil alene reglerne om *l'avocats* (advokaterne) blive beskrevet.

2.5.1. Betingelserne for at udøve advokatvirksomhed.

2.5.1.1. Den teoretiske uddannelse.

Den, der vil udøve advokatvirksomhed, skal have bestået en juridisk universitetseksamen. Denne uddannelse varer 4 år.

Desuden skal han have erhvervet et bevis på egnethed til at udøve advokatvirksomhed *(certificat d'aptitude å 1a profession d'avocat).* Dette bevis udstedes, efter at kandidaten har bestået en prøve, der har karakter af en særlig tillægseksamen til den juridiske eksamen. Prøven omfatter en række discipliner af betydning for advokatvirksomhed, bl.a. advokatstandens faglige og etiske regler og øvelser i mundtlig procedure. Beviset udstedes af et universitet, men de grundlæggende kurser tilrettelægges i samarbejde med et særligt offentligt organ, der er ansvarligt for advokaternes faglige uddannelse *(centre de formation professionelle).* Et sådant organ er oprettet ved hver appelret og ledes af et råd bestående af advokater, dommere og universitetslærere. Prøven gennemføres efter 1 års studier.

2.5.1.2. Den praktiske uddannelse.

Den, der har gennemført den foran beskrevne teoretiske uddannelse, kan lade sig indskrive som *avocat stagiaire* på en *liste du stage* ved en *tribunal de grande instance* (ordinær 1. instansdomstol). Den pågældende er herefter advokat med de rettigheder og forpligtelser, der følger heraf, og indtager altså ikke formelt en stilling som en dansk advokatfuldmægtig. Han står dog under tilsyn af det foran omtalte uddannelsesorgan centre de formation professionelle. Tiden som stagiaire varer normalt 3 år, men kan forlænges enten efter ansøgning fra stagiairen selv eller efter bestemmelse af det nævnte uddannelsesorgan, såfremt dette skønner, at den pågældende ikke har opfyldt de krav, der stilles stagiaires, tilfredsstillende.

I stagiaire-tiden skal den pågældende arbejde sammen med en færdiguddannet advokat, en avoué ved en Cour d'Appel eller en avocat ved Conseil d'Etat eller Cour de Cassation. Der kan også være tale om anden praktisk virksomhed, f.eks. ved en domstol. En del af stagiaire-tiden kan udstås hos udenlandske advokater eller ved den offentlige administration.

Stagiairen skal endvidere deltage i efteruddannelsesvirksomhed organiseret af det førnævnte uddannelsesorgan. Endelig skal stagiairen overvære retsforhandlinger.

Når stagiaire-tiden er udstået, udsteder uddannelsesorganet en attest herfor *(certificat de fin de stage).* Herefter vil advokaten kunne indskrives på den egentlige advokatliste *(inscription au tableau d'un barreau)* og er nu færdiguddannet.

2.5.1.3. Øvrige betingelser for udøvelse af advokatvirksomhed.

Ud over de ovenfor nævnte uddannelseskrav gælder følgende betingelser for at kunne blive advokat:

a. Den pågældende skal være fransk statsborger, idet der dog kan gøres undtagelse herfra ved internationale traktater (dette gælder f.eks. EØF-traktaten, jfr. kapitel 3).
b. Den pågældende må ikke have begået en vanærende handling, der har bevirket, at han er anset med straf, en disciplinær

sanktion eller fratagelse af en offentlig autorisation.

c. Den pågældende må ikke være under konkurs.

2.5.2. Rettigheder og pligter.

Advokater kan give møde ved alle judicielle instanser bortset fra de øverste domstole. Ved appelretterne (Cours d'Appel) må de virke sammen med en avoué. De har eneret på at give møde for andre ved den Tribunal de Grande Instance, der dækkes af det advokatsamfund (barreau), ved hvilket de er indskrevet. Ved andre instanser har advokaterne ikke monopol på at møde for andre. De skal aflægge ed og bære en særlig embedsdragt.

Det udtales udtrykkeligt i loven, at advokatprofessionen er liberal og uafhængig og som sådan uforenelig med ethvert hverv, der kan kompromittere uafhængigheden.

I modsætning til tidligere kan advokatvirksomhed nu udøves af flere advokater i fællesskab og inden for rammerne af et civilt professionelt selskab. Om et sådant selskab gælder særlige regler. F. eks. skal alle advokater i et selskab være etableret inden for samme appelrets område.

Om salærfastsættelsen gælder bl.a., at den ikke må være afhængig af sagens udfald.

2.5.3. Organisation og disciplinærmyndighed.

Ved hver Tribunal de grande instance findes et advokatsamfund, *barreau*, som omfatter dels de færdiguddannede advokater dels avocats stagiaires.

Hvert barreau ledes af et advokatråd *(conseil de Vordre)*, der vælges for tre år ad gangen af og blandt de advokater, der er *inscrits au tableau.* Formanden, *1e båtonnier* vælges direkte for to år.

Advokatrådet behandler ethvert anliggende af interesse for advokater, påser, at advokaterne opfylder deres pligter, og udøver disciplinærmyndighed.

Disciplinærmyndigheden udøves af advokatrådet af egen drift eller på foranledning af den offentlige anklager. Disciplinære afgørelser mod en advokat kan ankes til appelretten af advokaten eller den offentlige anklager.

Der findes ikke nogen overordnet advokatmyndighed i Frankrig. De enkelte barreaus fastsætter selv deres interne forskrifter inden for lovens rammer.

Loven indeholder bestemmelser om obligatorisk ansvarsforsikring mod fejl og undladelser begået af advokaten under udførelse af sit hverv samt om erstatningsfonds.

Kapitel 3.

EF-regler af betydning for advokaters retsstilling.

3.1. Indledning.

EØF-traktaten indeholder i artiklerne 52–66[1]) regler om etableringsret og tjenesteydelser. Efter disse regler skal på disse områder i princippet al forskelsbehandling af borgere i EF-landene, der udoves på grundlag af nationalitet, fjernes gennem udstedelse af direktiver i fællesmarkedets overgangsperiode (der udlob 31. december 1969). Det er endvidere bestemt, at regler i de enkelte EF-landes nationale lovgivninger, der, uden at de direkte stiller EF-borgere forskelligt på grund af deres nationalitet, dog i praksis bevirker en forskelsbehandling, efterhånden skal samordnes, jfr. traktatens artikel 57.

Under overvejelserne i forbindelse med udarbejdelsen af et direktiv om fjernelse af forskelsbehandling på grund af nationalitet på advokatområdet opstod der en række vanskeligheder, navnlig med hensyn til den nærmere forståelse af EØF-traktatens artikel 55, stk. 1, der er sålydende:

»Virksomhed, der varigt eller lejlighedsvis er forbundet med udovelse af offentlig myndighed i en medlemsstat, er i den pågældende stat ikke omfattet af bestemmelserne i dette kapitel« (dvs. kapitlet om etableringsret).

Sporgsmålet var, om artikel 55, stk. 1, måtte medføre, at hele advokaterhvervet var undtaget fra EØF-traktatens regler om etablering og tjenesteydelser, eller om kun den del af en advokats virksomhed, der er forbundet med udøvelse af offentlig myndighed, falder uden for disse reglers område.

Bl. a. på grund af dette spørgsmål var der ved overgangsperiodens udløb ikke, som krævet i EØF-traktaten, vedtaget noget direktiv om fjernelse af forskelsbehandling af advokater på grund af nationalitet.

3.2. EF-reglernes betydning for en advokats etablering i en anden medlemsstat.

3.2.1. Reyners-dommen.

En stor del af de problemer, der hindrede vedtagelsen af direktiver inden for advokaterhvervet, blev løst ved EF-domstolens afgørelse af 21. juni 1974 (sag 2/74), Reynerssagen (refereret i UfR 1974.754).

Sagen drejede sig öm en hollandsk statsborger, der altid havde boet i Belgien, hvor han også havde taget juridisk eksamen. Han opfyldte alle betingelser for at få en belgisk advokatbeskikkelse, bortset fra at han ikke havde belgisk indfødsret. Han fik afslag på advokatbeskikkelse af vedkommende belgiske myndighed og anlagde derefter sag ved en belgisk domstol, idet han hævdede, at traktatens artikel 52 indebar, at kravet om belgisk indfødsret ikke kunne gøres gældende over for ham efter fællesmarkedets overgangsperiodes udløb.

Den belgiske domstol forelagde i den anledning EF-domstolen følgende to præjudicielle spørgsmål:

1. Er EØF-traktatens artikel 52 efter overgangsperiodens udløb en »bestemmelse, der gælder umiddelbart«, uanset at de direktiver, som er nævnt i traktatens artikel 54, stk. 2, og 57, stk. 1, ikke er udstedt?

[1]) optrykt nedenfor som bilag 5.

2. Skal artikel 55, stk. 1, forstås således, at kun den virksomhed inden for advokaterhvervet, der er forbundet med udovelse af offentlig myndighed, er undtaget fra traktatens kapitel 2 (art. 52-58) eller således, at dette erhverv som helhed er undtaget, fordi dets udøvelse omfatter virksomhed, der er forbundet med udøvelse af offentlig myndighed?

Domstolen svarede på spørgsmål 1, at EØF-traktatens artikel 52 efter udløbet af overgangsperioden er en umiddelbart gældende bestemmelse (dvs. at bestemmelsen af den enkelte borger direkte kan gøres gældende for nationale domstole), uanset at der inden for et bestemt område ikke er udstedt de direktiver, der er nævnt i traktatens artikler 54, stk. 2 og 57, stk. 1.

Spørgsmål 2 besvarede domstolen med, at den i EØF-traktatens artikel 55, stk. 1, hjemlede undtagelse fra etableringsfriheden skal begrænses til sådanne af de i artikel 52 omhandlede former for virksomhed, der i sig selv er direkte og særligt forbundet med udøvelse af offentlig myndighed; dette kriterium rammer under ingen omstændigheder inden for et liberalt erhverv som advokaterhvervet sådan virksomhed som rådgivning og juridisk bistand eller repræsentation og forsvar af parter i retten, endog selv om udøvelsen af virksomheden er pligtmæssig eller undergivet lovbestemt eneret.

Ved disse besvarelser har domstolen fastslået, at advokaterhvervet er omfattet af traktatens regler om etableringsretten, således at kun den del af advokaterhvervet, der indebærer udøvelsen af offentlig myndighed, er undtaget herfra. Domstolen har endvidere fastslået, at traktatens udtryk »offentlig myndighed« er et fællesskabsretligt begreb, og at fortolkningen af begrebet i sidste instans tilkommer EF-domstolen. En medlemsstat kan således ikke ved på egen hånd at fastsætte, hvad der skal forstås ved offentlig myndighed, vilkårligt sætte sine egne grænser for, i hvilket omfang advokaterhvervet er omfattet af EØF-traktatens regler. Domstolen har udtalt, at man under ingen omstændigheder vil kunne betegne juridisk rådgivning eller virksomhed som rettergangsfuldmægtig eller som forsvarer i retten som udøvelse af offentlig myndighed, end ikke hvor denne er pligtmæssig eller undergivet lovmæssig eneret. Dette må antages for Danmarks vedkommende at indebære, at der ikke vil kunne kræves dansk indfødsret som betingelse for antagelse som offentlig forsvarer og til at udføre sager for parter, der har fri proces (»beneficeret advokat«).

Domstolen har endvidere fastslået, at den omstændighed, at der ikke i medfør af artikel 54 er udstedt noget direktiv om fjernelse af forskelsbehandling på grund af nationalitet, ikke længere har nogen betydning efter overgangsperiodens udløb. Traktatens diskriminationsforbud gælder således direkte, hvilket indebærer, at krav om indfødsret som betingelse for opnåelse af advokatbeskikkelse er uforeneligt med EØF-traktaten. Dette betyder for Danmarks vedkommende, at indfodsretskravet i retsplejelovens § 119, stk. 1, ikke kan gøres gældende over for statsborgere i andre EF-lande. Justitsministeriet har da også efter afsigelse af Reyners-dommen meddelt advokatbeskikkelse til en engelsk statsborger, der opfyldte retsplejelovens øvrige betingelser herfor.

3.2.2. Thieffry-dommen.

Ved EF-domstolens afgørelse af 28. april 1977 (sag 9/77), Thieffry-dommen, blev det endvidere fastslået, at der heller ikke i alle tilfælde vil kunne stilles krav om bestået juridisk eksamen i det land, hvori advokatvirksomheden udøves.

Sagen angik en belgisk statsborger, som i 1955 erhvervede juridisk embedseksamen i Belgien, og som efter en del års praksis som advokat i Bruxelles og et ophold i London som medarbejder hos en *barrister* fik ansættelse som medarbejder hos en advokat i Paris samtidig med, at han gav juridisk undervisning. Den 5. september 1974 anerkendte universitetet i Paris, at hans belgiske eksamen kunne sidestilles med en fransk juridisk eksamen, og den 18. november 1975 bestod han den særlige egnethedsprøve til udøvelse af advokatvirksomhed ved Université de Paris (jfr. kapitel 2 pkt. 2.5.1.1.). Imidlertid nægtede de franske advokatmyndigheder ham optagelse på advokatlisten med den begrundelse, at han ikke havde bestået fransk juridisk embedseksamen. EF-domstolen fastslog, at kravet om et nationalt eksamensbevis i etableringslandet som betingelse for retten til at udøve advokatvirksomhed i et tilfælde som det foreliggende, hvor de faglige krav var dokumenteret opfyldt på anden måde, i mangel af et direktiv i medfør af artikel 57 udgør

en restriktion, der er i strid med etableringsretten som garanteret ved traktatens artikel 52. Denne dom vil dog ikke kunne have nogen betydning for Danmarks vedkommende, idet den må antages at være begrundet i det nære slægtskab mellem fransk og belgisk ret.

3.3. EF-regler om advokaters frie udveksling af tjenesteydelser, v. Binsbergen-dommen.

Efter EØF-traktatens art. 59 skal restriktioner, der hindrer fri udveksling af tjenesteydelser, gradvis afskaffes i løbet af overgangsperioden, for så vidt angår statsborgere i medlemsstaterne, der er bosat i et andet EF-land end modtageren af den pågældende tjenesteydelse. Efter artikel 60, stk. 3, skal tjenesteyderen midlertidigt kunne udøve sin virksomhed i det land, hvor ydelsen præsteres, på samme vilkår, som det pågældende land fastsætter for sine egne statsborgere. EF-domstolen har ved dommen i sag 33/74 (v. Binsbergen) (refereret i UfR 1975. 361) givet væsentlige bidrag til fortolkningen af disse bestemmelser.

Sagen drejede sig om en hollandsk statsborger, der bl. a. ernærede sig som juridisk rådgiver og herunder gav møde for klienter ved Hollands øverste ret for sociale sager. Den pågældende var ikke advokat, men dette var heller ikke en betingelse for, at han kunne møde ved den nævnte ret. Mens en sag verserede ved retten, flyttede han til Belgien, og den hollandske ret meddelte ham derefter, at han ikke længere kunne repræsentere sin klient. Begrundelsen var, at en hollandsk lov påbød, at personer, der skulle repræsentere andre ved den nævnte domstol, skulle være bosat i Holland. Rådgiveren gjorde indsigelse, idet han hævdede, at hans ret til at virke i Holland, selvom han nu var bosat i Belgien, fremgik af traktatens artikler 59 og 60. Den hollandske domstol forelagde herefter EF-domstolen følgende spørgsmål:

1. Er artiklerne 59 og 60 i EØF-traktaten umiddelbart gældende, og skaber de individuelle rettigheder for borgerne, som de nationale domstole skal beskytte?
2. I bekræftende fald, hvorledes skal disse artikler og navnlig artikel 60, sidste stk., fortolkes?

Domstolen svarede på det første spørgsmål, at artiklerne 59, stk. 1, og 60, stk. 3, har umiddelbar virkning, og at de følgelig kan påberåbes for de nationale retter, i hvert fald i den udstrækning, hvori de sigter mod afskaffelsen af enhver forskelsbehandling over for tjenesteyderen på grundlag af hans nationalitet eller den omstændighed, at han er bosat i en anden medlemsstat end den, hvor ydelsen skal præsteres.

På det andet spørgsmål svarede domstolen, at artiklerne 59, stk. 1, og 60, stk. 3, bør fortolkes således, at national lovgivning ikke gennem et krav om fast opholdssted på territoriet må umuliggøre tjenesteydelser for personer, der er bosat på en anden medlemsstats territorium, når tjenesteydelserne ikke er undergivet noget særligt krav i henhold til gældende national ret.

Dommens præmisser fortsætter:

»Man kan imidlertid i betragtning af tjenesteydelsers særlige beskaffenhed ikke antage, at det er uforeneligt med traktaten, at særlige krav, som er begrundet i anvendelsen af faglige regler, der har almindelig samfundsmæssig interesse - især regler om organisationstilknytning, kvalifikation, faglig etik, kontrol og ansvar - og som påhviler enhver, der er bosat på den stats territorium, hvor ydelsen præsteres, pålægges en tjenesteyder i den udstrækning, han falder uden for disse regler på grund af, at han er bosat i en anden medlemsstat.

Man kan heller ikke nægte en medlemsstat ret til at træffe foranstaltninger, der skal forhindre, at den i artikel 59 garanterede frihed udnyttes af en tjenesteyder, hvis virksomhed er helt eller fortrinsvis rettet mod denne stats territorium med sigte på at unddrage sig de faglige regler, som ville gælde for ham, såfremt han var bosat på nævnte stats territorium.

Kravet - i forhold til rettens hjælpere - om et fast forretningssted inden for et bestemt jurisdiktionsområde kan følgelig ikke anses for uforeneligt med bestemmelserne i artiklerne 59 og 60, såfremt dette krav er objektivt for at sikre overholdelsen af regler om erhvervsudøvelse, der særlig er knyttet til retsudøvelsen og til respekten for den faglige etik.«

Domstolens fortolkning af artiklerne 59 og 60 har ikke mindst betydning på advokatområdet. 1 alle EF-landes lovgivninger stilles særlige krav til advokatvirksomhed, netop af den art, der nævnes i dommen - organisationstilknytning, faglig etik etc. Det er herefter klart, at der ikke umiddelbart af traktaten kan udledes en ubegrænset ret for en advokat i et EF-land til at præstere tjenesteydelser i et andet. Som det fremgår nedenfor, er der imidlertid udstedt et EF-rådsdirektiv om advokaters tjenesteydelser.

3.4. EF-rådets direktiv af 22. marts 1977 om lettelser med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters frie udveksling af tjenesteydelser.

EF-rådet har udstedt et direktiv om lettelser med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters frie udveksling af tjenesteydelser (Rådets direktiv af 22. marts 1977). Direktivet er optrykt som bilag 6.

3.4.1. Direktivets væsentligste bestemmelser.

3.4.1.1. Repræsentation og forsvar i retten m.v.

Af artiklerne 1 og 2 fremgår, at enhver advokat i et EF-land med de begrænsninger, der er fastsat i direktivets øvrige bestemmelser, kan præstere tjenesteydelser i de andre EF-lande.

Virksomhed i forbindelse med repræsentation og forsvar for en klient i retten eller ved anden offentlig myndighed skal i den medlemstat, der er værtsland, udøves på de betingelser, som gælder for advokater, der er etableret i denne stat, bortset fra betingelsen om bopæl eller medlemsskab af en faglig organisation i den nævnte stat. Under udøvelsen af disse former for virksomhed skal advokaten endvidere iagttage de faglige regler, der gælder i værtslandet, idet han dog fortsat er undergivet de forpligtelser, der påhviler ham i den medlemsstat, han kommer fra, jfr. artikel 4, stk. 1 og 2.

De enkelte medlemslandes gældende procesregler bliver således ikke berørt af direktivet. For Danmarks vedkommende betyder dette f. eks., at en advokat fra et andet EF-land, der vil procedere ved en dansk domstol, må rette sig efter bestemmelserne i den danske retsplejelov, herunder dennes § 149, hvorefter retssproget er dansk.

Direktivets artikel 5 giver bl. a. de enkelte medlemslande mulighed for at fastsætte, at en advokat fra et andet EF-land, der vil give møde ved en domstol i værtslandet, skal handle i forbindelse med en advokat, der udøver virksomhed ved den ret, der skal behandle sagen. Denne bestemmelse giver f. eks. Danmark adgang til at fastsætte, at en advokat fra et andet EF-land skal være ledsaget af en dansk advokat med møderet for den pågældende ret, når han vil procedere ved en dansk domstol.

Hermed vil man kunne fjerne de betænkeligheder, der ville være knyttet til, at den ene part i en retssag er repræsenteret af en advokat, der ikke er fortrolig med det danske retssystem, og som måske i fuldstændig god tro handler på en måde, som modparten og retten ikke venter. Dette kunne være generende for retsplejens funktion og tillige skabe reelle vanskeligheder for modparten og hans advokat. Endvidere vil man kunne fjerne de principielle betænkeligheder, der følger af, at en udenlandsk advokat ifølge sagens natur ikke kan opfylde de gældende danske regler om møderet for landsret og Højesteret.

Efter artikel 6 i direktivet kan en medlemsstat udelukke advokater, der er lønmodtagere i en virksomhed, fra at give møde i retten for denne, i det omfang advokater, der er etableret i den pågældende stat, er udelukket herfra. Den gældende danske retsplejelov indeholder ingen begrænsninger for sådanne advokaters adgang til at give møde i retten, og artiklen får således ingen betydning for dansk lovgivning.

3.4.1.2. Udenretlig bistand.

Med hensyn til advokatvirksomhed, der ikke består i repræsentation og forsvar for klienten i retten eller ved offentlig myndighed - juridisk rådgivning, udenretlig bistand m.v. - bestemmer artikel 4, stk. 4, at advokaten forbliver undergivet de betingelser og faglige regler, der gælder i den medlemsstat, som han kommer fra. Han er dog endvidere også undergivet de regler, der gælder for advokatstanden i værtslandet, dog kun såfremt de kan efterkommes af en advokat, der ikke er

etableret i værtslandet, og i det omfang disse reglers overholdelse er objektivt begrundet i hensynet til i denne stat at sikre den korrekte udøvelse af advokatgerningen, standens omdømme m.v.

Bestemmelsen er udtryk for et kompromis mellem forskellige medlemslandes standpunkter. Oprindelig var det foreslået af Kommissionen, at såvel værtslandets som advokatens hjemlands regler for advokatgerning skulle gælde for den advokat, der præsterer tjenesteydelsen i et andet EF-land end sit eget. Navnlig fra britisk side blev det imidlertid gjort gældende, at det ville være praktisk umuligt for en advokat at kende alle professionelle regler i alle EF-landene i detaljer. Et udtrykkeligt krav om, at advokaten i et og alt skulle rette sig efter værtslandets regler for god advokatskik og andre regler om advokatvirksomhed, kunne derfor befrygtes at bevirke, at advokaters juridiske rådgivning i andre EF-lande end deres eget ville blive hæmmet i fremtiden, idet der før direktivets vedtagelse næppe i noget medlemsland eksisterede hindringer for andre EF-landes advokaters adgang til at yde udenretlig juridisk bistand og rådgivning.

3.4.1.3. Bobehandling og skødeskrivning.

I direktivets artikel 1, stk. 1, 2. punktum, bestemmes, at medlemsstaterne kan forbeholde bestemte kategorier af advokater retten til »at udfærdige officielt bekræftede dokumenter, hvorved der gives bemyndigelse til at behandle dødsboer, eller hvorved der stiftes eller overdrages rettigheder over fast ejendom«, hvilket betyder, at bobehandling og skødeskrivning kan holdes uden for direktivet.

Denne bestemmelse blev indsat i direktivet efter anmodning fra Storbritannien, hvor disse forretninger er forbeholdt solicitors.

I de fleste andre EF-lande er sådan virksomhed forbeholdt notarer.

Direktivet vil således ikke sikre danske advokater adgang til at befatte sig med skødeskrivning eller bobehandling i andre EF-lande.

I Danmark har advokater ikke eneret til at beskæftige sig med de nævnte forretninger, og udvalget foreslår heller ikke en sådan eneret indført. Direktivets bestemmelser ændrer således på dette punkt intet i den gældende danske retstilstand. Såfremt en eneret på skødeskrivning og bobehandling for advokater imidlertid skulle blive indført i Danmark på et senere tidspunkt vil man kunne gøre brug af undtagelsesbestemmelsen i direktivet, hvorefter en sådan eneret alene vil tilkomme danske advokater.

3.4.1.4. Disciplinær forfølgning.

Efter direktivets artikel 7 tilkommer det vedkommende myndighed i værtslandet at foretage disciplinærforfølgning mod en advokat fra et andet EF-land, som måtte overtræde de regler, som det efter artikel 4 påhviler ham at overholde. Dette betyder f. eks., at en tysk advokat, der under rådgivning af en klient i Danmark gør sig skyldig i et groft brud på reglerne om god advokatskik, skal drages til ansvar ved de danske advokatmyndigheder.

3.4.2. Gennemførelse af direktivet i Danmark.

Efter artikel 8 skal direktivet være gennemført i de enkelte medlemslande inden en frist på to år fra dets meddelelse, dvs. inden den 24. marts 1979.

Med henblik på at efterkomme dette krav er der i efteråret 1978 af justitsministeren fremsat forslag til en ændring af retsplejeloven.

Efter forslaget bemyndiges justitsministeren til at fastsætte bestemmelser om udøvelse af advokatvirksomhed her i landet, herunder om møderet for domstolene, for advokater, der er etableret i en anden EF-medlemsstat.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at justitsministeriet har til hensigt at udnytte bemyndigelsen til at udfærdige en bekendtgørelse, der foruden at fastslå EF-advokaters ret til at udføre tjenesteydelser her i landet i vidt omfang henviser til direktivet, for så vidt angår anvendelse af de faglige regler. Bekendtgørelsen vil endvidere indeholde bestemmelser, hvorefter retsplejelovens kap. 14 om ophør af retten til advokatvirksomhed skal finde anvendelse på advokater fra de andre EF-lande, for så vidt angår deres ret til at udøve virksomhed her i landet. Der vil blive optaget en bestemmelse om advokatrådets tilsynsret og disciplinærmyndighed over for disse advokater, jfr. afsnit 3.4.1.4. I bekendtgørelsen vil det endvidere blive bestemt, at en EF-advokat, der møder for en dansk domstol, skal være ledsaget af en dansk advokat, der er mødeberet-

tiget for den pågældende ret, jfr. afsnit 3.4.1.1. Det vil desuden blive bestemt, at retten kan afkræve EF-advokaten dokumentation for, at han har ret til at udøve advokatvirksomhed i sit hjemland, jfr. direktivets artikel 7, stk. 1.

Udvalget, der har haft lovforslaget til udtalelse, har ikke haft bemærkninger hertil. Lovforslagets formulering er anvendt i udvalgets lovudkast § 130.

3.4.3. Direktivets virkning på vinkelskriverloven.

Direktivet får virkning på rækkevidden af lov nr. 63 af 3. marts 1948 om ydelse af juridisk bistand samt om inkasso- og detektivvirksomhed m.v. (»vinkelskriverloven«).

I denne lov gives der bl.a. nærmere regler om ikke-advokaters juridiske rådgivning m. v., herunder navnlig forbud mod annoncering og mod at anvende betegnelser som »retshjælp«, »juridisk kontor« eller i øvrigt betegnelser, der er egnet til at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer det indtryk, at virksomheden eller dens udøvere under nogen form har opnået godkendelse af det offentlige eller står under offentligt tilsyn.

Det har hidtil været antaget, at udenlandske advokater formentlig er omfattet af vinkelskriverlovens bestemmelser, men dette kan ikke længere fastholdes, for så vidt angår advokater fra de øvrige EF-lande, efter direktivets gennemførelse. Derimod følger det af direktivets artikel 4, stk. 4, at advokater fra de øvrige EF-lande er undergivet samme regler om f. eks. annoncering som danske advokater.

Kapitel 4.

Advokatrådets fuldmægtigkurser.

4.1. Det praktisk-juridiske kursus i København.

Efter et medlemsmode i marts 1942 i Sagforerforeningen af 1924 (nu Københavns Advokatforening) tog foreningen initiativet til i samarbejde med den københavnske kredsbestyrelse at organisere en videreuddannelse, fortrinsvis for advokatfuldmægtige og yngre advokater. Uddannelsen påbegyndtes i vintersæsonen 1942-43, hvor der afholdtes en forelæsningsrække én dag ugentlig kl. 16.30 på Kobenhavns Universitet. I den første sæson koncentreredes emnerne om regnskabsforståelse, skatteret og procedure.

Uddannelsen fortsattes i vintersæsonen 1943-44 og genoptoges efter krigens afslutning i 1945-46, idet der af kredsbestyrelsen blev nedsat et udvalg til at arrangere disse kurser. I forbindelse med forelæsningerne om procedureteknik afholdtes procedureøvelser i lighed med, hvad der tidligere var afholdt i Juridisk Diskussionsklub. Man søgte her at komme en virkelig domsforhandling så nær som muligt, idet sagerne procederedes af to fuldmægtige for et dommerkollegium bestående af en højesteretsdommer, en professor og en erfaren advokat, som efter procedurens afslutning gav en belærende kritik af de procederendes indsats.

I årenes løb afholdtes foredrag om alle væsentlige emner inden for advokatvirksomheden, idet man foruden emner med tilknytning til procedure lagde særlig vægt på emner af praktisk betydning, såsom testamentskrivning, bobehandling, skødeskrivning, lejelovgivning, tilrettelæggelse af en byggesag, likvidation og akkord, erstatningsopgørelser o.s.v. En del emner inden for de elementære sagsområder, som de fleste advokater beskæftiger sig med, blev regelmæssigt behandlet, og endvidere lagde man vægt på at belyse administrationens praksis på områder af særlig betydning for advokater og at orientere om nye love.

Som foredragsholdere benyttedes erfarne advokater og i nogle tilfælde andre eksperter.

Fra midten af 60'erne blev en væsentlig del af foredragene holdt på week-end kurser på et kursushotel i Helsingør.

Det praktisk-juridiske kursus fortsatte sin virksomhed efter disse retningslinier, indtil uddannelsen erstattedes af de af advokatrådets uddannelsesudvalg fra foråret 1972 etablerede fuldmægtigkurser, jfr. nedenfor under 4.4.

Advokatrådets uddannelsesudvalg afholder dog fortsat i København procedureøvelser for advokatfuldmægtige og yngre advokater, som regel én gang pr. semester som tidligere.

4.2. Det jysk-fynske advokatkursus.

Efter en debat i tilslutning til en artikel af højesteretsdommer J.L. Frost i Sagførerbladet 1945, side 25-28: »Om uddannelse af vordende sagførere i kunsten at føre en sag for retten« blev der i foråret 1946 etableret et procedurekursus ved Vestre Landsret i Viborg, beregnet for jyske og fynske fuldmægtige og yngre advokater.

Dette kursus, som siden regelmæssigt er afholdt - fra og med 1974 2 gange årligt - giver deltagerne adgang til at overvære en retssag i Vestre landsret samt en »prøvepro-

cedure« og at påhøre foredrag om emner i tilknytning til procedure eller om andre emner af særlig betydning for den praktiserende advokat. I de første år procederes en tidligere afgjort retssag af to erfarne procedører, der i reglen under kurset tillige holdt foredrag om procedureemner, men senere gik man over til at afholde egentlige prøveprocedurer som i København. Kurserne arrangeres •- med tilskud fra advokatrådet - af et særligt udvalg med præsidenten for Vestre Landsret som formand og i øvrigt bestående af jyske og fynske advokater foruden en repræsentant for Aarhus Universitet.

4.3. Advokatrådets uddannelsesudvalg.

I en artikel i Advokatbladet 1960, side 1, fremsatte den daværende formand for advokatrådet, højesteretssagfører, dr. jur. Bernt Hjejle nogle tanker om advokaternes uddannelse på baggrund af de krav, som den stadig hurtigere samfundsmæssige udvikling, lovstoffets mere komplicerede indhold og den stadig større betydning af bemyndigelseslovgivningen og dermed den administrative praksis på mange områder måtte antages at ville stille til advokatstanden i fremtiden. Det anførtes, at man stillet over for denne udvikling måtte forudse, at advokatorganisationerne måtte udstikke og fastlægge rammerne for videre uddannelse for de advokater, der ønsker at supplere deres uddannelse på et eller andet af retslivets områder, hvor hverken universitetsuddannelsen eller den praktiske uddannelse giver tilstrækkelig viden og erfaring. De hidtil afholdte kurser havde vel været af stor betydning for de unge advokaters og advokatfuldmægtiges uddannelse, det måtte imidlertid forudses, at disse ikke var tilstrækkelige alene, men at man måtte gå til videregående foranstaltninger.

Foranlediget heraf besluttede advokatrådet i marts 1960 at nedsætte et udvalg til at drøfte og afgive en udtalelse til rådet om de muligheder, der efter udvalgets opfattelse måtte foreligge for en udvidet adgang til videreuddannelse af advokater, idet man anmodede formanden for udvalget for det praktisk-juridiske kursus i København, overretssagfører F. Dragsted om at overtage hvervet som udvalgets formand.

Udvalget tog initiativ til en række praktiske forsøg med forskellige uddannelsesforanstaltninger, herunder foredragstournéer om aktuelle emner, week-end-kurser på 2-3 dage på Hindsgavl Slot, Middelfart, eller andre steder i landet om afgrænsede emnekredse, et særligt kursus for advokater og advokatfuldmægtige i regnskabsvæsen samt kursus i skatteret.

I sin betænkning, der blev afgivet i 1968, redegjorde udvalget for de indvundne erfaringer og konkluderede, at videreuddannelsen ville indtage en fremtrædende plads blandt de opgaver, advokatrådet måtte beskæftige sig med i fremtiden, hvorfor man indstillede, at der af advokatrådet nedsættes et stående, særligt udvalg til at overvåge behovet for videreuddannelsen og til at tage initiativ til og iværksætte kurser og anden videreuddannelsesvirksomhed.

Udvalget forudsatte, at det praktisk-juridiske kursus og det jysk-fynske advokatkursus skulle fortsætte efter de hidtil udviklede retningslinier, da disse kurser måtte anses for at være af væsentlig betydning for de unges praktiske uddannelse. Man fremsatte endvidere forskellige forslag, herunder at det gøres til en betingelse for at få udfærdiget advokatbeskikkelse, at man har dokumenteret at have aflagt en foreskrevet prøve i regnskabsvæsen og regnskabsanalyse.

I overensstemmelse med udvalgets indstilling nedsatte advokatrådet et stående uddannelsesudvalg.

4.4. Særlige fuldmægtigkurser fra 1972.

Efter en debat om advokatfuldmægtiguddannelsen anmodede advokatrådet i efteråret 1970 uddannelsesudvalget om at overveje og i givet fald etablere en intensivering af efteruddannelsen for advokater og navnlig advokatfuldmægtige på kort sigt samt at overveje, om og under hvilken form der ville kunne etableres en egentlig advokatskole.

Udvalget udarbejdede derefter en skitse til en grunduddannelse for advokatfuldmægtige, idet der i udvalget var enighed om, at en væsentlig udbygning af fuldmægtiguddannelsen gennem undervisning og kurser var både tiltrængt og onskelig. Det var udvalgets opfattelse, at en sådan ny fuldmægtiguddannelse skulle have et sådant indhold og en sådan form, at det i lobet af en kortere tid ville blive betragtet som en nødvendighed for enhver fuldmægtig at deltage i denne undervisning. Udvalget mente, at indholdet og kvaliteten i den undervisning, der skulle tilbydes landets advokatfuldmægtige, skulle være ensartet og gennemføres på grundlag af et undervisnings- og paradigmamateriale, som - i det omfang dette ikke foreligger i trykte samlinger - udarbejdes og mangfoldiggøres ved udvalgets foranledning i samarbejde med underviserne, idet man tilstræbte, at undervisningen skulle koncentreres om en basisindlæring af fundamentalt »advokathåndværk«.

Udvalget foreslog en undervisning af et omfang svarende til et årligt timetal på ca. 70 timer og således, at den basale fuldmægtiguddannelse skulle straskke sig over 2 år (4 semestre) med undervisning i tidsrummet september-maj. Man foreslog, at undervisningen gennemførtes dels med en ugentlig dobbelttime på en af ugens hverdage i hovedstadsområdet, dels som 6 internatkurser pr. år (fredag-lørdag) placeret på et centralt sted i landet.

Det var tanken at lade undervisningen omfatte grundlæggende praktiske kundskaber med hensyn til dokumentaffattelse og retssagsbehandling samt nogle praktiske retsområder, som fuldmægtigene ikke har fået tilstrækkeligt kendskab til på universitetet, og tillige mere fundamentale kundskaber i nogle lidt vanskeligere tilgængelige retsområder, samt en indføring i grundprincipperne for regnskabsanalyse og driftsøkonomi.

Advokatrådet tiltrådte uddannelsesudvalgets forslag, der efter fornøden forberedelsestid blev iværksat med første semesters undervisning i foråret 1972 og derefter gradvist igangsat med semester 2-4. Eksternatkurser blev afholdt i København i de første semestre, men fra og med efteråret 1974 blev fuldmægtigkurserne efter fuldmægtigenes ønske alene afholdt som internatkurser over 6 week-ends pr. år på et centralt beliggende kursushotel.

Programmet for disse fuldmægtigkurser blev i hovedtrækkene følgende:

1. semester: Retssagsbehandlingen m. v. (herunder inkassosager og tvangsauktion), lejeret, civilret (testamenter, ægtepagter, ægteskabssager m. v.), funktionærlov og ferielov, de formelle krav til stiftelse af aktieselskaber og advokaternes kollegiale pligter, klientkontosystemet og salærberegning.

2. semester: Grundlæggende bogføringsprincipper, virksomhedsøkonomi, regnskabsanalyse og advokatvirksomhedens eget regnskab.

3. semester: Fast ejendom (skøder, refusionsopgørelser, prioritering og pantebreve m. v.) og dødsbobehandling.

4. semester: Skatteret, offentlige reguleringer af fast ejendom, selskabsret og forberedelse af en landsretssag.

4.5. Kursusvirksomheden efter fremkomsten af advokatrådets uddannelsesudvalgs betænkning 1974.

En væsentlig udvidelse af den således etablerede systematiske fuldmægtiguddannelse blev foretaget fra og med foråret 1976, efter at advokatrådets uddannelsesudvalg i en betænkning af november 1974 på opfordring af advokatrådet havde undersøgt, hvorvidt universitetsuddannelsen fortsat kan anses for at være tilstraskkelig som basis for advokatgerningen.

Som resultat af sine undersøgelser nåede uddannelsesudvalget til, at de stedfundne ændringer i universitetsundervisningen med begrænsning af den normerede studietid til 4½ år fordelt på 4 afgrænsede årsprøver og med nogle afsluttende valgfri kursusfag og med vægt på at give det juridiske studium en mere almen karakter - i nogen grad på bekostning af den traditionelle indlæring af et betydeligt positivt lærestof - havde gjort en udbygning af advokatfuldmægtiguddannelsen påkrævet. Man foreslog derfor, at den allerede etablerede uddannelse i »praktisk advokathåndværk« udbygges med en supplerende teoretisk systematisk undervisning af

fuldmægtigene i de for advokatgerningen centrale retsdiscipliner med det hovedformål at give advokatfuldmægtigene det sikre systematiske overblik, den brede paratviden og dermed evnen til at bedømme et juridisk problems aspekter på tværs af studiets fagskel.

På grundlag af indhøstede erfaringer og den stedfundne debat om advokatfuldmægtigenes uddannelse har uddannelsesudvalget i samarbejde med lærerne foretaget forskellige ændringer og justeringer af kurserne, idet man navnlig har stræbt mod at forlade en teoretisk lærebogsgennemgang til fordel for en systematisk fremstilling af praktiske problemer på de for advokatgerningen centrale retsområder. Kurserne følges til stadighed af uddannelsesudvalget og justeres på baggrund af de gjorte erfaringer.

Undervisningen baseres på et gennem de senere år tilvejebragt omfattende materiale af paradigmaer, oversigter, checklister m. v., som fuldmægtigene bringer med sig hjem fra kurserne.

Fuldmægtiguddannelsen er fortsat opdelt på 4 semestre, hver nu bestående af 3 x 3 dages undervisning, således at der i de enkelte semestre behandles følgende kursusemner:

1. semester: Inkasso, fogedforretninger, tvangsauktioner, tinglysning, personskadeerstatning, civilret, markedsføringsret, retssagsbehandling, stiftelse af aktieselskaber, advokaters særlige pligter, ansættelsesret og lejeret.

2. semester: Kontrakter, konkurs, likvidation, obligationsretlige emner i praktisk belysning, regnskabsforståelse og virksomhedsøkonomi for advokater.

3. semester: Fast ejendom (slutsedler, skøder, prioritering og pantebreve m. v.), misligholdelseslæren, arve- og skifteret og dødsbobehandling.

4. semester: Interessentskab, andre selskabsformer, valg af virksomhedsform, proces, offentlige reguleringer af fast ejendom, forvaltningsret, skatteret, forberedelse af en landsretssag, klientkontoreglerne og salærberegning.

Advokatfuldmægtigkurserne har med mindre svingninger opnået en stigende interesse fra fuldmægtigenes side, og det må antages, at ca. halvdelen af de autoriserede fuldmægtige regelmæssigt følger advokatrådets kurser. Det er dog registreret som et problem, at nogle fuldmægtige undlader at følge dele af kurserne - f. eks. regnskabsfagene - formentlig ud fra den urigtige opfattelse, at de ikke har undervisning i disse nødig.

Som lærere på kurserne benyttes i vidt omfang yngre advokater, fortrinsvis sådanne, som har undervisningserfaring fra universiteterne eller andet steds, men også professorer, dommere og embedsmænd samt andre eksperter medvirker som undervisere.

Kurserne, der administreres af advokatrådet, hviler økonomisk nogenlunde i sig selv. Kursusafgiften er for tiden fastsat til 1500-2500 kr. pr. semester (afhængigt af omfanget af overnatninger), og det er stedse fra advokatrådet tilkendegivet, at man må opfordre kollegerne til at tilskynde deres fuldmægtige til at følge fuldmægtigkurserne, idet man finder det naturligt, at kursusudgifterne afholdes af principalerne.

Kapitel 5.

De gældende regler for behandlingen af klager over advokater og advokatmyndighedernes behandling af salærtvister. Disciplinær- og klageregler for andre erhverv.

5.1. Indledning.

Alle advokater er ifølge loven medlemmer af Det danske Advokatsamfund, hvis hovedbestyrelse er advokatrådet. Medlemskab indtræder, når en advokatbeskikkelse udleveres af justitsministeriet, og bortfalder, hvis advokaten deponerer sin beskikkelse i justitsministeriet, eller retten til at udove advokatvirksomhed frakendes ham ved dom eller fratages ham af justitsministeriet på grund af konkurs eller umyndiggorelse.

Antallet af advokater, der ikke har deponeret deres beskikkelse, har i de senere år været stigende og udgjorde pr. 1. januar 1978 2.767. Der tilkom i 1977 ialt 167, hvoraf de 162 var nye advokater. Afgangen i 1977 (deponerede beskikkelser og dodsfald) var 81.

Af det samlede antal advokater pr. 1. januar 1978 havde 881 kontor eller hjemsted i Vestre Landsrets kreds (Jylland), medens de resterende 1.886 havde kontor eller hjemsted i Østre Landsrets kreds, heraf 1.331 i advokatsamfundets 1. kreds, der omfatter Københavns og Frederiksberg kommuner, Københavns amt samt Færøerne.

5.2. Retsgrundlaget for advokatrådets myndighed.

Retsplejeloven indeholder en række bestemmelser om advokatrådets myndighed over for advokatsamfundets medlemmer. Det er således bestemt i § 143, at advokatrådet ikke blot skal påse, »at advokaterne i deres forhold som sådanne holder sig lovene efterrettelige, men også, at de i deres advokatvirksomhed undgår alt, hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentlig beskikket advokat altid må udvise, ligesom det med bindende virkning har ret til at afgøre tvistigheder angående vederlag for den af dem i denne deres egenskab ydede tjeneste og bistand til private, når disse i denne anledning henvender sig til det.« Efter § 144 kan advokatrådet skride ind over for ethvert samfundsmedlem i henhold til § 143 såvel af egen drift som ifølge begæring. Det samme gælder, når en advokat uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art har udvist en adfærd, der er uværdig for en advokat, selv om der ikke er tale om et strafbart forhold.

De sanktioner, advokatrådet kan anvende, er efter § 144, stk. 2, irettesættelse, forbud mod udførelsen af enkelte sager eller forretninger, bøder af ikke over 50.000 kr. og suspension fra advokatvirksomhed i en vis tid, dog ikke længere end 1 år. Beslutningen om

at anvende en straf kan bekendtgøres i Statstidende og da tillige i lokale blade. Rådet kan i tilfælde, hvor der ikke findes tilstrækkelig anledning til at anvende straf, give advokaten en advarsel.

Efter § 145 kan den pågældende advokat forlange, at en beslutning, der går ud på advarsel, irettesættelse, bøde over 40 kr., forbud mod udførelse af enkelte sager eller forretninger eller suspension, indbringes for landsretten. Landsretten, der skal beklædes af mindst 5 dommere, skal herefter afgøre, om rådets beslutning skal stadfæstes eller ophæves, hvorimod landsretten ikke kan ændre straffen, f. eks. forhøje eller nedsætte en bøde. Den, der har klaget over en advokats virksomhed, har ikke adgang til at påklage rådets afgørelse til nogen anden instans.

5.3. Advokatmyndighederne.

5.3.1. Advokatnævnet.

Efter retsplejelovens § 147, stk. 3, der blev indføjet i loven i 1932, kan det ved advokatsamfundets vedtægter[1]), der kongeligt stadfæstes gennem justitsministeriet, bestemmes, at dele af den virksomhed, som ifølge retsplejeloven udøves af advokatrådet, henlægges til et særligt advokatnævn, valgt af advokatsamfundets medlemmer ved indirekte valg efter reglerne om forholdstalsvalg eller, bortset fra tildeling af straffe efter § 144, til bestyrelserne for lokale kredse af advokatsamfundet, for kendelsers vedkommende dog med adgang til anke til advokatrådet eller til det foran omhandlede nævn.

I medfør af den nævnte bestemmelse i retsplejelovens § 147, stk. 3 er der efter en ændring i advokatsamfundets vedtægter i 1933 nedsat et advokatnævn, bestående af 11 advokater, der ikke samtidig kan være medlemmer af advokatrådet. Dette nævn påkender disciplinærsagerne i henhold til retsplejelovens kapitel 15. Endvidere behandler nævnet salærtvister som ankeinstans.

5.3.2. Kredsbestyrelserne.

Advokatsamfundet er delt op i i alt 11 advokatkredse med hver sin kredsbestyrelse. Kredsbestyrelsen for 1. kreds (Københavns og Frederiksberg kommuner, Københavns amt og Færøerne) består af 9 medlemmer, de øvrige af 5 medlemmer.

Kredsbestyrelserne behandler en del klager over advokaters udøvelse af deres virksomhed, herunder alle salærtvister i 1. instans, jfr. nedenfor under 5.5.1. og 5.6. Enhver kendelse, afsagt af en kredsbestyrelse, kan påankes til advokatnævnet.

I øvrigt forbereder kredsbestyrelserne i vidt omfang advokatnævnets disciplinærsager.

5.4. Disciplinærmyndighedens indhold og afgrænsning i forhold til almindelige erstatnings- og strafferegier.

5.4.1. Indledning.

Den kompetence, der ved retsplejeloven er tillagt advokatsamfundets myndigheder til at afgøre disciplinærsager og salærtvister, benævnes ofte som advokaternes »selvdømme«. Denne betegnelse træffer dog kun det rette, når der er tale om disciplinærmyndigheden, der ved loven er tillagt advokatmyndighederne som en ret og en pligt. Adgangen til at afgøre salærtvister er derimod kun en pligt, der træder i funktion, når en privat ønsker det. Disciplinærmyndigheden indebærer imidlertid ikke, at advokatstanden står uden for lovene. Advokaterne er i deres virksomhed undergivet lovgivningen og domstolene fuldt ud på samme måde som alle andre. Begår en advokat noget strafbart, kan der rejses tiltale mod ham af anklagemyndigheden ved domstolene. Pådrager han sig et erstatningsansvar, jfr. nedenfor under 5.4.5, kan kravet mod ham gøres gældende ved de almindelige domstole.

[1]) Advokatsamfundets vedtægter er optrykt som bilag 3.

5.4.2. Nærmere om disciplinærmyndighedens indhold.

Den myndighed, der er tillagt advokatmyndighederne ved retsplejeloven, er en kompetence til at behandle sager om advokaters eventuelle overtrædelse af de særlige pligter, der påhviler dem i deres egenskab af advokater. Disse advokatpligter er som nævnt under 5.2. angivet som et krav om, at advokaterne i deres virksomhed skal undgå alt, hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nojagtighed og pålidelighed, som en advokat altid må udvise.

Det er advokatmyndighederne, der gennem udovelsen af disciplinærmyndigheden må udfylde denne vide ramme for, hvad der skal forstås ved en overtrædelse af advokatpligterne. Som eksempler på forhold, der efter praksis bedommes som en overtrædelse af advokatpligterne, kan nævnes smøleri med sagernes behandling, uforsvarlig sagsbehandling, gentagen undladelse af at besvare henvendelser fra klienter, kolleger eller offentlige myndigheder, urimelig salærberegning, utilborlig eller illøyal optræden over for klienter, krænkelse af tavshedspligten og - efter omstændighederne - overskridelse af grænserne for varetagelse af klientens interesser. Der er i de af advokatrådet vedtagne regler for god advokatskik og kollegialitet[1]) i vidt omfang givet mere detaljerede og præcise regler for advokaters pligter i forbindelse med deres virksomhed. Det må dog understreges, at advokatrådets disciplinærmyndighed og mulighed for at anvende de i retsplejelovens § 144 omhandlede straffe alene kommer i betragtning, når der er tale om en adfærd, der kan henføres som en overtrædelse af § 143 eller § 144, stk. 1, 2. pkt.

Ud over denne disciplinærmyndighed har advokatrådet efter § 143 pligt til at påse, at advokaterne »i deres forhold som sådanne holder sig lovene efterrettelige«. Hjemmelen til ikendelse af disciplinærstraf i § 144 omfatter også denne passus, og dette kan give anledning til nogen usikkerhed med hensyn til den nærmere afgrænsning af disciplinærmyndighedens udøvelse i relation til advokatens overtrædelse af bestemmelser i den almindelige lovgivning.

Det er imidlertid, som før nævnt, ikke meningen, at advokatmyndighederne skal bedømme, om en advokat har begået et forhold, der er strafbart efter reglerne i borgerlig straffelov eller særlovgivningen.

5.4.3. Afgrænsning i forhold til anklagemyndighedens og domstolenes strafferetlige kompetence.

Der kan imidlertid opstå visse problemer med hensyn til afgrænsningen mellem på den ene side advokatmyndighedernes disciplinærmyndighed og på den anden side anklagemyndighedens og domstolenes strafferetlige kompetence. Således vil det undertiden være tvivlsomt, om der i tilfælde, hvor der foreligger overtrædelse af advokatpligterne, også er grundlag for at antage, at advokaten har begået et strafbart forhold.

I sådanne tilfælde opstår spørgsmålet om, hvorvidt advokatrådet har en pligt til at anmelde forholdet til f. eks. politiet. Det antages normalt ikke, at offentlige myndigheder som sådanne har en egentlig pligt til at anmelde mulige strafbare forhold. Som udgangspunkt må dette formentlig også gælde advokatrådet.

Det er imidlertid en naturlig følge af den pligt, der er pålagt advokatrådet til at føre særligt tilsyn med advokaternes virksomhed og påse, at disse holder sig lovene efterrettelige, at rådet i almindelighed ikke kan undlade at give underretning om sager, hvori der foreligger et kriminelt forhold. Herved ville rådet tiltage sig den kompetence, der efter retsplejeloven tilkommer anklagemyndigheden til at råde over tiltalespørgsmålet.

Kun i tilfælde, hvor en lovovertrædelse, der i og for sig er strafbar efter almindelige eller særlige strafbestemmelser, er så nært forbundet med den pågældendes virksomhed som advokat, at det findes mest naturligt at lade reaktionen ske i form af en disciplinærstraf for overtrædelse af advokatpligterne, vil forholdet blive pådømt under en disciplinærsag.

Derimod giver advokatrådet efter praksis indberetning til justitsministeriet om sager, hvor advokatens forhold skønnes at være af en sådan karakter, at det ikke kan behandles under en disciplinærsag, men bør medføre en strafferetlig reaktion, herunder eventuelt frakendelse af beskikkelsen som advokat. Endvidere har man i praksis etableret den ordning, at justitsministeriet modtager udskrifter

[1]) Optrykt som bilag 4.

af alle kendelser, hvori advokatmyndighederne statuerer, at en advokat har overtrådt advokatpligterne.

Omvendt oversender anklagemyndigheden til advokatrådet sager, hvori en advokat er frifundet under en straffesag, eller tiltale er undladt, men hvor de under den strafferetlige efterforskning fremkomne oplysninger viser, at der kan være anledning til at overveje en disciplinær reaktion mod den pågældende advokat.

5.4.4. Den særlige straffebestemmelse for advokater i retsplejelovens § 136.

Efter den gældende retsplejelovs § 136 anses advokater, der overtræder »de i nærværende lov givne forskrifter eller i øvrigt forser sig i deres virksomhed som advokater« med de i straffelovens kapitel 16 omhandlede straffe. Bestemmelsen går helt tilbage til 2. proceskommissions betænkning af 1876. Det fremgår af betænkningen, at formålet med bestemmelsen var at fastholde den ældre lovgivnings princip, hvorefter en sagførers virksomhed var undergivet forpligtelser ikke alene over for klienten, men også over for det offentlige. Betænkningen gik ud fra, at denne opfattelse af sagførerstillingen ikke blev opgivet med sagførerloven af 1868, og fandt, at der, uanset at sagførerne ikke længere blev betragtet som embedsmænd, kunne være god grund til at fastholde, at bestemmelserne om straf for forbrydelser i embedsforhold var gældende for sagførerne. En tilsvarende henvisning til straffelovens kap. 16 med særligt henblik på forsvarergerningen findes i § 739.

Bestemmelsen er imidlertid uklar. Selv om den refererer til straffelovens kapitel 16 som helhed, vil adskillige af kapitlets enkelte bestemmelser efter deres indhold ikke kunne anvendes på advokater. De bestemmelser, der vil kunne komme på tale, er formentlig alene §§ 144, 150-52 og 154–57, og for så vidt angår deltagelse i advokatmyndighedernes arbejde §§ 146 og 148, og bestemmelsen må antages at have det formål at fastslå, at advokater i henseende til disse bestemmelser anses som virkende i offentlig tjeneste. Efter sin ordlyd rækker bestemmelsen imidlertid videre, idet den synes at foreskrive, at advokater kan straffes ved almindelig straffedom, når de blot overtræder retsplejeloven eller i øvrigt overtræder advokatpligterne. Det er netop sådanne overtrædelser, der efter § 143 skal behandles af advokatmyndighederne som disciplinærsager.

I teorien er det dog antaget, at advokaten kun kan straffes efter straffelovens kap. 16 under forudsætning af, at hans forhold opfylder de betingelser med hensyn til gerningsindhold, som den enkelte paragraf inden for kap. 16 stiller (jfr. Hurwitz: Den danske Strafferetspleje, 1959, pag. 171).

Det er ikke udelukket, at disciplinærsanktioner efter retsplejelovens § 144 kan kombineres med straf efter straffelovens kap. 16, jfr. retsplejelovens § 136. Såfremt et forhold, der har medført en disciplinærsanktion, f. eks. bøde, senere rejses som straffesag efter en bestemmelse i straffelovens kap. 16, kan straffen imidlertid bortfalde efter grundsætningen i straffelovens § 89, stk. 1, jfr. U.f.R. 1958. 443.

I praksis tiltales advokater kun sjældent for overtrædelse af bestemmelser i straffelovens kap. 16. Ved dommen U.f.R. 1947. 918 blev en advokat dømt for overtrædelse af straffelovens § 155 ved som beskikket forsvarer at have viderebefordret et brev til en fængslet person på en sådan måde, at det passerede uden om brevcensuren. Ved den ovennævnte dom U.f.R. 1958. 443 blev advokaten fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 155, jfr. § 21, ved at have forsøgt at få en tinglyst lejeret udslettet gennem forskellige proformaretshandler.

Det kan endvidere nævnes, at der i praksis over for advokater er gjort anvendelse af straffelovens § 154, hvorefter den foreskrevne straf kan forhøjes med indtil det halve, hvis nogen i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv har gjort sig skyldig f. eks. i underslæb eller mandatsvig. Det samme gælder § 155 om misbrug af stilling til at krænke privates eller det offentliges ret og § 157 om grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenestens eller hvervets udførelse eller i overholdelsen af de pligter, som tjenesten eller hvervet medfører.

5.4.5. Særligt om erstatningskrav mod advokater.

Advokater er efter almindelige erstatningsregler ansvarlige over for deres klienter for fejl og forsømmelser i deres gerning.

Sager om erstatningskrav mod advokater forekommer ikke sjældent. Som eksempler på retssager, hvor advokaten er blevet dømt

til at betale erstatning, kan fra de senere års praksis nævnes:

U.f.R. 1960. 720 (Forsømt at indhente justitsministeriets godkendelse af ægtepagt, hvorved hustruen ved separation led et tab). - U.f.R. 1960. 728 (Forsømt at sikre indbetaling af beløb til en kommune i overensstemmelse med deklarationer lyst på rækkehuse). - U.f.R. 1961. 636 (Forsømt som kurator i konkursbo at optage en anmeldt fordring i boopgørelsen). - U.f.R. 1963. 981 H (Burde i forbindelse med ejendomshandel have kontrolleret sælgerens angivelse af grundarealets størrelse). - U.f.R. 1964. 507 H (Havde som kurator i et konkursbo udleveret effekter til en trediemand). - U.f.R. 1964. 812 H (Udbetalinger af byggelån under byggen uden at følge fordelingsplanen). - U.f.R. 1965. 604 (Bortsolgt løsøre ved tvangsauktion uden at undersøge, om et ejendomsforbehold bestod). - U.f.R. 1965. 807 (Undladt ved handel med fast ejendom at undersøge, om tinglyste rettigheder var til hinder for en udstykning). - U.f.R. 1967. 160 (Havde som eksekutor solgt en aktiepost i strid med aftale med en arving). - U.f.R. 1967. 894 (Forsømt at sikre en købers rettigheder ved foreløbig tinglysning af et skøde). - U.f.R. 1968. 431 H (Forsømt at få ejendom frigjort for de hæftelser, som køberen ikke skulle overtage). - U.f.R. 1968. 515 (Urigtig angivelse af, at en aktiekapital var fuldt indbetalt). - U.f.R. 1971. 509 (Undladelse af at sende pantebrev til tinglysning). - U.f.R. 1972. 1011 H (Havde indestået for levering af et anmærkningsfrit pantebrev). - U.f.R. 1973. 160 H (Ydet klient lån på særlig byrdefulde vilkår). - U.f.R. 1973. 438 H (Ikke sørget for, at købesummen ved en ejendomshandel deponeredes på sædvanlig måde). - U.f.R. 1975. 646 (Under en klients betalingsstandsning betalt gældsposter uden at afsætte beløb til dækning af revisors salær). - U.f.R. 1975. 1043 H (Forsømmelser med hensyn til afregning for pantebreve). - U.f.R. 1977. 922 H (Udfærdiget ægtepagt, der viste sig at være ugyldig på grund af hustruens umyndighed).

Som eksempler på frifindende domme kan nævnes:

U.f.R. 1960. 814 H, 1961. 934, 1962. 43 H, 1966. 1 H, 1967. 72 H, 1969. 996, 1971. 562, 1975. 66 H, 1977. 8 H og 1977. 50 H.

5.5. Advokatmyndighedernes behandling af klager over advokaters udøvelse af advokatvirksomhed (disciplinærsagerne).

5.5.1. Behandlingen ved kredsbestyrelserne.

Efter advokatsamfundets vedtægter fungerer kredsbestyrelserne som voldgiftsret i 1. instans med hensyn til tvistigheder mellem en advokat og en trediemand (typisk en klient) angående advokatens udøvelse af hans advokatvirksomhed, når begge parter henvender sig til kredsbestyrelsen herom.

I andre sager vedrørende klager over advokater forbereder kredsbestyrelserne sagernes behandling ved advokatnævnet ved at fremskaffe oplysninger m.v.

Klager indgår normalt skriftligt til advokatsamfundets sekretariat, der videresender dem til vedkommende kredsbestyrelse. Kredsbestyrelsen skønner herefter, om sagen er egnet til at søges afgjort som voldgiftssag ved kredsbestyrelsen, eller om sagen bør afgøres af advokatnævnet.

Der tilkommer formanden for kredsbestyrelsen et vist skøn med hensyn til at afvise en klage, når den efter sit indhold og det i øvrigt oplyste må anses for klart ubeføjet, eller klagen i følge sin beskaffenhed ikke kan påkendes af advokatmyndighederne. En sådan afvisning kan indbringes for advokatnævnet.

Såfremt sagen skønnes egnet til afgørelse ved kredsbestyrelsen, må der tilvejebringes erklæring fra begge parter om, at de underkaster sig kredsbestyrelsens afgørelse alene med forbehold af anke til advokatnævnet.

Efter modtagelse af en klage sender kredsbestyrelsen en kopi til den indklagede advokat, der anmodes om at fremsende sine bemærkninger til klagen. En modtaget redegørelse fra indklagede forelægges straks i kopi for klageren, idet der i reglen samtidig tages stilling til sagens videre behandling. Ofte indhentes yderligere ét indlæg fra hver side, og - om fornødent - tilvejebringes supplerende oplysninger på kredsbestyrelsens foranledning. Efter endt skriftveksling rundsendes parternes indlæg og fremlagte bilag til kredsbestyrelsens medlemmer, og sagen behandles derefter i et møde i kredsbestyrelsen.

Kredsbestyrelserne kan ikke idømme en advokat straffe efter retsplejelovens § 144, men kan i en kendelse, der såvel af klageren som af advokaten kan påklages til advokatnævnet, udtale sin opfattelse af, om en advokats handlemåde har været korrekt. En række sager afklares dog under kredsbestyrelsernes forberedelse af sagerne, således at der opnås forlig mellem parterne, eller klagen frafaldes. Skønner kredsbestyrelsen, at et paklaget forhold bør give anledning til en egentlig disciplinær sanktion over for advokaten, forelægges sagen for advokatnævnet.

Såfremt sagen skal afgøres af advokatnævnet, indsendes den af kredsbestyrelsen efter endt forberedelse til advokatnævnet med en sagsfremstilling og kredsbestyrelsens indstilling.

5.5.2. Sagernes behandling ved advokatnævnet.

I behandling og påkendelse af den enkelte sag for advokatnævnet deltager mindst 5 nævnsmedlemmer.

Proceduren er ved nævnet (som ved kredsbestyrelserne) efter en skriftlig forberedelse mundtlig, medmindre sagens beskaffenhed, således navnlig dens ringe betydning, eller de udgifter, der vil være forbundne med parternes personlige møde, gør det upraktisk, og sagen kan oplyses tilstrækkeligt klart ved skriftlige erklæringer.

Parterne har altid ret til at afgive personlig forklaring for nævnet (eller kredsbestyrelsen) og til at lade sig repræsentere ved en advokat eller en anden person, som ville være berettiget til at møde for vedkommende ved en domstol.

I disciplinærsager, hvor advokatrådet ønsker det, eller nævnet forlanger det, beskikker advokatrådet en anklager. I alvorligere sager følger nævnet den praksis, at der - som regel efter begæring - beskikkes en forsvarer for den indklagede advokat. Vederlag til beskikket anklager og forsvarer afholdes af advokatsamfundet.

Når kendelsen er afsagt, sender nævnet udskrift af kendelsen til sagens parter. Kendelser kan i visse tilfælde indbringes for landsretten af den pågældende advokat, jfr. ovenfor under 5.2.

5.6. Advokatmyndighedernes behandling af salærtvister.

Advokatmyndighederne virker som voldgiftsret med hensyn til afgørelse af salærtvister.

Det er en betingelse for, at advokatmyndighederne kan beskæftige sig med en salærtvist, at den pågældende klient har anmodet herom. På den anden side har klienten afskåret sig fra at få spørgsmålet afgjort ved domstolene, når han har indbragt sagen for advokatmyndighederne. Klage kan også indgives af debitor i en inkassosag og af en modpart, som efter et forlig skal udrede sagens omkostninger. Advokaten kan for sit vedkommende ikke modsætte sig, at sagen afgores af advokatmyndighederne.

Efter advokatsamfundets vedtægter fungerer de lokale kredsbestyrelser som voldgiftsret i 1. instans. En afgørelse, truffet af kredsbestyrelsen, kan af såvel klageren som advokaten samt af advokatrådet indankes for advokatnævnet. For proceduren i salærsager gælder samme regler som for behandlingen af disciplinærsager, jfr. ovenfor afsnit 5.5.

5.7. Statistiske oplysninger vedrørende advokatnævnets virksomhed.

Udvalget har på grundlag af oplysninger fra advokatrådet udarbejdet en statistik vedrørende advokatnævnets virksomhed, der er optrykt nedenfor som bilag 10.

De statistiske oplysninger vedrører tidsrummet maj 1969-maj 1977 og er opdelt i to-års perioder. Oplysningerne viser, at advokatsamfundets sekretariat i hele den nævnte 8 års periode har registreret i alt ca. 6.600 sager.

Antallet af sager viser en klart stigende tendens. Således registreredes der i 1969-71 ca. 1.250 sager, i 1971-73 1.450 sager, i 1973-75 ca. 1.700 sager og i 1975-77 ca. 2.200 sager.

Af disse sager er dog kun 10-12 pct. behandlet af advokatnævnet, idet resten er af-

sluttet under den forberedende behandling ved kredsbestyrelserne eller endeligt påkendt af disse.

Statistikken viser, at der behandles væsentligt flere disciplinærsager end salærtvister ved advokatnævnet (i 1975-77 henholdsvis 173 og 67). Dette hænger sammen med, at advokatnævnet er eneinstans i disciplinærsager, men ankeinstans i salærsager. Af de 173 disciplinærsager i 1975-77, hvoraf de 18 var rejst af advokatrådet, mens resten var rejst af private, førte 89 eller lidt over halvdelen til frifindelse eller blev afvist som klart ubeføjede. 2 (rejst af advokatrådet) førte til suspension, 58 (ca. 1/3) førte til bøde for advokaten, mens resten resulterede i en irettesættelse eller i, at der blev udtalt kritik. 3 af kendelserne blev indbragt for landsretten efter retsplejelovens § 145, men blev alle stadfæstet.

Af de 67 afgørelser i salærsager, som advokatnævnet behandlede i 1975-77, blev de 40 stadfæstet. Resten blev omgjort.

I 35 af de 67 afgørelser havde kredsbestyrelserne godkendt det af advokaten fastsatte salær. Heraf blev 19 nedsat ved nævnet. Klienten fik altså medhold i over halvdelen af disse sager.

I de 32 resterende sager havde kredsbestyrelsen nedsat et salær. I 24 tilfælde eller i 3/4 af tilfældene blev afgørelsen stadfæstet.

5.8. Disciplinærregler inden for andre erhverv. Forbrugerklagenævnet.

5.8.1. Statsautoriserede og registrerede revisorer.

I medfør af § 18 i lov nr. 68 af 15. marts 1967 om statsautoriserede revisorer er der af handelsministeriet nedsat et revisornævn, bestående af en dommer som formand samt 4 andre medlemmer, hvoraf 2 er statsautoriserede revisorer og 2 har henholdsvis nationaløkonomisk uddannelse og den juridiske uddannelse.

Efter lovens § 19, stk. 1, kan en statsautoriseret revisor, der ved udøvelsen af sin virksomhed tilsidesætter de pligter, som hans stilling medfører, af revisornævnet tildeles advarsel eller irettesættelse eller pålægges bøde på ikke over 5.000 kr.

I lovens § 19, stk. 2, er det bestemt, at såfremt den pågældende har gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse i udøvelsen af sin virksomhed, og de udviste forhold giver grund til at antage, at han ikke fremtidigt vil udøve virksomheden på forsvarlig måde, kan revisornævnet frakende ham beskikkelsen på tid fra 1-5 år eller indtil videre.

Nævnets afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Nævnets behandling af sager angående statsautoriserede revisorers virksomhed sker efter begæring af handelsministeren eller Foreningen af statsautoriserede Revisorer.

Efter § 20 kan en afgørelse efter § 19, stk. 2, af den, afgørelsen vedrører, forlanges indbragt for domstolene. Begæring herom skal fremsættes over for handelsministeren inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Handelsministeren anlægger sag mod den pågældende i den borgerlige retsplejes former.

Begæring om sagsanlæg har opsættende virkning, men retten kan ved kendelse bestemme, at den pågældende under sagens behandling ikke må udøve virksomhed som statsautoriseret revisor. Såfremt nævnets afgørelse findes lovlig ved dommen, kan det i denne dom bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

Efter lovens § 21 kan revisornævnet til enhver tid efter ansøgning ophæve en i henhold til § 19, stk. 2, foretaget frakendelse. Er denne sket indtil videre, og afslår nævnet ansøgning om ophævelse af frakendelsen, kan den pågældende forlange afgørelsen prøvet ved domstolene, såfremt der er forløbet fem år efter frakendelsen og mindst to år efter, at generhvervelse af beskikkelsen senest er nægtet ved dom.

Revisornævnet kan efter § 22, stk. 2, lade afhøring af parter og vidner foretage ved underretten på det sted, hvor parten eller vidnet bor.

Efter § 11 i lov nr. 220 af 27. maj 1970 om registrerede revisorer kan revisornævnet også behandle sager om registrerede revisorer, dog således at den ene af nævnets statsautoriserede revisorer ved sådanne sagers behandling afløses af en af handelsministeren udpeget registreret revisor.

Nævnets behandling af sager angående registrerede revisorers virksomhed sker efter

begæring af handelsministeren eller af en af ministeren hertil godkendt forening af registrerede revisorer.

Der er af handelsministeren udfærdiget en forretningsorden for revisornævnet.

Det er for udvalget oplyst, at nævnet behandler 6-8 sager årligt.

5.8.2. Landinspektører.

I medfør af § 9 i lov nr. 221 af 31. maj 1963 (nu lovbekendtgørelse nr. 390 af 12. juli 1977) om landinspektørvirksomhed er der af landbrugsministeren nedsat et landinspektørnævn bestående af en dommer som formand samt 2 andre medlemmer, hvoraf det ene skal være en landinspektør, der er ansat i landbrugsministeriet, og det andet en praktiserende landinspektør.

Efter § 10, stk. 1, kan en praktiserende landinspektør eller en landinspektørassistent med beskikkelse, der ved udøvelse af sin virksomhed tilsidesætter de pligter, som hans stilling medfører, af landinspektørnævnet tildeles advarsel eller irettesættelse eller pålægges bøde på indtil 20.000 kr.

I § 10, stk. 2, er det bestemt, at såfremt den pågældende har gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse i udøvelsen af sin virksomhed, og de udviste forhold giver grund til at antage, at han ikke fremtidigt vil udøve virksomhed på forsvarlig måde, kan landinspektørnævnet frakende ham beskikkelsen på tid fra 1-5 år eller indtil videre.

Nævnets afgørelser efter § 10, stk. 1 og 2, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Efter § 11 kan en i henhold til § 10, stk. 2, truffen afgørelse af den, afgørelsen vedrører, forlanges indbragt for domstolene efter lignende regler som dem, der gælder for revisorer.

5.8.3. Dispachører.

Lov nr. 215 af 8. juni 1966 om dispachører, der i øvrigt i det store og hele er opbygget på samme måde som de under 5.8.1. og 5.8.2. nævnte love om revisorer og landinspektører, indeholder intet om et særligt disciplinærnævn. Efter bekendtgørelse nr. 399 af 2. december 1966 om dispachørers virksomhed kan klage over, at en dispachør forhaler et ham betroet arbejde, indbringes for handelsministeriet, der kan fastsætte en frist, inden hvilken arbejdet skal være udført. Oversiddes denne frist uden gyldig grund, kan ministeriet fratage dispachøren arbejdet, og der tilkommer ham da ikke noget vederlag for den udførte del af arbejdet.

Efter dispachørlovens § 5 kan handelsministeriet fratage en dispachør beskikkelsen på tid fra 1-5 år eller indtil videre, såfremt dispachøren har gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse i udøvelsen af sin virksomhed, og de udviste forhold giver grund til at antage, at han ikke fremtidigt vil udøve virksomheden på forsvarlig måde. Dispachøren kan forlange en sådan frakendelse indbragt for domstolene efter lignende regler som dem, der gælder for revisorer og landinspektører.

5.8.4. Privatpraktiserende læger.

I faglig henseende står læger under tilsyn af sundhedsstyrelsen, jfr. § 17 i lægeloven (lovbekendtgørelse nr. 426 af 19. august 1976) og §§ 4 og 5 i lov nr. 182 af 23. juni 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse med senere ændringer. Sundhedsstyrelsen kan over for læger meddele tilrettevisninger og advarsler samt i påtrængende tilfælde, hvor den fortsatte virksomhed skønnes at frembyde overhængende fare, midlertidigt fratage den pågældende retten til at udøve virksomhed. Sundhedsstyrelsen bistås af embedslægerne.

Spørgsmål om fratagelse af en læges autorisation eller erstatningskrav mod lægen afgøres af domstolene.

Den almindelige danske Lægeforenings organer har en vis disciplinærmyndighed over for sine medlemmer, der bl. a. vil kunne idømmes bøder. Til det under Den almindelige danske Lægeforening nedsatte attestudvalg kan indbringes klager over lægers attestudstedelse (attestsmøleri, urimeligt honorar m. v.). Der kan endvidere indbringes klager vedrørende kollegiale og lægeetiske spørgsmål for lægeforeningen.

5.8.5. Forbrugerklagenævnet.

På en lang række områder er der i løbet af 1950-erne og 1960-erne etableret nævn, hvorved der er givet forbrugere af varer og tjenesteydelser mulighed for at få afgjort spørgsmål om ydelsens kvalitet. Nævnene har til at begynde med ofte været sammensat af personer alene fra den pågældende branche, men

det har været den almindelige udvikling, at også forbrugersiden efterhånden er blevet repræsenteret i nævnene.

Ved lov nr. 305 af 14. juni 1974 om forbrugerklagenævnet indførtes et nævn med en almindelig kompetence til at behandle klager fra forbrugere vedrørende varer og arbejds- og tjenesteydelser.

Nævnet, hvis medlemmer udnævnes af handelsministeren, består af et formandsskab og repræsentanter for forbruger- og erhvervsinteresser. Formandsskabets medlemmer skal opfylde de almindelige betingelser for at blive udnævnt til dommer og må ikke have særlig tilknytning til forbrugernes og erhvervslivets organisationer. Ved nævnets behandling af en sag skal deltage mindst ét medlem af formandsskabet og mindst to medlemmer udpeget af formandsskabet blandt repræsentanter for forbruger- og erhvervsinteresser, således at disse er ligeligt repræsenteret.

Loven stiller ikke krav om form og indhold af nævnets afgørelse. Det må herefter antages, at nævnet frit kan give sin afgørelse det indhold, det finder hensigtsmæssigt, idet det dog må være forudsat, at afgørelsen skal være truffet på grundlag af en juridisk vurdering af sagens omstændigheder. Afgørelsen vil således f. eks. kunne falde ud til nedsættelse af en forlangt pris, omlevering eller erstatning for skader forårsaget af varens farlige egenskaber. Såfremt nævnets afgørelse ikke efterleves, må den indbringes for domstolene og vil kun kunne fuldbyrdes gennem en dom, der stadfæster afgørelsen. Det er i lovens § 10 bestemt, at forbrugerombudsmanden i disse tilfælde skal indbringe sagen for domstolene på klagerens begæring og på dennes vegne.

Nævnet kan efter lovens § 7 afvise klager, der ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet. Det har været tanken hermed, at nævnet skulle kunne frasige sig at behandle sager, hvis faktiske omstændigheder er komplicerede eller uoverskuelige og derfor forudsætter en egentlig bevisførelse, eller hvis afgørelse beror på et vanskeligt juridisk skøn. I sådanne tilfælde vil nævnet henvise klageren til at anlægge sag ved domstolene.

En række områder - herunder klager over advokater - er undtaget fra forbrugerklagenævnets virksomhedsområde.

Der er ifølge lovens § 12 adgang for forbrugerklagenævnet til at godkende, at klager, der ellers kunne behandles ved nævnet, i stedet behandles ved private klage- eller ankenævn omfattende bestemte brancher eller andre afgrænsede områder. En sådan godkendelse kan kun meddeles, såfremt klage- eller ankenævnets vedtægter indeholder bestemmelser om nævnets sammensætning og sagsbehandling, som er betryggende for parterne. I forbrugerkommissionens betænkning II, der ligger til grund for loven, er der opstillet retningslinier for godkendelse af sådanne nævn. Det anføres herved bl. a., at nævnene bør sammensættes efter samme retningslinier som forbrugerklagenævnet, dvs. med en uvildig jurist som formand og ligelig repræsentation fra henholdsvis forbrugersiden og erhvervssiden.

Kapitel 6.

Udvalgets principielle overvejelser.

6.1. Indledning.

Udvalget har under sin gennemgang af retsplejelovens advokatafsnit overvejet, i hvilket omfang retsudviklingen og den samfundsmæssige udvikling i øvrigt har nødvendiggjort ændringer i reglerne om advokaters stilling i retssystemet, deres uddannelse, beskikkelse og virksomhed m. v. Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer i de fundamentale principper, der i dag er gældende for advokaters virksomhed. Såvel hensynet til retssikkerheden som almene retsplejehensyn kræver i en retsstat, at advokatstanden fortsat skal indtage den stilling i samfundet, som den gør i dag, d.v.s. at advokatprofessionens udøvere som hidtil både i henseende til deres etablering og til udøvelsen af deres virksomhed skal være uafhængige af den offentlige administration og af domstolene.

Siden retsplejelovens ikrafttræden den 1. oktober 1919 er der imidlertid sket en lang række ændringer i retssystemet, der ofte også har medført enkeltstående ændringer i retsplejelovens afsnit om advokater. En samlet revision af retsplejelovens advokatafsnit må således forekomme velbegrundet.

Udvalget har ikke beskæftiget sig med reglerne om justitsministeriets antagelse af advokater til at føre sager for parter, der har fri proces, jfr. retsplejelovens §§ 336 ff., og som offentlige forsvarere, jfr. § 733, da dette spørgsmål blev indgående behandlet i forbindelse med udarbejdelsen af lov nr. 253 af 4. juni 1969, hvorved der gennemførtes nye lovregler om fri proces.

Da en af justitsministeriet nedsat arbejdsgruppe i 1976 har afgivet betænkning om advokaternes medvirken i retshjælpsordningen, har udvalget heller ikke beskæftiget sig med dette spørgsmål.

I dette kapitel omtales udvalgets principielle overvejelser, medens der med hensyn til de mere teknisk betonede regler henvises til udvalgets lovudkast (nedenfor kapitel 7) og bemærkningerne hertil (nedenfor kapitel 8).

6.2. Advokaters uddannelse.

6.2.1. Indledning.

Det har siden sagførerloven af 1868 været et grundlæggende princip, at man har et retskrav på at få meddelt advokatbeskikkelse, når man opfylder de betingelser herfor, der er fastsat i loven. Når disse betingelser er klart og entydigt formulerede, bliver der ikke, således som det f. eks. er tilfældet ved besættelse af en tjenestemandsstilling, plads for noget skøn over den pågældendes kvalifikationer eller over, hvorvidt der er behov for beskikkelse af flere advokater.

Udvalget finder, at det nævnte princip, der efter udvalgets opfattelse er en grundlæggende forudsætning for, at advokaterhvervet kan betegnes som liberalt og uafhængigt, bør fastholdes. Lovreglerne må på den anden side udformes således, at et højt kvalifikationsniveau opnås. Det må endvidere tilstræbes, at alle, der har de nødvendige kvalifikationer, også har mulighed for at opnå advokatbeskikkelse, således at adgangsvejene til advokatgerningen bliver så frie som muligt.

De kvalifikationskrav, der efter de gældende regler skal være opfyldt, er juridisk kandi-

dateksamen og tre års praktisk juridisk virksomhed. Disse krav gjaldt stort set allerede efter sagførerloven af 1868, jfr. kapitel 1 (afsnit 1.1.1.).

Selv om såvel den juridiske universitetsuddannelse som den treårige praktiske uddannelse naturligvis har tilpasset sig den samfundsmæssige udvikling, der er sket siden 1868, må denne mere end hundredårige udvikling alligevel give anledning til, at betingelserne for meddelelse af advokatbeskikkelse underkastes en ny vurdering. Samfundsforholdene er blevet stedse mere komplicerede. Dette viser sig bl. a. i, at lovgivningen nu er langt mere omfattende, uoverskuelig og vanskeligt forståelig end tidligere, og i, at retsreglerne underkastes langt hyppigere forandringer. Befolkningens behov for advokaternes konsultative bistand er som følge heraf steget stærkt både i privatretlige anliggender og i forholdet til det offentlige. Oprettelse af nye klageinstanser inden for en lang række områder har ligeledes skabt et øget behov for advokatbistand.

Det er herefter utvivlsomt, at der i dag stilles betydeligt større krav til advokaternes faglige viden og kunnen end tidligere. Dette skal sammenholdes med, at universitetsuddannelsen fortsat er fælles for alle jurister og holdes inden for samme tidsmæssige ramme som tidligere, og at den praktiske uddannelse som følge af principalernes arbejdsbyrde undertiden ikke kan blive en så personlig og metodisk oplæring af fuldmægtigene som ønskeligt.

Advokatuddannelsens kvalitet er af væsentlig samfundsmæssig betydning, og advokaterne lægger selv afgørende vægt derpå. For retssikkerheden i det moderne samfund er det en afgørende forudsætning, at advokatstanden har det tilstrækkelige faglige niveau og judicium til dels at opveje den sagkundskab, som navnlig offentlige myndigheder, organisationer og andre økonomiske magtfaktorer disponerer over, dels at løse de forskelligartede vanskelige problemer, advokaten stilles over for.

For at tilgodese det voksende behov for juridisk bistand er det endvidere nødvendigt, at uddannelsessystemet tilrettelægges således, at det fornødne antal advokater er til rådighed.

Udvalget har overvejet, hvilke praktiske muligheder der er for at fremme disse formål gennem lovreglerne om betingelser for meddelelse af advokatbeskikkelse.

6.2.2. Den teoretiske uddannelse.

6.2.2.1. Karakterkrav.

Man kunne tænke sig muligheden af at skærpe kravene til de vordende advokaters teoretiske viden gennem et krav om, at juridisk kandidateksamen skal være bestået med en vis mindstekarakter. Det tidligere gældende krav om, at juridisk embedseksamen skulle være bestået med mindst 2. karakter af 1. grad, blev ophævet ved lov nr. 267 af 26. juni 1975, efter at hovedkarakterne var bortfaldet som følge af indførelsen af den såkaldte 13- skala. Udvalget afgav en udtalelse forud for denne lovændring, jfr. udvalgets skrivelse af 10. oktober 1974, der er optrykt som bilag 7 til betænkningen. Som det fremgår heraf, var der ikke i udvalget enighed om afskaffelse af karakterkravet. Det samlede udvalg erkender imidlertid, at det ikke nu vil være muligt at genindføre et sådant.

6.2.2.2. Efteruddannelse.

En anden mulighed er at udbygge efteruddannelsen af de jurister, der forbereder sig til advokatgerningen.

Som det fremgår af den i kapitel 4 beskrevne redegørelse for advokatrådets uddannelsesvirksomhed, har rådet i en længere årrække foranstaltet praktisk-juridiske kurser for advokatfuldmægtige og yngre advokater. Formålet hermed har i første række været en mere systematisk oplæring af deltagerne i »advokathåndværket«, d.v.s. dagligdagens praktiske behandling af retstvister og andre sager på et advokatkontor samt udarbejdelse af juridiske dokumenter. Kurserne har ved siden heraf tilsigtet at give deltagerne en indførelse i de vigtigste bestemmelser i advokatsamfundets vedtægter, klientkontoregler, kollegiale regler etc. samt en teoretisk basalviden i en række discipliner, der enten slet ikke eller kun som valgfri kursusfag er omfattet af universitetsundervisningen. Undervisningen er yderligere udvidet til at omfatte en supplerende teoretisk, systematisk undervisning af fuldmægtigene i visse for advokatgerningen centrale retsdiscipliner.

6.2.2.3. Flertallets indstilling: obligatorisk efteruddannelse.

Et flertal i udvalget *(alle undtagen Hermann)* finder, at en tilpasning af advokatuddannelsen til de krav, samfundsudviklingen stiller, bedst kan ske gennem indførelse af en obligatorisk efteruddannelse. Denne skal 1) supplere de færdigheder, der erhverves i praksis og 2) i et vist omfang træde i stedet for praktisk uddannelse samt 3) udbygge de teoretiske kundskaber, der er erhvervet på universitetet.

Studiet på universitetet omfatter og må nødvendigvis omfatte et stort antal emner og have et bredt sigte. Mængden af retsstof, som en advokat bør have kendskab til, kan universitetsundervisningen ikke fuldtud dække, bl. a. fordi retsstoffets omfang navnlig i de senere år er undergået en særdeles betydelig stigning. Flertallet finder, at universitetsundervisningen netop på grund af sin bredde efterlader et behov for en praktisk-teoretisk anlagt uddannelse, der har mulighed for at gå i dybden på områder af særlig betydning for advokater og indlære praktiske færdigheder. En obligatorisk efteruddannelse kan tjene som et værdifuldt supplement til universitetsuddannelsen og kan indrettes således, at den til enhver til er å jour med de hyppige forandringer i lovgivningen.

Efteruddannelsen har en særlig værdi, fordi undervisning meddeles samtidig med, at fuldmægtigene i deres praktiske arbejde stifter bekendtskab med problemerne. Den obligatoriske efteruddannelse skal tage sit udgangspunkt i og bygge på universitetsuddannelsen, men ikke have til formål at afhjælpe eventuelle mangler ved denne. Det ligger uden for universitetsundervisningens muligheder at tilfredsstille en enkelt sektors særlige og varierende behov.

Indførelsen af en obligatorisk efteruddannelse med denne begrænsede målsætning nødvendiggør ikke nogen ændring af målsætningen for den juridiske universitetsuddannelse. Denne uddannelse skal fortsat tjene det formål at danne basis for adgangen til alle stillinger i den offentlige og private sektor, hvor en juridisk uddannelse er nødvendig.

Det vil efter flertallets opfattelse være naturligt, at man ved udformningen af efteruddannelsen bygger på det grundlag og de erfaringer, der allerede foreligger gennem advokatrådets fuldmægtigkurser. Disse kurser vil uden større vanskelighed kunne åbnes også for jurister, der helt eller delvis med anden baggrund end en advokatfuldmægtigstilling ønsker at opnå beskikkelse som advokat. Kurserne vil på den måde kunne kompensere for en del af den praktiske erfaring fra selve advokaterhvervet, som disse jurister savner, og derfor i et vist omfang også styrke forudsætningerne for en liberalisering af adgangen til erhvervet.

Også for advokatfuldmægtigene vil kurserne i et vist omfang kunne erstatte eller supplere den praktiske uddannelse. Behovet herfor er især til stede, hvor den vordende advokat har været ansat som fuldmægtig i en advokatvirksomhed, der har koncentreret sig om et eller flere begrænsede områder. Selv for mere alsidigt orienterede advokatvirksomheder kan det imidlertid være et problem inden for rammerne af den tre-årige fuldmægtigtid at nå at give fuldmægtigene en tilstrækkelig afrundet og dybtgående viden og færdighed på alle de felter, hvor en advokat nu til dags bør være orienteret.

Det fremgår af det tidligere anførte, at efteruddannelsen allerede gennem længere tid har været erkendt som en nødvendighed af advokatstanden selv. Flertallet tilslutter sig denne vurdering og finder derfor også, at efteruddannelsen bør være obligatorisk. En obligatorisk efteruddannelse af denne karakter er ikke noget principielt nyt, men findes allerede inden for flere andre erhverv. Såfremt efteruddannelsen ikke gøres til en betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse, kan det befrygtes, at en del fuldmægtige - og måske navnlig de, der har størst behov for den - vil undlade at deltage i den. Dette forhold er i sig selv en tilstrækkelig begrundelse for at gøre uddannelsen obligatorisk. Der kan heller ikke ses bort fra, at visse principaler måske vil savne den fulde forståelse for, at fuldmægtigene bør have adgang til denne mere systematiske dygtiggørelse, og derfor vil være utilbøjelige til at give det begrænsede afkald på deres arbejdskraft, som kursusdeltagelsen umiddelbart indebærer, hvis denne ikke gøres obligatorisk. Allerede nu gælder det som en naturlig forpligtelse for en advokat at drage omsorg for, at en af ham ansat fuldmægtig får en alsidig uddannelse i almindelig advokatvirksomhed, men spørgsmålet om, hvorvidt en uddannelse på et advokatkontor i det konkrete tilfælde kan anses for fyldestgørende, vil ofte bero på et skøn, som det kan være vanskeligt både for den enkelte principal og hans fuldmægtig at udø-

ve på objektiv måde. Indførelse af en formelig vedtægtsmæssig forpligtelse for advokater til at sikre deres fuldmægtige en fyldestgørende uddannelse f. eks. gennem deltagelse i advokatmyndighedernes kurser ville, da en sådan forpligtelse altid måtte være ledsaget af undtagelsesbestemmelser, ikke på tilfredsstillende måde medføre en effektiv deltagelse i kurserne. Hertil kommer, at den væsentlige og afgørende interesse i at sikre, at det betydelige antal fuldmægtige, der har det største behov for efteruddannelse, men ikke deltager i denne, kommer med i efteruddannelsen, ikke reelt tilgodeses, medmindre deltagelsen gøres obligatorisk.

Ved den nærmere udforming af en obligatorisk uddannelse må det tilstræbes,

at man undgår, at uddannelsen bliver for teoretisk anlagt og antager karakter af forlænget universitetsstudium,

at der udvises en vis tilbageholdenhed med at inddrage mindre centrale discipliner i det obligatoriske kursusprogram,

at uddannelsen tidsmæssigt begrænses til et rimeligt antal timer, der kan placeres således, at den ikke volder væsentlige afbræk i deltagernes daglige arbejde,

at finansieringen af kurserne ikke indebærer nogen væsentlig økonomisk belastning af deltagerne og deres principaler, samt

at der indføres passende dispensationsordninger.

Flertallet har i øvrigt ikke ment det rigtigt at angive nærmere forskrifter for, hvorledes efteruddannelsen bør tilrettelægges og gennemføres. De erfaringer, der er indhøstet fra den hidtidige fuldmægtigundervisning, viser, at det vil være muligt at tilrettelægge og gennemføre en obligatorisk efteruddannelse med en rimelig fleksibilitet, som vil tilfredsstille relevante behov hos alle de berørte.

Dog finder man det af betydning at fremhæve, at der ikke ses at være noget behov for at stille krav om, at der skal aflægges prøve som afslutning på deltagelsen i efteruddannelsen. Et sådant krav ville indebære en betragtelig udbygning af hele den eksisterende kursusorganisation og betyde store merudgifter. Ligesom ved den praktiske fuldmægtiguddannelse, hvor en erklæring fra den pågældendes principal om fuldmægtigens deltagelse i advokatvirksomheden er tilstrækkelig, forekommer det i hvert fald på nuværende tidspunkt mest naturligt blot at kræve, at kursusdeltagerne rent faktisk har deltaget i de pågældende kurser.

Flertallet har heller ikke i detaljer villet tage stilling til, om den emneafgrænsning og undervisningsform, som anvendes ved advokatrådets fuldmægtigkurser, uden videre bør lægges til grund. Der er i øvrigt her tale om en undervisning, med hvilken der til stadighed arbejdes, og som tilpasses de vundne erfaringer.

Det er uden videre klart, at indførelsen af en obligatorisk efteruddannelse for dem, der ønsker at få advokatbeskikkelse, ikke præjudicerer eller overflødiggør den omfattende efteruddannelse, der er tilrettelagt og gennemført for advokater. Denne uddannelse er et afgørende led i advokatrådets bestræbelser for at vedligeholde og ajourføre advokaternes kvalifikationer også på længere sigt.

En vis organisatorisk integration af den frivillige og den obligatoriske efteruddannelse kan eventuelt være hensigtsmæssig, men det principielt forskellige sigte med de to typer af uddannelse gør det naturligt, at de normalt gennemføres hver for sig.

Efteruddannelsen er efter flertallets opfattelse af så væsentlig betydning for samfundet, at man finder det naturligt, at den finansieres af det offentlige.

Det er dog af advokatrådet over for udvalget understreget, at man anser den obligatoriske efteruddannelse for så vigtig, at spørgsmålet om, hvorvidt det offentlige helt eller delvis bør betale den, ikke må hindre, at den lovfæstes. Flertallet kan tilslutte sig denne vurdering.

Som det fremgår af udvalgets lovudkast (kap. 7), har flertallet valgt at udforme lovbestemmelsen om efteruddannelsen som en bemyndigelse for justitsministeren til at bestemme, at efteruddannelse på områder af særlig betydning for advokater skal være en betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse.

Denne formulering er valgt for at skabe en mulighed for en betydelig fleksibilitet: Den obligatoriske efteruddannelse kan indføres nu eller senere og i større eller mindre omfang. Den vil senere uden lovændring kunne udvides eller indskrænkes efter behov, f. eks. hvis omlægninger af universitetsuddannelsen gør det påkrævet eller naturligt.

Til støtte for den foreslåede formulering kan endvidere anføres, at de nærmere regler om efteruddannelsens indhold og organisati-

on vil indebære en stillingtagen til en række spørgsmål af administrativ og teknisk art, og at der formentlig ret hyppigt vil opstå behov for justeringer og ajourføring. Flertallet finder det derfor mest hensigtsmæssigt, at de pågældende regler fastsættes af justitsministeren ved en bekendtgørelse, og at det i øvrigt overlades til et særligt kursusudvalg at fastsætte kursusprogrammets enkeltheder.

I dette udvalg bør foruden advokater også repræsentanter for advokatfuldmægtigene og de jurister, som kurserne i øvrigt henvender sig til, have sæde.

Udvalget har forestillet sig kursusudvalget sammensat af 7 medlemmer, beskikket af justitsministeren, heraf 3 efter indstilling af advokatrådet, 1 efter indstilling af Danmarks Jurist- og Økonomforbund og 2 efter indstilling af Advokatfuldmægtigforeningen. Det sidste medlem skal være en repræsentant for justitsministeriet. Medlemmerne forudsættes beskikket for nogle år ad gangen, advokatfuldmægtigrepræsentanterne dog formentlig kun for 1 år ad gangen.

Sekretariatvirksomheden vil kunne varetages af advokatsamfundets sekretariat efter nærmere overenskomst.

Kursusudvalget forudsættes at udarbejde forslag til kursusplan, at tilrettelægge tid og sted for kurserne, at fastsætte retningslinier for de enkelte kursers indhold og undervisning, at føre tilsyn med undervisningen samt at antage og afskedige lærerkræfterne. Også spørgsmålene om tilmelding til kurserne og eventuel adgangsregulering tænkes henlagt til kursusudvalget, der ligeledes bør udstyres med dispensationskompetence med henblik på tilfælde, hvor en person ønsker at deltage flere gange i kursusundervisningen eller at opnå fritagelse for visse af de obligatoriske kurser.

Sammenfattende skal flertallet herefter udtale, *at* de krav, der stilles til udøvelse af advokatvirksomhed, og de erfaringer, der er indhøstet fra den nuværende fuldmægtiguddannelse, viser, at der er behov for en obligatorisk efteruddannelse, *at* dette behov ikke naturligt kan tilgodeses i den juridiske universitetsuddannelse, og *at* etableringen af en hjemmel for justitsministeren til at indføre en fleksibel obligatorisk efteruddannelse ikke betegner noget brud med den hidtidige ordning, men alene en hensigtsmæssig og påkrævet udbygning af denne.

6.2.2.4. Mindretallets indstilling: ikke obligatorisk efteruddannelse.

Et mindretal *(Hermann)* kan ikke tiltræde flertallets forslag om indførelse af en obligatorisk efteruddannelse som betingelse for opnåelse af advokatbeskikkelse.

Som anført i afsnit 6.2.1. har beskikkelse som advokat lige siden 1868 kunnet opnås på grundlag af juridisk embedseksamen og 3 års praktisk juridisk virksomhed. Det er mindretallets opfattelse, at der ikke er grundlag for at antage, at de gældende betingelser for meddelelse af advokatbeskikkelse nu skulle være blevet utilstrækkelige. Vel er samfundsforholdene stedse blevet mere komplicerede, men såvel den juridiske universitetsuddannelse som den 3-årige praktiske uddannelse har - som også fremhævet i afsnit 6.2.1. - tilpasset sig den samfundsmæssige udvikling.

Mindretallet finder, at indførelse af en obligatorisk efteruddannelse for advokatfuldmægtige m.v. af det indhold, som flertallet foreslår, nødvendigvis må rejse spørgsmål om den juridiske universitetsuddannelses målsætning. Den hidtidige målsætning for denne uddannelse har været, at juridisk embedseksamen skulle udgøre det fælles teoretiske kompetencegivende grundlag for beskæftigelse inden for alle væsentlige juridiske arbejdsområder. Så vidt det er mindretallet bekendt, er der ikke aktuelle planer om at opgive denne målsætning.

Advokatsektoren beskæftiger ca. 40 pct. af de færdiguddannede juridiske kandidater. Gennemførelsen af en ordning, hvorefter deltagelse i en af det offentlige etableret teoretisk efteruddannelse gøres til en betingelse for at opnå advokatbeskikkelse, vil derfor efter mindretallets opfattelse udgøre et radikalt brud med den hidtil gældende målsætning for den juridiske universitetsuddannelse.

I det omfang flertallets opfattelse er begrundet i den vurdering, at det niveau, der tilstræbes i den almindelige juridiske universitetsuddannelse, ikke længere kan anses for tilfredsstillende ud fra advokatsektorens behov, synes det offentliges indsats at burde koncentreres om generelt at søge dette niveau højnet fremfor efter uddannelsens afslutning inden for en speciel sektor at søge det ønskede niveau opnået gennem en efteruddannelse.

Mindretallet erkender, at der som anført i afsnit 6.2.1. stilles stadig større krav til udø-

velse af advokatvirksomhed, bl. a. på grund af den stadig mere komplicerede lovgivning, de hyppigere ændringer i retsreglerne og den stadige udvidelse af området for sædvanlig advokatvirksomhed, f. eks. gennem oprettelse af nye klageinstanser. Et til stadighed ajourført kendskab til de nævnte forhold kan imidlertid efter mindretallets opfattelse netop ikke opnås gennem den obligatoriske efteruddannelse, som flertallet foreslår. Denne efteruddannelse er en engangsforeteelse forud for meddelelse af advokatbeskikkelse. En løbende udbygning af advokaters og advokatfuldmægtiges kendskab til nye retsregler og nye retsområder kan alene, således som tilfældet er i dag, ske gennem løbende frivillige efteruddannelses- og »brush-up«-kurser.

Mindretallet skal i denne sammenhæng også pege på, at oplæring i evnen til at sætte sig ind i et nyt retsområde jo dog er et væsentligt led i den gældende juridiske universitetsuddannelse.

Den stigende specialisering kan muligt, som anført af flertallet, have medført, at man ikke i alle advokatvirksomheder kan få en praktisk uddannelse af samme bredde som tidligere. Det kan derfor måske ikke ganske afvises, at der kan være et vist behov for at sikre, at de praktiske færdigheder kan læres andre steder. Dette behov har imidlertid hidtil kunnet dækkes gennem den kursusvirksomhed, som i mange år på frivillighedens basis har været drevet for advokatfuldmægtige gennem advokatrådet. Mindretallet finder det vanskeligt at se, at de for den enkelte fuldmægtig meget varierede behov for praktisk uddannelse kan indpasses i en obligatorisk generel efteruddannelsesordning. Efter mindretallets opfattelse bør kurserne derfor som hidtil tilrettelægges kollegialt og være et tilbud til fuldmægtigene, således at hver enkelt kan vælge netop, hvad hun eller han har behov for på det for den pågældende relevante tidspunkt.

Flertallet anfører, **at** man må befrygte, at en del fuldmægtige ikke vil deltage i den kursusvirksomhed, som flertallet anser for ønskelig, hvis ikke deltagelse i undervisningen gøres til en betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse. Der henvises herved til enkelte principalers manglende forståelse for deres fuldmægtiges ønsker og behov for en mere systematisk dygtiggørelse.

Som anført ovenfor finder mindretallet, at ikke alle fuldmægtige har samme behov for at deltage i efterkurserne. Dertil kommer, at selvom deltagelse i sådanne kurser fortsat overlades til den enkeltes frivillige bestemmelse, vil en større deltagelse end den, der finder sted i dag, formentlig kunne opnås, hvis der i advokatsamfundets vedtægter optages bestemmelser, som gør det til en pligt for advokater, som beskæftiger autoriserede fuldmægtige, at drage omsorg for, at disse får en alsidig og almindelig advokatuddannelse, blandt andet gennem deltagelse i kurser arrangeret af advokatmyndighederne. Endvidere vil det formentlig også have betydning for omfanget af deltagelsen i kurserne, hvis advokatmyndighederne gav økonomisk tilskud hertil.

Sammenfattende kan det siges, at det er mindretallets opfattelse, at flertallet ikke tilstrækkeligt har dokumenteret et behov for at gennemføre et så radikalt brud med den hidtil gældende ordning, som flertallets forslag er udtryk for. Hertil kommer, at en ændring i givet fald måtte forudsætte mere indgående overvejelser i en bredere sammenhæng, hvorunder også det fremtidige universitetsstudiums målsætning og tilrettelæggelse måtte inddrages.

6.2.3. Den praktiske advokatuddannelse.

Efter den gældende retsplejelov kræves 3 års virksomhed i en eller flere i loven opregnede juridiske stillinger. Bortset fra stillingen som professor i retsvidenskab er der tale om stillinger, der indebærer en egentlig praktisk virksomhed.

6.2.3.1. Uddannelsestidens længde. Halvdagsstillinger.

Udvalget finder, at den praktiske uddannelses længde er passende, og foreslår derfor, at kravet om 3 års virksomhed opretholdes.

Den nugældende lov sondrer ikke mellem virksomhed i heldagsstillinger og halvdagsstillinger med hensyn til længden af den praktiske uddannelse. Justitsministeriet har dog i almindelighed i overensstemmelse med advokatrådets indstilling krævet, at den, der alene har beklædt en deltidsstilling, skal have været beskæftiget i længere tid end 3 år for at få advokatbeskikkelse. Normalt har man anerkendt, at virksomhed i en halvdagsstilling medregnes med tre fjerdedele af ansættelsesperioden. Dette betyder, at 4 års virk-

somhed alene som halvdagsfuldmægtig efter de hidtil fulgte retningslinier giver grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse. En tilsvarende beregning foretages med hensyn til andre tilladelser, der kræver, at en virksomhed er udøvet i en bestemt tid, f. eks. møderet for landsret og proceduretilladelser.

Udvalget, der anser den beskrevne praksis for rimelig, har ikke fundet det hensigtsmæssigt at foreslå, at der i loven formuleres specielle regler om, hvilken vægt virksomhed i deltidsstillinger skal tillægges ved beregningen af, om den praktiske uddannelses tidsmæssige krav er opfyldt. Man finder, at spørgsmålet herom som hidtil bør afgøres i overensstemmelse med en rimelig fast praksis, der ikke er til hinder for, at der stilles særlige krav eller indrømmes lempelser, når de konkrete forhold taler derfor.

Om de enkelte stillinger, der kan give grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse, bemærkes følgende:

6.2.3.2. Advokatfuldmægtig.

Den typiske og i praksis langt hyppigst benyttede adgangsvej til advokatgerningen er 3 års virksomhed som advokatfuldmægtig.

Efter retsplejelovens § 119, stk. 2, som formuleret ved lov nr. 125 af 10. maj 1958, er bl. a. den, der »... stadig som autoriseret fuldmægtig hos en advokat med møderet for landsret ... (har) deltaget i behandlingen af retssager«, berettiget til at få advokatbeskikkelse. Efter § 119, stk. 3, gælder dette også den, der »... som autoriseret fuldmægtig hos en advokat uden møderet for landsret har deltaget i dennes forretninger, derunder behandlingen af retssager«. Selvom det kun i § 119, stk. 3, udtrykkeligt udtales, at den vordende advokat skal have deltaget i advokatforretningernes udførelse, fremgår det dog af lovens motiver, at der ikke er tilsigtet nogen realitetsforskel på de to grupper af advokatfuldmægtige i henseende til spørgsmålet om meddelelse af advokatbeskikkelse.

Sondringens betydning ligger deri, at der i retsplejelovens § 124, stk. 2, og § 129, stk. 3, der omhandler betingelserne for møderet for landsret og proceduretilladelse, kun henvises til § 119, stk. 2. Dette indebærer, at tiden som autoriseret fuldmægtig hos en advokat uden møderet for landsret ikke kan danne grundlag for meddelelse af møderet eller proceduretilladelse. Sondringen har en historisk begrundelse, der næppe længere bør tillægges betydning. Den omstændighed, at en fuldmægtigs principal har møderet for landsret, giver i øvrigt ingen garanti for, at fuldmægtigen faktisk har beskæftiget sig væsentligt med landsretssager.

Udvalget foreslår derfor, at det ikke længere skal tillægges betydning, om den advokat, hos hvem en fuldmægtig er autoriseret, har møderet for landsret.

Ud over de nævnte bestemmelser i § 119, stk. 2 og stk. 3, indeholder loven ikke noget krav til advokatfuldmægtigens virksomhed. Retsplejelovens § 146 om advokatrådets tilsynsmyndighed forudsætter dog, at fuldmægtigen »virkelig skal have deltaget i advokatforretningers udførelse«. Dette krav indebærer, at det ikke er tilstrækkeligt, at den, der ansøger om advokatbeskikkelse, blot foreviser en autoriseret fuldmagt. Han må også tilvejebringe en erklæring fra sin principal, der dokumenterer den fornødne deltagelse i advokatvirksomheden, herunder naturligvis behandlingen af retssager. I praksis påser kredsbestyrelserne, at principalerklæringen dækker over en realitet både i henseende til fuldmægtigens arbejde og i henseende til selve ansættelsesforholdet.

Undertiden har spørgsmålet om, hvorvidt lovens krav til fuldmægtigvirksomheden har været opfyldt, givet anledning til tvivl, f. eks. i tilfælde, hvor principalen har været ansat i en større erhvervsvirksomhed som lønmodtager.

Det må i almindelighed være en forudsætning for, at fuldmægtigvirksomheden skal kunne danne grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse, at principalen udøver egentlig advokatvirksomhed.

Justitsministeriet har i enkelte tilfælde meddelt advokatbeskikkelse til ansøgere, der har været autoriseret som fuldmægtig hos advokater i større virksomheders juridiske kontorer, og hvor det har været klart dokumenteret, at fuldmægtigen i det væsentlige har været beskæftiget med sager, der er forekommende på et almindeligt advokatkontor, og jævnligt har deltaget i behandlingen af retssager ved at give møde i retten.

Udvalget finder, at denne praksis bør opretholdes, og foreslår derfor, at loven formuleres således, at det bestemmes, at fuldmægtigen skal have deltaget i almindelig advokatvirksomhed. Denne formulering præciserer tillige, at der kan nægtes en ansøger advokat-

beskikkelse, såfremt den pågældende principal, uanset hvorledes han har været etableret, i realiteten ikke har beskægtiget sig med egentlig advokatvirksomhed.

Med den anvendte formulering er ikke tilsigtet nogen skærpelse af den praksis, der hidtil har været gældende for godkendelse af advokatfuldmægtiges praktiske uddannelse som grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse.

Udvalget har derimod onsket en vis forskydning af de anvendte kriterier, således at karakteren og alsidigheden af advokatfuldmægtigens arbejde i perioden tillægges større betydning, og advokatkontorets formelle indretning, herunder eventuel særlig tilknytning til en enkelt eller enkelte klienter, tillægges mindre betydning.

Såfremt virksomhed som autoriseret advokatfuldmægtig af de førnævnte grunde ikke anses som tilstrækkeligt grundlag for at meddele ansogeren advokatbeskikkelse, åbner udvalgets forslag (udkastets § 119, stk. 5) mulighed for, at virksomheden eventuelt i et vist omfang indgår som en del af den 3-årige praktiske uddannelse, jfr. nedenfor under 6.2.3.5.

Det er en forudsætning, at virksomheden som advokatfuldmægtig er udført på et dansk advokatkontor. Virksomhed på et advokatkontor i udlandet vil dog efter udvalgets forslag evt. kunne medregnes som en del af den 3-årige uddannelse, jfr. udkastets § 119, stk. 5 og nedenfor under 6.2.3.5.

6.2.3.3. Andre stillinger (generelt).

Efter de gældende regler kan også virksomhed i visse andre stillinger end stillinger som advokatfuldmægtig udgøre den praktiske advokatuddannelse. For nogle af stillingernes vedkommende kan dog kun 2 år medregnes i den foreskrevne 3-årige uddannelse.

Det har været en fordel ved administrationen af loven, at der gennem den positive opregning af stillinger er opstillet klare objektive betingelser for den praktiske uddannelse.

På den anden side har ordningen vist sig at være mindre smidig end ønskeligt. Ordningen indebærer principielt, at loven skal ændres, hver gang der sker ændringer i stillingsbetegnelserne. Endvidere bevirker ordningen, at virksomhed i andre stillinger, der måske giver indehaveren en lige så god baggrund for at udøve advokatvirksomhed som de i loven opregnede, ikke kan medregnes.

Udvalget foreslår derfor, at den gældende formulering af kravene til den praktiske uddannelse ændres. For så vidt angår virksomhed i stillinger ved domstolene og i anklagemyndigheden, foreslås en almindelig beskrivelse af stillingerne i stedet for en opregning af stillingsbetegnelserne. For så vidt angår virksomhed i øvrige stillinger, foreslås det, at justitsministeren kan bestemme, hvilke stillinger der kan komme på tale, og hvor lang tids virksomhed der vil kunne medregnes for de enkelte stillinger, jfr. nedenfor under 6.2.3.5.

Det er udvalgets opfattelse, at en ikke ubetydelig del af den praktiske viden, der er nødvendig for udøvelse af advokatvirksomhed, kun kan erhverves gennem arbejde på et advokatkontor. Udvalget har derfor overvejet at foreslå, at det skal være en betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse, at den 3-årige praktiske uddannelse skal omfatte mindst ét års virke som advokatfuldmægtig.

Man har dog fundet det tilstrækkeligt at foreslå en indskrænkning i adgangen til at virke som advokat i en enkeltmandsvirksomhed, jfr. lovudkastets § 122 og bemærkningerne hertil.

Udvalget lægger herved bl.a. vægt på, at den nugældende adgang for personer, der er ansat ved domstolene og anklagemyndigheden, til at få advokatbeskikkelse, ikke ses at have givet anledning til vanskeligheder i praksis. Dette hænger formentlig sammen med, at praktisk talt ingen nedsætter sig alene som advokat uden i forvejen i nogen tid at have virket som advokatfuldmægtig, som ansat hos en advokat eller som kompagnon med en ældre advokat.

6.2.3.4. Stillinger i domstolene og anklagemyndigheden.

Når udvalget i udkastets § 119, stk. 4, ikke opregner de enkelte stillinger inden for domstolene, anklagemyndigheden og politiet, jfr. ovenfor i afsnit 6.2.3.3., er der ikke hermed tilsigtet nogen realitetsforskel i forhold til de nugældende bestemmelser, bortset fra at det foreslås, at den stilling, der skal kunne danne grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse, nødvendigvis skal indebære behandling af retssager.

6.2.3.5. Andre stillinger end stillinger i domstolene og anklagemyndigheden.

Udvalget har fundet det rimeligt, at der åbnes mulighed for, at praktisk juridisk virksomhed uden for et advokatkontor kan medregnes i den 3-årige praktiske uddannelse i videre omfang, end det er tilfældet i dag. Udvalget finder ikke, at det er muligt og i øvrigt heller ikke hensigtsmæssigt ganske præcist i loven at angive, hvilke stillinger der kan komme på tale, men foreslår, at spørgsmålet herom overlades til justitsministeriet efter forhandling med advokatrådet, jfr. udkastets § 119, stk. 5, og § 142, stk. 2.

Det må understreges, at det ikke er hensigten med den foreslåede bestemmelse, at ansøgernes personlige arbejdsforhold skal bedømmes. Det er kun stillinger, der skal vurderes. Det forudsættes, at når det i en konkret sag er fastslået, at en bestemt stilling kan medregnes i et nærmere bestemt omfang i den praktiske uddannelse, vil den blive medregnet i samme omfang i senere tilfælde.

Udvalget foreslår, at virksomhed i de stillinger, der kan komme på tale, skal kunne medregnes med højst 2 år. Udkastet giver mulighed for, at justitsministeriet ved bekendtgørelse fastsætter, hvilke stillinger der kan blive tale om, og med hvilken vægt de kan medregnes. Man går dog ud fra, at det vil vise sig mest hensigtsmæssigt, at ministeriet først udsteder en eventuel bekendtgørelse, når der er dannet en nogenlunde fast praksis. Ved afgørelsen af, om en bestemt virksomhed falder ind under bestemmelsen, må der lægges vægt på, om den pågældende stilling indebærer, at dens indehaver får erfaringer og kundskaber af en sådan art, at de vil kunne være til gavn også i en senere virksomhed som advokat. Udvalget finder, at justitsministeriet ikke bør stille for restriktive krav til stillinger, der kan medregnes med et kortere tidsrum. F.eks. vil man finde det rimeligt, at virksomhed i stillinger som juridisk sagsbehandler i centraladministrationen eller i kommunerne kan medregnes med ét år i den praktiske uddannelse.

For at en virksomhed skal kunne medregnes med to år, må det efter udvalgets opfattelse kræves, at stillingen er særligt egnet til at give den vordende advokat kundskaber, som han har behov for at besidde netop som advokat. Der kan enten være tale om, at det pågældende sagsområde er af betydning netop for advokater, eller at stillingen indebærer særligt gode muligheder for, at indehaveren får kendskab til domstolenes arbejde.

Lovudkastets formulering udelukker dog ikke, at der ved afgørelsen af, hvor lang tid i en bestemt virksomhed der skal kunne medregnes i de tre år, tages hensyn til, hvor lang tid denne virksomhed har varet. Det vil således f.eks. være muligt at lade en bestemt stilling medregne i de tre års praktiske uddannelse med 1 år, såfremt denne virksomhed har varet i indtil 3 år, og med 2 år, såfremt virksomheden har varet i en længere årrække.

Som hidtil, jfr. § 119, stk. 4, i den gældende lov, vil virksomhed i forskellige af de stillinger, der kommer i betragtning, kunne sammenlægges.

Som nævnt skal justitsministeriet dog højst kunne tillade, at virksomhed i de her omhandlede stillinger medregnes med 2 år. Dette indebærer, at den, der har været i virksomhed i sådanne stillinger, tillige må have virket som autoriseret fuldmægtig hos en advokat eller i en stilling ved domstolene eller anklagemyndigheden i den resterende del af de foreskrevne 3 år, før advokatbeskikkelse kan meddeles.

Det er udvalgets opfattelse, at erfaring i praktisk virksomhed må være en forudsætning for meddelelse af advokatbeskikkelse, der kun kan fraviges ganske undtagelsesvis. Virksomhed som professor i retsvidenskab indebærer ikke i sig selv en praktisk virksomhed, og udvalget finder derfor ikke, at denne virksomhed længere bør kunne danne grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse.

6.2.3.6. Fravigelse af de sædvanlige uddannelseskrav i undtagelsestilfælde.

Udvalget har ikke villet udelukke, at der kan forekomme undtagelsestilfælde, hvor de af udvalget foreslåede krav til den praktiske uddannelse bør kunne fraviges. Man foreslår derfor, at der åbnes mulighed for, at justitsministeren ganske undtagelsesvis kan meddele advokatbeskikkelse alene på grundlag af anden virksomhed end virksomhed som autoriseret fuldmægtig hos en advokat og virksomhed i en stilling ved domstolene, anklagemyndigheden eller politiet (udkastets § 119, stk. 6).

6.3. Møderet for landsret og Højesteret.

6.3.1. Møderet for landsret.

Udvalget har overvejet, om der fortsat er tilstrækkelig grund til at opretholde kravet om en særlig procedureprøve, der skal være bestået, for at en advokat kan få møderet for landsret. Disse overvejelser har til dels været begrundet i, at de forhøjelser af underretsgrænsen, der er foretaget i de senere år, har gjort det vanskeligt for prøvekandidaterne at finde prøvesager.

Det er fra landsretterne oplyst, at der i årene 1970-77 meldte sig ca. 865 kandidater til landsretsprøven. Heraf har 15 ikke bestået. Det er altså yderst få af dem, der udfører prøvesagerne, der ikke består. På den anden side viser et relativt stort antal advokater, der ikke tilmelder sig eller gennemfører prøven, at den har en funktion i retning af at udelukke ikke-kvalificerede fra adgangen til at procedere i landsretten.

Udvalget finder, at det er værdifuldt og påkrævet, at advokaterne gennem landsretsproven dokumenterer deres egnethed i procedure. Man lægger herved også vægt på, at 5 års virksomhed som advokat med møderet for landsret giver moderet for Højesteret, idet kravet om, at landsretten skal erklære, at den pågældende er ovet i procedure, jfr. den gældende retsplejelovs § 126, stk. 1, i praksis alene er forstået som en attestation af, at han rent faktisk nogenlunde jævnligt har mødt i landsretten.

Udvalget har overvejet, om en prøve i procedure burde gøres obligatorisk for alle advokater. Nogle af udvalgets medlemmer har betydelig sympati for en sådan tanke og har herved peget på, at en procedureprøve må anses som velegnet til at sikre advokatstandens kvalitetsniveau. Som en væsentlig indvending mod denne tanke kan det imidlertid anføres, at en »stopprøve« efter 3 års fuldmægtigtid er uacceptabel, også i betragtning af, at en del advokater ikke - eller dog kun i begrænset omfang - beskæftiger sig med procedure. Hertil kommer de betydelige problemer, som fastlæggelsen af indholdet og gennemførelsen af en sådan prøve, der i givet fald måtte aflægges for by- og herredsretterne, ville medføre.

Udvalget finder herefter, at landsretsprøven bør bevares i sin nuværende form. Udvalget har i erkendelse af de førnævnte vanskeligheder, der er forbundet med at tilvejebringe egnede prøvesager, foreslået, at de gældende regler for prøveprocedurens aflæggelse lempes så meget som muligt, uden at dette indebærer nogen forringelse af prøven, jfr. udkastets § 133 og bemærkningerne hertil. Udvalget henviser endvidere til, at antallet af prøvesager for nylig som den almindelige regel er nedsat fra 3 til 2 (jfr. lov nr. 258 af 26. maj 1976). Der henvises til udvalgets skrivelse af 3. juli 1975 til justitsministeriet vedrørende forslaget til denne lov (optrykt som bilag 9). Udvalget har endvidere foreslået en række tekniske ændringer i reglerne om moderet og proceduretilladelser (se udkastets §§ 133, 134 og 136 og bemærkningerne til disse bestemmelser). Som en praktisk og rimelig ordning skal udvalget anbefale, at der tilvejebringes hjemmel for, at en prøvekandidat kan beskikkes for en part, der har fri proces. Dette vil kræve enkelte ændringer i retsplejelovens kapitel 31 om fri proces.

6.3.2. Møderet for Højesteret.

6.3.2.1. Erhvervelse af møderet.

Udvalget har ikke fundet anledning til at foreslå principielle ændringer i de gældende regler om opnåelse af møderet for Højesteret, da disse regler var genstand for en grundig udvalgsbehandling og en omfattende debat forud for loven af 1958, og da de bevæggrunde, der førte til nyordningen, fortsat gør sig gældende. Udvalget har dog nærmere overvejet, om der på baggrund af de indvundne erfaringer siden 1958-loven måtte være anledning til at udvide kravet til den erklæring fra vedkommende landsret om øvethed i procedure, som nu kræves afgivet, således at erklæringen kun vil kunne afgives, når vedkommende advokat dels jævnligt har givet møde i landsretten, dels har udført de ham betroede sager på forsvarlig måde. Medens udvalget finder, at ordlyden af § 126, stk. 1, må indebære, at vedkommende regelmæssigt har givet møde ved landsretterne, må udvalget nære afgørende betænkeligheder ved at øge kravene herudover og navnlig så-

ledes, at landsrettens erklæring skulle indeholde en kvalitetsbedømmelse af den for landsretten udførte procedure. Dette ville være ensbetydende med en modificeret form for genindførelse af en procedureprøve for Højesteret, som man netop ønskede at afskaffe i 1958. I det omfang der måtte findes behov for at højne procedurens kvalitet ved domstolene, synes det bedst egnede middel hertil at være en specielt herpå rettet kursus- og uddannelsesvirksomhed tilrettelagt og gennemført i samarbejde med domstolene.

Tilgangen af advokater med møderet for Højesteret har i de sidste 3 år (1975-77) været svagt stigende (ca. 45 om året).

6.3.2.2. Fratagelse af møderet.

Udvalgets flertal *(Hvidt, Lohmann Davidsen, Gomard og Hermann)* finder, at den gældende regel i § 126, stk. 2, hvorefter Højesteret kan fratage en advokat møderetten, såfremt han har vist sig uegnet til at procedere for Højesteret, bør opretholdes, ikke mindst under hensyn til det store antal advokater, der får møderet ved Højesteret. Bestemmelsen er praktiseret med stor forsigtighed. Siden den blev indført i 1933, da advokater fik ret til at føre egne landsretssager for Højesteret, er møderetten kun frataget 9 advokater - den første i 1935 og den sidste i 1961 - og en af disse advokater har generhvervet møderetten. Højesteret har desuden i en række tilfælde tilkendegivet en advokat, at hans udførelse af en sag har måttet vække tvivl om, hvorvidt han er egnet til at procedere for Højesteret, jfr. retsplejelovens § 126, stk. 2 - en tilkendegivelse, som vel har afholdt nogle advokater fra pårny at give møde i Højesteret. Når flertallet - i overensstemmelse med Højesterets stilling til spørgsmålet - ønsker reglen opretholdt, skyldes det alene ønsket om at undgå den helt ufyldestgørende procedure, der kan få skæbnesvangre følger for en retssags pådømmelse i sidste instans. Man foreslår dog, at møderetten kun kan fratages den, der har vist sig uegnet til at procedere ved Højesteret, efter at der er meddelt ham en advarsel. Denne bestemmelse lovfæster i og for sig kun den allerede fast indarbejdede praksis, men ændringen betyder, at advokaten nu får et retskrav på at få lejlighed til at dokumentere sin formåen pårny efter modtagelsen af en sådan advarsel.

Et mindretal i udvalget *(Hove, Kjølbye og Østergaard)* foreslår § 126, stk. 2, ophævet.

Selvom denne bestemmelse siden dens indførelse er blevet praktiseret af Højesteret med den største lempe, og uanset at det ikke kan afvises, at bestemmelsen kan motiveres med retsplejehensyn af nogen vægt, finder mindretallet dog, at bestemmelsen, selv med den nu foreslåede, med hidtidig praksis stemmende modifikation, ikke er forenelig med den uafhængighed, der må tilkomme advokater over for domstolene, og med den frihed, der må indrømmes en part til at vælge den advokat, han ønsker. Den ganske ringe anvendelse, der har været gjort af bestemmelsen, synes at indicere, at eventuelle negative virkninger af reglens afskaffelse vil være meget begrænsede, således at de afgørende principielle hensyn, der taler for en ophævelse af bestemmelsen, er væsentligt stærkere end motiveringen for dens opretholdelse.

6.4. Advokatvirksomhed i aktieselskabsform.

Udvalget har overvejet, om der bør skabes adgang til at drive advokatvirksomhed i aktieselskabs- (eller anpartsselskabs-) form. Man har herved tillagt det betydning, at lov om statsautoriserede revisorer forudsætningsvis hjemler de statsautoriserede revisorer adgang til revisorvirksomhed i selskabsform.

Selv om retsplejeloven ikke indeholder nogen udtrykkelig bestemmelse, der fastslår, at advokatvirksomhed ikke kan drives i aktieselskabsform, er det fast antaget, at loven er til hinder herfor. Østre landsrets dom i U.f.R. 1964. 264 fastslår således, at overregistrator ved Aktieselskabsregisteret havde været berettiget til at nægte registrering af anmeldte vedtægtsændringer i et selskab, hvis formål bl.a. skulle være at administrere den virksomhed, der udøvedes af de til selskabet knyttede advokater. Retten udtalte, at det i retsplejelovens bestemmelser om advokater overalt er »forudsat, at advokatvirksomhed drives af personer med personligt ansvar over for og personligt forhold til klienterne«, og at det således i hvert fald ligger »uden for lovens forudsætninger, at advokatvirksomhed skal kunne drives under aktieselskabsform«.

Det anføres yderligere i dommens præmisser, at »de særlig til beskyttelse af klienternes interesser gældende regler om tilsyn og kontrol« ikke vil kunne gøres gældende over for selskabets øverste myndighed, generalforsamlingen, hvorfor effektiviteten af disse regler på afgørende måde ville være svækket. Det ansås herefter uforeneligt med den ved retsplejeloven fastlagte ordning af advokatgerningen, at advokaters virksomhed udøves under aktieselskabsform.

Fra advokatside er fremsat ønske om, at der efter den stedfundne udvikling i samfundet skabes grundlag for, at advokater, der måtte ønske det, kan få mulighed for at drive deres virksomhed i aktieselskabs- eller anpartsselskabsform.[1]) Disse selskabsformer, der efter gennemførelsen af de nye love om aktieselskaber og anpartsselskaber fremstår som hensigtsmæssige rammer om udøvelsen af erhvervsvirksomhed, vil kunne tilpasses advokatstandens særlige forhold og bør herefter også kunne anvendes af advokater. Det forudsættes, at den måde, hvorpå de to selskabsformer udøves, tilpasses de særlige hensyn, der gør sig gældende for advokatvirksomhed, herunder at selskabets virksomhed udøves gennem advokater, der har modtaget en personlig beskikkelse, og som - ved siden af selskabets eventuelle ansvar - er personligt ansvarlige for deres professionelle rådgivning og bistand og fuldtud er undergivet samme disciplinær- og strafansvar, som gælder for advokater, der virker i enkeltmandsfirma eller i interessentskab.

Efter udvalgets opfattelse vil det være muligt at udforme bestemmelser om advokatvirksomhed i selskabsform således, at det sikres, at en advokat, der virker i selskabet, er personligt ansvarlig for overholdelse af sine advokatpligter. Da retsplejemæssige hensyn herefter ikke taler imod at tillade aktieselskabsformen, foreslår udvalget, at der ved en bestemmelse i loven skabes udtrykkelig hjemmel for, at advokatvirksomhed kan udøves i aktieselskabs- eller anpartsselskabsform, jfr. udkastets § 124.

Fastsættelsen af de nærmere vilkår herfor bør overlades til justitsministeriet efter forhandling med handelsministeriet og advokatrådet.

Et af medlem af udvalget, landsretssagfører Niels Th. Kjølbye, udarbejdet udkast til bekendtgørelse om adgangen til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform er optrykt nedenfor som bilag 11.

6.5. Advokaters særlige pligter - god advokatskik.

Som det fremgår af kapitel 5, er advokater i udøvelsen af deres virksomhed undergivet straf- og erstatningsansvar efter lovgivningens almindelige regler.

6.5.1. Erstatningsansvar.

Erstatningsansvarets indhold fastlægges af domstolene under hensyn til de krav om agtpågivenhed og nøjagtighed, der kan stilles til professionens udøvere, jfr. oversigten i kapitel 5, afsnit 5.4.5.

6.5.2. Strafansvar.

Ud over de førnævnte almindelige regler indeholdes der i retsplejeloven bestemmelser, der pålægger advokater et særligt straf- og disciplinæransvar.

Retsplejelovens § 136 bestemmer således, at advokater, som overtræder de i retsplejeloven givne forskrifter eller i øvrigt forser sig i deres virksomhed som advokater, anses med de i straffelovens kap. 16 omhandlede straffe. Om denne bestemmelses forståelse henvises til kapitel 5, afsnit 5.4.4. Som her anført, kan straf efter kap. 16 kun idømmes under forudsætning af, at den udviste adfærd opfylder de betingelser med hensyn til gerningsindhold, som den enkelte paragraf stiller. Herefter er en del af bestemmelserne i kap. 16 efter deres indhold uanvendelige på advokater.

Udvalget finder, at dette særlige strafansvar for advokater bør opretholdes, men foreslår, at der i bestemmelsen herom alene sker henvisning til de paragraffer i straffeloven, som kan komme til anvendelse (udkastets § 129), jfr. til sammenligning § 17 i lov nr. 68 af 15. marts 1967 om statsautoriserede revisorer.

[1]) Der henvises herom til Advokatbladet 1973, side 80-89 og 338-346.

6.5.3. God advokatskik.

Det bestemmes endvidere i retsplejelovens § 133, at advokater er pligtige med flid og troskab at udfore de dem betroede retssager med den hurtighed, som tilfældets beskaffenhed tillader, samt at de skal afholde sig fra usommelig tale og skrivemåde for retten m. v. Hertil kommer reglerne om, at advokater i det hele skal undgå alt, »hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentlig beskikket advokat altid må udvise«, og at de uden for deres advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art ikke må udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat (§§ 143 og 144).

Udvalget finder, at disse bestemmelser bør samles i én lovbestemmelse, der forpligter advokaterne til at udføre deres hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienter tilsiger, og fastslår, at advokater i og uden for deres virksomhed skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik.

Ved »god advokatskik« må forstås den adfærd, som gode og omhyggelige, fagligt kompetente advokater udviser, og som opfylder de faglige og etiske krav, der på grundlag af lovgivningens regler om advokaters funktioner må opstilles.

Det nærmere indhold af begrebet »god advokatskik« vil være afhængigt af den til enhver tid rådende opfattelse, således at kravene til advokaters adfærd tilpasses ændringer i samfundsforholdene og deraf følgende ændrede krav til advokaterne. Begrebet vil dog altid rumme en fast kærne af normer, der vil være gældende til enhver tid. En vis vejledning herom kan hentes i de af advokatrådet udfærdigede »Regler for god advokatskik og kollegialitet«, der ved deres fremkomst i 1943 fremtrådte som et første forsøg på at samle de normer, som man dengang mente at kunne fastslå som almindeligt gældende, men som senere har været genstand for ændringer og tilføjelser. De gældende regler er optrykt nedenfor som bilag 4.[1])

De konkrete regler om god advokatskik, der skal udformes, vil naturligt indeholde bestemmelser om advokaters adfærd i forhold til klienter, kolleger, modparter, tredie-mænd og andre erhverv, hvis arbejdsområde berører advokatgerningen, samt i forhold til domstolene og offentlige administrative myndigheder.

Udvalgets lovudkast gentager den gældende lovs bestemmelse om, at en advokat også uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art ikke må udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat, og at han i modsat fald kan drages til ansvar af advokatmyndighederne (retsplejelovens § 144, stk. 1).

Den advokat, der handler i strid med de nævnte regler, bør kunne ikendes en disciplinærsanktion. Er der tale om en adfærd, der er i strid med god advokatskik uden dog at falde ind under en konkret forskrift herom eller dennes analogi, må reaktionen heroverfor bestå i, at den pågældende adfærd fastslås som værende i strid med god advokatskik med den retsvirkning, at en gentagelse sanktioneres med disciplinærstraf.

De konkrete bestemmelser om, hvad der skal anses for god advokatskik, forudsættes udfærdiget af advokatsamfundet. Da disse regler efter udvalgets forslag vil blive afgørende for, i hvilket omfang overtrædelse af god advokatskik sanktioneres med disciplinærstraf, vil det være nødvendigt, at de godkendes af justitsministeriet.

6.5.4. Klientkontosystemet, ansvarsforsikring, erstatningsfond m. v.

Ifølge vedtægtsbestemmelser, vedtaget af advokatsamfundet og kongeligt stadfæstede, har advokater særlige pligter vedrørende behandlingen af betroede midler, som skal holdes adskilt fra advokatens egne (klientkontosystemet).

Sammesteds findes regler om tegning af ansvarsforsikring til dækning af det erstatningsansvar, som en advokat måtte ifalde for formueskade påført trediemand ved uagtsom handling eller undladelse, der skyldes advokaten eller hans personale.

Endvidere findes i vedtægterne bestemmelser om bidrag til et erstatningsfond. Dette fonds formål er at sætte advokatsamfundet i stand til efter frit skøn at yde erstatning til hel eller delvis dækning dels af tab, som en advokats klient har lidt ved, at advokaten eller dennes personale uretmæssigt har forbrugt midler, der var advokaten betroet i

[1]) Om begrebet god advokatskik se i øvrigt Axel H. Pedersens artikel i »Retsplejeloven 50 år« (1969), side 335 ff., særligt side 345.

hans egenskab af advokat (A-afdelingen), dels af tab, som er lidt ved en advokats eller dennes personales fejl eller forsømmelse i forbindelse med advokatvirksomhed, i det omfang dette tab ikke er dækket gennem ansvarsforsikringen (B-afdelingen). Sidstnævnte del af fondet, der er etableret ved en vedtægtsændring i 1974, træder i virksomhed 1. januar 1979.

Under hensyn til betydningen for det retssøgende publikum af disse pligter finder udvalget det rigtigst, at det i loven anføres, at advokatsamfundet om disse forhold udarbejder regler, der skal godkendes af justitsministeriet (lovudkastets § 126, stk. 4 og 5).

Bestemmelserne i retsplejelovens §§ 324-328 angående straf for unødig trætte, forhaling af sagen m. v., som også kan anvendes over for en parts advokat, har nær sammenhæng med de almindelige regler om behandlingen af borgerlige retssager, hvorfor udvalget ikke har fundet anledning til at inddrage disse bestemmelser i sine overvejelser.

6.6. Advokaters reklamering.

Advokatsamfundets regler for god advokatskik og kollegialitet (optrykt nedenfor som bilag 4) indeholder i afsnit II bestemmelser om advokaters annoncering. Ifølge disse bestemmelser må advokater kun reklamere for egen virksomhed i annoncer, der ikke indeholder andet end navn, stilling, adresse, telefon og træffetid. Annoncering må kun finde sted i dagblade, distriktsblade og juridiske fagblade, derunder Advokatbladet, og annoncer må kun være over én spalte med de for pågældende bladside almindelige typer uden særlig indramning og andet udstyr.

Overtrædelse af disse regler kan ikke sanktioneres med disciplinære straffe efter retsplejelovens § 144, medmindre en annoncering er stridende enten mod en særlig lov (f. eks. markedsføringslovens § 2, stk. 1) eller imod bestemmelsen i retsplejelovens § 143, hvorefter advokater skal »undgå alt, hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentlig beskikket advokat altid må udvise«.

En liberalisering af reglerne har i nogen tid været under overvejelse inden for advokatsamfundet.

Advokatrådet har i 1977 vedtaget nye, mere liberale regler om advokaters reklamering (optrykt nedenfor som bilag 12) og anmeldt disse til monopoltilsynet. Monopoltilsynet har ikke fundet den udvidede adgang til reklamering, der er skabt ved de nye regler, tilstrækkeligt vidtgående og har tilkendegivet, at reklameringsreglerne skal hjemle en principielt fri adgang til at avertere med priser og med de erhvervsområder, den reklamerende advokat beskæftiger sig med. Sagen er af advokatrådet indbragt for monopolankenævnet med påstand om, at de nye af advokatrådet udarbejdede reklameringsregler godkendes. Monopolankenævnets kendelse kan forventes at foreligge i slutningen af 1978[1]).

Forud for denne sags opståen var der bl. a. fra forbrugerrådets side rejst spørgsmål om de gældende reglers forhold til monopolloven. Forbrugerrådet havde således over for monopoltilsynet rejst spørgsmålet, om de inden for advokatsamfundet og en række andre liberale erhverv kollegialt fastsatte annonceringsforbud er en konkurrencebegrænsning, der kan være i strid med monopolloven.

Til brug for ankenævnssagen har forbrugerombudsmanden afgivet en udtalelse om, hvorvidt markedsføringslovens bestemmelser kan anses for egnede til at give en tilfredsstillende retlig regulering af advokaters adgang til reklamering. I udtalelsen, der er optrykt som bilag 13, hedder det bl. a.:

»Såfremt der skal udarbejdes forskrifter om advokaters adgang til annoncering, ville jeg anse det for hensigtsmæssigt for såvel advokatstanden som publikum, at den fornødne hjemmel til regulering blev tilvejebragt ved en bestemmelse i retsplejeloven, der gav justitsministeren bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler for dette område, idet man ved en sådan fremgangsmåde ville opnå, at der ved reglernes udformning kunne tages fornødent hensyn til de specielle for-

[1]) Kendelsen, der giver advokatrådet medhold, er afsagt 18. december 1978 og er i uddrag trykt nedenfor som bilag 15.

hold, der gør sig gældende for annoncering om advokatbistand.«

Udvalget har på det således foreliggende grundlag overvejet, hvorvidt og i hvilket omfang retsplejelovens advokatafsnit skal indeholde bestemmelser om reklamering. Udvalget finder det i overensstemmelse med de bag markedsføringsloven liggende hensyn, at der på et specielt område som udøvelse af advokatvirksomhed, hvor der er tale om kvalificeret og personlig sagkyndig rådgivning og bistand til et publikum, der typisk ikke har de nødvendige forudsætninger for at kunne bedømme den ydelse, der tilbydes, må gælde særlige bestemmelser om reklamering, hvis indhold ikke kan fastlægges alene på grundlag af markedsføringslovens bestemmelser. Disse regler må nærmere udmøntes i regler om god advokatskik på dette område, som også tilgodeser det retssøgende publikums interesser i en rimelig information.

Der er enighed i udvalget om, at retsplejeloven ikke skal indeholde detaljerede regler om advokaters reklamering, men at adgangen til at give regler herfor skal hjemles i en særlig bestemmelse i loven, jfr. udkastets § 126, stk. 2. De nærmere enkeltregler skal herefter udformes som en del af bestemmelserne om god advokatskik. Herved opnås, at overtrædelse af reklameringsreglerne vil kunne sanktioneres på samme måde som andre overtrædelser af advokatpligterne. De særlige regler vil da træde i stedet for monopollovens bestemmelser på dette område.

Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå en lovbestemmelse, der i lighed med § 16, stk. 1, i lov nr. 276 af 26. maj 1976 om tandlæger påbyder, at reklamering for advokatvirksomhed kun må ske ved meddelelse af navn, stilling, adresse og træffetid.

6.7. Advokatsamfundet og dets myndighed. Klager over advokater.

6.7.1. Indledning.

Advokaternes obligatoriske medlemskab af advokatsamfundet bør efter udvalgets opfattelse bevares. Det tvungne medlemskab er det naturlige grundlag for advokatsamfundets nuværende disciplinærmyndighed over advokater, jfr. kapitel 5, afsnit 5.1. og for advokatsamfundets tilsyn med overholdelsen af de særlige pligter med hensyn til klientkonto, erstatningsfond og ansvarsforsikring, der i tidens løb er pålagt advokater på initiativ fra advokatside og med justitsministeriets godkendelse.

Som det fremgår af kapitel 5, er der som et supplement til de måder, på hvilke der efter de almindelige regler kan gøres ansvar gældende ved domstolene mod advokater (strafansvar og erstatningsansvar), givet regler i retsplejeloven, hvorefter der er tillagt den hertil bestemte advokatmyndighed - advokatnævnet - principiel enekompetence til at ikende de enkelte medlemmer af advokatsamfundet straffe i form af irettesættelse, bøde, forbud mod udførelse af enkelte sager eller til at suspendere dem fra advokatvirksomheden i en bestemt tid.

Desuden påkender kredsbestyrelserne under Det danske Advokatsamfund, med anke til advokatnævnet, dels klager over en advokats salær, som private ønsker at få afgjort af kredsbestyrelsen som voldgift, dels tvistigheder mellem en advokat og en trediemand angående advokatens udøvelse af sin advokatvirksomhed, i sidstnævnte tilfælde når begge parter er enige om at begære tvisten afgjort på denne måde.

Regler, der hjemler henholdsvis en disciplinærmyndighed og en voldgiftsmyndighed, angår både advokaterne selv og klienterne samt andre, der berøres af advokaters virksomhed. Som det fremgår af kapitel 5, afsnit 5.8., er der i de sidste 10-15 år indført disciplinærordninger for andre erhverv, der kan sammenlignes med advokaterne, nemlig revisorer og landinspektører. I de nævn, der er oprettet til varetagelse af denne disciplinærmyndighed, er der repræsentanter for erhvervenes udøvere.

Der er endvidere inden for en lang række erhverv gennem nedsættelse af klagenævn skabt adgang for forbrugere af varer og tjenesteydelser til at få afgjort spørgsmål om ydelsens kvalitet, jfr. ovenfor kapitel 5, afsnit 5.8.5. om forbrugerklagenævnet og særlige klagenævn.

Denne udvikling har formentlig været medvirkende til, at der i de senere år har været ført en debat om - og været rejst kritik mod - den gældende ordning for behandlingen af klager over advokater. Kritikken går

typisk ud på, at det principielt må forekomme betænkeligt, at klager over advokaters virksomhed eller deres salærfastsættelse afgøres af deres egne standsfæller, og at ordningen derved ikke frembyder den fornødne garanti for en upartisk afgørelse[1]).

6.7.2. Forbrugerrådets opfattelse.

Efter anmodning af justitsministeriet har udvalget drøftet spørgsmålet om den fremtidige ordning for behandlingen af klager over advokater med forbrugerrådet.

Spørgsmålet har været behandlet dels på to møder med forbrugerrådet, dels i en brevveksling, der er trykt nedenfor som bilag 14 a-f.

Som det fremgår af brevvekslingen, er det forbrugerrådets standpunkt,

at advokaterne ikke selv bør behandle klager over advokater, og at den gældende ordning ikke har fungeret tilfredstillende,

at kredsbestyrelsernes nuværende kompetence er for vidtgående,

at klagebehandlingen bør henlægges til et klagenævn bestående af et ligeligt antal repræsentanter for forbrugerne og advokaterne og med en dommer som formand,

at dette nævn skal behandle alle klager over og sager mod advokater, altså disciplinærsager, kollegiale tvister, salærsager og erstatningssager,

at omkostningerne ved et sådant nævn bør afholdes af det offentlige, og

at nævnets afgørelse skal kunne indbringes for domstolene med Højesteret som sidste instans.

6.7.3. Udvalgets overvejelser.

Udvalgets overvejelser om en eventuel nyordning af behandlingen af klager over advokater har navnlig koncentreret sig om følgende hovedpunkter:

Modsat forbrugerrådet er det udvalgets opfattelse, at advokatmyndighederne har administreret den gældende ordning tilfredsstillende og effektivt og vist både vilje og evne til at holde justits inden for standen. Dette bestyrkes af de statistiske oplysninger, jfr. bilag 10 og kapitel 5, afsnit 5.7. Udvalget skal herved henvise til, at behandlingen af klagesagerne sker i overensstemmelse med almindelige retsplejeprincipper, jfr. kapitel 5, afsnit 5.5 og 5.6., at der fra de centrale advokatmyndigheders side føres tilsyn med disse reglers overholdelse, og at der fra advokatrådets side er tilgået kredsbestyrelserne udførlig vejledning om klagesagernes behandling. Hertil kommer, at et stort antal afgørelser fra kredsbestyrelserne og advokatnævnet offentliggøres i Advokatbladet. Dette giver interesserede mulighed for at følge med i, hvad sagerne drejer sig om, og hvad deres udfald er blevet. En ændring af den gældende ordning kan således efter udvalgets opfattelse ikke begrundes i den måde, hvorpå den har været praktiseret.

Klageordningen for advokater må fortsat have som udgangspunkt, at kravene til advokaters virksomhed, bl. a. som følge af de særlige funktioner der er tillagt dem, bør være strengere end krav til udøvelse af almindelig næringsvirksomhed.

Udvalget finder ligeledes, at det fortsat må være af afgørende betydning, at reglerne om behandlingen af disciplinærsager og sager vedrørende salærtvister ikke rokker ved eller svækker princippet om advokatstandens uafhængighed. Der kan således efter udvalgets opfattelse ikke uden videre være tale om at overføre de principper, som den nyere lovgivning om beskyttelse af forbrugere er udtryk for, på advokatområdet. På den anden side finder udvalget, at det må tillægges vægt, at der skabes en nyordning, der bevarer advokatstandens uafhængighed, men samtidig åbner mulighed for, at afgørelserne kan efterprøves af en udenforstående myndighed. Det er vigtigt at etablere en ordning, der ikke alene er sagligt tilfredsstillende, men også vækker tillid i offentligheden.

Efter den gældende retsplejelovs § 145 kan en advokat, der ikendes en disciplinærsanktion (dog ikke bøde under 40 kr.), forlange beslutningen prøvet af landsretten. Landsretten, der i en sådan sag beklædes af 5 dommere, har imidlertid kun mulighed for at stadfæste eller ophæve beslutningen.

Udvalget er bekendt med, at landsretterne finder denne ordning utilfredsstillende, og der er i udvalget enighed om, at domstolene, i det omfang der ved en nyordning tillægges dem prøvelsesret, ikke bør være afskåret fra også at ændre beslutningerne.

[1]) Se herimod Kristian Mogensen i jubilæumsskriftet »Det Shaw'ske Advokatkontor 1878-1978«.

Kredsbestyrelserne og advokatnævnet kan afgøre salærtvister, såfremt en klient ønsker advokatmyndighedernes afgørelse. Efter den gældende ordning bevirker dette imidlertid, at den, der afkræves salæret, (og advokaten) ikke derefter kan få sagen påkendt ved domstolene. Udvalget finder ikke dette rigtigt og foreslår derfor, at salærsager i alle tilfælde skal kunne indbringes for domstolene.

Ved overvejelserne om en nyordning har udvalget taget sit udgangspunkt i, at klager over advokater typisk falder i to hovedgrupper, salærsager og disciplinærsager (jfr. herved også udvalgets skrivelse af 3.. februar 1977 til forbrugerrådet, optrykt som bilag 14 a). De sidstnævnte sager kan igen opdeles i sager, der rejses

1) af en »privat« klager (en klient eller modpart),
2) af advokatrådet ex officio og
3) af en advokats kollega.

Udvalget er opmærksomt på, at sager i visse tilfælde ikke udelukkende kan henføres til en af de to hovedgrupper. En sag vil under givne omstændigheder kunne indeholde såvel salær- som disciplinærspørgsmål. F. eks. vil et krav om salærnedsættelse kunne skyldes, at advokaten har tilsidesat sine pligter på en så væsentlig måde, at der tillige er grundlag for at statuere et disciplinæransvar. Omvendt kan det tænkes, at en sag, der rejses som disciplinærsag, kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt et salær bør nedsættes. Sager af den nævnte blandede karakter er dog sjældne, og afgrænsningen har ikke hidtil frembudt større problemer.

Endelig må som en særlig gruppe nævnes sager vedrørende erstatningskrav mod en advokat. Disse sager har efter de gældende regler altid henhørt under domstolene og således været unddraget advokatmyndighedernes kompetence, idet dog kredsbestyrelserne med adgang til appel til advokatnævnet efter parternes overenskomst i praksis undertiden har virket som voldgiftsinstans.

Som nævnt er det forbrugerrådets standpunkt, at alle sager vedrørende advokater - salærtvister, kollegiale tvister, disciplinærsager og erstatningssager - skal afgøres af et paritetisk nævn med forbrugerrepræsentation. Denne løsning er efter udvalgets opfattelse uacceptabel ud fra retlige synspunkter og ville da også være uden sidestykke på noget andet område.

6.7.3.1. Erstatningssager.

Spørgsmålet om, hvorvidt en advokat i sin virksomhed har gjort sig skyldig i et erstatningspådragende forhold, vil i det store flertal af tilfælde, hvor det drejer sig om rene ekspeditionsfejl (fejlskrivninger, forglemmelser m. v.), kun undtagelsesvis give anledning til, at der rejses retssag mod advokaten. Som alt overvejende hovedregel vil ansvaret i disse tilfælde umiddelbart blive erkendt af advokaten og hans forsikringsselskab.

Som det imidlertid vil fremgå af en nærmere gennemgang af dommene, nævnt i oversigten i kapitel 5, afsnit 5.4.5., rummer de øvrige sager, der giver anledning til egentlige tvister, ofte komplicerede juridiske problemer.

Det vil derfor efter udvalgets opfattelse være udelukket at lade en instans uden for de almindelige domstole beskæftige sig med rene erstatningssager, således som det ønskes af forbrugerrådet. Konsekvensen af forbrugerrådets standpunkt ville da også - da forbrugerinteresser under en eller anden form vil foreligge i et stort antal af de borgerlige retssager - være en radikal omdannelse af den civile retspleje og domstolenes funktion i denne.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at Ankenævnet for Forsikring behandler sager mellem forsikringsselskabet og forsikringstageren, men ikke skadelidtes klager mod skadevolderen og hans ansvarsforsikrer. De erstatningssager, der behandles af forbrugerklagenævnet, er som regel ret ukomplicerede, og forbrugerklagenævnet kan afvise klager, der ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet, jfr. forbrugerklagenævnslovens § 7 og ovenfor kapitel 5, afsnit 5.8.5. Det har, som nævnt sammesteds, bl. a. været tanken med denne bestemmelse, at nævnet skulle kunne afvise at behandle tvister, hvis faktiske omstændigheder er komplicerede og uoverskuelige og derved forudsætter en egentlig bevisførelse, eller hvis afgørelse beror på et vanskeligt juridisk skøn.

6.7.3.2. Disciplinærsager, der rejses af advokatrådet, og klager fra en anden advokat.

Udvalget finder det ligeledes klart, at den gruppe af disciplinærsager, der, uden at der

foreligger en klage fra en klient, rejses af advokatrådet mod en advokat, f. eks. for overtrædelser af klientkontoreglerne eller undladelse af at tegne ansvarsforsikring, eller som vedrorer klager fra en advokat over en anden advokat for ukollegial optræden, fortsat skal henhøre under advokatmyndighedernes kompetence. Sager, der angår advokaternes interne forhold, falder uden for det område, der dækkes af forbrugerinteresser. Udvalget finder dog, at der også for disse sagers vedkommende må være mulighed for appel til en domstolsinstans, og henviser for så vidt angår dette spørgsmål til den løsning, der foreslås med hensyn til de øvrige disciplinærsager, jfr. nedenfor under pkt. 6.7.3.4.

6.7.3.3. Salærsager.

Efter udvalgets opfattelse må debatten om forbrugerindflydelse indskrænke sig til at angå to - indbyrdes meget forskellige - grupper af sager, nemlig salærsagerne og de disciplinærsager, der rejses af eller på foranledning af private, i almindelighed klienter, men undertiden også modparten (klagesagerne).

De sager, i hvilke der efter udvalgets opfattelse kunne være anledning til under en eller anden form at inddrage repræsentanter for klientinteresser, er salærsagerne - altså sager, der angår spørgsmålet om prisen for advokatens arbejde, hvad enten der klages over salæret, fordi advokatens arbejde kritiseres, eller blot fordi det krævede salær forekommer klienten at være for højt. I denne forbindelse må det dog erindres, at klienternes interesser på dette område generelt er beskyttet, dels ved, at advokaters honorarer på en række væsentlige områder fastsættes efter takster godkendt af monopoltilsynet, dels ved at udgiften til advokatbistand i private sager i betydeligt omfang dækkes af fri proces-ordninger, offentlige retshjælpsordninger og retshjælpsforsikringer.

Udvalget har indgående overvejet, hvorledes behandlingen af disse sager vil kunne organiseres, og man har under arbejdet hermed gennemgået et større antal løsningsmodeller. Hensynet til de klagende klienter har spillet en central rolle, men man har dog også ment at måtte lægge vægt på de enkelte ordningers økonomiske konsekvenser og ressourceforbruget i øvrigt. Det bemærkes herved, at den gældende klageordning fuldt ud finansieres af advokatsamfundet og altså hverken indebærer udgifter for klagerne eller det offentlige.

Som resultat af udvalgets overvejelser foreslås, at disse sager afgøres under medvirken af klientrepræsentanter allerede i 1. instans, således at kredsbestyrelsens funktion som 1. instans bortfalder. Man foreslår, at der i ethvert amt nedsættes et salærklagenævn, der sammensættes paritetisk, nemlig med en dommer som formand samt 2 advokatrepræsentanter og 2 repræsentanter for klienter. Udvalget finder, at disse sidstnævnte medlemmer må repræsentere klientinteresser i videste forstand. Advokaternes klientkreds omfatter private personer, erhvervsvirksomheder, organisationer og institutioner. Udvalget foreslår, at det overlades til vedkommende amtsråd (i København og Frederiksberg borgerrepræsentationen og kommunalbestyrelsen) at udpege disse medlemmer. Den af udvalget foreslåede løsning vil blive udgiftskrævende, men omkostningernes størrelse vil dog bero på, i hvilket omfang medlemmerne af nævnene skal vederlægges. Det vil være nærliggende - og af økonomiske grunde fordelagtigt - at henlægge nævnets sekretariatsforretninger til vedkommende dommers kontor. Dommerkontorerne virker allerede i dag som sekretariater for diverse nævn, voldgiftsretter m. v.

Nævnets afgørelser, som bør være eksigible (d.v.s. kunne fuldbyrdes umiddelbart), skal kunne indbringes for landsretten af begge parter.

Som det vil ses, er udvalget her på linie med forbrugerrådet, alene med den forskel, at forbrugerrådet fastholder, at salærsagerne bør behandles af et centralt klagenævn. Udvalget finder derimod, at en sådan central - og udgiftskrævende - ny institution ikke vil være påkrævet eller hensigtsmæssig, og at en lokal behandling vil være en billigere og for forbrugerne bekvemmere ordning. Den fornødne sikkerhed for, at sagerne behandles efter samme principper i de enkelte nævn, opnås gennem den foreslåede adgang til at indbringe salærklagenævnenes afgørelser for landsretten.

Som det fremgår af beskrivelsen af den gældende ordning ovenfor i kapitel 5 afsnit 5.6., er det en betingelse for, at advokatmyndighederne i dag kan beskæftige sig med en salærtvist, at den pågældende klient har anmodet derom. Udvalget foreslår ikke dette princip ændret. Klienten skal således fortsat

kunne vælge at søge en salærtvist afgjort direkte ved domstolene. Derimod er det en ændring af den hidtil gældende ordning, når det foreslås, at salærklagenævnenes afgørelse skal kunne efterprøves af landsretten.

Om ordningens enkeltheder henvises i øvrigt til lovforslagets §§ 143-145 og bemærkningerne til disse paragraffer.

6.7.3.4. Disciplinærsager, der rejses af private.

Tilbage står sager, der rejses af eller på foranledning af en privatperson mod hans advokat, uden at det drejer sig om salæret, og klager over modpartens advokat. Spørgsmålet vil her ofte være, om den pågældende advokat har handlet i overensstemmelse med »god advokatskik«. Udvalget finder, at klienterne og andre berørte parter i og for sig vil kunne have en berettiget interesse i at deltage i denne vurdering - og dermed have medindflydelse, når begrebet god advokatskik, der jo ikke er fastlagt én gang for alle, udvikles efter skiftende tiders og samfundsforholds behov.

En medindflydelse på dette som på andre områder finder dog til stadighed sted gennem den løbende offentlige debat. Offentliggørelsen af alle vigtigere afgørelser i disciplinærsager i Advokatbladet, der foruden til samtlige advokater udsendes til domstole, politi, en række offentlige myndigheder samt pressen, vil stadig kunne tjene som grundlag for en sådan debat og eventuel kritik af disciplinærmyndighedens afgørelser. De nedenfor nævnte forslag om retshjælp til indgivelse af klager samt om adgang for klagere til i sager af nogen betydning at få en advokat beskikket til at føre deres sag for advokatnævnet vil også give mulighed for under klagebehandlingen at øve indflydelse på nævnets afgørelser. Gennem bestemmelsen om, at de af advokatsamfundet udarbejdede regler om, hvad der skal anses som god advokatskik, skal godkendes af justitsministeriet, er der sikret offentlig kontrol med sådanne bestemmelser. Ønsket om generelt at opnå øget indseende med advokatnævnets afgørelser tilgodeses endelig gennem de foreslåede regler om adgang for parterne **til** uden begrænsning at anke afgørelserne **til** klageretten eller landsretten.

Betydningen af en lægmandsindflydelse på afgørelsen må heller ikke overvurderes. Der er tale om håndhævelse af pligter, der er særlige for advokater og går udover de pligter, der påhviler udøvere af erhvervsvirksomhed i almindelighed.

Den vanskelighed, der for andre end professionens udøvere kan være forbundet med at vurdere, om der på et område af denne karakter er handlet i strid med de særlige pligter, kan føre **til,** at der anlægges en for lempelig bedømmelse. Advokatnævnet besidder en erfaring og sagkundskab, der giver særlige muligheder for at trænge til bunds i disciplinærsagerne og afskære forsøg på at unddrage sig ansvaret.

Advokaternes repræsentanter i udvalget har særligt ønsket at fremhæve, at advokatstanden har en klar egeninteresse i at værne om standens omdømme ved en streng og konsekvent håndhævelse af advokatpligterne gennem deres disciplinærmyndighed. Denne interesse og advokatnævnets placering som en bestanddel af retssystemet med en særlig strafkompetence yder en væsentlig garanti for, at ordningen opfylder de krav, der kan stilles til den.

Udvalget skal endelig fremhæve, at en afgørende principiel indvending imod at inddrage repræsentanter for forbrugerinteresser direkte i disse sager er, at deres formål alene er at afgøre, om der som følge af overtrædelse af de særlige advokatpligter skal anvendes sanktioner mod en advokat i form af straf eller dermed beslægtede reaktioner, der i grove tilfælde kan berøre hans fortsatte adgang til at udøve advokatvirksomhed. Det er efter udvalgets opfattelse ikke en forbrugeropgave at medvirke ved sådanne afgørelser. At overlade denne domsmyndighed til et paritetisk nævn som foreslået af forbrugerrådet - selv med mulighed for appel til domstolene - må udvalget derfor af principielle grunde udtale sig afgjort imod. En sådan ordning findes da heller ikke på noget andet område. Det skal i denne forbindelse anføres, at der ikke sidder forbrugerrepræsentanter i de ovenfor kapitel 5 afsnit 5.8.1. og 5.8.2. nævnte revisor- og landinspektørnævn. Ej heller **i** andre landes advokatordninger er bestemmelser af en sådan karakter gennemført.

Udvalget har med forbrugerrådet drøftet den mulighed, at et nævn med forbrugerrepræsentation får adgang til at udtale sig om, hvorvidt en advokat har overtrådt advokatpligterne, og at det herefter skulle overlades til advokatmyndighederne at fastsætte sanktionen. Der var imidlertid enighed om, at en

sådan deling af kompetencen mellem to organer ville være en umulighed, og forbrugerrådet har, formentlig i konsekvens heraf, foreslået, at afgorelsen også med hensyn til sanktionen overlades til det paritetiske nævn.

Udvalget har under sine fortsatte overvejelser måttet fastholde, at en sådan ordning ikke kan accepteres, og foreslår derfor, at disse sager fortsat i 1. instans behandles af advokatnævnet, men med fuld adgang til efterprøvelse ved en domstol.

Udvalget har overvejet at lade forbrugerombudsmanden - som repræsentant for forbrugerinteresser - få adgang til at indbringe afgørelserne i disciplinærsagerne for appelinstansen. I så fald måtte det formentlig pålægges advokatnævnet at sende udskrift af samtlige afgørelser til denne institution. Udvalget har imidlertid ikke villet stille forslag herom, da en sådan opgave ville ligge uden for forbrugerombudsmandens naturlige arbejdsområde. Klagernes ankemuligheder er tilstrækkeligt sikrede ved de foreslåede ankeregler, og udvalget foreslår endvidere, at der såvel i salærsager som i disciplinærsager gives mulighed for med de fornødne tilpasninger at meddele fri proces (med beskikkelse af advokat) i sager af nogen betydning. Udvalget finder også, at den offentlige retshjælpsordning bør udvides til at omfatte bistand til indgivelse af klager over advokater.

Ved de foran skitserede forslag vil væsentlige hensyn til forbrugerne være tilgodeset.

Udvalget har overvejet, om det bør foretrækkes, at formanden for advokatnævnet er en dommer udnævnt af justitsministeriet, i stedet for som nu en advokat valgt af nævnet blandt dets medlemmer.

Erfaringen fra nævnets hidtidige arbejde taler for, at forhandlingerne under ledelse af en advokat også i fremtiden vil kunne ske på en tilfredsstillende måde med sikkerhed for, at alle synspunkter får mulighed for at komme frem og blive taget i betragtning ved afgørelsen. De advokater, som har været og fremtidig ville kunne komme i betragtning som formand for nævnet, er i faglig dygtighed på samme niveau som dommere og er fuldt ud i stand til at sikre en fair og god ledelse af møderne.

Der kan dog ikke bortses fra, at placeringen af en dommer i formandssædet på grund af dommerstandens retlige uafhængighed og fuldstændige upartiskhed i vide kredse vil kunne styrke og befæste tilliden til nævnets forhandlinger og afgørelser. Såfremt det måtte findes rigtigt at befæste tilliden i offentligheden til nævnet ved en ændring af dets sammensætning, uanset at nævnets afgørelser efter forslaget fuldtud kan efterprøves af domstolene, bør dette efter udvalgets opfattelse derfor ske ved, at formanden for nævnet bliver en dommer, udpeget af justitsministeriet. Når udvalget ikke har stillet forslag herom, skyldes det som anført, at nævnet med sin nuværende sammensætning utvivlsomt også i fremtiden vil kunne virke på fuldt betryggende måde.

Hvad ankespørgsmålet angår, finder fire medlemmer *(Hvidt, Hove, Kjølbye og Østergaard).* at advokatnævnets afgørelser såvel af klageren som af advokaten bør kunne indbringes for den særlige klageret bestående af en højesteretsdommer, en landsdommer og en underretsdommer, der med denne sammensætning behandler disciplinærsager mod dommere, som i hvert fald for nogle sagers vedkommende kan frembyde lighedspunkter med advokatsagerne. Klageretten kan oparbejde en betydelig ekspertice og derved lettere sikre en ensartet retspraksis, end hvis sagerne henlægges til (skiftende) landsretsafdelinger. I denne forbindelse skal også henvises til, at retsplejelovens § 737, som affattet ved lov nr. 243 af 8. juni 1978, til klageretten henlægger afgørelser af kæremål vedrørende afvisning af valgte forsvarere, nægtelser af beskikkelse af en af en sigtet ønsket advokat som forsvarer og visse tilfælde af tilbagekaldelse af beskikkelse som forsvarer. Udvalget har underhånden forelagt spørgsmålet for klageretten, der har stillet sig imødekommende, men samtidig har gjort opmærksom på, at disse sager vil medføre en betydelig forøgelse af rettens arbejdsmængde. Der vil i givet fald skulle fastsættes nærmere bestemmelser om sagernes behandling for klageretten og foretages de fornødne ændringer i retsplejelovens bestemmelser herom. Udvalget har ikke formuleret forslag i så henseende, idet klageretten må inddrages i overvejelserne.

Tre medlemmer *(Lohmann Davidsen, Gomard og Hermann)* finder, at da disse sager kræver en retlig bedømmelse af lignende art som i andre retssager, bør anke ske til de almindelige domstole, altså til landsretterne og således, at disse får fuld prøvelsesadgang.

Om enkeltheder i ordningen (affattet i overensstemmelse med flertallets indstilling)

henvises til lovforslagets §§ 146–147a og bemærkningerne til disse paragraffer.

6.7.3.5. Sagernes behandling.

Udvalget finder ikke, at deir i loven skal fastsættes nærmere regler om advokatnævnets eller salærklagenævnenes virksomhed.

Advokatnævnets virksomhed bør fortsat reguleres i advokatsamfundets vedtægter. Dette er formuleret i lovudkastets § 141, stk. 3, hvorefter advokatsamfundet fastsætter regler for sin organisation og virksomhed i en vedtægt. Det foreslås, at vedtægterne skal offentligt godkendes, ikke som nu ved kongelig stadfæstelse, men af justitsministeren.

For så vidt angår salærklagenævnene, foreslås det, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler for disse nævns virksomhed, jfr. bestemmelsen i loven om statsautoriserede revisorer § 22, stk. 1, hvorefter handelsministeren fastsætter de nærmere regler for revisornævnets virksomhed.

6.7.3.6. Mødeoffentlighed ved advokatnævnet og .salærklagenævnene.

Udvalget har særligt overvejet spørgsmålet om, i hvilket omfang behandlingen af klagesager mod advokater bør være offentlig.

Efter de gældende regler er der ikke offentlig adgang til advokatnævnets og kredsbestyrelsernes møder.

I almindelighed er møder i nævn og råd indenfor forvaltningen ikke offentlige.

Efter handelsministeriets forretningsorden for revisornævnet af 20. september 1971 § 8, stk. 4, er proceduren ved nævnet, når en sådan finder sted, offentlig, såfremt indklagede ønsker dette. Dog kan nævnet beslutte, at dørene skal lukkes, såfremt offentlig procedure ville tilføje nogen en ufornøden krænkelse, herunder ved at en forretnings- eller driftshemmelighed røbes.

Efter § 21, stk. 7, i tjenestemandsloven (lov nr. 291 af 18. juni 1969) er tjenestemandsforhør og retsmøder, der afholdes under sagen, ikke offentlige. Dog kan vedkommende minister bestemme, at offentligheden skal have adgang til at overvære sagens behandling, hvis tjenestemanden med tilslutning af vedkommende centralorganisation fremsætter begæring derom.

Forretningsordenen for forbrugerklagenævnet, jfr. bekendtgørelse nr. 192 af 23. maj 1975, indeholder intet om offentlig adgang til forbrugerklagenævnets møder.

Endvidere kan henvises til retsplejelovens § 29, stk. 4, nr. 1, som affattet ved lov nr. 243 af 8. juni 1978, hvorefter dørene skal kunne lukkes i straffesager, når særegne omstændigheder giver grund til at antage, at offentlig forhandling vil tilføje nogen en ufornøden krænkelse, herunder når oplysning skal afgives om forretnings- eller driftshemmeligheder.

Udvalget finder, at der, når det drejer sig om behandling af klager over advokater - være sig disciplinærsager eller salærsager - ikke er fornødent grundlag for at foreslå offentlighedsregler, der afviger fra tilsvarende regler inden for andre disciplinær- eller klageordninger, og at de grunde, der har ført til begrænsning af offentlighed på andre områder, gør sig fuldt ud gældende også for advokaternes vedkommende.

Det må navnlig fremhæves, at der i salærsager og disciplinærsager mod advokater meget ofte vil fremkomme oplysninger om klienters og modparters private eller forretningsmæssige forhold, som er undergivet advokatens tavshedspligt, og som de pågældende har et rimeligt krav på at unddrage offentlighed.

En regel om ubetinget offentlighed ved behandlingen af disciplinærsager ville endvidere i højere grad, end det f. eks. er tilfældet for tjenestemænd, for advokaters vedkommende kunne medføre uoverskuelige konsekvenser for deres fremtidige virke, som ikke står i rimeligt forhold til en mulig disciplinær forseelse.

Udvalget henstiller på den anden side, at der, i lighed med hvad der gælder på beslægtede områder, bliver adgang for en indklaget advokat til at forlange offentlighed ved en sags behandling i advokatnævnet eller i et salærklagenævn, men således at nævnet kan nægte at imødekomme en anmodning herom, såfremt offentlig behandling vil tilføje nogen en ufornøden krænkelse. Regler af denne art bør dog som før nævnt næppe indeholdes i loven, men i de administrative forskrifter, der regulerer nævnets virksomhed.

Tilsvarende regler om offentlighed bør gælde i ankeinstansen, hvad enten anke skal ske til den særlige klageret eller til landsretten.

6.7.3.7. Offentliggørelse af afgørelser truffet af advokatnævnet og salærklagenævnene.

Efter retsplejelovens § 144, stk. 2, skal advokatrådets (nu advokatnævnets) beslutning om anvendelse af disciplinær straf indeholde bestemmelse om, hvorvidt beslutningen skal bekendtgores i Statstidende og eventuelt tillige i dagspressen. I praksis træffes der kun bestemmelse om offentliggørelse i de groveste tilfælde, navnlig hvor sanktionen er suspension fra advokatvirksomhed. Udvalget foreslår, at advokatnævnet fortsat skal kunne træffe beslutning om bekendtgørelse af en ikendt sanktion. Ifølge en bestemmelse i advokatsamfundets vedtægter påhviler det advokatrådet at offentliggøre de af advokatnævnet og kredsbestyrelserne afsagte kendelser, med mindre kendelsen skønnes at være uden almindelig interesse. Denne offentliggørelse sker i Advokatbladet. Med de faste rubrikker »Nævnskendelser« og »Kredsbestyrelseskendelser« indeholder Advokatbladet således de af advokatmyndighederne afsagte kendelser på tilsvarende måde, som der findes samlinger af domme og kendelser på forskellige andre retsområder. I overensstemmelse med vedtægtsbestemmelsen sker offentliggørelsen i Advokatbladet kun undtagelsesvis med angivelse af advokatens navn, f. eks. ved suspension, betydelig bødestraf eller afgørelse i offentligt omtalt sag.

Spørgsmålet om, hvorvidt en klager eller advokat har ret til at offentligøre kendelsen i en sag, i hvilken han er part, er ikke omtalt i retsplejeloven eller advokatsamfundets vedtægter.

Offentliggørelse af advokatnævnets og salærklagenævnenes afgørelser af mere almindelig interesse med gengivelse af de faktiske omstændigheder og retlige vurderinger, der lægges til grund, er af væsentlig betydning for advokaterne og giver offentligheden mulighed for at følge med i, hvorledes salærspørgsmål afgøres, og de særlige etiske krav til advokater håndhæves. Udvalget finder ikke grundlag for at stille forslag om ændrede regler på dette område, idet man forudsætter, at salærklagenævnenes afgørelser vil kunne offentliggøres i Advokatbladet efter tilsvarende retningslinier, som er fulgt med hensyn til kredsbestyrelsernes og advokatnævnets afgørelser i salærtvister.

6.8. Ophør af retten til at udøve advokatvirksomhed.

Udvalget har navnlig beskæftiget sig med spørgsmålet om fortabelse af retten til at udøve advokatvirksomhed på grund af strafbart forhold. Den gældende bestemmelse herom er retsplejelovens § 137. Bestemmelsen må sammenholdes med straffelovens § 79[1]), der omhandler de generelle regler om frakendelse af retten til at udøve virksomhed, som kræver særlig offentlig autorisation, f.eks. virksomhed som læge, mægler og revisor.

Straffelovens § 79 fik sin nuværende formulering ved lov nr. 286 af 18. juni 1951. Det fremgår af straffelovskommissionens betænkning, der ligger til grund for denne ændring (Betænkning angående fortabelse af rettigheder som følge af straf, 1950), at man med den nye formulering af § 79 ved spørgsmålet om, hvorvidt en straffedom burde medføre tab af rettigheder, forlod det tidligere anvendte værdighedskriterium og indførte det såkaldte adækvanskriterium, d.v.s. at en straffedom kun skal have rettighedstab til følge, når dommen indicerer konkret fare for rettighedsmisbrug.

Et mindretal i straffelovskommissionen foreslog følgende affattelse af retsplejelovens § 137:

»Frakendelse af retten til at drive sagførervirksomhed kan ske i forbindelse med dom for et strafbart forhold efter reglerne i straffelovens § 79.«

Forslaget blev begrundet således:

»Straffelovens § 79 vil erstatte retsplejelovens § 137, stk. 1, 2 og 4, med hensyn til fortabelse af sagførerbeskikkelse, således at alene en adækvansbetragtning bliver afgørende. Der ses ikke at være tilstrækkelig grund til i denne henseende at behandle sagførere anderledes end andre personer, der udøver virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation.« (jfr. betænkningen pag. 34).

Kommissionens flertal kunne ikke tilslutte sig mindretallets forslag, fordi man ikke, for så vidt angår advokater, ønskede gennemført

[1]) Straffelovens §§ 78 og 79 er optrykt nedenfor som bilag 2.

den konsekvens af adækvansprincippet, at rettighedsfortabelse er udelukket, når der ikke foreligger omstændigheder, der indicerer fare for misbrug. Dette er udtrykt således i betænkningens pag. 15-16:

»Skønt kommissionen ikke har næret nogen tvivl om den principielle rigtighed af det nævnte kriterium (adækvanskriterium), har spørgsmålet imidlertid på et enkelt område givet anledning til særlig grundige overvejelser. Det gælder virksomhed inden for retsplejen. Der findes i retsplejeloven regler, som indeholder et krav om, at indehavere af forskellige stillinger skal være »uberygtede«. I nogle tilfælde er der tale om egentlige tjenestemandsstillinger (f.eks. dommere, justitssekretærer, retsfuldmægtige og polititjenestemænd). Her har kommissionen ikke tillagt det nogen betydning at afskaffe det særlige vandelskrav, omend det i praksis er uden betydning, bl.a. på grund af tjenestemandslovens afskedigelsesregler. Tvivlen kommer derimod frem med hensyn til adgangen til at virke som nævning eller domsmand (§ 69: »uberygtet«) og til at være sagfører (§ 119: »har ført en retskaffen vandel . ..«). Kommissionen har på disse områder anbefalet at bevare de gældende regler, idet man ikke mener, at et rent adækvanskriterium lader sig gennemføre. Samtidig vil man dog stærkt fremhæve, at de gældende regler ikke kan anses for uforenelige med en adækvansbetragtning. For alle stillinger i tilknytning til retsplejen kan man formentlig gennemføre det synspunkt, at strafbare forhold, som ikke ligefrem kan siges at begrunde en nærliggende fare for misbrug, dog kan være af en sådan art, at de betager den dømte den fornødne egnethed til at tage del i retsudøvelsen. Opretholdelsen af den til retsvæsenet knyttede tillid er i samfundslivet af så fundamental betydning, at den ikke må udsættes for angreb. Et sådant angreb kunne imidlertid let blive følgen af lovregler, der tillod en person at virke i retsvæsenet uden at nyde den kvalificerede tillid, som borgerne må kunne nære til ham. Denne betragtning synes at måtte finde anvendelse for det første på dem, der direkte medvirker til at træffe retsafgørelser: Dommere (herunder sø- og handelskyndige dommere, der ikke er tjenestemænd), medlemmer af voldgiftsretter, domsmænd og nævninger. Men den må også gælde sagførere. Såfremt der alene var spørgsmål om sagføreres arbejde uden for retssalen (rådgivende virksomhed, forvaltning af penge, deltagelse i finansiering etc.), ville et rent adækvanskriterium være tilstrækkeligt (som med hensyn til læger, revisorer m.v.). Men dels ville sådan virksomhed i vidt omfang lovligt kunne udøves uden sagførerbeskikkelse, dels og navnlig er det en væsentlig side af sagførerens gerning at virke under retsforhandlinger, hvor han for offentligheden fremtræder som en del af det retsvæsen, der skal nyde en ubetinget tillid.«

Mindretallets indstilling blev fulgt af justitsministeriet og fremsat som lovforslag. Folketingsudvalget fulgte imidlertid flertallet, og resultatet blev, at retsplejelovens § 137 i det væsentlige forblev uændret.

Der er i udvalget enighed om, at der ikke siden straffelovskommissionens betænkning blev afgivet, er sket nogen udvikling, der kan begrunde, at værdighedskriteriet opgives i sager om fortabelse af retten til at udøve advokatvirksomhed på grund af strafbart forhold.

Det er dog udvalgets opfattelse, at der bortset herfra bør gælde de samme regler om rettighedsfortabelse på grund af strafbart forhold for advokater som for de persongrupper, der er omfattet af straffelovens § 79. Navnlig finder udvalget det påkrævet, at det fremgår af loven, at også adækvanskriteriet er gældende for advokater. Ganske vist må det antages, at anvendelsen af værdighedskriteriet i reglen vil betyde en strengere bedømmelse end et rent adækvanskriterium, men dette gælder ikke i alle tilfælde. Er der således tale om, at en person frifindes for straf på grund af utilregnelighed, vil en anvendelse af værdighedskriteriet ikke kunne føre til rettighedsfrakendelse. Dette var fast antaget i teori og retspraksis forud for ændringen af straffeloven i 1951. Det er en konsekvens af anvendelsen af adækvansprincippet i straffelovens § 79, at frifindelse på grund af utilregnelighed ikke længere udelukker rettighedsfortabelse, f.s.v. angår de persongrupper, der er omfattet af denne bestemmelse, jfr. straffelovskommissionens førnævnte betænkning pag. 17. Da retsplejelovens § 137 imidlertid fortsat kun er udtryk for et værdighedskriterium, gælder der for advokater i denne henseende en lempeligere regel, end hvad der ville have været tilfældet, såfremt de var omfattet af straffelovens § 79. Dette er blevet bekræftet ved en landsretsdom i 1974 (utrykt).

Udvalgets forslag er formuleret i udkastets § 138, jfr. bemærkningerne hertil.

Udvalgets øvrige overvejelser om spørgsmålet om fortabelse af retten til at udøve advokatvirksomhed har ikke ført til forslag om ændringer af større principiel betydning. Der henvises til udkastets kapitel 14 og bemærkningerne hertil.

Kapitel 7.

Udkast til retsplejelovens første bogs sjette afsnit. Advokater.

Kapitel 12.

Beskikkelse som advokat.

Udøvelse af advokatvirksomhed.

§ **119.** Advokater beskikkes af justitsministeren.

Stk. 2. Ret til at få beskikkelse som advokat har enhver, der

1) er myndig og ikke under lavværgemål,
2) ikke har anmeldt betalingsstandsning og ikke er under konkurs,
3) har bestået juridisk kandidateksamen og
4) i mindst 3 år har været i praktisk juridisk virksomhed, jfr. stk. 4-6.

Stk. 3. Justitsministeren kan bestemme, at efteruddannelse på områder af særlig betydning for advokater skal være en betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse. I særlige tilfælde kan justitsministeren meddele fritagelse herfor.

Stk. 4. Den i stk. 2, nr. 4) nævnte virksomhed består i deltagelse i almindelig advokatvirksomhed, herunder behandling af retssager, som autoriseret fuldmægtig hos en advokat eller i arbejde i en juridisk stilling ved domstolene, anklagemyndigheden eller politiet, hvori behandling af retssager indgår som en væsentlig del.

Stk. 5. Virksomhed i andre juridiske stillinger end dem, der er nævnt i stk. 4, kan efter justitsministerens nærmere bestemmelse helt eller delvis medregnes i den tid, der er nævnt i stk. 2, nr. 4), dog med højst 2 år.

Stk. 6. Justitsministeren kan endvidere ganske undtagelsesvis meddele advokatbeskikkelse til personer, som har udøvet en praktisk juridisk virksomhed, der fuldt ud kan ligestilles med den, der er nævnt i stk. 4.

Stk. 7. Beskikkelse kan nægtes den, der er dømt for strafbart forhold, såfremt forholdet begrunder en nærliggende fare for misbrug af beskikkelsen eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der kræves til advokatvirksomhed. Straffelovens § 78, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse. Endvidere kan beskikkelse nægtes, såfremt den pågældende i stilling eller erhverv har udvist en sådan adfærd, at der er grund til at antage, at han ikke vil udøve advokatvirksomhed på forsvarlig måde.

§ **120.** Kun den, der har ret til at udøve advokatvirksomhed, må betegne sig som advokat.

Stk. 2. En advokat, der har deponeret sin beskikkelse i justitsministeriet, kan dog betegne sig som advokat, men ikke i forbindelse med forretningsforhold.

§ **121.** Ingen, der er ansat i en juridisk stilling ved domstolene, anklagemyndigheden eller politiet, kan samtidig udøve advokatvirksomhed, jfr. dog § 1 a.

Stk. 2. Udøvelse af advokatvirksomhed kan i øvrigt ikke forenes med nogen stilling i det offentliges tjeneste, med mindre justitsministeren i særlige tilfælde gør undtagelse herfra.

Stk. 3. Justitsministeren kan tillade, at en advokat, der efter stk. 1 eller stk. 2 ikke kan udøve advokatvirksomhed, i et enkelt tilfælde udfører en retssag.

§ **122.** Enkeltmandsvirksomhed som advokat kan kun udøves af en advokat, der i mindst et år enten har været i virksomhed som autoriseret fuldmægtig hos en advokat eller som advokat har været ansat hos eller virket i fællesskab med en anden advokat.

Stk. 2. To eller flere advokater kan ikke udøve advokatvirksomhed i fællesskab, hvis

ingen af dem opfylder den i stk. 1 nævnte betingelse.

§ **123.** Ingen advokat må samtidig have kontor i flere underretskredse.

Stk. 2. Advokater, som har oprettet kontor mere end ét sted inden for en retskreds, og som ved gennemforeisen af en ændret retskredsinddeling ellers på grund af reglen i stk. I ville blive afskåret fra at fortsætte dermed, kan af justitsministeren opnå tilladelse til fortsat at have kontorer i hidtidigt omfang.

§ **124.** Advokatvirksomhed kan udoves i aktie- og anpartsselskabsform efter nærmere regler, der fastsættes af justitsministeren.

§ **125.** Advokater er kun i de tilfælde, hvor loven indeholder særlige bestemmelser derom, forpligtet til at påtage sig udførelsen af en retssag eller andet hverv.

§ **126.** Advokater skal udføre deres hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med fornoden hurtighed.

Stk. 2. Advokater skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokatsamfundet kan udarbejde regler om, hvad der skal anses som god advokatskik, herunder om advokaters reklamering.

Stk. 3. En advokat må ikke uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.

Stk. 4. Advokatsamfundet udarbejder regler om advokaters pligter med hensyn til behandlingen af betroede midler, sikkerhed mod okonomisk ansvar, som måtte pådrages under udovelse af advokatvirksomhed, og meddelelse af alle fornødne regnskabsmæssige og okonomiske oplysninger til advokatsamfundet samt regler om iværksættelse af de fornødne kontrolforanstaltninger.

Stk. 5. De i stk. 2 og 4 nævnte regler skal godkendes af justitsministeren.

§ 127. Advokater må ikke kræve et højere vederlag for deres arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt.

§ **128.** Advokater, der er antaget til at udføre sager for parter, der har fri proces, skal rådgive og bistå ubemidlede i retlige anliggender.

Stk. 2. Advokater, der ikke er omfattet af stk. 1, kan ved anmeldelse til den myndighed, som justitsministeren bestemmer, påtage sig en tilsvarende forpligtelse.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter regler om ydelse af retshjælp, herunder om omfanget af advokaternes forpligtelse, hvilke sagsområder retshjælpen skal omfatte, og hvem der skal være berettiget til retshjælp.

Stk. 4. Justitsministeren fastsætter regler om vederlag til advokater for ydelse af retshjælp og om tilskud af statskassen til betaling af vederlaget. Det kan bestemmes, at den, der søger retshjælp, selv skal betale en del af vederlaget.

Stk. 5. Justitsministeren kan bestemme, at reglerne i stk. 1-4 ikke skal gælde i områder, hvor der ydes retshjælp af et retshjælpskontor. Justitsministeren kan af statskassen yde tilskud til sådanne kontorer.

§ **129.** Borgerlig straffelovs §§ 144, 146, 148, 150-152 og 154-157 finder tilsvarende anvendelse på advokater og deres autoriserede fuldmægtige.

§ **130.** Med henblik på opfyldelsen af direktiver udstedt af De europæiske Fællesskaber kan justitsministeren fastsætte bestemmelser om udovelse af advokatvirksomhed her i landet, herunder om moderet for domstolene, for advokater, der er etableret i en anden EF-medlemsstat.

Kapitel 13.

Advokaters møderet for domstolene. Autoriserede advokatfuldmægtige.

§ **131.** Advokater er eneberettigede til at udfore retssager for andre, jfr. dog §§ 136 og 260. En bemyndigelse til at gore en fordring eller anden rettighed gældende i eget navn giver ikke den, hvem bemyndigelsen er givet, ret til selv at mode i sagen, såfremt han ikke er berettiget hertil efter reglerne i §§ 132-136.

§ **132.** Enhver advokat har møderet for underret og for sø- og handelsretten i København i sager, som i medfør af §§ 224 og 225 ville høre under underret, samt for den særlige klageret.

§ **133.** En advokat har møderet for landsret og i alle sager for sø- og handelsretten i København, når han har bestået en prøve i procedure.

Stk. 2. Prøven kan foruden af advokater aflægges af autoriserede advokatfuldmægtige, der i medfør af § 136, stk. 4, kan give møde for landsretten.

Stk. 3. Prøven består i, at den pågældende udfører to retssager, der slutter med mundtlig domsforhandling.

Stk. 4. Prøven aflægges for landsretterne eller sø- og handelsretten i København. Sagerne behøver ikke at være udført for samme ret. Mellem udførelsen af første og sidste prøvesag må der ikke hengå mere end 3 år, medmindre den ret, ved hvilken sidste prøvesag agtes udført, meddeler undtagelse herfra.

Stk. 5. En sag kan kun danne grundlag for prøven, såfremt den af vedkommende ret findes egnet hertil.

Stk. 6. Prøven er bestået, når retten eller begge de retter, ved hvilke prøvesagerne har været udført, finder udførelsen af sagerne tilfredsstillende. Såfremt retten finder det påkrævet, kan den forlange, at der for den pågældende ret udføres endnu en sag. Det samlede antal prøvesager kan dog ikke overstige tre.

Stk. 7. Der er ikke adgang til at indstille sig til prøven mere end to gange.

§ **134.** En advokat har møderet for højesteret, når han har indgivet anmeldelse til højesterets justitskontor vedlagt en tilkendegivelse fra advokatrådet om, at han i mindst 5 år har været i virksomhed som advokat med møderet for landsret, og en erklæring fra vedkommende landsret om, at han er øvet i procedure.

Stk. 2. Højesteret kan, såfremt en advokats udførelse af en sag for højesteret er uforsvarlig, meddele advokaten en tilkendegivelse herom. Såfremt advokaten fortsat findes uegnet til at procedere for højesteret, bortfalder møderetten, men kan dog generhverves ved rettens beslutning herom.

§ **135.** Enhver advokat kan have en eller to autoriserede fuldmægtige, der skal have juridisk kandidateksamen. § 119, stk. 7, finder tilsvarende anvendelse. Autorisationen meddeles af dommeren i den underretskreds, hvor vedkommende advokat har kontor, for de i § 15 nævnte retters vedkommende af rettens præsident.

§ 136. Under retssager kan en advokat kun give møde ved en anden, såfremt denne er advokat og berettiget til at give møde for vedkommende domstol, med mindre andet følger af stk. 2-7.

Stk. 2. Uden for mundtlig forhandling i retssager kan en advokat give møde for enhver ret ved sin autoriserede fuldmægtig eller en anden advokat.

Stk. 3. Ved mundtlig forhandling for underret og for sø- og handelsretten i København i sager, som i medfør af §§ 224 og 225 ville høre under underret, kan en advokat give møde ved sin autoriserede fuldmægtig.

Stk. 4. Ved mundtlig forhandling for landsretten og i alle sager for sø- og handelsretten i København kan en advokat med møderet for landsret give møde ved sin autoriserede fuldmægtig, såfremt denne fremlægger dokumentation for, at han er advokat, eller i mindst 2 år har været i en virksomhed, som er nævnt i § 119, stk. 4. Fuldmægtigens adgang til at procedere for landsretten gælder dog kun for et tidsrum af 2 år fra den første procedure. Når det findes rimeligt, kan landsretten (sø- og handelsretten i København) forlænge dette tidsrum.

Stk. 5. En advokat kan under mundtlig forhandling ved alle retter ved enhver uberygtet person fremsætte og begrunde begæring om sagens udsættelse på grund af forhold, hvorved advokaten selv hindres i at give møde.

Stk. 6. Uden for mundtlig forhandling i retssager kan en advokat endvidere give møde ved enhver uberygtet person, der er fyldt 18 år, med angivelse og på rettens eller modpartens forlangende bevisliggørelse af lovligt forfald.

Stk. 7. Under fogedforretninger kan advokater lade møde ved enhver uberygtet person, der er fyldt 18 år, med mindre der i mødet skal foregå forhandling om en tvist, eller fogedretten i øvrigt finder sådant møde uhensigtsmæssigt.

Kapitel 14.

Ophør af retten til at udøve advokatvirksomhed.

§ **137.** Retten til at udøve advokatvirksomhed bortfalder, såfremt vedkommende

ikke længere opfylder betingelserne i § 119, stk. 2, nr. 1) og 2).

§ **138.** Retten til at udøve advokatvirksomhed kan efter reglerne i straffelovens § 79 frakendes i forbindelse med pådømmelsen af strafbart forhold, såfremt forholdet begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der bør kræves til udøvelse af advokatvirksomhed.

§ **139.** Frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed kan på foranledning af justitsministeren ske ved dom, såfremt det på grund af advokatens sindssygdom skønnes uforsvarligt, at vedkommende fortsat udøver advokatvirksomhed. Under sagen, der behandles i den borgerlige retsplejes former, tilkommer der advokaten fri proces.

Stk. 2. Hvor det på grund af en advokats sindssygdom skønnes nødvendigt for at afværge formuetab for klienter, kan den ret, ved hvilken sagen er anlagt, efter påstand fra justitsministeren træffe midlertidig beslutning om inddragelse af retten til at udøve advokatvirksomhed. Hæves sagen, bortfalder inddragelsen. Det samme gælder, såfremt advokaten frifindes ved dommen.

Stk. 3. Er grunden til frakendelse efter stk. 1 ikke længere til stede, tilbagegives advokatbeskikkelsen til den pågældende, såfremt han i øvrigt opfylder betingelserne for at udøve advokatvirksomhed. Såfremt justitsministeren ikke imødekommer en anmodning herom, kan den pågældende indbringe sagen for retten. En sådan sag kan dog kun rejses med et års mellemrum, med mindre retten bestemmer andet.

§ **140.** En advokat kan deponere sin advokatbeskikkelse i justitsministeriet. Beskikkelsen kan ikke udleveres, medmindre den pågældende opfylder betingelserne i § 119.

Stk. 2. En advokatbeskikkelse skal tilbageleveres til justitsministeriet, såfremt den pågældendes ret til at udøve advokatvirksomhed er bortfaldet efter § 137, frakendt ved dom eller i medfør af § 147, stk. 2, eller midlertidigt inddraget efter § 139, stk. 2.

Stk. 3. Justitsministeren kan nægte at udlevere en beskikkelse til en person, hvis ret til at udøve advokatvirksomhed er bortfaldet på grund af konkurs efter § 137, såfremt krav, der er anmeldt i boet, endnu kan gøres gældende imod ham.

Kapitel 15.

Advokatsamfund og advokatmyndigheder. Klager over advokater. Disciplinære straffe.

§ **141.** Alle advokater er medlemmer af Det danske Advokatsamfund.

Stk. 2. Advokatsamfundets bestyrelse benævnes advokatrådet. Advokatsamfundet nedsætter et advokatnævn.

Stk. 3. Advokatsamfundet fastsætter regler for sin organisation og virksomhed i en vedtægt. Denne skal godkendes af justitsministeren.

§ **142.** Advokatrådet fører tilsyn med advokater og deres autoriserede fuldmægtige. Finder rådet, at en advokat ikke har handlet i overensstemmelse med de pligter, hans stilling medfører, jfr. § 126, kan rådet indklage ham for advokatnævnet.

Stk. 2. Forinden justitsministeren træffer afgørelser efter § 119, § 121, stk. 2 og 3, § 123, stk. 2, § 139 og § 140, stk. 1 og 3, skal advokatrådets udtalelse indhentes.

§ **143.** Der nedsættes et salærklagenævn for hver amtskommune og for det område, der omfatter Københavns og Frederiksberg kommuner. Nævnet består af en formand og fire andre medlemmer. Formanden, der skal være dommer, beskikkes af justitsministeren. Af de øvrige medlemmer udpeges to af advokatrådet og to af amtsrådet, i København og på Frederiksberg af Københavns borgerrepræsentation og Frederiksberg kommunalbestyrelse i fællesskab.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter nærmere regler for salærklagenævnenes virksomhed.

§ **144.** Klager over et vederlag, som en advokat har forlangt for sit arbejde, jfr. herved § 127, kan af klageren indbringes for salærklagenævnet, som kan godkende det forlangte vederlag, nedsætte det eller lade det bortfalde.

Stk. 2. Til oplysning i sager, der behandles ved nævnet, kan afhøring af parter og vidner finde sted ved underretten.

Stk. 3. Nævnets afgørelse, der meddeles parterne ved anbefalet brev, kan såvel af klageren som af advokaten indbringes for lands-

retten inden 4 uger. Afgørelsen skal indeholde oplysning herom.

Stk. 4. Nævnets afgørelser kan fuldbyrdes efter denne lovs regler om fuldbyrdelse af domme.

Stk. 5. Fristerne for fuldbyrdelse af nævnets afgørelser og for indbringelse for landsretten regnes fra afsendelsen af det anbefalede brev.

Stk. 6. Når særlige grunde taler derfor, kan nævnet bestemme, at advokaten skal godtgøre klageren de udgifter, der er påført ham ved sagen.

Stk. 7. Nævnet sender meddelelse om alle trufne afgørelser til advokatrådet.

§ 145. Sålænge en sag verserer ved salærklagenævnet, kan klagesagens parter ikke anlægge sag ved domstolene om de af klagen omfattede spørgsmål.

Stk. 2. Såfremt en sag om salæret er anlagt ved domstolene, og klienten ønsker den indbragt for nævnet, henviser retten sagen til dette.

§ 146. Andre klager over en advokat end de, der er nævnt i § 144, kan indbringes for advokatnævnet.

Stk. 2. Nævnet kan afvise at behandle klager fra personer, der ikke har en rimelig interesse i det forhold, som klagen angår, samt klager, der på forhånd må skønnes åbenbart grundløse.

Stk. 3. Klage indgives til nævnet inden 3 måneder efter, at klageren er blevet bekendt med det forhold, som klagefi vedrører. Nævnet kan dog behandle en klage, der er indgivet senere, når det findes rimeligt begrundet.

§ 147. Såfremt advokatnævnet finder, at en advokat har tilsidesat de pligter, der påhviler ham, kan det tildele ham en advarsel eller irettesættelse eller pålægge ham bøde, herunder tvangsbøder.

Stk. 2. Såfremt den pågældende har gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse i udøvelsen af sin virksomhed, og de udviste forhold giver grund til at antage, at han ikke fremtidigt vil udøve virksomheden på forsvarlig måde, kan advokatnævnet forbyde ham udførelsen af enkelte sager eller forretninger eller frakende ham beskikkelsen for et tidsrum af fra 3 måneder til 2 år.

Stk. 3. § 144, stk. 2 og 6, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Advokatnævnet kan bestemme, at en afgørelse, truffet efter stk. 1 og 2, skal offentliggøres.

§ 147 a. Advokatnævnets afgørelser, der meddeles parterne ved anbefalet brev, kan inden 4 uger fra afsendelsen af brevet indbringes for den særlige klageret af klageren og advokaten. Advokatrådet kan altid indbringe advokatnævnets afgørelser for klageretten med påstand om skærpelse.

Stk. 2. Advokatnævnets afgørelser kan fuldbyrdes, når de er blevet endelige. Klageretten kan bestemme, at den, der ved advokatnævnets afgørelse er frakendt sin beskikkelse, ikke må udøve advokatvirksomhed under sagens behandling ved klageretten.

Stk. 3. Advokatnævnets afgørelser skal indeholde oplysning om reglerne i stk. 1 og 2.

Kapitel 8.

Bemærkninger til lovudkastet.

Udvalgets lovudkast vedrører alene selve afsnittet om advokater i retsplejeloven. Loven indeholder imidlertid også i sine øvrige afsnit talrige bestemmelser, der direkte eller indirekte angår advokater og deres virksomhed. Disse bestemmelser berøres i ikke ubetydeligt omfang af udvalgets forslag til ændringer, men da der i det store og hele kun er tale om redaktionelle ændringer, har udvalget ikke anset det for fornødent at formulere ændringsforslag i så henseende.

Foruden sådanne konsekvensændringer vil det være nødvendigt at fastsætte overgangs- og ikrafttrædelsesregler, hvis lovudkastet gennemføres. Dette vil navnlig være en følge af, at udvalget foreslår væsentlige ændringer i reglerne om, hvem der kan opnå beskikkelse som advokat (jfr. udkastets § 119). Gennemføres udvalgets forslag, bør f. eks. de ændrede regler om adgangsvejene til advokatgerningen have virkning for dem, der, når de ændrede regler træder i kraft, opfylder de nye betingelser. Omvendt må stillingen også afklares for de personer, der i henhold til den hidtidige lovgivning har kunnet opnå beskikkelse, men som ikke umiddelbart opfylder de nye betingelser.

Endvidere må særlige overgangsbestemmelser afgøre, i hvilket omfang personer, der forud for loven har deponeret deres advokatbeskikkelse, vil kunne få denne udleveret efter de nye lovreglers ikrafttræden (jfr. herved navnlig udkastets § 140).

Der vil også blive spørgsmål om overgangsbestemmelser i relation til udvalgets udkast § 122 om adgangen til at etablere enkeltmandsvirksomhed.

Udvalget har ikke fundet det hensigtsmæssigt nærmere at behandle disse spørgsmål.

Bemærkninger til udkastets enkelte bestemmelser.

ad kapitel 12.

Kapitel 12 indeholder betingelserne for at få meddelt advokatbeskikkelse og almindelige regler om udøvelse af advokatvirksomhed. Kapitlet omfatter således stort set det område, der i de gældende bestemmelser er omhandlet i §§ 119-122 og kapitel 13.

Udvalget foreslår forskellige forenklinger i de gældende regler om meddelelse af advokatbeskikkelse:

1. Det foreslås, at det gældende krav om indfødsret som betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse ophæves. Det er af EF-domstolen statueret, at kravet ikke er foreneligt med EØF-traktaten, for så vidt angår statsborgere fra andre EF-lande (jfr. kapitel 3), og udvalget finder ingen grund til at opretholde det over for statsborgere uden for EF-landene.

De andre betingelser for meddelelse af advokatbeskikkelse bevirker i øvrigt, at indfødsretskravet i praksis er uden selvstændig betydning.

2. Efter de gældende regler skal den, der søger advokatbeskikkelse, ifølge pålidelige vidnesbyrd have ført »en retskaffen vandel«. Udvalget foreslår, at kravet om en sådan vandelsattest udgår, jfr. bemærkningerne til udkastet § 119, stk. 7.

3. Efter den gældende retsplejelovs § 120 skal der erlægges en afgift på 200 kr. for meddelelse af advokatbeskikkelse. En lignende bestemmelse fandtes allerede i 1868-loven. Det fremgår af forarbejderne hertil, at den

afgift, der betales for beskikkelsen, er tænkt som en parallel til gebyr for borger- og næringsbreve. Tilsvarende afgifter er fastsat ved lov, for så vidt angår andre beskikkelser f.eks. som ejendomsmægler og revisor, men ordningen er ikke gennemført konsekvent for alle liberale erhverv. Således er beskikkelse som landinspektør gratis.

Udvalget foreslår, at afgiften bortfalder, da advokatbeskikkelsen blot konstaterer, at en person opfylder lovens betingelser for at udøve et bestemt erhverv. Udvalget finder desuden, at det må være tvivlsomt, om det administrative besvær, der er forbundet med at opkræve afgiften, står i rimeligt forhold til afgiftens størrelse. Man henviser herved endvidere til, at der er en tendens i nyere lovgivning til at lade særlige gebyrer for bevillinger m.v. bortfalde.

4. Udvalget foreslår, at den i den gældende retsplejelovs § 120, stk. 2, omhandlede højtidelige forsikring ikke længere kræves, forinden advokatbeskikkelsen udleveres. Denne erklæring har ingen juridisk relevans, og udvalget er bekendt med, at krav om afgivelse af lignende højtidelige forsikringer i andre love søges ophævet, efterhånden som de enkelte love revideres.

5. Efter den gældende retsplejelovs § 119, stk. 4, kan virksomhed i de forskellige stillinger, der kan danne grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse, sammenlægges ved beregningen af den 3-årige uddannelsestid. Denne regel opretholdes, hvilket fremgår af formuleringen af udkastets § 119, stk. 2, nr. 4.

6. Efter den gældende retsplejelovs § 119, stk. 5, kan den, der mod eget ønske er fjernet fra en tjenestemandsstilling på en sådan måde, at den almindelige pensionsret er gået tabt eller indskrænket, ikke medregne den pågældende tjenestemandsvirksomhed som grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse. Denne regel må i dag betragtes som forældet, da den bygger på pensionsregler, der ikke længere er gældende. I øvrigt er mange af de nævnte stillinger i dag besat ved overenskomstansættelse. Udvalget har derfor ikke foreslået reglen opretholdt, men henviser til udkastets § 119, stk. 7, der skønnes i fornødent omfang at tilgodese de hensyn, der ligger til grund for reglen.

I forhold til de gældende bestemmelser i retsplejelovens kapitel 13 har udvalget foreslået en del forenklinger, herunder udeladelser af bestemmelser, der forekommer selvfølgelige.

ad § 119. Paragraffen omhandler de formelle regler om meddelelse af advokatbeskikkelse og svarer stort set til de gældende bestemmelser bortset fra de punkter, der er udgået, jfr. ovenfor.

Den gældende 25-års grænse går tilbage til loven af 1868 og må formentlig ses i sammenhæng med, at myndighedsalderen i 1868 vair 25 år. I praksis vil det sjældent forekomme, at en person under 25 år i øvrigt opfylder betingelserne for at blive advokat. Udvalget finder det derfor allerede af den grund ubetænkeligt, at 25-års grænsen afløses af et krav om, at advokaten skal have opnået myndighedsalderen. I ordet »myndig« ligger naturligvis også, at den pågældende ikke må være umyndiggjort.

Udover at gentage den gældende bestemmelse om, at det er en betingelse for meddelelse af advokatbeskikkelse, at ansøgeren ikke er under konkurs, har udvalget fundet det rigtigst også at kræve, at den pågældende ikke må have anmeldt betalingsstandsning, jfr. konkurslov nr. 298 af 8. juni 1977 §§ 10-16.

I stk. 3 formuleres bestemmelsen om den obligatoriske efteruddannelse. Der henvises herom til bemærkningerne i kapitel 6, afsnittene 6.2.2.2.-4. Bestemmelsen giver hjemmel til, at der udfærdiges en bekendtgørelse med de nærmere regler for efteruddannelsen og dens indhold.

Vedr. stk. 4—6 henvises til bemærkningerne ovenfor kapitel 6, afsnit 6.2.3.

Reglen i stk. 7 omhandler de personlige krav, der stilles for meddelelse af advokatbeskikkelse. Formuleringen svarer til udkastets § 138 om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed på grund af straf. Reglen afløser den gældende bestemmelse om, at den, der ønsker advokatbeskikkelse, »ifølge pålidelige vidnesbyrd har ført en retskaffen vandel«, og tilsigter ikke at medføre nogen ændring i den bestående retstilstand. Den foreslåede formulering svarer til lignende bestemmelser i love om andre liberale er-

hverv, f. eks. lovene om statsautoriserede og registrerede revisorer og loven om landinspektørvirksomhed, bortset fra, at den udtrykkeligt bibeholder et værdighedskrav, jfr. herved kapitel 6, afsnit 6.8. Formuleringen giver efter udvalgets opfattelse en mere objektiv og præcis hjemmel for at nægte beskikkelse på grund af straf eller uacceptabel adfærd end den gældende bestemmelse. Bestemmelsen i 3. pkl:. tager navnlig sigte på handlinger, der ikke har medført strafferetlig tiltale. Det kan f. eks. være oplyst, at ansøgeren er afskediget fra en stilling på grund af uredelighed, der ikke har medført straffesag, eller at ansøgeren i anden virksomhed på grov måde har tilsidesat hensynet til sine kunder. Bestemmelsen vil kunne anvendes med hensyn til såvel handlinger som undladelser, herunder fortielser. Nægtelse af beskikkelse med henvisning til denne bestemmelse kan efter udvalgets forslag indbringes for domstolene i den borgerlige retsplejes former, medens nægtelse i medfør af 1. pkt. med henvisning til strafbart forhold kan indbringes for domstolene i strafferetsplejens former, jfr. henvisningen til straffelovens § 78, stk. 3.

ad § **120.** Bestemmelsen svarer i det væsentlige til den gældende retsplejelovs § 138 a. Overtrædelse af bestemmelsen vil kunne straffes efter straffelovens § 131.

ad § **121.** Bestemmelsen svarer til den gældende retsplejelovs § 121. I forhold til denne er der foretaget redaktionelle ændringer, der til dels er følge af foreslåede ændringer i andre bestemmelser.

Efter den gældende retsplejelovs § 121, stk. 2, skal det ikke være en advokat, der befinder sig i en stilling, med hvilken udøvelsen af advokatvirksomhed i almindelighed er uforenelig, forment i et enkelt tilfælde at overtage udførelsen af en retssag, når han får sine foresattes tilladelse hertil.

Udvalget finder, at det er rimeligt, at en sådan dispensationsadgang findes. Spørgsmålet om, hvorvidt dispensation bør meddeles, må imidlertid efter udvalgets opfattelse træffes ud fra en vurdering af, om den omstændighed, at advokaten er offentligt ansat, frembyder fare for retssagens korrekte behandling og bedømmelse. Om advokatens foresatte er indforstået med, at han fører sagen, synes derimod ikke at kunne berøre denne principielle problemstilling.

Udvalget foreslår derfor, at kompetencen til at afgøre, om en advokat, der har deponeret sin beskikkelse som følge af ansættelse i offentlig stilling, kan få tilladelse til at føre en retssag, henlægges til justitsministeriet. Herved sikres en ensartet behandling af disse sager. Justitsministeriet vil naturligvis ikke være afskåret fra eventuelt at betinge en tilladelse af, at advokatens foresatte er indforstået med, at tilladelsen gives, såfremt dette skønnes af betydning.

ad § **122.** Som nævnt ovenfor i kapitel 6, afsnit 6.2.3.3., er det hensigten med bestemmelsen, at det sikres, at en advokat har et minimum af praktisk erfaring på et advokatkontor, før han virker alene. Bestemmelsen vil ikke betyde nogen indskrænkning i etableringsfriheden for den advokat, der har modtaget beskikkelse på grundlag af mindst et års virksomhed som autoriseret fuldmægtig hos en advokat. For advokater, der har fået meddelt beskikkelse på andet grundlag, vil bestemmelsen blot betyde, at de skal virke i fællesskab med en advokat, der har haft mindst et års praktisk virksomhed på at advokatkontor, i indtil 1 år, inden de kan etablere et enkeltmandsfirma.

Udvalget har foretaget en undersøgelse, der har vist, at kun ganske enkelte advokater har etableret en enkeltmandsvirksomhed uden i forvejen at have virket på et advokatkontor som advokat eller fuldmægtig. Bestemmelsen vil derfor få yderst begrænset betydning i praksis, men udvalget finder alligevel, at den giver offentligheden sikkerhed for, at der på ethvert advokatkontor findes en eller flere advokater, der har praktisk erfaring fra advokatvirksomhed.

ad § **123.** Bestemmelsen svarer til den gældende retsplejelovs § 122, som udvalget ikke har fundet anledning til at foreslå ændret. Inden for advokatstanden har spørgsmålet om opretholdelse af reglen været genstand for diskussion, se f. eks. Advokatbladet 1973, pag. 346–48.

ad § **124.** Der henvises til bemærkningerne kapitel 6, afsnit 6.4.

ad § **125.** Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende retsplejelovs § 132, men vil nu udtrykkeligt også omfatte andre hverv end retssager. Der er ikke hermed tale om nogen ændring af den gældende retstilstand.

ad § **126.** Der henvises til bemærkningerne kapitel 6, afsnit 6.5.

ad § **127.** Bestemmelsen afløser den gældende retsplejelovs § 134, stk. 1, men er udvidet til også at omfatte vederlag for andet arbejde end udførelsen af retssager. På væsentlige områder er advokaternes vederlag i øvrigt reguleret ved salærtakster.

Efter den gældende retsplejelovs § 134, stk. 2, er det ikke forbudt at betinge sig højere betaling for det tilfælde, at en retssag vindes, end for det tilfælde, at den helt eller for en del tabes, lige så lidt som det er forbudt at betinge sig en vis andel i sagens genstand. Efter stk. 3 er overenskomster om betaling, der åbenbart foruretter en af parterne, ugyldige.

Udvalget har ikke fundet det fornødent at gentage disse specielle regler, som i øvrigt må være reguleret gennem anvendelsen af begrebet god advokatskik. Den gældende § 134, stk. 3, dækkes nu af de almindelige ugyldighedsregler.

ad § **128.** Bestemmelsen er en gentagelse af den gældende retsplejelovs § 135. Som anført kapitel 6, afsnit 6.1., har udvalget ikke beskæftiget sig med spørgsmålet om retshjælp.

ad § **129.** Der henvises til bemærkningerne ovenfor i kapitel 5, afsnit 5.4.4., og kapitel 6, afsnit 6.5.2.

ad § **130.** Bestemmelsen giver hjemmel til gennemførelse af EF-direktivet om advokaters tjenesteydelser, jfr. herom kapitel 3.

For så vidt angår adgangen for advokater fra andre nordiske lande til at give møde ved danske domstole, henvises til retsplejelovens § 260, stk. 4, og § 730, stk. 2.

ad kapitel 13.

Kapitel 13 omfatter bestemmelserne om advokaters møderet for domstolene og om autoriserede fuldmægtige og dækker således området for den gældende retsplejelovs §§ 123-130.

Efter gældende retsplejelovs § 127 kan ingen advokat give møde eller lade møde for en ret, der beklædes af en enkeltdommer, med hvem advokaten er gift eller beslægtet eller besvogret i anden grad af sidelinien eller nærmere. Denne bestemmelse indebærer, at en advokat må afstå fra at påtage sig en retssag, der skal behandles ved en ret, der beklædes af en enkeltdommer, der f. eks. er hans fætter. Udvalget finder ikke, at denne ordning er rimelig, hverken for advokaten eller den klient, der ønsker at anvende ham, og foreslår derfor, at bestemmelsen udgår af loven. Dette vil betyde, at de almindelige habilitetsregler for dommere i retsplejelovens kapitel 5 vil finde anvendelse, således at enkeltdommeren må vige sit sæde i tilsvarende omfang, som dommeren i den kollegiale ret må gøre det efter de gældende regler.

ad § **131.** Udvalget finder det naturligt, at kapitlet indledes med formuleringen af princippet om advokaters eneret til at virke som rettergangsfuldmægtige. Bestemmelsen om, at reglerne om møderet ikke kan omgås ved udstedelse af »mandatarfuldmagt«, svarer til den gældende regel i retsplejelovens § 131, stk. 1. Reglen i den gældende retsplejelovs § 131, stk. 2, om indgreb i advokaternes eneret gennem en proformatransport er ikke gentaget, idet den skønnes overflødig.

ad § **132.** Bestemmelsen svarer til den gældende retsplejelovs § 123.

ad § **133.** Vedrørende udvalgets principielle holdning til spørgsmålene om møderet for landsret og landsretsprøven henvises til bemærkningerne i kapitel 6, afsnit 6.3.1. De ændringer, der foreslås i forhold til den gældende retstilstand, er følgende:

1. Efter den gældende retsplejelovs § 124, stk. 2, kan kun advokater, der opfylder visse nærmere kvalifikationer, indstille sig til landsretsprøven. Således kan f. eks. den advokat, der har modtaget beskikkelse alene på grundlag af virksomhed som autoriseret fuldmægtig hos en advokat uden møderet for landsret, først udføre prøvesager, når han har virket som advokat i mindst 3 år. Udvalget finder ikke, at der er grundlag for at opretholde en sådan forskelsbehandling, og fore-

slår derfor, at enhver advokat kan indstille sig til proven.

2. Efter de gældende regler kan prøvesagerne tidligst udføres, når kandidaten har fået advokatbeskikkelse. Udvalget foreslår, at provesager kan udføres også af autoriserede fuldmægtige med proceduretilladelse. Møderetten vil dog tidligst kunne opnås samtidig med, at den pågældende får advokatbeskikkelse.

3. Efter de gældende regler udføres prøvesagerne for landsretten, og de to (tre) prøvesager skal udføres for samme ret. Udvalget foreslår, at prøve også skal kunne aflægges for sø- og handelsretten i København. Udvalget finder ikke grund til, at prøvesager for sø- og handelsretten begrænses til sager, der i medfør af retsplejelovens §§ 224-225 ville høre under landsret. Udvalget foreslår endvidere, at prøvesagerne ikke behøver at være udført for samme ret. I tilfælde af tvivl om prøvekandidatens egnethed vil det næppe være vanskeligt for retterne at etablere kontakt om spørgsmålet.

4. Der kan af og til gå meget lang tid mellem prøvekandidaternes enkelte sager. Dette lader sig næppe fuldtud forklare med vanskelighederne ved at finde egnede sager, og i hvert fald efter, at prøvesagernes antal nu er reduceret til normalt to, forekommer sådanne lange tidsintervaller uacceptable for retterne, der skal bedømme prøvekandidaterne. Det foreslås derfor i stk. 4, 3. pkt., at der mellem udførelsen af første og sidste prøvesag ikke må hengå mere end 3 år. Der bør dog være en dispensationsadgang, som formentlig især kan blive aktuel i de tilfælde, hvor retten kræver udført 3 prøvesager.

5. Efter den gældende retsplejelovs § 125 skal mindst en af prøvesagerne være borgerlig og for sagsøgeren. Udvalget foreslår, at denne betingelse udgår, og at det i stedet fastsættes, at vedkommende ret afgør, om en sag er egnet som grundlag for prøven.

Også efter hidtidig praksis tager retten i øvrigt stilling til, om den enkelte anmeldte prøvesag frembyder tilstrækkelige muligheder for at godtgøre kandidatens kvalifikationer.

6. Da alle advokater og advokatfuldmægtige med proceduretilladelse efter udkastets bestemmelser kan indstille sig til prøven, vil det gældende krav i retsplejelovens § 125 om, at prøvekandidaten skal fremlægge justitsministeriets tilkendegivelse om, at han efter bestået prøve opfylder betingelserne for møderet for landsret, kunne ophæves.

ad § **134.** Bestemmelsen svarer til den gældende retsplejelovs § 126. Det foreslås, at den tilkendegivelse om 5 års virksomhed som advokat, der efter den gældende bestemmelse har været udfærdiget af justitsministeriet, fremtidig udfærdiges af advokatrådet. Advokatrådet høres i dag altid i disse sager, og forslaget indebærer herved, at dobbeltadministration undgås.

Med hensyn til stk. 2 henvises til bemærkningerne ovenfor kapitel 6, afsnit 6.3.2.2.

ad § **135.** Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende retsplejelovs § 130.

ad § **136.** Bestemmelsen svarer til den gældende retsplejelovs §§ 128 og 129.

Efter forslagets stk. 4 gives proceduretilladelser af retten selv og ikke, som efter de gældende regler, af justitsministeriet. Man foreslår endvidere, at de to år, tilladelsen gælder, først begynder at løbe fra den første procedure i modsætning til de gældende regler, hvorefter tilladelsens datering er afgørende. Endvidere åbnes der adgang til, at landsretten kan forlænge 2-års perioden, når det findes rimeligt.

ad kapitel 14.

Kapitel 14 omfatter reglerne om ophør af retten til at udøve advokatvirksomhed og dækker således området for den gældende retsplejelovs kapitel 14.

ad § **137.** Bestemmelsen fastslår, at retten til at udøve advokatvirksomhed bortfalder, når vedkommende bliver umyndiggjort, anmelder betalingsstandsning eller kommer under konkurs. Bestemmelsen svarer hermed til den gældende lovs § 138, stk. 1, men med den forskel, at umyndiggørelsen, betalingsstandsningen og konkursen nu umiddelbart bevirker bortfald af retten til at udøve advokatvirksomhed. Det bliver altså ikke længere nødvendigt, at justitsministeriet formelt frataget den pågældende retten.

ad § **138.** Med hensyn til de principielle overvejelser, der ligger bag denne bestemmelse, henvises til bemærkningerne i kapitel 6,

afsnit 6.8. Bestemmelsen afløser den gældende retsplejelovs § 137.

Bestemmelsens formulering indebærer, at reglerne om suspension af retten til at udøve advokatvirksomhed, mens en advokat er sigtet for et strafbart forhold, nu afgøres efter reglerne i straffelovens § 79, stk. 2, 1. pkt. Dette vil ikke betyde nogen væsentlig ændring i den bestående retstilstand. Ganske vist er det efter den gældende retsplejelovs § 137, stk. 1, ikke muligt at suspendere en advokat, medmindre han er sigtet for et forhold, der er strafbart efter straffelovens kapitel 19 eller 28, og for hvilket en højere straf end bøde eller hæfte skønnes at være forskyldt. Det fremgår imidlertid af motiverne til den lovændring, hvorved bestemmelsen har fået sin nuværende formulering (lov nr. 88 af 15. marts 1939), at man har antaget, at en adgang til suspension i de nævnte tilfælde vil omfatte alle forhold, hvor der er praktisk trang til at kunne standse den pågældende udøvelse af sagførervirksomhed, indtil sagen er endelig afgjort. Udvalget finder ikke, at advokater formelt bør stilles anderledes end de persongrupper, der er omfattet af straffelovens § 79, stk. 2, der indeholder hjemmel til suspension af rettighedsudøvelse uden hensyn til den forventede strafs størrelse.

Endvidere betyder den foreslåede formulering, at spørgsmålet om varigheden af rettighedsfrakendelsen og om generhvervelse af retten til at udøve advokatvirksomhed skal afgøres efter straffelovens § 79, stk. 1, 3. pkt. Dette indebærer bl.a., at det er retten og ikke som nu justitsministeriet, der træffer bestemmelse om, hvorvidt retten til at udøve advokatvirksomhed kan generhverves.

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 137, stk. 4, har advokatens anke af en dom, hvorved han er frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed, ikke suspensiv virkning. Efter udvalgets forslag udgår denne bestemmelse, og det bliver efter straffelovens § 79, stk. 2, 2. pkt., retten, der skal afgøre, om en anke skal have suspensiv virkning.

Udvalget finder ikke, at der er grund til at opretholde reglen i den gældende retsplejelovs § 137, stk. 3. De overtrædelser af straffeloven, der er nævnt i bestemmelsen, vil man kunne drage advokaten til ansvar for under en disciplinærsag, såfremt tiltale ikke rejses.

ad § **139.** Bestemmelsen afløser den gældende retsplejelovs § 138, stk. 2. Da sager om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed på grund af sindssygdom kan trække meget længe ud, bl.a. på grund af ankemulighederne, har udvalget foreslået den asndring i forhold til den gældende regel, at der bliver adgang for retten til midlertidigt at fratage en advokat retten til at udøve advokatvirksomhed på grund af sindssygdom, såfremt dette skønnes nødvendigt for at afværge formuetab for klienter.

ad § **140.** I denne bestemmelse har man præciseret, at en advokat kan deponere sin beskikkelse i justitsministeriet, og at han må opfylde betingelserne for at få ny beskikkelse for at få den udleveret igen, jfr. den gældende retsplejelovs § 138, stk. 3. Bestemmelsen i stk. 3 svarer i det væsentlige til den gældende § 138, stk. 1,1. pkt. in fine.

ad kapitel 15.

Dette kapitel omhandler bestemmelser om advokatsamfundet og dets organisation samt reglerne om klager over advokater. Vedrørende principielle overvejelser, der ligger til grund for denne del af lovudkastet, henvises til bemærkningerne kapitel 6, afsnit 6.7.

ad § **141.** Bestemmelsen dækker området for den gældende retsplejelovs §§ 139-142 og § 147. Udvalget har ikke fundet det fornødent, at den lange række detailforskrifter om advokatsamfundets organisation, der er formuleret i disse bestemmelser, optages i den reviderede lovtekst.

ad § **142.** For så vidt angår advokatrådets tilsyn med advokatfuldmægtigene, erstatter bestemmelsen § 146 i den gældende lov, uden at der tilsigtes ændringer i den gældende retstilstand. Kravet om, at justitsministeriet i hvert enkelt tilfælde skal høre advokatrådet, forinden afgørelser efter retsplejelovens advokatafsnit træffes, kodificerer gældende praksis, idet dog pligten for justitsministeriet til i visse tilfælde at anmode advokatrådet om en fornyet udtalelse, jfr. den gældende lovs § 146, bortfalder.

ad § **143.** Med hensyn til de principielle overvejelser bag forslaget om oprettelse af salærklagenævn henvises til bemærkningerne kapitel 6, afsnit 6.7.3.3.

ad § **144.** Bestemmelserne angiver salærklagenævnenes kompetence og de væsentligste procedureregler. Nærmere regler foreslås fastsat af justitsministeren, jfr. § 143, stk. 2. Disse regler kan også indeholde bestemmelser om offentlighed og offentliggørelse, jfr. ovenfor kapitel 6, afsnit 6.7.3.5-7. Stk. 2 svarer til den gældende retsplejelovs § 144, stk. 4. Den heri anordnede adgang til at lade parter og vidner afhøre ved deres hjemting er anvendt yderst sjældent i praksis. Udvalget vil dog ikke afvise, at reglen kan have en vis berettigelse, og foreslår den derfor opretholdt, idet man dog i overensstemmelse med bestemmelserne i retsplejelovens §§ 174 og 305 foreslår, at begrænsningen til møde ved hjemtinget udgår.

Udvalget finder ikke formelig forkyndelse af nævnets afgørelser fornøden, men foreslår alene, at afgørelserne skal meddeles parterne ved anbefalet brev. Som nævnt ovenfor kapitel 6, afsnit 6.7.3.3. foreslås det, at salærklagenævnets afgørelser skal være eksigible og kunne indbringes for landsretten. Fristen foreslås fastsat til 4 uger. Sagerne behandles i landsretten som en borgerlig sag i første instans. Fuldbyrdelsesfristen er efter retsplejelovens almindelige regel i § 487, stk. 1, 14 dage (jfr. stk. 4). Fristerne regnes efter stk. 5 fra afsendelsen af det anbefalede brev.

Udvalget har fundet det rimeligt at give en klager mulighed for at få sine omkostninger ved nævnssagen dækket hos advokaten, når særlige grunde taler derfor. Udvalget mener derimod ikke, at det skal kunne pålægges en klager at betale advokaten omkostninger ved nævnssagens behandling.

ad § **145.** Denne bestemmelse har sit sidestykke i den ved § 8 i lov nr. 304 af 14. juni 1974 om forbrugerklagenævnet, jfr. retsplejelovens § 342 a, etablerede ordning, men har måttet udformes noget anderledes som følge af, at salærklagenævnenes afgørelser kan indbringes direkte for landsretten, jfr. lovudkastets § 144, stk. 3.

ad § **146.** Der henvises til bemærkningerne ovenfor afsnit 6.7.3. Bestemmelsen indeholder udvalgets forslag til fastlæggelsen af advokatnævnets kompetence og de væsentligste procedureregler for dets virksomhed. Nærmere regler foreslås som efter de gældende regler fastsat i advokatsamfundets vedtægt, jfr. udkastets § 141. Disse vil også kunne omfatte regler om offentlighed ved nævnsbehandlingen, jfr. kapitel 6, afsnit 6.7.3.6.

ad § **147.** Heri opregnes de sanktioner, som advokatnævnet kan ikende en advokat under en disciplinærsag. Bestemmelsens formulering ligger nær den tilsvarende bestemmelse om statsautoriserede revisorer, jfr. kapitel 5, afsnit 5.8.1. Udvalget foreslår samme sanktionsmuligheder som efter gældende ret og tilføjer i udkastet mulighed for at anvende tvangsbøder. En sådan sanktion kan være hensigtsmæssig, hvor advokaten uretmæssigt nægter at udlevere dokumenter eller i smølerisager endnu ikke har udført sit arbejde, når sagen afgøres ved nævnet. Udvalget foreslår endvidere, at advokatnævnet får adgang til at frakende en advokat retten til at udøve advokatvirksomhed i tidsrum fra 3 måneder til 2 år. Efter de gældende regler kan frakendelse kun ske for en periode af højst 1 år. Overtrædelse alene af de faglige regler kan næppe berettige til frakendelse i mere end 2 år.

Stk. 4 afløser den gældende bestemmelse i § 144, stk. 2, 2. pkt., uden at nogen realitetsændring er tilsigtet, jfr. nærmere kapitel 6.7.3.7. Formuleringen indebærer dog, at spørgsmålet om offentliggørelse kun skal nævnes, når offentliggørelse bestemmes.

ad § **147** a. Angående udvalgets overvejelser om, til hvilken instans advokatnævnets afgørelser skal kunne ankes, henvises til kapitel 6, afsnit 6.7.3.4. in fine. De formelle regler svarer i det hele til, hvad der foreslås med hensyn til anke af salærklagenævnets afgørelser. Advokatrådet bør dog have en selvstændig ankeadgang, hvis det finder, at en afgørelse er for lempelig for advokaten.

Anke til klageretten bør normalt have opsættende virkning. Men hvis beskikkelsen er frakendt advokaten, vil det kunne være stødende, at han fortsætter sin virksomhed under ankesagens gang, og det foreslås derfor at give klageretten adgang til at forbyde dette.

Bilag

Retsplejelovens første bogs sjette afsnit.
Advokater, jfr. lovbekendtgørelse nr. 488 af 2. oktober 1978.

Kapitel 12.

Advokaters beskikkelse og adgang til at benytte fuldmægtig m.m.

§ 119. Advokater beskikkes af justitsministeren. Beskikkelse meddeles efter anmodning enhver, som har dansk indfødsret, er fyldt 25 år, ikke er ude af rådighed over sit bo, har ført en retskaffen vandel og har bestået juridisk kandidateksamen.

Stk. 2. Endvidere skal den pågældende i 3 år have været i virksomhed som professor i retsvidenskab, dommer, statsadvokat, politimester, politiinspektør, politiadvokat, auditør, anklager ved underret, kontorchef under Københavns politi, fuldmægtig i dettes kontor for politisager, fuldmægtig under en ret, autoriseret eller statsansat fuldmægtig hos en dommer eller en politimester eller stadig som autoriseret fuldmægtig hos en advokat med møderet for landsret eller som medhjælper hos en statsadvokat have deltaget i behandlingen af retssager.

Stk. 3. Til udbringelse af de i stk. 2 omhandlede 3 år kan medregnes den tid, den pågældende som autoriseret fuldmægtig hos en advokat uden møderet for landsret har deltaget i dennes forretninger, derunder behandlingen af retssager. Den, der har været fuldmægtig på en amtskontor, sekretær ved en landsret, sø- og handelsretten i København eller Københavns byret, sekretær i Københavns overpræsidium, politikommissær med kommando, ekspeditionssekretær i Københavns politis kontor for straffesager eller fuldmægtig i dettes politikontor, kan medregne i alt 2 års virksomhed i sådan stilling.

Stk. 4. Til udbringelse af de omhandlede 3 år kan virksomhed i forskellige af de i stk. 2 og 3 nævnte stillinger sammenlægges.

Stk. 5. Den, der mod eget ønske er fjernet fra en af de fornævnte tjenestemandsstillinger på en sådan måde, at den almindelige pensionsret er gået tabt eller indskrænket, kan ikke medregne den pågældende tjenestemandsvirksomhed som grundlag for meddelelse af beskikkelse.

§ 120. For beskikkelse som advokat erlægges en afgift af 200 kr., der tilfalder statskassen.

Stk. 2. Forinden beskikkelsen udleveres til vedkommende, har han at underskrive en højtidelig forsikring om, at han med flid og troskab vil udføre de sager, der betros ham, og at han i det hele samvittighedsfuldt vil opfylde sine pligter som advokat. Formen for denne erklæring fastsættes af justitsministeren.

§ 121. Bortset fra det i § 1 a omhandlede tilfælde kan udøvelse af advokatvirksomhed ikke forenes med nogen stilling som dommer, justitssekretær, fuldmægtig ved domstolene, rigsadvokat eller statsadvokat eller med nogen ansættelse i politiets tjeneste eller ved en overøvrighed. Justitsministeren bestemmer i hvert enkelt tilfælde, hvorvidt udøvelse af advokatvirksomhed kan forenes med ansættelse i det offentliges tjeneste i øvrigt.

Stk. 2. Ønsker en advokat, som befinder sig i nogen af de stillinger, med hvilke udøvelse af advokatvirksomhed i almindelighed er uforenelig, i et enkelt tilfælde at overtage udførelsen af en retssag, skal dette dog ikke være ham forment, når han dertil erholder sine foresattes tilladelse.

§ 122. Ingen advokat må samtidig have kontor i flere underretskredse.

Stk. 2. Advokater, som har oprettet kontor mere end ét sted inden for en underretskreds, og som ved gennemførelsen af en ændret retskredsindledning eller på grund af reglerne i stk. 1 ville udelukkes fra at fortsætte dermed, kan af justitsministeriet opnå tilladelse til fortsat at have kontorer i hidtidigt omfang.

§ **123.** Enhver advokat er berettiget til at give mode for underret samt for Københavns so- og handelsret i sager, som i medfør af §§ 224-25 ville hore under underret.

Stk. 2. For den særlige klageret er ligeledes enhver advokat berettiget til at give møde.

§ **124.** Advokater, der opfylder betingelserne i stk. 2 og 3, er modeberettigede for landsret samt for so- og handelsretten i København i sager, som i medfør af §§ 224-225 ville henhore under landsret.

Stk. 2. Den pågældende skal i 3 år have været i virksomhed som advokat eller i en af de i § 119, stk. 2, nævnte virksomheder, dog at kun halvdelen af den tid, han har været i virksomhed som kontorchef under Københavns politi, fuldmægtig i dettes kontor for politisager, fuldmægtig under en ret eller autoriseret eller statsansat fuldmægtig hos en dommer eller politimester, kan medregnes til udbringelse af de 3 år. § 119, stk. 4 og 5, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Endelig skal den pågældende have bestået en prove for landsretten.

§ **125.** Den i § 124 nævnte prøve består i, at den pågældende for en landsret udfører to sager, som sluttes med mundtlig domsforhandling, og hvoraf mindst én skal være borgerlig og for sagsøgeren. Hvis landsretten finder det påkrævet, kan den dog forlange, at prøven udvides til at omfatte tre sager, heraf mindst to borgerlige og mindst én for sagsogeren.

Stk. 2. Prøven er bestået, når landsretten finder udførelsen af sagerne forsvarlig. Prøven kan ikke aflægges mere end to gange, og den pågældende skal forinden fremlægge justitsministeriets tilkendegivelse om, at han efter bestået prøve opfylder betingelserne for moderet for landsret.

§ **126.** Mødeberettiget for højesteret er enhver advokat, der er mødeberettiget for landsret, når han til højesterets justitskontor har indgivet anmeldelse bilagt med en tilkendegivelse fra justitsministeriet om, at han i 5 år har været i virksomhed som advokat med møderet for landsret, og med en erklæring fra vedkommende landsret om, at han er øvet i procedure.

Stk. 2. En advokats møderet for højesteret bortfalder, dersom højesteret skønner, at vedkommende har vist sig uegnet til at procedere for højesteret, men kan dog generhverves ved rettens beslutning derom.

§ **127.** Ingen advokat kan give møde eller lade møde for en ret, der beklædes af en enkeltdommer, med hvem advokaten er gift eller er beslægtet eller besvogret i anden grad af sidelinjen eller nærmere.

§ **128.** Under mundtlig forhandling i domssager for landsret, Københavns sø- og handelsret i sager, der i medfør af §§ 224–25 ville høre under landsret, og for højesteret er det ikke advokater tilladt at give møde ved en anden, medmindre denne er en advokat, der ville være berettiget til selv at møde for vedkommende domstol i den pågældende sag. Dog skal det være advokater tilladt ved enhver uberygtet person at fremsætte og begrunde begæring om sagens udsættelse på grund af forhold, hvorved advokaten selv hindres i at give møde.

§ **129.** Uden for mundtlig forhandling i domssager for landsret, Kobenhavns sø- og handelsret i sager, som i medfør af §§ 224–25 ville høre under landsret, og for højesteret samt uden begrænsning for underret og sø- og handelsretten i sager, der ifølge de nævnte paragraffer ville høre under underret, er det advokater tilladt uden særlig angivelse af grund af lade møde for sig ved deres autoriserede fuldmægtige. Under fogedforretninger kan advokater lade møde ved enhver uberygtet person, der er fyldt 18 år, medmindre der i mødet skal foregå forhandling om en tvist, eller fogedretten i øvrigt finder sådant møde uhensigtmæssigt.

Stk. 2. Med angivelse og på rettens eller modpartens forlangende bevisliggørelse af lovligt forfald kan advokater under de i denne paragraf omhandlede rettergangsforetagender give møde ved enhver uberygtet person, der er fyldt 18 år.

Stk. 3. De til møde for landsret berettigede advokater kan derhos lade møde ved mundtlig forhandling i domssager for landsret og uden begrænsning for sø- og handelsretten ved deres autoriserede fuldmægtige, for så vidt der af justitsministeriet er meddelt disse tilladelse dertil. Sådan tilladelse gives af justitsministeriet, når den pågældende i mindst 2 år som autoriseret fuldmægtig hos en til møde for landsret berettiget advokat

stadig har deltaget i behandlingen af retssager, særlig ved møde under mundtlig forhandling i domssager. Tilladelsen gælder dog kun for 2 år.

§ **130.** Enhver advokat er berettiget til at have en eller to autoriserede fuldmægtige, der skal være uberygtede og have bestået juridisk kandidateksamen. Autorisationen meddeles af dommeren i den underretskreds, hvor vedkommende advokat har kontor. I de områder, der er henlagt til Københavns byret og by- og herredsretterne i Århus, Odense og Aalborg, meddeles autorisationen dog af rettens præsident.

Kapitel 13.

Advokaters rettigheder og pligter.

§ **131.** Advokaterne er på den måde og med de begrænsninger som i denne lov bestemt eneberettigede til at udføre retssager for andre. En bemyndigelse til i eget navn at indtale en fordring eller anden rettighed (»mandatarfuldmagt«) kan ikke give den, hvem bemyndigelsen er givet, ret til selv at møde i sagen, når han ikke ville være berettiget til at give møde som advokat for vedkommende domstol i den pågældende sag.

Stk. 2. Dersom indgreb i advokaternes eneret sker gennem en proformatransport, er overenskomst om, at transportgiveren skal betale bøde, som måtte blive transporthaveren idømt, ugyldig, og det i tilfælde af sådant proformaværk tilsagte vederlag for udførelse af sager kan ikke søges betalt samt kan, hvis det er erlagt, søges tilbage.

§ 132. Ingen advokat er, bortset fra de tilfælde, hvor han hertil kan beordres, pligtig at påtage sig udførelsen af en retssag.

§ **133.** Advokater er pligtige med flid og troskab at udføre de dem betroede forretninger. De er pligtige at fremme de dem betroede retssager med den hurtighed, som tilfældets beskaffenhed tillader. De må som en følge heraf ikke forhale sagerne ved unødvendige udsættelser, grundløse formalitetsindsigelser eller andre udflugter. De skal afholde sig fra usømmelig tale og skrivemåde for retten og efterkomme de pålæg, som særlig gives dem af retten i medfør af denne lov.

§ **134.** Ingen advokat må kræve højere betaling, end der skønnes billigt, for den bistand og tjeneste, han i sådan egenskab yder ved udførelse af retssager.

Stk. 2. For øvrigt er det ikke forbudt at betinge sig højere betaling for det tilfælde, at sagen vindes, end for det tilfælde, at den helt eller for en del tabes, lige så lidt som det er forbudt at betinge sig en vis andel i sagens genstand.

Stk. 3. Overenskomster om betaling, der åbenbart foruretter en af parterne, er ugyldige.

§ **135.** Advokater, der er antaget til at udføre sager for parter, der har fri proces, skal rådgive og bistå ubemidlede i retlige anliggender.

Stk. 2. Advokater, der ikke er omfattet af stk. 1, kan ved anmeldelse til den myndighed, som justitsministeren bestemmer, påtage sig en tilsvarende forpligtelse.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter regler om ydelse af retshjælp, herunder om omfanget af advokaternes forpligtelse, hvilke sagsområder retshjælpen skal omfatte, og hvem der skal være berettiget til retshjælp.

Stk. 4. Justitsministeren fastsætter regler om vederlag til advokater for ydelse af retshjælp og om tilskud af statskassen til betaling af vederlaget. Det kan bestemmes, at den, der søger retshjælp, selv skal betale en del af vederlaget.

Stk. 5. Justitsministeren kan bestemme at reglerne i stk. 1–4 ikke skal gælde i områder, hvor der ydes retshjælp af et retshjælpskontor. Justitsministeren kan af statskassen yde tilskud til sådanne kontorer.

§ **136.** Advokater, som overtræder de i nærværende lov givne forskrifter eller i øvrigt forser sig i deres virksomhed som advokater, anses med de i straffelovens kap. 16 omhandlede straffe.

Stk. 2. Når den straf, som skal pålægges en advokat, ikke er højere end bøder, og ingen særlig bevisførelse udfordres for at oplyse det strafbare forhold, kan straffen pålægges under den sag, med hensyn til hvilken forseelsen er begået, enten ved en særskilt kendelse eller ved den endelige dom.

Kapitel 14.

Ophør af retten til advokatvirksomhed.

§ **137.** Når under en straffesag en advokat er sigtet for et efter borgerlig straffelovs kap. 19 eller 28 strafbart forhold, for hvilket en højere straf end bode eller hæfte skønnes af være forskyldt, kan retten beslutte at suspendere ham fra advokatvirksomheden, indtil sagen er endelig afgjort.

Stk. 2. Når en advokat ved dom findes skyldig i et strafbart forhold, der gør ham uværdig til den agtelse og tillid, som bør kræves til advokatvirksomhed, kan retten til at udøve sådan virksomhed ved dommen frakendes ham for et bestemt tidsrum fra 1 til 5 år eller for bestandig. Justitsministeren kan undtagelsesvis, når 5 år er forløbet efter straffens udståelse, forældelse eller eftergivelse eller ved betinget dom efter dommens afsigelse, efter indhentet erklæring fra advokatrådet meddele ham ny beskikkelse.

Stk. 3. Har en advokat gjort sig skyldig i et af de i straffelovens § 290, stk. 1, eller § 300 omhandlede forhold, uden at påtale finder sted, kan retten til advokatvirksomhed på foranledning af justitsministeren ved dom frakendes ham for et bestemt tidsrum fra 1 til 5 år eller for bestandig. Sagen behandles i strafferetsplejens former. Bestemmelsen i stk. 2, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Når en dom til fortabelse af ret til advokatvirksomhed er overgået en advokat, kan han ikke, selv om han påanker sådan dom, fortsætte sin virksomhed, før han ved endelig dom har fået sin dom forandret.

§ **138.** Kommer en advokat under konkurs, skal justitsministeriet fratage ham retten til af udøve advokatvirksomhed og kan som regel først tilbagegive ham den, når han fremskaffer erklæring fra samtlige de i konkursboet anmeldte kreditorer om, at de ikke har noget krav på ham. Bliver en advokat umyndiggjort, skal justitsministeriet ligeledes fratage ham retten til at udøve advokatvirksomhed, så længe umyndiggørelsen vedvarer.

Stk. 2. Retten til at udøve advokatvirksomhed kan på foranledning af justitsministeriet frakendes en advokat ved dom, såfremt han på grund af sindssygdom er uskikket til at udøve sådan virksomhed. Under sagen, der behandles i den borgerlige retsplejes former, tilkommer der advokaten fri proces i begge instanser. Påstås grunden til frakendelsen ikke længere at være til stede, indhenter justitsministeriet en erklæring fra retslægerådet. Dersom justitsministeriet på grundlag af denne erklæring finder det forsvarligt, tilbagegiver det ham retten. I modsat fald kan den pågældende fordre retslig afgørelse af spørgsmålet ved genoptagelse af den tidligere sag. Sådan genoptagelse kan dog kun fordres med et års mellemrum, og fri proces kan ikke kræves.

Stk. 3. I samtlige ovennævnte tilfælde, såvel som når en advokat har deponeret sin beskikkelse i justitsministeriet, kan han som regel først få beskikkelsen udleveret på ny, når han har fremskaffet vandelsattest og rådighedsattest som i § 119 ommeldt, og advokatrådets erklæring har været indhentet.

§ **138** a. Så længe retten til at udøve advokatvirksomhed er frataget en advokat af justitsministeriet, såvel som når han ved dom er frakendt retten til at udøve advokatvirksomhed, er han uberettiget til at betegne sig som advokat eller til at benytte nogen anden betegnelse, der er egnet til at bibringe offentligheden den fejlagtige antagelse, at han stadig har ret til at udøve advokatvirksomhed.

Stk. 2. Medens en advokat har deponeret sin beskikkelse i justitsministeriet, er han, medmindre der træffes anden bestemmelse af ministeriet, berettiget til at betegne sig som advokat, dog ikke i forbindelse med forretningsforhold.

Kapitel 15.

Advokatsamfund og advokatråd.

§ **139.** Samtlige advokater udgør et samfund.

§ **140.** Advokatsamfundet skal have en bestyrelse, der benævnes advokatråd.

Stk. 2. Advokatrådet består af en formand og 12 andre medlemmer, alle valgte på et almindeligt advokatmøde efter reglerne om forholdstalsvalg. Nærmere regler om valgmåden kan gives i de henhold til § 147 opretteede og stadfæstede vedtægter. Samtlige valg gælder for 4 år. Advokatrådet vælger af sin midte en næstformand.

§ **141.** Til almindeligt møde af samfundets medlemmer indbydes ved en offentlig bekendtgørelse i Statstidende med mindst 14 dages varsel.

§ **142.** Almindelige møder sammenkaldes dels for at vælge medlemmer af advokatrådet, dels for at afhandle andre genstande vedkommende advokatstandens forhold og interesser.

Stk. 2. Advokatrådet sammenkalder møder, så ofte dette findes nødvendigt; når et antal af mindst en fjerdedel af medlemmerne af advokatsamfundet, eller når en af landsretternes præsidenter forlanger det, er advokatrådet pligtigt at sammenkalde møde.

Stk. 3. Første gang efter, at denne lov er trådt i kraft, sammenkalder præsidenten for østre landsret møde til valg af et advokatråd.

§ **143.** Advokatrådet har ikke blot at påse, at advokaterne i deres forhold som sådanne holder sig lovene efterrettelige, men også, at de i deres advokatvirksomhed undgår alt, hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentlig beskikket advokat altid må udvise, ligesom det med bindende virkning har ret til at afgøre tvistigheder angående vederlag for den af dem i denne deres egenskab ydede tjeneste og bistand til private, når disse i denne anledning henvender sig til det.

§ **144.** I henhold til den foregående paragraf kan advokatrådet skride ind mod hvert enkelt samfundsmedlem, såvel af egen drift som ifølge begæring. Det samme gælder, når en advokat uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art har udvist en adfærd, der er uværdig for en advokat, selv om tilfældet ikke falder ind under reglen i § 137, stk. 2, 1. pkt.

Stk. 2. Advokatrådet kan tildele de enkelte medlemmer af advokatsamfundet irettesættelser, forbyde dem udførelsen af enkelte sager eller forretninger, pålægge dem bøde af ikke over 50.000 kr., suspendere dem fra advokatvirksomheden i en vis tid, dog ikke længere end 1 år. Beslutningen om anvendelsen af disse straffe bør indeholde en bestemmelse om, hvorvidt den ved rådets foranstaltning vil være at bekendtgøre i Statstidende, og i bekræftende fald tillige, i hvilke nærmere angivne af de på stedet mest udbredte blade. I tilfælde, hvor advokatrådet ikke finder tilstrækkelig anledning til at anvende straf, kan det give advarsel.

Stk. 3. Dog kan de nævnte straffe ikke anvendes og advarsel ikke gives, uden at den pågældende har haft tilstrækkelig lejlighed til at erklære sig over de ham gjorte bebrejdelser og fremkomme med sit forsvar, mundtlig eller skriftlig.

Stk. 4. Til oplysning i disse sager og de i § 143 nævnte tvistigheder samt sådanne tvistigheder, som ifølge advokatsamfundets vedtægter, jfr. § 147, efter begge parters begæring afgøres af advokatrådet, kan dette lade afhøring af parter og vidner foretage ved underretten på det sted, hvor parten eller vidnet bor.

§ **145.** Går advokatrådets beslutning ud på advarsel, irettesættelse, bøde over 40 kr., forbud imod udførelsen af enkelte sager eller forretninger eller suspension, kan den pågældende advokat fordre beslutningen, forinden den kan træde i virksomhed, prøvet af den landsret, i hvis kreds han har kontor, når han inden 3 dage forlanger dette ved en skrivelse til landsrettens præsident.

Stk. 2. Landsrettens præsident har da at kalde advokatrådet og den pågældende advokat til et møde med landsrettens medlemmer, af hvilke mindst 5 må være til stede.

Stk. 3. I dette møde, som holdes for lukkede døre, gives der alle vedkommende lejlighed til mundtlig at udtale sig, hvorefter landsretten enten stadfæster eller ophæver advokatrådets beslutning.

§ **146.** Advokatrådet har at føre tilsyn med de personer, som forbereder sig til advokatvirksomheden. Ethvert andragende om beskikkelse som advokat skal forelægges advokatrådet til erklæring. Dersom advokatrådets erklæring går ud på, at den pågældende ikke kan antages virkelig at have deltaget i advokatforretningers udførelse eller at have med tilbørlig flid overværet retsforhandlingerne, eller på, at han ikke har ført en retskaffen vandel, kan andragendet om beskikkelse i reglen ikke tages til følge, dog kan justitsministeren, når særegne grunde taler derfor, tildele vedkommende beskikkelse, uagtet hans andragende ikke anbefales af advokatrådet, men dog ikke førend efter, at der på ny er givet dette lejlighed til at ytre sig.

Stk. 2. Endvidere skal der, forinden justitsministeriet meddeler de i §§ 125 og 126, stk. 1, nævnte tilkendegivelser, indhentes erklæring fra advokatrådet om, hvorvidt den pågældende opfylder de i henholdsvis § 124,

stk. 2, og § 126, stk. 1, opstillede betingelser med hensyn til forudgående virksomhed.

§ 147. For advokatsamfundet kan der angående samfundets indre anliggender oprettes vedtægter, som dog ikke må indeholde noget, der strider mod denne lov.

Stk. 2. Sådanne vedtægter skal behandles og vedtages med absolut stemmeflerhed på et almindeligt mode og derefter forelægges kongen, som enten stadfæster dem eller nægter dem stadfæstelse.

Stk. 3. Ved de nævnte vedtægter kan det bestemmes, at dele af den virksomhed, som ifolge denne lov udoves af advokatrådet, henlægges til et særligt advokatnævn, valgt af advokatsamfundets medlemmer ved indirekte valg efter reglerne om forholdstalsvalg, eller, bortset fra tildeling af straffe i medfør af § 144, til bestyrelserne for lokale kredse af advokatsamfundet, for kendelsers vedkommende dog med adgang til anke til advokatrådet eller til det foran omhandlede nævn. Endvidere kan der i vedtægterne gives nærmere regler om, i hvilket omfang advokatrådets, det foran omhandlede nævns eller kredsbestyrelsernes behandling af de til dem henlagte sager kan ske ved mindre, inden for rådet, nævnet eller kredsbestyrelserne nedsatte udvalg.

Borgerlig straffelovs §§ 78 og 79.

§ **78.** Strafbart forhold medfører ikke tab af borgerlige rettigheder, herunder ret til virksomhed i henhold til almindeligt næringsbrev eller sønæringsbevis.

Stk. 2. Den, der er dømt for strafbart forhold, kan dog udelukkes fra at udøve virksomhed, som kræver en særlig offentlig autorisation eller godkendelse, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet.

Stk. 3. Spørgsmål om, hvorvidt det udviste forhold er til hinder for udøvelse af en i stk. 2 omhandlet virksomhed, skal af anklagemyndigheden på begæring enten af den, der har fået afslag på ansøgning om sådan autorisation eller godkendelse, eller af vedkommende myndighed indbringes for retten. § 59, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse. Afgørelsen træffes ved kendelse. Såfremt afgørelsen går ud på udelukkelse fra den pågældende virksomhed, kan spørgsmålet på ny indbringes for retten, dog tidligst efter 2 års forløb. Autorisation eller godkendelse kan også inden udløbet af denne frist meddeles af vedkommende myndighed.

§ 79. Den, som udøver en af de i § 78, stk. 2, omhandlede virksomheder, kan ved dom for strafbart forhold frakendes retten til fortsat at udøve den pågældende virksomhed eller til at udøve den under visse former, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen. Det samme gælder, når særlige omstændigheder taler derfor, om udøvelse af anden virksomhed. Frakendelsen sker på tid fra 1 til 5 år, regnet fra endelig dom, eller indtil videre, i hvilket tilfælde spørgsmålet om fortsat udelukkelse fra den pågældende virksomhed efter 5 års forløb kan indbringes for retten efter de i § 78, stk. 3, indeholdte regler.

Stk. 2. Retten kan under behandlingen af den i stk. 1,1. punktum, nævnte sag ved kendelse udelukke den pågældende fra at udøve virksomheden, indtil sagen er endeligt afgjort. Det kan ved dommen i sagen bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

Stk. 3. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan justitsministeren tillade, at indbringelse for retten sker, inden den i stk. 1 ommeldte 5 års frist er forløbet.

Vedtægt for Det danske Advokatsamfund.

(Kongelig stadfæstet den 21. april 1933, jfr. justitsministeriets bekendtgørelse nr. 161 af 29. april 1933 med senere ændringer).

INDHOLDSFORTEGNELSE
TIL VEDTÆGTEN

A. *Formål og hjemsted, § 1-2.*
B. *Medlemmerne, § 3.*
C. *Organer, § 4.*

a. *Advokatmødet.*
§ 5. Ordinære og ekstraordinære møder.
§ 6. Tid og sted.
§ 7. Indkaldelse.
§ 8. Dirigent og referat.
§ 9. Stemmeret og beslutning.
§10. Opgaver.
§10a. Fællesmøder og advokatrådet, advokatnævnet og samtlige kredsbestyrelser.

b. *Advokatrådet, kredsbestyrelserne og kredsmøderne.*
I. Advokatrådet.
§11. Formand.
§12. Medlemmer.
§13. Næstformand.
§14. Vedvarende forfald.
§15. Midlertidigt forfald.
§16. Opgaver.
§17. Responsa og salærtakster.
§18. Møder.
§19. Beslutningsdygtighed og indvarsling.
§20. Afstemning.
§21. Referat.

II. Kredsbestyrelserne.
§22. Kredsinddelingen.
§23. Kredsbestyrelsernes størrelse og opgaver.
§24. Valg af kredsbestyrelse.
§25. Tiltrædelse af stedfortrædere.
§26. Tiltrædelse af stedfortrædere.
§27. Formand og næstformand.
§28. Møder.

III. Kredsmøder.
§29. Deltagere.
§30. Nærmere regler for møderne.
§31. Fælles kredsmøder.

c. *Domsmyndigheden.*
§32. Kredsbestyrelsernes kompetence.
§33. Advokatnævnets kompetence (ankesager).
§34. Advokatnævnets kompetence (disciplinærsager).
§35. Advokatnævnets kompetence (suspension fra tillidshverv).
§36. Valg af advokatnævnet.
§37. Valg af formand og næstformand.
§38. Sagernes fordeling.
§39. Sagernes oplysning.
§40. Kendelser.
§41. Procesmåden.

Fællesbestemmelser for udførelse af tillidshverv, § 42–45.

D. *Medlemsbidraget,* § 46.
E. *Understøttelsesvirksomheden.* § 47.
F. *Erstatningsfondet,* § 48.
G. *Erhvervsudvalget,* § 49.
H. *Sekretariatet,* § 50.
I. *Regnskabsvæsen,* §§ 51-53.
K. *Forandringer i vedtægten,* § 54.

A. FORMÅL OG HJEMSTED

§ 1.

Det danske Advokatsamfunds formål er at varetage advokatstandens lovlige og naturlige interesser såvel udadtil som indadtil, at påse og håndhæve opfyldelsen af de almindelige og særlige advokatpligter samt at fremme lov og ret, navnlig på retsplejens område.

§2.

Samfundets hjemsted er København.

B. MEDLEMMERNE

§3.

Medlem af samfundet og som sådan underkastet dets vedtægter er enhver, der har modtaget beskikkelse som advokat i Danmark.

Såfremt beskikkelsen deponeres eller retten til at udøve advokatvirksomhed fratages et medlem på grund af konkurs eller umyndiggørelse, suspenderes den pågældendes medlemsrettigheder såvel som pligten til at betale bidrag, indtil retten til at udøve advokatvirksomhed atter erhverves. Derimod er han vedblivende undergivet advokatsamfundets myndighed overensstemmende med reglerne i nærværende vedtægt, medmindre han måtte have opnået ansættelse som statstjenestemand.

Suspenderes en advokat, indtræder de samme retsvirkninger, sålænge suspensionen varer; dog fritages han ikke for at betale bidrag. Det samme gælder, sålænge et medlem er i restance med bidraget til advokatsamfundet ud over det løbende regnskabsår, dog at han i sådant tilfælde har adgang til advokatmøderne og kredsmøderne uden ret til at afgive stemme.

Dersom beskikkelsen fortabes eller kasseres bortfalder medlemsforholdet.

C. ADVOKATSAMFUNDETS ORGANER

§4.

Advokatsamfundets organer er: Advokatmødet, advokatrådet, kredsbestyrelserne og kredsmøderne samt advokatnævnet.

a. *Advokatmødet.*

§5.

Adgang til advokatmødet har alle samfundets medlemmer, for så vidt de er i besiddelse af deres medlemsrettigheder, jfr. § 3.

Ordinært møde afholdes i maj måned i de år, der har ulige årstal. Ekstraordinært møde afholdes, når rådet bestemmer det, og skal sammenkaldes, når sådant skriftligt og med nøjagtig angivelse af forhandlingsemne forlanges enten af kredsbestyrelserne for mindst 2 kredse eller af mindst 200 af samfundets medlemmer - dog at en fjerdedel af disse altid er tilstrækkeligt antal - eller af en af landsretternes præsidenter. Sådanne ekstraordinære møder skal afholdes inden 2 måneder efter, at rådet har modtaget forlangende derom.

§6.

Tiden og stedet for mødernes afholdelse bestemmes af rådet, dog skal som regel de ordinære møder afholdes skiftevis på Sjælland, på Fyn og i Jylland. Rådet fastsætter ligeledes advokatmødernes dagsorden, der for de ordinære møder tillige skal optage de sager, der inden 1. april det pågældende år skriftlig er anmeldt til behandling enten af en kredsbestyrelse eller af mindst 25 medlemmer.

§7.

Indkaldelse til møderne sker ved offentlig bekendtgørelse i Statstidende med mindst 14 dages varsel samt ved skriftlig underretning til hvert enkelt medlem med mindst 10 dages varsel fra afsendelsen at regne, hvilken underretning tillige skal indeholde dagsordenen for mødet, samt gengivelse af de valglister, der måtte være indkomne. En erklæring fra samfundets generalsekretær om, at de direkte indkaldelser til medlemmerne er afsendt, udgør tilstrækkeligt bevis herfor. I stedet for de direkte indkaldelser til medlemmerne vil dog kunne træde bekendtgørelse med mindst 14 dages varsel i de i § 21 nævnte særlige samfundsmeddelelser.

§8.

Møderne ledes af en af mødet udenfor rådet valgt dirigent, og forhandlingerne protokolleres af 2 af mødet valgte sekretærer.

Protokollen underskrives af dirigenten og sekretærerne.

Af forhandlingerne på mødet tilstilles der medlemmerne et trykt referat.

§ 9.

Beslutning kan på mødet kun tages i de på dagsordenen med behørig tydelighed angivne sager.

Til udøvelse af stemmeret kræves personligt mode; dog kan ved valg ethvert mødende medlem foruden sin egen stemme afgive stemme for to andre medlemmer fra samme kreds under forudsætning af, at skriftlig fuldmagt lydende på hans navn senest dagen forinden mødet er sekretariatet i hænde. Afstemning sker ved håndsoprækning, medmindre skriftlig afstemning anordnes af dirigenten eller forlanges af mindst 25 medlemmer.

Beslutninger på mødet træffes, hvor andet ikke er bestemt, ved simpel stemmeflerhed.

§ 10.

Advokatmødets opgaver er at:

1) vælge formand for rådet og stedfortrædere for denne,
2) vælge medlemmer af rådet og stedfortrædere for disse,
3) behandle og træffe beslutning om budgettet, herunder at fastsætte medlemsbidraget, jfr. § 46, stk. I,
4) behandle regnskabet og træffe beslutnmg om decharge,
5) vælge to kritiske revisorer og to revisorsuppleanter,
6) vedtage ændringer i og tillæg til vedtægten og
7) drøfte og træffe beslutning om andre forhold vedrørende advokatstandens interesser og indre anliggender.

§ 10a.

Advokatrådet kan foranstalte afholdt fælles kredsbestyrelsesmøder; heri deltager desuden advokatrådets og advokatnævnets medlemmer. På disse møder kan deltagerne sætte ethvert spørgsmål af interesse for advokatstanden og dets organers virksomhed under drøftelse.

b. I. *Advokatrådet,* II. *Kredsbestyrelserne* og III. *Kredsmøderne.*

I. *Advokatrådet.*

§ 11.

Advokatrådet består af en formand og 12 andre medlemmer, der alle vælges på det ordinære advokatmøde for 4 år ad gangen.

Formanden vælges særskilt og først. Til valget kræves absolut stemmeflerhed. Opnås dette ikke ved første afstemning, foretages omvalg mellem de to kandidater, der har opnået de største stemmetal. På samme måde, men særskilt, vælges to stedfortrædere for formanden som rådsmedlem.

I tilfælde af formandens død eller vedvarende forfald indkaldes et advokatmøde til valg af formand for resten af perioden.

§ 12.

De øvrige 12 medlemmer vælges ved forholdstalsvalg. Udregningen af valgets udfald sker på den måde, at antallet af samtlige afgivne stemmer divideres med et tal lig antallet af de kandidater, der skal vælges, med tillæg af én. Det således fremkomne fordelingstal forhøjes til det påfølgende hele tal. Det således udkommende tal divideres derefter op i de på hver af de i afstemningen deltagende lister afgivne stemmetal. For hver gang en liste har fået det af fordelingstallet angivne antal stemmer, får den tildelt et mandat. De eventuelt overskydende mandater tildeles de lister, der ved deres stemmetals division med fordelingstallet har fået de største brøker.

Valg kan kun finde sted på grundlag af valglister. På disse skal for hver kandidat være anført 2 stedfortrædere. Den samme kan bringes i forslag både som kandidat og stedfortræder. Valglisten skal være underskrevet af mindst 35 stemmeberettigede medlemmer og være indleveret til sekretariatet senest kl. seksten 3 ugersdagen før det pågældende advokatmøde.

Skulle der ikke rettidig være indkommet nogen valgliste til sekretariatet, eller skulle den eller de indkomne lister ikke indeholde et tilstrækkeligt antal navne til, at rådet kan blive fuldtalligt, vælges de manglende ved flertalsvalg eller forslag, som fremsættes på mødet.

Mellem to eller flere lister kan anmeldes listeforbund. Anmeldelse om listeforbund skal ske for sekretariatet senest tredie dagen før valget, skriftligt og med underskrift af den eller de dertil på valglisten bemyndigede. Anmeldelse om listeforbund kræver samtykke fra de på de pågældende lister befuldmægtigede. Anmeldelse om listeforbund mellem 2 eller flere lister, hvoraf en eller flere, men ikke alle er i listeforbund med andre lister, er ikke gyldig.

Afstemningen sker ved afgivelse af stemmesedler, på hvilke enhver lovlig anmeldt liste er betegnet ved sit særlige bogstav, og stemme kan kun afgives for en af listerne (ét bogstav).

Dirigenten ved advokatmødet afgør eventuelle tvivlsspørgsmål vedrørende valgmetodens anvendelse.

§ 13.

Rådet vælger af sin midte en næstformand, der træder i stedet for formanden, når denne er midlertidigt forhindret.

§ 14.

Stedfortræderne tiltræder efter deres orden på valglisten, når et rådsmedlem dør, mister sin valgbarhed, nedlægger sit mandat eller på anden måde får vedvarende forfald. Findes ingen stedfortræder, indtræder som rådsmedlem den næste fra samme kandidatliste.

§ 15.

Når et rådsmedlem for kortere eller længere tid bliver forhindret i at deltage i rådets møder, skal han straks anmelde dette for formanden. Stedfortræderen tilkaldes efter formandens bestemmelse eller på forlangende af den forhindrede. Findes ingen stedfortræder, fungerer den næste fra samme kandidatliste som stedfortræder.

§ 16.

Advokatrådet er advokatsamfundets hovedbestyrelse. Det repræsenterer advokatsamfundet udadtil og indadtil.

Rådet skal nøje følge lovgivningsmagtens, administrationens og domstolenes virksomhed i forhold, der er af interesse for advokatstanden.

Rådet bør, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, foretage passende skridt, f. eks. ved henvendelse til de lovgivende og administrative myndigheder til værn for og fremme af advokatsamfundets og standens interesser og anseelse.

Rådet kan på begæring af et medlem eller en kredsbestyrelse tage bestemmelse om, at omkostningerne ved anlæg eller anke af en sag, der skønnes af have mere almindelig interesse, udredes af samfundet. Rådet foranstalter da det i så henseende fornødne.

Rådet udarbejder budget og aflægger regnskab. Rådet fører tilsyn med de personer, der forbereder sig til advokatvirksomhed.

Rådet har at påse, at medlemmerne overholder de dem påhvilende pligter som advokater, og kan indbringe sag herom for advokatnævnet.

Rådet er, når et medlem offentligt eller privat i sin virksomhed sigtes for handlinger, han anser for uværdige for en advokat, pligtigt på hans begæring at afgive en udtalelse, gående ud på, om han har forbrudt sig mod en advokats pligter. Advokaten er berettiget til at offentliggøre udtalelsen.

§ 17.

Salærtakster kan, forsåvidt de angår alle medlemmer, alene affattes af rådet og skal forelægges et advokatmøde til vedtagelse eller forkastelse.

Lokale salærtakster - såvel vejledende som bindende - såvel som forandringer deri vil inden 8 dage efter deres vedtagelse være at indsende til rådet, der når som helst kan forlange, at bestemmelser deri, som det finder uheldige, skal udgå, medmindre de ændres som af rådet bestemt.

På begæring af et medlem er rådet pligtigt at afgive responsum om en blandt advokater herskende kutyme såvel som om andre spørgsmål, der er af almindelig interesse for advokater i deres virksomhed. Forsåvidt spørgsmålet angår en lokal kutyme eller lokale forhold, er rådet pligtigt at indhente vedkommende kredsbestyrelses udtalelse.

Det samme skal være tilfældet, såfremt et medlem ønsker rådets reponsum angående et af ham beregnet salær, om hvis berettigelse der er tvist.

Rådets responsum kan dog ikke kræves til brug ved advokatnævnet eller en kredsbestyrelse.

§ 18.

Rådet afholder møde, når rådet eller formanden bestemmer det, eller det skriftligt forlanges af mindst 2 rådsmedlemmer med angivelse af hensigten med mødet. I sidste tilfælde skal mødet indkaldes til afholdelse snarest muligt.

Mindst en uge forud for hvert rådsmøde tilstilles der rådsmedlemmerne meddelelse om mødets dagsorden. Beslutning kan kun træffes om de i dagsordenen med behørig tydelighed angivne sager, medmindre rådet fuldtallig er til stede, og samtlige medlemmer samtykker i, at også andre sager afgøres.

§ 19.

Rådets møder er beslutningsdygtige, når mindst 9 medlemmer er til stede. Til møderne, der afholdes i København, medmindre andet i det enkelte tilfælde vedtages af rådet, indvarsles medlemmerne med mindst 1 uges varsel. I særlig påtrængende tilfælde kan indkaldelse dog ske med kortere varsel mod rådets godkendelse heraf på det efterfølgende mode. I sådant tilfælde meddeles dagsordenen samtidig med indkaldelsen.

§ 20.

Samtlige sager afgøres i rådet ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed gor formandens (næstformandens) stemme udslaget.

Afstemningen sker mundtlig, medmindre andet i det enkelte tilfælde vedtages. Formanden stemmer sidst.

I øvrigt bestemmer rådet selv sin forretningsorden.

§21.

Referat af rådsmøderne, derunder de trufne beslutninger, skal meddeles medlemmerne enten gennem særlige samfundsmeddelelser eller på anden måde i det omfang, som rådet bestemmer. Rådets medlemmer er berettigede til at kræve særvotum refereret, dog ikke m. h. t. responsa efter § 16, sidste stykke, og § 17, 4. stykke.

11. *Kredsbestyrelserne.*

§22.

Landet deles i følgende 11 advokatkredse:

1. kreds: København og Frederiksberg samt Københavns amtsrådskreds og Færøerne.
2. kreds: Det øvrige af Københavns amt samt Frederiksborg, Holbæk og Bornholms amter.
3. kreds: Sorø og Præstø amter.
4. kreds: Maribo amt.
5. kreds: Odense og Svendborg amter.
6. kreds: Hjørring og Thisted amter.
7. kreds: Ålborg amt.
8. kreds: Viborg og Randers amter.
9. kreds: Ribe og Ringkøbing amter.
10. kreds: Århus amt.
11. kreds: Vejle, Haderslev, Åbenrå-Sønderborg og Tønder amter.

Til hver kreds hører de advokater, der har kontor i det til kredsen hørende distrikt. For ikke praktiserende advokater er i stedet for kontor bopælen i så henseende afgørende.

Hvis en underretskreds ligger i flere amter, hører den dog i sin helhed til den advokatkreds, hvori dens hovedtingsted er beliggende.

Når et praktiserende medlem flytter sit kontor, eller et ikke praktiserende medlem skifter bopæl fra en underretskreds til en anden, er han pligtig inden 14 dage efter flytningen skriftlig af meddele dette til sekretariatet, der lader meddelelsen gå videre til den eller de vedkommende kredsbestyrelser.

§23.

Hver advokatkreds skal have en kredsbestyrelse, der repræsenterer kredsen i dens særlige anliggender.

Beslutninger eller afgørelser, der træffes af kredsbestyrelsen i kredsens særlige anliggender, skal straks indberettes til sekretariatet ved indsendelse af en udskrift af forhandlingsprotokollen. Sådanne beslutninger udkræver ikke til deres gyldighed rådets godkendelse, men rådet kan, når det i det enkelte tilfælde skønner, at sagens vigtighed eller andre særlige forhold, f. eks. dens almene betydning for standen, gør sådant ønskeligt, optage sagen til fornyet undersøgelse og afgørelse eller ophæve den trufne beslutning eller afgørelse.

Tvivl om, hvorvidt en sag henhører under rådets eller kredsbestyrelsens myndighed, afgøres af rådet.

Referat af kredsbestyrelsens møder indføres i en af rådet autoriseret protokol, hvilken

én gang årlig skal indsendes til sekretariatet, der tilbagesender den i løbet af 10 dage. Udskrift af protokollen for hvert møde skal straks tilstilles sekretariatet.

Yderligere fungerer kredsbestyrelsen som voldgiftsret indenfor kredsen i henhold til bestemmelsen i § 32.

Kredsbestyrelsen for 1. kreds består af 9 medlemmer, for de øvrige kredse af 5 medlemmer.

.§ 24.

Kredsbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse vælges på kredsmøderne af og blandt kredsens medlemmer for 2 år ad gangen efter reglerne for forholdstalsvalg på samme måde som i § 12 bestemt.

Valglisterne, der skal være underskrevet af mindst 5 - for 1. kreds' vedkommende dog mindst 25 - stemmeberettigede medlemmer, skal være indleverede til kredsbestyrelsens formand senest 5 dage før valgets afholdelse.

§25.

Reglerne i §§ 14 og 15 finder tilsvarende anvendelse på kredsbestyrelsesmedlemmer. Skulle der ved et medlems endelige udtræden af kredsbestyrelsen ikke være nogen stedfortræder for det afgåede medlem at tilkalde, indkaldes der et kredsmøde til valg af et nyt medlem for resten af det afgåede medlems funktionstid.

§ 26.

Flytter et kredsbestyrelsesmedlem sit kontor udenfor den kreds, for hvilken han er valgt, mister han sin valgbarhed i den kreds, som han er fraflyttet.

§27.

Efter sket nyvalg vælger hver kredsbestyrelse blandt sine medlemmer en formand og en næstformand med funktionstid til udløvet af valgperioden. Om stedfundne valg skal bestyrelsen ufortøvet tilstille rådet underretning.

§ 28.

Kredsbestyrelsens møder er beslutningsdygtige, når henholdsvis 7 eller 4 medlemmer er til stede, jfr. dog § 32.

Bestemmelserne i denne vedtægts §§ 18 sidste pkt. og 20 finder tilsvarende anvendelse på de af kredsbestyrelserne behandlede sager.

Kredsbestyrelsens møder indvarsles af formanden ved brev til hvert af bestyrelsens medlemmer med angivelse af dagsordenen og med mindst 5 dages varsel. I særlig påtrængende tilfælde kan indkaldelse ske med kortere varsel mod bestyrelsens godkendelse heraf på det efterfølgende møde.

Møde afholdes, når formanden bestemmer det, såvel som når mindst 2 andre bestyrelsesmedlemmer skriftlig forlanger det med angivelse af hensigten med mødet, i hvilket sidste tilfælde indvarsling snarest skal ske.

III. *Kredsmøder.*

§ 29.

Til kredsmøderne har samtlige kredsens og rådets medlemmer samt samfundets generalsekretær adgang. Hverken rådets medlemmer eller samfundets generalsekretær har dog stemmeret på møderne, medmindre de er medlemmer i vedkommende kreds, men de har ret til at deltage i forhandlingerne.

§30.

Kredsmøder afholdes mindst én gang om året og iøvrigt så ofte kredsbestyrelsen bestemmer det, eller det forlanges af rådet eller mindst 10, i 1. kreds mindst 35 af kredsens medlemmer. I sidste tilfælde skal den skriftlige begæring indeholde nøjagtig angivelse af øjemedet med mødet.

Møderne indkaldes med 10 dages varsel ved brev til hvert af kredsens medlemmer og til sekretariatet på rådets vegne. Dagsordenen skal senest 5 dage forinden mødet være meddelt på samme måde, og beslutning kan på mødet kun tages i de på dagsordenen med behørig tydelighed angivne sager.

Møderne ledes af en dirigent, og forhandlingerne protokolleres af en sekretær, begge valgte af mødet udenfor bestyrelsens medlemmer. Protokollen underskrives af dirigent og sekretær.

Stemmeret kan kun udøves ved personligt møde. Afstemning foregår ved håndsoprækning, medmindre skriftlig afstemning anordnes af dirigenten eller forlanges af mindst 10 medlemmer.

Stedet for mødets afholdelse bestemmes i hvert enkelt tilfælde af kredsbestyrelsen, men skal, hvor ikke særlige forhold gør sig gældende, vælges så bekvemt for kredsens medlemmer som muligt.

Formanden for vedkommende kredsbestyrelse indsender snarest muligt til sekretariatet en afskrift af protokollen over mødet.

Kredsmødernes beslutninger - undtagen stedfundne valg - kan under samme betingelse som kredsbestyrelsens beslutninger ophæves af rådet.

§31.

Efter beslutning af vedkommende kredsbestyrelser kan der afholdes fælles kredsmøder for 2 eller flere kredse.

For disse møder gælder samme regler, som i § 30 er fastsat for almindelige kredsmøder.

c. *Domsmyndigheden.*

§32.

Kredsbestyrelsen fungerer som voldgiftsret i første instans og påkender i denne egenskab:

1) Tvistigheder angående vederlag for den af et medlem af samfundet som advokat ydede tjeneste og bistand til private, når disse sidste i denne anledning skriftlig henvender sig til kredsbestyrelsen.
2) Tvistigheder mellem advokater angående deres advokatvirksomhed, når de er enige om at begære det.
3) Tvistigheder mellem en advokat og en trediemand angående advokatens udøvelse af hans advokatvirksomhed, når begge parter henvender sig til kredsbestyrelsen herom.

Sager af de under nr. 2 og 3 nævnte arter, der drejer sig om penge eller penges værd, kan kredsbestyrelsen ved kendelse henvise til afgørelse ved de almindelige domstole. Det tilkendegives parterne ved kendelsens fremsendelse, at kendelsen inden 4 uger kan indankes for advokatnævnet.

Sagen påkendes af kredsbestyrelsen for den kreds, hvoraf den indklagede er medlem.

Kredsbestyrelsen bistår derhos på forlangende advokatnævnet ved fremskaffelse af oplysninger vedrørende de for dette verserende sager.

I 1. kreds kan de i denne paragraf omhandlede sager efter formandens bestemmelse afgøres af 5 medlemmer.

§33.

Enhver af en kredsbestyrelse afsagt kendelse kan af hver af parterne eller af advokatrådet indankes for advokatnævnet.

Ankefristen er 4 uger fra kendelsens afsendelse, jfr. § 40. For rådets påanke er fristen tre måneder.

§ 34.

Advokatnævnet påkender desuden disciplinærsager i henhold til retsplejelovens kapitel 15.

§ 35.

Skulle der blive indledet kriminel undersøgelse eller undersøgelse ved advokatnævnet mod et medlem, der er indehaver af et af advokatsamfundets tilidshverv, kan det samlede nævn, hvis mindst 8 stemmer derfor, beslutte, at han midlertidigt skal fratræde.

§36.

Nedennævnte valgforsamling vælger for 4 år ad gangen et for hele landet fælles advokatnævn, der består af 11 medlemmer.

Valget sker ved forholdstalsvalg overensstemmende med reglerne i § 12.

Valget sker samtidig med hvert andet ordinære advokatmøde.

Valgforsamlingen dannes af samtlige kredsbestyrelsesmedlemmer udenfor København samt af 30 på et kredsmøde i 1. kreds ved anvendelse af reglerne i § 24 valgte valgmænd.

Sidstnævnte valg sker på et kredsmøde senest 14 dage, før valget til nævnet skal finde sted.

Advokatrådets formand forbereder valget af nævnets medlemmer, indkalder til valgmøde og leder valghandlingen.

Den valgmand, der måttet være forhindret i at deltage i valget af nævnets medlemmer, skal straks herom underrette sekretariatet, der foranlediger en stedfortræder tilkaldt.

§37.

Advokatnævnet vælger selv sin formand og næstformand og fastsætter selv sin forretningsorden, som skal bekendtgøres for medlemmerne.

§38.

I behandling og påkendelse af den enkelte sag for advokatnævnet deltager mindst 5 nævnsmedlemmer. Dog behandles sagen foreløbig kun af 3 medlemmer, der alene tager standpunkt til, om sagen skal fremmes eller ej. Sagen kan af disse kun afvises, når der er enighed derom.

Formanden foretager fordelingen af sagerne mellem nævnets medlemmer.

§39.

Til oplysning i de for kredsbestyrelserne og nævnet verserende sager kan afhøring af parter og vidner foretages ved underrretten på det sted, hvor parten eller vidnet bor.

§40.

Såvel advokatnævnet som kredsbestyrelserne skal straks efter hver kendelses afsigelse i anbefalet brev sende udskrift af kendelsen såvel til parterne som til rådet, der offentliggør kendelsen for medlemmerne - som regel med udeladelse af navn og andre kendetegn - medmindre kendelsen skønnes at være uden almindelig interesse. I disciplinærsager, hvor frifindelse finder sted, må særvotum ikke meddeles.

§41.

Proceduren såvel ved nævnet som ved kredsbestyrelserne er efter en skriftlig forberedelse mundtlig, medmindre sagens beskaffenhed, således navnlig dens ringe betydning, eller de udgifter, der vil være forbundne med parternes personlige møde, gør det upraktisk, og sagen kan oplyses tilstrækkeligt klart ved skriftlige erklæringer.

Parterne har altid ret til at forlange adgang til at afgive personlig forklaring for nævnet eller kredsbestyrelsen og til at lade sig repræsentere ved en advokat eller en anden person, som ville være berettiget til at møde for vedkommende ved en domstol.

I disciplinærsager, hvor advokatrådet ønsker det, eller nævnet forlanger det, beskikker advokatrådet en anklager. Der tillægges ved kendelse anklageren et honorar, som betales af advokatsamfundet.

Fællesbestemmelser for udførelse af tillidshverv indenfor advokatsamfundet.

§42.

Samtlige hverv indenfor advokatsamfundet er frivillige, dog således, at den, der har overtaget et hverv, ikke uden samtykke af det pågældende organ kan frasige sig det før valgperiodens udløb.

Dersom ved valg af medlemmer til advokatsamfundets organer to eller flere får lige mange stemmer, træffes afgørelsen af valgets udfald ved en af dirigenten for den pågældende valgforsamling foretagen lodtrækning, jfr. dog § 11, 2. stk.

§ 43.

Hvervene som medlem af råd, kredsbestyrelse eller nævn kan ikke forenes.

Det er tilladt samtidig at være stedfortræder til flere af disse hverv, men tiltrædelse kan kun ske et af stederne ad gangen.

Når et medlem af rådet, nævnet eller en kredsbestyrelse har fungeret som sådant uafbrudt i 8 år, kan han ikke vælges påny, før der er forløbet et år efter hans fratræden. Denne bestemmelse er dog ikke til hinder for, at et medlem af rådet kan vælges til formand for rådet og fungere som sådan i indtil to valgperioder.

§44.

Samtlige hverv indenfor advokatsamfundet er vederlagsfri, hvorimod de til hvervets udførelse nødvendige rejseomkostninger, derunder passende udgifter til ophold, godtgøres. Der gives aldrig godtgørelse ved rejser til møder, der afholdes i forbindelse med et advokatmøde.

§45.

Intet medlem af nævn, råd eller kredsbestyrelse kan deltage i behandlingen af en sag, hvor han efter retsplejelovens regler ville være inhabil som dommer.

D. MEDLEMSBIDRAG OG ANSVARSFORSIKRING

§46.

Medlemsbidrag.

Stk. 1. Ethvert medlem er pligtig at betale årlige bidrag dels til afholdelse af udgifterne ved advokatsamfundets virksomhed, derunder tilskud til understøttelsesfondet, dels til samfundets erstatningsfond, afdeling A og B.

Stk. 2. Medlemsbidragenes størrelse fastsættes af advokatmødet for de kommende 2 år.

Stk. 3. Der afkræves intet bidrag til advokatsamfundets virksomhed for det regnskabsår, hvori beskikkelsen er udleveret, og for de 2 følgende år med udleveret beskikkelse udgør bidraget kun halvdelen af det fastsatte bidrag.

Stk. 4. For det regnskabsår, hvori beskikkelsen er udleveret, og for de 2 følgende regnskabsår betales intet bidrag til erstatningsfondet, og for de påfølgende 3 regnskabsår med udleveret beskikkelse udgør bidraget kun halvdelen af det fastsatte bidrag.

Stk. 5. Et medlem, der er fyldt 70 år, betaler halvdelen af de fastsatte bidrag.

Stk. 6. Medlemsbidragene forfalder til betaling ved regnskabsårets begyndelse og kan opkræves årsvis, halvårsvis eller kvartalsvis. De indkasseres af samfundets sekretariat.

Stk. 7. Når omstændighederne taler derfor, kan rådet efter anmodning indrømme et medlem hel eller delvis fritagelse for medlemsbidragene.

§ 46 a.

Ansvarsforsikring.

Stk. 1. Ethvert praktiserende medlem er pligtig at tegne ansvarsforsikring i henhold til en af Advokatrådet godkendt police for et beløb af 250.000 kr. til dækning af det erstatningsansvar, han som advokat måtte ifalde for formueskade påført trediemand ved uagtsom handling eller undladelse, der skyldes advokaten eller hans personale.

Stk. 2. Det påhviler advokaten enten selv eller gennem sit forsikringsselskab at dokumentere overfor Advokatrådet, at behørig forsikring er tegnet.

Stk. 3. Det i stk. 1 fastsatte beløb kan ændres ved beslutning af advokatmødet.

Stk. 4. Under ganske særlige omstændigheder kan rådet lempe eller ophæve et medlems pligt til at tegne ansvarsforsikring.

Stk. 5. Kan et praktiserende medlem undtagelsesvis ikke tegne eller opretholde den i stk. 1 nævnte ansvarsforsikring, betaler han et særligt bidrag til erstatningsfondets B-afdeling. Det særlige bidrag fastsættes af Advokatrådet sædvanligvis til halvanden gange ordinær præmie for den i stk. 1 nævnte forsikring.

§ 46 b.

Tilskud til understøttelsesfondet.

Advokatrådet bevilger hvert år af det overskud, som fremkommer, når udgifterne ved samfundets virksomhed er afholdt, et beløb som tilskud til understøttelsesfondet.

E. UNDERSTØTTELSESVIRKSOMHEDEN

§47.

Stk. 1. Advokatsamfundets understøttelsesvirksomhed udøves gennem et fond ved navn *Advokatsamfundets understøttelsesfond.* Fondet er tilvejebragt ved overtagelse i 1919 af den fondsbeholdning, som tilhørte *Den danske sagførerforening,* nominelt ca. 275.000 kr., senere tilkommende legater, gaver, frivillige bidrag og gennem opsparing.

Stk. 2. Fondets ordinære indtægter består af renterne af formuen og det årlige tilskud fra advokatsamfundet.

Stk. 3. Fondet ledes af en bestyrelse bestående af 5 medlemmer, der vælges af advokatrådet blandt praktiserende medlemmer af advokatsamfundet. Indtil 2 kan være medlemmer af rådet. Valgene gælder for 4 år ad gangen. Genvalg kan finde sted. Når et medlem har fungeret i 8 år, kan det ikke vælges påny, før der er forløbet 1 år efter dets fratræden. Bestyrelsen vælger indenfor sin midte en formand, der i forening med to bestyrelsesmedlemmer er bemyndiget til at underskrive med forpligtende virkning for fondet. Dette gælder også ved salg og pantsætning af fast ejendom. Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når tre medlemmer er til stede.

Stk. 4. Af fondets årlige indtægter ydes understøttelser efter bestyrelsens skøn til trængende nuværende eller forhenværende advokater, disses enker og børn og undtagel-

sesvis til andre, som advokaten faktisk forsørgede.

Stk. 5. Understøttelser udbetales - medmindre legatfundatserne eller bestyrelsen i det enkelte tilfælde bestemmer anderledes - halvårlig i juni og december måned, således at hver udbetaling er betinget af, at vedkommende endnu lever. Ydelserne betragtes som personlige, og de kan ikke være genstand for overdragelse, pantsætning eller retsforfølgning, ligesom fuldmagt til hævning kun er gyldig for en enkelt termin.

Understøttelsesfondets formue.

Stk. 6. Fondets formue anbringes i kredit- og hypotekforeningsobligationer, i pantebreve i beboelsesejendomme samt i aktier efter de for Overformynderiet gældende regler for bestyrelse af myndiges midler. Anbringelse i pantebreve kan dog ikke finde sted for større beløb, end hvad der svarer til en trediedel af fondets formue. Fondets aktiver skal forsynes med påtegning om, at de tilhører fondet.

Stk. 7. Fondet kan erhverve fast ejendom, og fondet kan yde Det danske Advokatsamfund lån til erhvervelse af fast ejendom. Til disse formål kan dog tilsammen ikke anvendes større beløb, end hvad der svarer til en trediedel af fondets formue.

Stk. 8. Bestyrelsen aflægger regnskab for fondets drift og formue i februar. Revisionen foretages af den af advokatsamfundet antagne statsautoriserede revisor. Fondets udgifter udredes af advokatsamfundet. Sekretariatet yder bestyrelsen fornøden assistance vederlagsfri ved administrationen m. v.

Stk. 9. Over fondets virksomhed og formueforvaltning aflægger bestyrelsen i marts måned beretning til advokatrådet, der sørger for, at beretningen og fornøden ekstrakt af regnskabet offentliggøres i Advokatbladet.

F. ERSTATNINGSFONDET

Almindelige bestemmelser.

§48.

Stk. 1. Fondets navn er Det danske Advokatsamfunds Erstatningsfond.

Stk. 2. Fondet består af en A-afdeling og en B-deling.

§48a.

Fondets midler tilvejebringes for hver afdeling for sig ved 1) de bidrag som ydes af advokatsamfundets medlemmer, jfr. § 46, 2) andre tilskud af advokatsamfundets midler, 3) påløbne renter og udbytter af fondets kapital, 4) de beløb, som fondet indkasserer i medfør af sin indtrædelsesret, 5) særlige bidrag i henhold til § 46a, stk. 5, og 6) andre midler, der gennem legater eller frivillige bidrag tilgår fondet.

§ 48 b.

Fondets midler administreres af Advokatrådet og anbringes i overensstemmelse med reglerne om anbringelse af midler, der tilhører legater m. v. under offentlig bestyrelse eller offentlig tilsyn. Midlerne kan tillige anbringes i fast ejendom.

§ 48 c.

Stk. 1. Der nedsættes et udvalg - erstatningsudvalget - bestående af 5 advokater udpeget af Advokatrådet for rådets funktionstid til at afgøre, i hvilke tilfælde og med hvilke beløb erstatning skal ydes. Af udvalgets medlemmer skal 1 udpeges blandt Advokatrådets og 1 blandt Advokatnævnets medlemmer. Udvalget vælger selv sin formand og fastsætter sin forretningsorden. Advokatsamfundets sekretariat yder udvalget fornøden assistance med udførelse af dets arbejde.

Stk. 2. Anmodning om erstatning af advokatsamfundets erstatningsfond fremsættes skriftlig over for advokatsamfundets sekretariat, bilagt fornøden dokumentation. Anmodningen må indgives senest 6 måneder efter, at det tab, der påstås at være lidt, er kommet til skadelidtes kundskab.

Stk. 3. Efter modtagelse af anmodningen søger sekretariatet de efter dets skøn fornødne oplysninger tilvejebragt og afgiver derefter anmodningen til videre behandling af erstatningsudvalget. Dette er berettiget til at forlange yderligere oplysninger tilvejebragt, ligesom det kan kræve mundtlig afhøring af skadelidte og andre, der kan bidrage til sagens oplysning, eventuelt således af afhøringen sker for vedkommende underret, jfr. bestemmelsen foran i § 39.

Stk. 4. Den advokat, der påstås at have forvoldt tabet, er pligtig til på sekretariatets

begæring at stille bøger og bilag til udvalgets rådighed og til i enhver henseende at bistå ved sagens oplysning.

Stk. 5. Erstatningsudvalget afgør endeligt, om der skal ydes erstatning af fondet, og spørgsmål herom kan ikke indbringes for domstolene.

§ 48 d.

Ved udbetaling af erstatning indtræder erstatningsfondet i enhver henseende i skadelidtes rettigheder i anledning af det ham påførte tab. Disse rettigheder kan dog kun udøves, indtil fondet har fået fuld dækning for det til skadelidte udbetalte erstatningsbeløb med tillæg af renter. Erstatningsudvalget er berettiget til at afkræve skadelidte erklæring om, at han fraskriver sig enhver ret til at erholde noget beløb udbetalt fra skadevolderen eller dennes bo, før erstatningsfondets krav på fuld dækning af den udbetalte erstatning er opfyldt.

§48e.

Stk. 1. Omkostningerne ved fondets virksomhed afholdes af fondets midler.

Stk. 2. Fondets regnskab revideres af en af Advokatrådet antagen statsautoriseret revisor. Beretning om fondets virksomhed og regnskab aflægges på de ordinære advokatmøder.

§48f.

A-afdelingen.

Stk. 1. A-afdelingens formål er at sætte advokatsamfundet i stand til efter frit skøn at yde erstatning til hel eller delvis dækning af tab, som en advokats klient har lidt ved, at advokaten eller dennes personale uretmæssigt har forbrugt midler, der var advokaten betroet i hans egenskab af advokat.

Stk. 2. Erstatning ydes ikke, hvis tabet omfattes af specielle sikringsordninger.

Stk. 3. Som vejledende for afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt tabet bør erstattes og i bekræftende fald i hvilket omfang, fremhæves følgende momenter: Arten af de betroede midler og omstændighederne ved midlernes overgivelse til advokaten, det af klienten derefter udviste forhold, beskaffenheden af klientens mellemværende i øvrigt med advokaten, herunder eventuelt slægts-, svogerskabs- eller venskabsforhold, samt skadeslidtes alder, stilling og økonomiske forhold.

Stk. 4. Ydelse af erstatning kan gøres betinget af, at skadelidte ved civilt søgsmål mod skadevolderen, hans dødsbo eller konkursbo, eller ved politianmeldelse el. lign. søger at opnå erstatning hos den pågældende selv. Såfremt udfaldet af en på denne måde rejst sag bliver negativ, vil omkostningerne ved sagen kunne erstattes af fondet.

§ 48 g.

B-afdelingen.

Stk. 1. B-afdelingens formål er at sætte advokatsamfundet i stand til efter frit skøn at yde erstatning til hel eller delvis dækning for tab, som er lidt ved en advokats eller dennes personales fejl eller forsømmelse i forbindelse med advokatvirksomhed bortset fra tab, som henhører under A-afdelingen.

Stk. 2. Erstatning ydes ikke, hvis tabet dækkes af advokatens ansvarsforsikring eller af specielle sikringsordninger.

Stk. 3. 250.000 kr. er den højeste erstatning, som B-afdelingen kan yde for en enkelt skade, hvadenten en eller flere advokater kan gøres ansvarlig derfor, og er samtidig den højeste erstatning, som B-afdelingen kan yde for samtlige skader inden for det enkelte kalenderår for samme advokat.

Stk. 4. Som vejledende for afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt tabet bør erstattes og i bekræftende fald i hvilket omfang fremhæves følgende momenter: Arten af og omstændighederne ved det foreliggende ansvarspådragende forhold, det af skadelidte udviste forhold, beskaffenheden af klientforholdet, eventuelt slægtskab, svogerskab eller venskab mellem advokat og skadelidte, samt skadelidtes alder, stilling og økonomiske forhold.

Stk. 5. Erstatning kan kun ydes, såfremt det godtgøres, at advokaten er ansvarlig og at hverken han eller nogen for tabet medansvarlig kan dække erstatningskravet. Såfremt ydelse af erstatning er gjort betinget af, at skadelidte ved civilt søgsmål eller ved politianmeldelse el. lign. har søgt at opnå erstatning, vil omkostningerne ved sagen kunne erstattes af fondet.

Stk. 6. Advokatrådet fastsætter, fra hvilket tidspunkt B-afdelingen skal træde i virksomhed. Erstatning kan herefter ydes for tab,

som er konstateret hos skadelidte efter dette tidspunkt.

G. ERHVERVSUDVALGET

§ 49.

Stk. 1. Til varetagelse af advokatstandens erhvervsmæssige interesser nedsættes et udvalg - erhvervsudvalget - bestående af 7-13 advokater, valgt af advokatrådet for rådets funktionstid. Af erhvervsudvalgets medlemmer skal mindst 1 udpeges blandt advokatrådets medlemmer, mindst 2 blandt medlemmerne i 1. kreds og mindst 4 blandt medlemmerne i de øvrige kredse. Erhvervsudvalget vælger selv sin formand og næstformand.

Stk. 2. Erhvervsudvalget træder sammen, så ofte det er nødvendigt, mindst 6 gange årligt, og er beslutningsdygtigt, når mindst halvdelen af medlemmerne er til- stede. Det indkaldes efter beslutning af formanden eller efter begæring af mindst 2 medlemmer. I øvrigt fastsætter udvalget selv sin forretningsorden.

Stk. 3. Erhvervsudvalget kan forhandle og - under forbehold af advokatrådets tiltrædelse, jfr. stk. 8 - slutte aftaler med og foretage passende skridt overfor myndigheder, institutioner, foreninger og enkeltpersoner.

Stk. 4. Det påhviler erhvervsudvalget at følge udviklingen vedrørende advokatsamfundets salærtakster og, når det finder anledning dertil, foretage indstilling til Advokatrådet om ændring af taksterne.

Stk. 5. Til behandling af særlige spørgsmål kan erhvervsudvalget nedsætte mindre udvalg bestående helt eller delvis af udvalgets medlemmer.

Stk. 6. Enhver advokat er pligtig at respektere beslutninger, truffet efter nærværende paragraf om iværksættelse af foranstaltninger til fremme af standens erhvervsinteresser, jfr. stk. 8, og er pligtig at bistå ved deres gennemførelse.

Stk. 7. Erhvervsudvalget kan, jfr. stk. 8, fra samfundets medlemmer kræve meddelt oplysninger om medlemmernes erhvervsmæssige forhold til brug for udarbejdelse af statistikker og lignende.

Stk. 8. Vedtagelse i erhvervsudvalget om aftaler eller skridt overfor myndigheder m. v. skal forelægges Advokatrådet på dettes førstkommende møde, dog tidligst 14 dage efter modtagelsen, i hvilket møde rådet - efter forhandling med erhvervsudvalget - træffer endelig afgørelse.

Stk. 9. Den nærmere afgrænsning af erhvervsudvalgets opgaver fastsættes af Advokatrådet efter forhandling på et fællesmøde med erhvervsudvalget.

Stk. 10. Der antages den for erhvervsudvalgets arbejde fornødne sekretærbistand, løvrigt yder advokatsamfundets sekretariat udvalget assistance med udførelsen af dets arbejde.

H. SEKRETARIATET

§50.

Samfundet skal have et særligt kontor i København under ledelse af en fastansat og fast lønnet generalsekretær, der ikke uden rådets tilladelse må påtage sig andet arbejde eller tillidshverv af nogen art, idet hele hans tid og hele hans arbejdskraft skal stå til samfundets tjeneste.

Generalsekretæren ansættes og afskediges af rådet, der opretter kontrakt med ham og bestemmer hans gagevilkår samt ved ansættelsen skal have øje for, at det er af vital interesse for samfundet, at pladsen er besat med en så kyndig og arbejdskraftig mand som muligt.

Rådet antager og afskediger det øvrige fornødne personale efter generalsekretærens indstilling.

Alle henvendelser til rådet og nævnet adresseres til sekretariatet, der i det hele fungerer som ekspeditionskontor for rådet og nævnet.

Alle klager indsendes til og registreres af sekretariatet, der videresender klagen til vedkommende organ.

Generalsekretæren bistår kredsbestyrelserne og nævnet overensstemmende med de ham i så henseende givne instrukser.

I. REGNSKABSVÆSEN

§51.

Samfundets regnskabsår er kalenderåret.

§ 52.

Samfundets regnskab revideres af en af rådet antagen autoriseret revisor og gennemgås kritisk af 2 revisorer, jfr. § 10 nr. 5. Disse

sidste vælges for 4 år ad gangen på det ordinære advokatmøde.

§ 53.

Rådet skal inden 1. marts aflevere regnskabet til den autoriserede revisor, der atter skal aflevere det i revideret stand til de kritiske revisorer inden 15. marts. Revisorerne skal inden 15. april aflevere regnskabet til rådet, der i løbet af den første halvdel af maj måned skal udsende det til medlemmerne eller bekendtgøre det i de i § 21 nævnte samfundsmeddelelser. I de år, da der afholdes ordinært advokatmøde, skal regnskabet udsendes senest 8 dage før mødet.

K. FORANDRINGER I VEDTÆGTEN

§ 54.

Forandring af samfundets vedtægt kan kun vedtages af advokatmødet.

Forslagets ordlyd skal mindst 4 uger før mødet være tilsendt hver af samfundets medlemmer ved brev. Generalsekretæren erklæring om at have ladet dette foranstalte skal være tilstrækkeligt bevis herfor. I stedet for direkte tilsendelse vil dog kunne træde bekendtgørelse i de i § 21 nævnte samfundsmeddelelser.

Regler for god advokatskik og kollegialitet

Vedtaget af advokatrådet den 7. september 1956 med senere ændringer.

Indledning

Allerede den første lovbestemmelse i Danmark om *procuratorer*, Chr. IV's forordning af 9. september 1638, indeholdt, i forordningens femte afsnit, en række bestemmelser om, hvad procuratorerne skulle, måtte og ikke måtte. Over recessen af 1643 kommer dette lovbud ind i Danske Lov af 15. april 1683, som i 1-9-10 bestemmer, at de, som af borgmester og råd antages til procuratorer, med ed skal forpligte sig til at holde sig fra en længere række nærmere angivne uskikkeligheder og - endelig - til at ville tjene deres principaler med flid, troskab og oprigtighed.

Forordningen af 10. februar 1736, det første lovbud om juridiske examiner, der skal give adgang til embeder som rettens betjente og som procuratorer, bestemmer i I post, § 8, at når examen er forbi, skal examinatus med håndsrækning og stipulata manu love og forpligte sig imod examinatores, at han aldrig vil vidende vige fra ret og retfærdighed, mindre råde nogen til at føre ufornødne processer eller i andre måder consulendo concurrere til nogen uretvis sag eiler intention.

Dette løfte afgives stadig - med ændring af ordene - af den, som består juridisk eksamen, og eksamensbeviset erindrer kandidaten om, hvad han således har lovet.

Udover eksamensløftet må den. som vil være advokat, forinden beskikkelsen udleveres ham, underskrive en edelig forsikring (loven af 26. maj 1868 om adgang til sagførervirksomheden, § 6) om, at han med flid og troskab vil udføre de sager, der betros ham, og at han i det hele vil samvittighedsfuldt opfylde sine pligter som advokat.

Retsplejelovens § 120 foreskriver en højtidelig forsikring, men gentager iøvrigt loven af 1868's sagførerløfte uændret, bortset fra, at »sagfører«i 1958 her og i rpl. iøvrigt blev erstattet med »advokat«.

Nyt var det, at retsplejeloven - i kapitel 15 - gav bestemmelserne om advokatsamfund og advokatråd og om rådets myndighed og pligt til at påse, at advokaterne i deres forhold som sådanne holder sig lovene efterrettelige og i deres advokatvirksomhed undgår alt, hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentlig beskikket advokat altid må udvise, lovens § 143.

Medens de ældre lovbud om procuratorernes pligter i det hele kun angik deres virksomhed med retssager, går, som man vil se, eksamensløftet - som jo enhver advokat har aflagt - videre, og også advokatløftet pålægger pligter, som rækker langt udover befatningen med retssager, til hele det område, som i medfør af den historiske udvikling er advokatens gerning i dag.

Erfaringen har forlængst vist - og gennemførelsen af den mundtlige retspleje med den ændring i vilkårene for advokatvirksomheden, som heraf fulgte, har bekræftet - at der udover de advokatpligter, som pålægges ved lovgivningen, er behov for normer, som ikke blot er vejledende for forhold og optræden advokaterne imellem, men som fæstner sig som bindende regler om kollegiale pligter og god advokatskik. Disse normer og regler fremgår af en udvikling, som ikke afsluttes, men stadig er i gang, både således, at nye områder efterhånden omfattes af normerne, og således, at stadig flere normer føles som bindende bud.

De kollegiale regler, som advokatrådet vedtog den 19. marts 1943, fremtrådte som et første forsøg på at samle de normer, som man dengang mente at kunne fastslå som almindelig gældende.De regler, som nu er vedtaget, fører udviklingen videre og skal

lære ikke mindst den unge og uerfarne advokat, at han ikke blot har de pligter, som han ved sit advokatlofte har påtaget sig, men at han også som medlem af Det danske Advokatsamfund er bundet af de kollegiale pligter og af den opfattelse af, hvad der er god advokatskik, hvorved foregående slægtled har hævet og hævdet advokatstandens anseelse, den han i sin gerning skal bygge på og føre videre frem.

Afsnit 1

ALM. BESTEMMELSER

1. Det er enhver advokats pligt at iagttage god advokatskik og at udvise god kollegial adfærd.
2. I tvivlstilfælde bør advokaten - om fornødent ved henvendelse til advokatsamfundets myndigheder - forvisse sig om, at han ikke ved sine handlinger eller undladelser kommer i strid med reglerne for god advokatskik og kollegialitet.
3. Advokaterne er i deres virksomhed som advokater pligtige at rette sig efter de forskrifter, som advokatsamfundets myndigheder giver.
4. I spørgsmål, som angår standens virke og interesser, og som henhører under advokatsamfundets myndigheders afgørelse, må en advokat ikke henvende sig til andre end advokatsamfundets myndigheder uden først at have henvendt sig til disse.
5. Advokater bør på deres brevpapir benytte betegnelsen »advokat«, eventuelt i forbindelse med andre ord, som f. eks. »advokatkontoret«, »advokatfirmaet«, »advokaterne« eller lignende. Det er tilladt derudover også at benytte gamle titler.
6. Møderetten kan alene angives ved benyttelse af gamle titler og/eller ved angivelse af betegnelsen »Møderet for Højesteret« (eventuelt »Møderet for samtlige retter«) eller »Møderet for Landsret«.
7. Ved overtagelse af en advokatvirksomhed bør parterne foranledige, at der af en statsautoriseret revisor udarbejdes en opgørelse over virksomhedens aktiver og passiver, herunder af tilsvaret af betroede midler. Det samme gælder ved oprettelse af et interessentskab om advokatvirksomhed samt ved en advokats indtræden i eller udtræden af interessentskabet.

Afsnit II

ANNONCERING m.v.

1. Udover annoncering som nedenfor nævnt må en advokat ikke reklamere for sin virksomhed f. eks. ved udsendelse af reklamecirkulærer eller ved angivelse af speciale eller lignende på breve, kvitteringer, afregninger eller andet, der udgår fra hans kontor.
2. Annoncer må kun indeholde navn, stilling, adresse, telefon og træffetid og må kun være over én spalte med de for pågældende bladside almindelige typer uden særlig indramning eller andet udstyr.
3. Annoncering må kun finde sted i dagblade, distriktsblade og juridiske fagblade, derunder Advokatbladet.

   Optagelse i telefonbøger, vejvisere og lignende uden særlig fremhævelse eller typografisk særudstyr i disses navnefortegnelse og i en fælles fagrubrik er tilladt.

   Betegnelsen som specialist må ikke anvendes.
4. Cirkulærer om etablering må kun udsendes til kolleger.
5. Flytning og ændring af indehaverforhold må bekendtgøres ved annoncering og ved cirkulærer til kolleger og klienter.
6. Skilt må kun anbringes på den ejendom, hvor advokaten har kontor, og det må hverken ved usædvanlig størrelse, form eller anbringelsesmåde have noget reklamemæssigt præg. På ejendomme og grunde, som en advokat har til salg eller udleje, må opsættes skilte med de i nærværende afsnit stk. 2 angivne oplysninger.
7. Indehaver-angivelser - såvel på skilt som i annoncer - må kun indeholde indehaverens navn. Betegnelsen efterfølger er tilladt.
8. Kollektiv annoncering kan tillades af kredsbestyrelsen, også over mere end én spalte og med særligt udstyr. Nægtelse af sådan tilladelse kan indbringes for advokatrådet.
9. Det er en advokat tilladt at reklamere med angivelse af, at han er tilsluttet den offentlige retshjælpsordning og/eller yder retshjælp i henhold til advokatsamfundets retshjælpsordning.

Afsnit III

PERSONLIG HENVENDELSE m. v.

1. Henvendelse angående tilbud om assistance uden forudgående anmodning og henvendelse til en ubestemt kreds, bortset fra den fornævnte annoncering, må ikke finde sted.
2. Henvendelse direkte til en kollegas klient i sager, i hvilke det er advokaten bekendt, at kollegaen repræsenterer eller skal repræsentere klienten, er ikke tilladt, medmindre det sker lil berettiget varetagelse af egne eller en klients interesser, og vedkommende kollega trods påmindelse ikke foretager det, han efter god advokatskik har pligt til.
3. Agitation, direkte eller indirekte, for a i erhverve repræsentation i boer er forbudt. Den bekendtgørelse, som den midlertidige bestyrer i et konkursbo udsender til kreditorerne, må kun være påtegnet en meddelse om, at den fremsendes i henhold til konkurslovens § 55 af boets midlertidige bestyrer, advokat N.N. (navn og adresse), hvoraf følger, at det ikke er tilladt at udsende fuldmagtsblanket elier andre henvendelser sammen med bekendtgørelsen eller særskilt.

A t snit I V

AFREGNING

Afregning skal foretages så hurtigi som muligt og under iagttagelse af reglerne i de vejledende salærtakster.

Skjulte salærberegninger er utilstedeligt.

Afsnit V

TAKSTER m...

!. Salærtaksterne er vejledende. Advokaten kan derfor fravige taksterne i opadgående elier nedadgående retning, hvor særlige forhold giver rimeligt grundlag herfor og under ansvar overfor advokatmyndighederne, jfr. herved retsplejelovens § 143.
2. En advokat må ikke tilbyde eller lade tilflyde trediemand nogen andel af salæret for udførelse af juridiske forretninger eller på nogen anden måde, direkte eiler indirekte, yde ham noget vederlag eller nogen tjeneste for at bevæge ham til at tilføre advokaten forretninger.
3. Det er dog tilladt at dele kommissionssalær med en ejendomsmægler (ejendomshandler).
4. Henvisningshonorar er utilstedeligt.

Afsnit VI

FORHOLDET TIL KLIENTER

1. En advokat skal alene og udelukkende handle i klientens interesse.
2. En advokat må ikke
   a. påtage sig en parts sag eller forretning efter først at have repræsenteret eller have været rådspurgt af den anden part i samme anliggende,
   b. frasige sig en overtaget sags udførelse uden at levne mandanten tilstrækkelig tid til antagelse af en anden advokat,
   c. undlade at give sin mandant oplysning om forhold, der kan give rimelig grund til tvivl om hans evne til uhildet at varetage mandantens interesser, eller give urigtige oplysninger i så henseende,
   d. undlade på forespørgsel at give sin mandant eller en i sagen interesseret advokat meddelelse om forløbet af en sag eller forretning,
   e. give uvedkommende oplysninger om en klients eller tidligere klients forhold.
2. En advokat bør ikke påtage sig kaution for klienter og bør udvise den største tilbageholdenhed med financiering af klienter.
4. Det er ikke stemmende med god advokatskik at optage eller medvirke til optagelse af telefonsamtaler eller andre konferencer på lydbånd, uden at den anden part eller de andre deltagere på forhånd har samtykket i optagelsen

Afsnit Vil

FORHOLDET TIL KOLLEGER

i. En advokat må ikke:
   a. modvirke tilkaldelse af en anden advokat.
   b. fortrænge en kollega fra udføreisen af en forretning,
   c. fortsætte en af en anden advokat påbegyndt forretning uden at sikre sig, at kollegaen fyldestgøres for udlæg og salær,
   d. søge at skaffe sig forretning på illøyal måde, f.eks. ved at underbyde sine kolleger,

e. på utilbørlig måde kritisere en kollega, hans arbejde eller salærberegning,
f. udbyde en fast ejendom til salg, således at køberen skal udrede salgsprovision,
g. medvirke ved køb og salg af fast ejendom, hvor det stilles som betingelse for handelen, at han skal berigtige den på begge parters vegne.

2. Hvor der er grund dertil, bør en advokat, der er anmodet om at varetage begge parters interesser, opfordre den ene af parterne til at antage en anden advokat.
3. a. Ved forstegangssalg af seriehuse, ejerlejligheder og udstykningsgrunde kan det stilles som betingelse, at skøde udfærdiges af sælgers advokat under forudsætning af, at køber forinden handelens indgåelse er gjort bekendt med, at han uden yderligere udgift til handelens berigtigelse kan lade sig repræsentere af egen advokat.
   b. Der kan kun forlanges halvt skødesalær af køberen. Lader køberen sig repræsentere af egen advokat, tilfalder dette salær kobers advokat.
   c. Salæret til sælgers advokat omfattes ikke af takstbestemmelserne.
4. Dersom en advokat har en ikke uvæsentlig okonomisk interesse i en fast ejendom på sælgers eller kobers side, følger det af bestemmelserne i afsnit VI nr. 2c og af afsnit VII nr. 2, at han skal give oplysning herom og opfordre den anden part til at lade sig repræsentere af egen advokat ved handelens berigtigelse.

Afsnit VIII

KONKURRENCEBESTEMMELSER

1. Det er ikke tilladt, direkte eller indirekte, at tage noget initiativ til at komme i forbindelse med klienter, der tidligere har været klienter hos en advokat, med hvem den pågældende advokat har haft kompagniskab, kontorfællesskab eller medarbejderskab, eller hos hvem han har været ansat som fuldmægtig.
2. Efter en advokats død skal der levnes hans enke eller bo en frist af 3 måneder til at afstå forretningen. I dette tidsrum må følgelig ingen advokat - hverken direkte eller indirekte - søge at erhverve den afdøde advokats klienter, og særlig må man ikke - hverken direkte eller indirekte - søge at opnå den afdøde advokats faste repræsentationer.

   I et tidsrum af 6 måneder efter dødsfaldet skal det være en advokat forbudt at begynde selvstændig advokatvirksomhed i den retskreds, hvor den afdøde havde kontor, hvis der i retskredsen er færre end 20 advokater i virksomhed. Advokatrådet kan, når forholdene taler derfor, dispensere fra dette forbud.

Afsnit IX

FORHOLDET TIL MODPARTEN

1. Det følger af bestemmelsen i afsnit VI, 2a, at en advokat, der har været rådspurgt af en part i en sag, ikke må påtage sig sagen for andre.
2. Oplysninger, som advokaten i et sådant tilfælde er kommet i besiddelse af, må under ingen omstændigheder videregives eller benyttes uden vedkommendes samtykke.
3. Ved udførelsen af en sag må en advokat ikke gå videre end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger, og navnlig er det utilstedeligt at foretage unødige retsskridt eller søge klientens interesser fremmet på utilbørlig måde.

Afsnit X

FORHOLDET TIL ANDRE ERHVERV

En advokat må ikke

1. ved udførelse af juridiske forretninger i erhvervsmæssigt øjemed - herunder bobehandling - yde bistand til eller have samarbejde, forretningsmæssig forbindelse eller andet mellemværende med personer, der ikke kan udøve de medlemmerne af Det danske Advokatsamfund tilkommende rettigheder, bortset fra de tilfælde, hvor vedkommende ifølge bevilling, beskikkelse eller anden autorisation er udnævnt til at virke i det pågældende hverv,
2. assistere et incassobureau, som forinden sagens oversendelse til advokat foretager påkrav,
3. påtage sig incassationer eller andre forretninger, om hvilke han ved eller har formodning om, at de er tilvejebragt ved utilbørlig agitation eller på anden lignende måde,
4. påtage sig incassation af fordringer, der er erhvervet på utilbørlig måde.

Afsnit XI

FORHOLDET TIL VINKELSKRIVERE

1. Ved vinkelskriver forstås en person, der mod vederlag udfører juridiske forretninger, og som ikke kan udøve de medlemmerne af Det danske Advokatsamfund tilkommende rettigheder.
2. En advokat må ikke
   a. bistå en vinkelskriver i udførelsen af hans erhverv som sådan eller have noget forretningsmæssigt mellemværende med ham i hans egenskab af vinkelskriver,
   b. have nogen form for kontorfællesskab med en vinkelskriver,
   c. deltage i nogen form for juridisk forretnings udførelse på en vinkelskrivers kontor,
   d. under nogen form have å meta forretninger med en vinkelskriver.

Afsnit XII

KOLLEGIALT SAMRÅD

Forinden en advokat indgiver klage mod en kollega for ukollegial adfærd, bør han søge sagen ordnet ved kollegialt samråd.

Herom gælder følgende:

Hvis en advokat vil besvære sig over en kollegas adfærd eller af en kollega beskyldes for ukollegial adfærd, henvender man sig til formanden for kredsbestyrelsen i den kreds, hvorunder den indklagede advokat horer, med anmodning om afholdelse af kollegialt samråd, idet han samtidig underretter sin modpart herom.

Kredsbestyrelsens formand anmoder da 2 advokater om sammen med ham at deltage i samråd med sagens parter.

Kredsbestyrelsens formand er ikke bundet i sit valg, og han kan i stedet for selv at lede samrådet udpege en anden dertil.

Kredsbestyrelsens formand eller den, som han udpeger i sit sted, berammer tid og sted for samrådet og indkalder hertil. Samrådet kan efter omstændighederne foregå skriftligt.

Samrådets formål er at søge den opståede meningsforskel bilagt, og der kan ikke træffes nogen beslutning, som ikke tiltrædes af begge interesserede parter.

Forhandlingen i samrådet er fri, og der føres ingen protokol. Kollegialt samråd kan også anvendes i tvistigheder af anden art.

Afsnit XIII

1. Hvor særlige forhold taler derfor, kan advokatrådet meddele dispensation fra de foranstående regler, hvis dette efter reglernes indhold måtte være fornødent for at fravigelse kan ske.
2. Ændringer i og tillæg til de foranstående regler gives af advokatrådet.

EØF-traktatens 2. del, afsnit III, kapitlerne 2 og 3 (art. 52-66).

Kapitel 2

Etableringsretten

Artikel 52

Inden for rammerne af nedennævnte bestemmelser skal de restriktioner, som hindrer statsborgere i en Medlemsstat i frit at etablere sig på en anden Medlemsstats område, gradvis ophæves i lobet af overgangsperioden. Denne gradvise ophævelse skal også omfatte hindringer for, at statsborgere i en Medlemsstat, bosat på en Medlemsstats område, opretter agenturer, filialer eller datterselskaber.

Med forbehold af bestemmelserne i kapitlet vedrorende kapitalen indebærer etableringsfriheden adgang til at optage og udove selvstændig erhvervsvirksomhed samt **til** at oprette og lede virksomheder, herunder navnlig selskaber i den i artikel 58, stk. 2, anforte betydning, på de vilkår, som i etableringslandets lovgivning er fastsat for landets egne statsborgere.

Artikel 53

Med forbehold **af** de bestemmelser, der er fastsat i denne Traktat, indforer Medlemsstaterne ikke nye begrænsninger i adgangen for andre Medlemsstaters statsborgere til at etablere sig på vedkommende Stats område.

Artikel 54

(1) På forslag af Kommissionen og efter horing af Det okonomiske og sociale Udvalg og Forsamlingen vedtager Rådet inden udløbet af forste etape med enstemmighed en almindelig plan for ophævelse af begrænsningerne i etableringsfriheden inden for Fællesskabet. Kommissionen fremsætter sit forslag for Rådet i lobet af de to første år af forste etape.

For hvert erhvervsområde fastsætter planen de almindelige betingelser for virkeliggørelsen af etableringsfriheden og i særdeleshed etaperne herfor.

(2) På forslag af Kommissionen og efter horing af Det okonomiske og sociale Udvalg og Forsamlingen udsteder Rådet, indtil udgangen af forste etape med enstemmighed og derefter med kvalificeret flertal, direktiver om iværksættelsen af den almindelige plan eller, hvis en sådan ikke er vedtaget, om gennemførelse af en etape af etableringsfriheden inden for en bestemt erhvervsgren.

(3) Rådet og Kommissionen udfører de opgaver, som er overdraget dem i henhold til ovennævnte bestemmelser, navnlig ved:

a) i almindelighed i forste række at behandle de erhverv, for hvis vedkommende etableringsfrihed i særlig grad vil fremme udviklingen af produktion og handel;

b) at sikre et snævert samarbejde mellem de kompetente nationale myndigheder med henblik på at lære de særlige forhold at kende, der gor sig gældende inden for Fællesskabet på de forskellige erhvervsområder:

c) at ophæve de administrative fremgangsmåder og sådan administrativ praksis, som hidrorer fra indenlandsk lovgivning eller fra tidligere indgåede aftaler mellem Medlemsstaterne, og hvis bibeholdelse ville være en hindring for etableringsfriheden;

d) at påse, at arbejdstagere fra en Medlemsstat, som er beskæftiget på en anden Medlemsstats område, kan forblive på dette område for dér at udove selvstændig erhvervsvirksomhed, såfremt de opfylder de betingelser, som de skulle opfylde, hvis de kom ind i denne Stat på det tidspunkt, hvor de ville påbegynde denne virksomhed;

e) at gøre det muligt for statsborgere i en Medlemsstat at erhverve og udnytte fast

ejendom, der ligger i en anden Medlemsstat, for så vidt dette ikke strider mod principperne i artikel 39, stk. (2);

f) at lade den gradvise fjernelse af hindringerne for etableringsfriheden inden for hver af de pågældende erhvervsgrene gælde både betingelserne for at oprette agenturer, filialer eller datterselskaber på en Medlemsstats område, og betingelserne for, at personale fra hovedvirksomheden kan indtræde i disses ledende eller kontrollerende organer;

g) i det nødvendige omfang og med det formål at gøre dem lige byrdefulde at samordne de garantier, som kræves i Medlemsstaterne af de i artikel 58, stk. 2, nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser;

h) at sikre, at etableringsvilkårene ikke fordrejes som følge af støtteforanstaltninger fra Medlemsstaternes side.

Artikel 55

Virksomhed, som varigt eller lejlighedsvis er forbundet med udøvelse af offentlig myndighed i en Medlemsstat, er i den pågældende Stat ikke omfattet af bestemmelserne i dette kapitel.

På forslag af Kommissionen kan Rådet med kvalificeret flertal undtage visse erhverv fra bestemmelserne i dette kapitel.

Artikel 56

(1) Bestemmelserne i dette kapitel og de forholdsregler, der træffes i medfør heraf, udelukker ikke anvendelse af love eller administrativt fastsatte bestemmelser, der indeholder særlige regler for fremmede statsborgere, og som er begrundet i hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed eller den offentlige sundhed.

(2) På forslag af Kommissionen og efter høring af Forsamlingen udsteder Rådet inden overgangsperiodens udløb med enstemmighed direktiver om samordning af ovennævnte love og administrativt fastsatte bestemmelser. Efter udløbet af anden etape udsteder Rådet dog med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen direktiver om samordning af bestemmelser, som i hver enkelt Medlemsstat er fastsat administrativt.

Artikel 57

(1) For at lette adgangen til at optage og udøve selvstændig erhvervsvirksomhed udsteder Rådet på forslag af Kommissionen og efter høring af Forsamlingen med enstemmighed i løbet af første etape og derefter med kvalificeret flertal direktiver om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser.

(2) Med samme mål for øje udsteder Rådet på forslag af Kommissionen og efter høring af Forsamlingen inden overgangsperiodens udløb direktiver om samordning af Medlemsstaternes love og administrativt fastsatte bestemmelser om adgangen til at optage og udøve selvstændig erhvervsvirksomhed. Enstemmighed kræves i sådanne spørgsmål, som i mindst en af Medlemsstaterne er reguleret ved lov, og i spørgsmål om forholdsregler vedrørende beskyttelse af opsparingen, især ydelse af kredit og udøvelse af bankvirksomhed, og vedrørende de i de enkelte Medlemsstater fastsatte betingelser for udøvelse af lægegerning og lignende virksomhed samt farmaceutisk virksomhed. I andre tilfælde træffer Rådet afgørelse med enstemmighed i løbet af første etape og derefter med kvalificeret flertal.

(3) For så vidt angår udøvelse af lægegerning eller lignende virksomhed eller af farmaceutisk virksomhed, forudsætter den gradvise ophævelse af restriktionerne en samordning af de betingelser, der er opstillet af de forskellige Medlemsstater for udøvelse af sådanne erhverv.

Artikel 58

Selskaber, som er oprettet i overensstemmelse med en Medlemsstats lovgivning, og hvis vedtægtsmæssige hjemsted, hovedkontor eller hovedvirksomhed er beliggende inden for Fællesskabet, ligestilles for så vidt angår anvendelsen af bestemmelserne i dette kapitel med personer, der er statsborgere i Medlemsstaterne.

Ved selskaber forstås privatretlige selskaber, heri indbefattet kooperative selskaber, samt alle andre juridiske personer, der henhører under den offentlige ret eller privatretten, med undtagelse af selskaber, som ikke arbejder med gevinst for øje.

Kapitel 3

Tjenesteydelser

Artikel 59

Inden for rammerne af nedennævnte bestemmelser skal restriktioner, der hindrer fri udveksling af tjenesteydelser inden for Fællesskabet, gradvis afskaffes i løbet af overgangsperioden, for så vidt angår statsborgere i Medlemsstaterne, der er bosat i et andet af Fællesskabets lande end modtageren af den pågældende ydelse.

På forslag af Kommissionen kan Rådet med enstemmighed vedtage at udstrække anvendelsen af bestemmelserne i dette kapitel til tjenesteydere, der er statsborgere i tredjeland og bosat inden for Fællesskabet.

Artikel 60

Som tjenesteydelser i denne Traktats forstand betragtes de ydelser, der normalt udføres mod betaling, i det omfang de ikke omfattes af betemmelserne vedrørende den frie bevægelighed for varer, kapital og personer.

Tjenesteydelserne omfatter især:

a) virksomhed af industriel karakter,
b) virksomhed af handelsmæssig karakter.
c) virksomhed af håndværksmæssig karakter,
d) de liberale erhvervs virksomhed.

Med forbehold af bestemmelserne i kapitlet om etableringsretten kan tjenesteyderen midlertidigt udove sin virksomhed i det land, hvor ydelsen præsteres, på samme vilkår, som det pågældende land fastsætter for sine egne statsborgere.

Artikel 61

(1) Den frie udveksling af tjenesteydelser på transportområdet omfattes af bestemmelserne i afsnittet vedrørende transport.

(2) Liberaliseringen af de af bankernes og forsikringsselskabernes tjenesteydelser, som er forbundet med kapitalbevægelser, skal gennemføres sideløbende med den gradvise liberalisering af kapitalbevægelserne.

Artikel 62

Medmindre andet er bestemt i denne Traktat, må Medlemsstaterne ikke indføre nye begrænsninger i den frihed til udveksling af tjenesteydelser, der faktisk er opnået ved Traktatens ikrafttræden.

Artikel 63

(1) Inden udløbet af første etape vedtager Rådet på forslag af Kommissionen og efter høring af Det økonomiske og sociale Udvalg og Forsamlingen med enstemmighed en almindelig plan for afskaffelse af bestående begrænsninger i den fri udveksling af tjenesteydelser inden for Fællesskabet. Kommissionen fremsætter forslag for Rådet herom i løbet af de to første år af første etape.

Planen fastsætter for hver kategori af tjenesteydelser de almindelige vilkår og etaperne for liberaliseringen.

(2) På forslag af Kommissionen og efter høring af Det økonomiske og sociale Udvalg og Forsamlingen udsteder Rådet, indtil udgangen af første etape med enstemmighed og derefter med kvalificeret flertal, direktiver om iværksættelsen af den almindelige plan eller, hvis en sådan ikke er vedtaget, om gennemførelse af en etape i liberaliseringen af en bestemt tjenesteydelse.

(3) De i stk. (1) og (2) omhandlede forslag og beslutninger skal i almindelighed i første række tage sigte på tjenesteydelser, som direkte påvirker produktionsomkostningerne, eller hvis liberalisering bidrager til at lette vareudvekslingen.

Artikel 64

Medlemsstaterne erklærer sig rede til at gennemføre liberaliseringen af tjenesteydelser i videre udstrækning, end de er forpligtet til i henhold til de direktiver, der er udstedt i medfør af artikel 63, stk. (2), hvis deres almindelige økonomiske situation og forholdene i vedkommende erhvervsgren gør det muligt.

Kommissionen retter henstillinger til de pågældende Medlemsstater herom.

Artikel 65

Så længe begrænsningerne i den fri udveksling af tjenesteydelser ikke er afskaffet, anvender hver Medlemsstat dem over for alle de i artikel 59, stk. 1, omhandlede tjenesteydere, uanset disses nationalitet eller opholdssted.

Artikel 66

Bestemmelserne i artiklerne 55-58 finder anvendelse på det i dette kapitel omhandlede sagsområde.

EF-direktivet om advokaters tjenesteydelser.

RÅDETS DIREKTIV af 22. marts 1977
om lettelser med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters fri udveksling af tjenesteydelser.

(77/249/EØF)

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR -

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig artikel 57 og 66,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet,(1)

under henvisning til udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg, (2) og

ud fra følgende betragtninger:

I henhold til traktaten er enhver restriktion, der hindrer den fri udveksling af tjenesteydelser på grundlag af nationalitet eller bopælskrav forbudt fra overgangsperiodens udløb:

dette direktiv angår kun foranstaltninger, som skal lette den faktiske udøvelse af advokatvirksomhed i form af tjenesteydelser; det vil være nødvendigt at udforme mere detaillerede foranstaltninger med henblik på at lette den faktiske udøvelse af etableringsretten;

den faktiske udøvelse af advokatvirksomhed i form af tjenesteydelser forudsætter, at værtslandet anerkender de personer, der i de enkelte medlemsstater udøver dette erhverv, som advokater;

da dette direktiv kun vedrører tjenesteydelser, og ikke bestemmelser om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, skal den, der omfattes af direktivet, gøre brug af den erhvervstitel, som anvendes i den medlemsstat, hvor han er etableret, i det følgende benævnt »det land, han kommer fra« -

UDSTEDT FØLGENDE DIREKTIV:

Artikel 1

1. Dette direktiv finder inden for de grænser og på de betingelser, der er fastsat heri, anvendelse på advokaters udøvelse af virksomhed i form af tjenesteydelser.

Uanset bestemmelserne i dette direktiv kan medlemsstaterne forbeholde bestemte kategorier af advokater retten til at udfærdige officielt bekræftede dokumenter, hvorved der gives bemyndigelse til at behandle dødsboer, eller hvorved der stiftes eller overdrages rettigheder over fast ejendom.

2. Ved »advokat« forstås enhver person, der har ret til at udøve virksomhed under en af følgende betegnelser:

Belgien:	Avocat - Advocaat
Danmark:	Advokat
Tyskland:	Rechtsanwalt
Frankrig:	Avocat
Irland:	Barrister Solicitor
Italien:	Avvocato
Luxembourg:	Avocat-avoué

(1) EFT nr, C 103 af 5. 10. 1972, s. 19, og EFT nr. C 53 af 8. 3. 1976, s. 33.
(2) EFT nr. C 36 af 28. 3. 1970, s. 37, og EFT nr. C 50 af 4. 3. 1976, s. 17

Nederlandene:	Advocaat
Det forenede Kongerige:	Advocate
	Barrister
	Solicitor.

Artikel 2

Med henblik på udøvelsen af de former for virksomhed, der er omhandlet i artikel 1, stk. 1, anerkender medlemsstaterne enhver person, der er omhandlet i artikel 1, stk. 2, som advokat.

Artikel 3

Enhver person, der er omhandlet i artikel 1, skal gøre brug af sin erhvervstitel udtrykt på sproget eller et af sprogene i den medlemsstat, han kommer fra, med angivelse af den faglige organisation, han henhører under, eller den ret, ved hvilken han er mødeberettiget i henhold til lovgivningen i nævnte stat.

Artikel 4

1. Virksomhed i forbindelse med repræsentation og forsvar af en klient for retten eller over for offentlige myndigheder udøves i den medlemsstat, der er værtsland, på de betingelser, som gælder for advokater, der er etableret i denne stat, bortset fra betingelser om bopæl eller medlemsskab af faglig organisation i nævnte stat.

2. Under udøvelsen af disse former for virksomhed skal advokaten iagttage de faglige regler, der gælder i værtslandet, idet han dog fortsat er undergivet de forpligtelser, der påhviler ham i den medlemsstat, han kommer fra.

3. Under udøvelse af disse former for virksomhed i Det forenede Kongerige, forstås ved »de faglige regler, der gælder i værtslandet«, de faglige regler, der gælder for »solicitors«, såfremt de nævnte former for virksomhed ikke er forbeholdt »barristers« eller »advocates«. I modsat fald anvendes de faglige regler, der gælder for sidstnævnte. »Barristers«, der kommer fra Irland, er dog altid undergivet de faglige regler, der gælder for »barristers« eller »advocates« i Det forenede Kongerige.

Under udøvelse af disse former for virksomhed i Irland forstås ved »de faglige regler, der gælder for værtslandet«, de faglige regler, der gælder for »barristers« for så vidt de angår den mundtlige forelæggelse af en sag for retten. I alle andre tilfælde finder de faglige regler anvendelse, der gælder for »solicitors«. »Barristers« og »advocates«, der kommer fra Det forenede Kongerige, er dog altid undergivet de faglige regler, der gælder for »barristers« i Irland.

4. Ved udøvelsen af andre former for virksomhed end dem, der er omhandlet i stk. 1, forbliver advokaten undergivet de betingelser og faglige regler, der gælder i den medlemsstat, han kommer fra, idet han dog tillige er undergivet de regler, som uanset deres oprindelse gælder for advokatstanden i værtslandet, navnlig vedrørende uforenelighed mellem udøvelse af advokatgerning og andre former for virksomhed i denne stat, tavshedspligt, forholdet mellem kolleger, forbud mod, at samme advokat bistår parter med modstridende interesser, samt vedrørende annoncering. Disse regler kan dog kun anvendes, såfremt de kan efterkommes af en advokat, der ikke er etableret i værtslandet, og kun i det omfang kravet om overholdelse er objektivt begrundet af advokatgerningen, standens omdømme og overholdelsen af ovennævnte regler om uforenelighed.

Artikel 5

For så vidt angår udøvelse af virksomhed i forbindelse med repræsentation og forsvar af en klient for retten kan en medlemsstat kræve, at de advokater, der er omhandlet i artikel 1:

- introduceres for retspræsidenten og eventuelt for formanden for advokatsamfundet i værtslandet, i overensstemmelse med stedlige regler eller stedlig sædvane;
- handler enten i forbindelse ved en advokat, som udøver virksomhed ved den ret, der skal behandle sagen, og som i givet fald er ansvarlig over for denne ret, eller i forbindelse med en »avoué« eller »procuratore«, der udøver virksomhed ved den pågældende ret.

Artikel 6

En medlemsstat kan udelukke advokater, der er lønmodtagere i henhold til en arbejdskontrakt med en offentlig eller privat virksom-

hed, fra repræsentation og forsvar i retten for denne virksomhed, i det omfang advokater, der er etableret i den pågældende stat, er udelukket herfra.

Artikel 7

1. Værtslandets kompetente myndighed kan af den, der udfører tjenesteydelsen, forlange dokumentation for, at han er advokat.

2. Såfremt der sker overtrædelse af de forpligtelser, der gælder i værtslandet i medfør af artikel 4, træffer den kompetente myndighed i dette land i henhold til sine egne materielle og processuelle retsregler afgørelse om følgerne og kan med henblik herpå få meddelt fornødne faglige oplysninger vedrørende udøveren. Værtslandets kompetente myndighed giver den kompetente myndighed i det land, udøveren kommer fra, underretning om enhver afgørelse, den træffer. Oplysningernes fortrolige karakter berøres ikke af, at de meddeles værtslandets kompetente myndigheder.

Artikel 8

1. Medlemsstaterne iværksætter de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme dette direktiv inden for en frist på to år fra dets meddelelse og underretter straks Kommissionen herom.

2. Medlemsstaterne underretter Kommissionen om de vigtigste nationale retsregler, som de udsteder på det område, der er omfattet af dette direktiv.

Artikel 9

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den 22. marts 1977.

På Rådets vegne

Judith HART

Formand

Udvalgets skrivelse af 10. oktober 1974 til justitsministeriet (Ophævelse af karakterkrav til advokatbeskikkelse m. v.)

Ved skrivelse af 4. april 1974 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at foretage en gennemgang af retsplejelovens første bogs sjette afsnit om advokater.

Udvalget fik følgende sammensætning:

- højesteretsdommer Mogens Hvidt (formand),
- generalsekretær Poul Østergaard, advokatrådet,
- landsretssagfører N. Th. Kjølbye,
- advokat Niels Hove og
- kontorchef O. Perch Nielsen, justitsministeriet.

Som sekretær for udvalget beskikkedes fuldmægtig i justitsministeriet Niels Waage.

Ved skrivelse af 10. september 1974 har justitsministeriet yderligere beskikket professor, dr. jur. Bernhard Gomard som medlem af udvalget.

Udvalget er anmodet om inden den 1. september 1974 at fremkomme med en udtalelse om, hvilke ændringer der bør foretages i retsplejelovens §§ 119, 124 og 129 efter gennemførelsen af undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 148 af 5. april 1971 om karaktergivning ved de højere uddannelsesinstitutioner.

Baggrunden for anmodningen er, at bekendtgørelsen afskaffede »16-skalaen« for juridisk kandidateksamen og indførte den såkaldte »13-skala«, uden angivelse af hovedkarakterer.

Udvalget har holdt et par møder om dette spørgsmål og skal herefter udtale følgende:

1. *Nugældende og tidligere eksamensbetingelser for advokatbeskikkelse m. v.*

Efter retsplejelovens § 119, stk. 1, kræves, for at beskikkelse som advokat kan meddeles blandt andet, at ansøgeren har bestået juridisk embedseksamen med mindst 2. karakter af 1. grad. Samme eksamenskrav er stillet i § 124, stk. 1, for så vidt angår opnåelse af møderet for landsret, og i § 129, stk. 3, for så vidt angår meddelelse af proceduretilladelse. Medens de to sidstnævnte bestemmelser ikke indeholder nogen dispensationshjemmel, nævner § 119, stk. 1, for så vidt angår meddelelse af advokatbeskikkelse, at »for den, der har bestået juridisk embedseksamen med ringere karakter, kan justitsministeren fravige den nævnte eksamensbetingelse, når ganske særlige forhold taler derfor«.

Sagførerloven af 1868 krævede til opnåelse af beskikkelse som underretssagfører, at juridisk embedseksamen var bestået med mindst »haud illaudabilis«. Dette udtryk betegnede efter eksamensforordningen af 1839 den næstlaveste hovedkarakter, idet karakteren »non contemnendus« var lavere.

Ved anordning nr. 178 af 1. december 1902, jfr. bekendtgørelse nr. 179 af 4. december 1902, afskaffedes hovedkarakteren »non contemnendus«. Kravene til opnåelse af »haud illaudabilis« ændredes ikke væsentligt, men denne hovedkarakter opdeltes nu i to grader. Afskaffelsen af den hidtil laveste karakter var ensbetydende med, at det nu var tilstrækkeligt til at opnå beskikkelse som underretssagfører, at juridisk embedseksamen var bestået med laveste karakter.

Ved anordning nr. 227 af 19. april 1918, jfr. bekendtgørelse nr. 228 af 20. april 1918, ændredes betegnelsen for »haud illaudabilis« til 2. karakter, og opdelingen af hovedkarakteren i to grader opretholdtes. Da retsplejeloven af 1916 havde opretholdt sagførerlovens krav om »haud illaudabilis« uden angivelse af grader, var laveste karakter fortsat tilstrækkelig til opnåelse af beskikkelse som underretssagfører.

Først ved lov nr. 209 af 23. juli 1932 skærpedes reglerne, blandt andet efter henstilling fra sagførerrådet. Herefter krævedes mindst

2. karakter af 1. grad til opnåelse af beskikkelse som sagfører ved underret, dog med dispensationsmulighed. Derimod var dispensation ikke mulig med hensyn til landsretssagførerprøven. - Disse regler er ikke siden blevet ændret i realiteten.

2. Andre lovbestemmelser, der opstiller særlige eksamenskrav.

Ud over de ovennævnte bestemmelser findes i retsplejeloven en række bestemmelser, der opstiller opnåelse af 1. karakter som betingelse for ansættelse som dommer, politimester m. v. Der findes endvidere en lang række love, der gennem et krav om, at indehaveren af et bestemt hverv skal opfylde betingelserne for at kunne blive f. eks. dommer, indirekte opstiller et tilsvarende eksamenskrav. Endelig findes uden for retsplejeloven ganske få bestemmelser, der direkte gør 1. karakter eller 2. karakter af 1. grad til en betingelse for opnåelse af en bestemt stilling. - Såvidt udvalget bekendt findes der ikke i lovgivningen tilsvarende eksamenskrav for ikke-juridiske stillinger. Det er således ikke tilfældet for læger og statsautoriserede revisorer.

3. *Uddannelseskrav som betingelse for advokatbeskikkelse efter norsk og svensk ret.*

Norge.

Ifølge § 219 i lov om domstolene (lov nr. 5 af 13. august 1915 med senere ændringer) kræves for at få justisdepartementets tilladelse til at være advokat, at ansøgeren godtgør, at han har bestået juridisk embedseksamen, og at han i mindst to år efter embedseksamen har været i virksomhed som autoriseret advokatfuldmægtig (eller i visse andre stillinger, herunder dommerfuldmægtig og politifuldmægtig). For den, som har gennemgået et praktisk-juridisk kursus af mindst et semesters varighed, afkortes kravet til praktisk virksomhed med et år.

Ifølge domstolslovens § 220 kræves for at få tilladelse til at være advokat ved Høyesterett og kalde sig høyesterettsadvokat, at ansøgeren godtgør, at han har juridisk embedseksamen med bedste karakter, at han sammenlagt i mindst tre år har været i virksomhed som advokat eller i anden virksomhed, som kvalificerer til advokatbeskikkelse, deraf mindst et år som advokat eller to år som advokatfuldmægtig, og at han ved en for Høyesterett aflagt prøve har vist sig skikket til at føre sager for Høyesterett.

Efter det oplyste opnås bedste karakter ved juridisk embedseksamen (laud) af ca. halvdelen af kandidaterne.

Den norske Advokatforening har rejst spørgsmål om afskaffelse af laudkravet som betingelse for at blive høyesterettsadvokat. Sagen har af justisdepartementet været forelagt den norske Høyesterett, som i en udtalelse af 1. juni 1973 meddelte, at Høyesteretts flertal, 13 dommere, ikke kunne anbefale, at man frafaldt kravet om laud. Mindretallet, 5 dommere, fandt under forudsætning af, at den praktiske prøve beholdes, at laudkravet kunne sløjfes.

Sverige.

Ifølge rettegångsbalkens kapitel 8, § 2, kræves for at blive medlem af Sveriges Advokatsamfund og dermed opnå retten til at kalde sig advokat, at man har aflagt den for udnævnelse i dommerembede foreskrevne kundskabsprøve og erhvervet en sådan praktisk uddannelse som foreskrives i Advokatsamfundets vedtægter.

I eksamenskravet ligger alene, at den pågældende skal have bestået juridisk embedseksamen.

Ifølge Advokatsamfundets vedtægter skal den pågældende efter embedseksamen i mindst fem år på tilfredsstillende måde have udøvet praktisk juridisk virksomhed, herunder i mindst tre år som ansat hos en advokat eller ved en retshjælpsanstalt eller i erhvervsmæssig juridisk virksomhed for egen regning.

Ansøgning om indtrædelse i Advokatsamfundet prøves af samfundets styrelse.

Afslås ansøgningen, skal beslutningen ledsages af grunde.

Afslaget kan indbringes for Högsta Domstolen.

4. *Justitsministeriets praksis med hensyn til meddelelse af advokatbeskikkelse til kandidater med 2. karakter af 2. grad.*

Det er oplyst for udvalget, at justitsministeriet fra 1. januar 1965 til 10. maj 1974 har udfærdiget 968 advokatbeskikkelser. Heraf er 17 meddelt kandidater med 2. karakter af 2. grad. I samme tidsrum ses kun 5 afslag på ansøgning om beskikkelse til sådanne kandidater.

Ansøgninger om advokatbeskikkelse for kandidater med 2. karakter af 2. grad afgøres, efter at advokatrådet og de dommere, for hvilke ansøgeren har mødt i retssager, har udtalt sig om ansøgerens egnethed - endvidere hores i reglen vedkommende landsretspræsident.

Advokatrådet afgiver indstilling efter en grundig undersøgelse af ansøgerens forhold foretaget af kredsbestyrelsen i de områder, hvor ansøgeren har virket. Også udtalelser fra ansøgerens principal(er) foreligger, før justitsministeriet træffer afgørelse i sagen.

Efter justitsministeriets praksis er det en betingelse for, at en ansøgning imødekommes, at ansøgeren i op imod fem år har gennemgået en grundig og alsidig uddannelse på et advokatkontor; dette krav fraviges yderst sjældent.

Som altovervejende hovedregel følger justitsministeriet advokatrådets indstilling i disse sager.

5. *De nye eksamensbestemmelser (»13-skalaen«) sammenholdt med retsplejelovens eksamenskrav.*

Ændringer i retsplejelovens gældende eksamenskrav er nødvendiggjort efter ikrafttrædelsen af undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 148 af 5. april 1971 om karaktergivning ved de højere uddannelsesinstitutioner som ændret ved bekendtgørelse nr. 503 af 25. november 1971, jfr. bekendtgørelse nr. 570 af 23. december 1971 om juridisk kandidateksamen. De nævnte bekendtgørelser vedlægges som bilag 1-3.

Bekendtgørelse 148/71 afskaffer den århundred-gamle sondring mellem de forskellige hovedkarakterer for juridisk embedseksamen, som den sidst er formuleret i anordning nr. 288 af 21. juli 1966 om juridisk embedseksamen ved Københavns og Århus universiteter, der vedlægges som bilag 4. Om baggrunden for indførelsen af »13-skalaen« henvises til undervisningsministeriets skrivelse af 6. juli 1973 til justitsministeriet, der vedlægges som bilag 5. Det fremgår heraf blandt andet, at for at undgå en langvarig overgangsperiode med anvendelse af to karaktergivningssystemer er der godkendt omregningstabeller mellem de hidtidige karakterskalaer og »13-skalaen«. På grundlag af den omregningstabel, der anvendes ved overførsel af »gamle karakterer« til den nye karakterskala vedrørende juridisk embedseksamen (bilag 5 c og 5 d), kan den laveste kvotient inden for hovedkarakteren 2. karakter af 1. grad (10,67) omregnes til 6,9 efter »13-skalaen«.

6. *Statistik.*

En gennemgang af »Juristen«s fortegnelser over juridiske kandidater fra vinterterminen 1959-60 til vinterterminen 1968-69 viser, at der i det omhandlede tidsrum blev uddannet 1.629 juridiske kandidater ved Københavns og Århus universiteter. Heraf bestod 90 med 2. karakter af 2. grad eller 5,6 pct. af det samlede antal kandidater.

Efter indførelsen af »13-skalaen« er der ikke foretaget nogen eksamensstatistik ved Københavns universitet. Derimod foreligger der en undersøgelse af de eksamensresultater, der opnåedes ved Århus universitet i sommeren 1973. En beregning på grundlag af de karakterer, der ligger på 6 og derover, hvor der tages hensyn til den samlede eksamen, viser et samlet gennemsnit på 7,8.

For sommereksamen 1974 er det tiisvaren de tal 8,2. Af de 91 kandidater, der bestod eksamen ved Århus universitet i sommeren 1974, opnåede 8 en lavere eksamenskvotient end 6,9.

7. *Foreløbige overvejelser.*

Foranlediget af en forespørgsel fra en advokatfuldmægtig, der i vinteren 1972-73 bestod juridisk embedseksamen med 7,4, og som gerne ville vide, om dette resultat var tilstrækkeligt til at opnå advokatbeskikkelse m. v., har justitsministeriet hørt advokatrådet og undervisningsministeriet over spørgsmålet om, hvilke ændringer indførelsen af »13-skalaen« måtte nødvendiggøre i retsplejelovens afsnit om advokater. Justitsministeriet svarede den pågældende, at der endnu ikke var taget skridt til en ændring af loven som følge af indførelsen af den nye karakterskala, men at den pågældende ikke ville blive anset som omfattet af retsplejelovens § 119, stk. 1, 3. pkt., ligesom der efter justitsministeriets opfattelse ikke i eksamensmæssig henseende ville være nogen hindring for, at han kunne opnå møderet for landsret.

Sagens akter vedlægges som bilagene 5-8. Det fremgår heraf blandt andet, at advokatrådet ikke anbefaler, at karakterbetingelserne i retsplejelovens afsnit om advokater afskaf-

fes, men foreslår en karaktergrænse med et karaktergennemsnit på mindst 7,5.

Af undervisningsministeriets indlæg i sagen (bilag 5) fremgår, at dette ministerium helst ser, at de gældende eksamensbetingelser afskaffes, dels fordi de strider mod de principielle overvejelser, der førte til afskaffelse af hovedkarakterne, dels fordi man må imødese ændringer i karaktersystemet inden for de nærmeste år.

8. *Udvalgets overvejelser og indstilling.*

Udvalget finder det fortsat påkrævet, at der som betingelse for, at advokatbeskikkelse, proceduretilladelse og tilkendegivelse om møderet for landsret kan opnås, dokumenteres kundskaber, der rækker ud over, hvad der er nødvendigt til at bestå juridisk embedseksamen med laveste karakter.

Man er bekendt med, at der efter justitsministeriets opfattelse ikke er noget behov for at erstatte de særlige eksamensbetingelser, der gælder for udnævnelse af dommere, politimestre m. v., da de fornødne hensyn til ansøgerens kvalifikationer vil kunne tilgodeses ved selve udnævnelsen, der normalt vil finde sted efter længere tids virke i praksis. En tilsvarende kontrol lader sig ikke gennemføre ved meddelelse af advokatbeskikkelser, proceduretilladelser eller tilkendegivelser om møderet for landsret, som ansøgere må antages at have et retskrav på, når de i loven fastsatte betingelser herfor er opfyldt.

Udvalget finder det åbenbart, at også fremtidig enhver, der opfylder visse generelle kvalifikationskrav, bør have adgang til at drive virksomhed som advokat. Herved sikres der advokatstanden den fornødne uafhængighed af statsmagten. Udvalget finder det imidlertid også absolut nødvendigt, at kvalifikationskravene ikke slækkes. Disse krav skal bidrage til at sikre det retsssøgende publikum en betryggende, kyndig og hurtig assistance. Lovgivningen bliver stadig mere kompliceret, ligesom retsreglerne er underkastet langt hyppigere forandringer end tidligere. De krav, der stilles til advokaternes faglige kundskaber, er derfor blevet stærkt forøget, og advokatstandens faglige niveau bør derfor bevares eller styrkes. En forudsætning for, at advokaterne kan honorere disse krav, er, at de fra deres universitetsuddannelse medbringer en solid faglig basisviden og træning i at løse juridiske problemer. Kravet om, at eksamen skal være bestået med mindst 2. karakter af 1. grad, har tilsigtet at give en vis sikkerhed herfor.

Udvalget har overvejet den i undervisningsministeriets skrivelse af 6. juli 1973 til justitsministeriet (bilag 5) indeholdte henstilling om, at der fastsættes andre kriterier for advokatbeskikkelser end de karaktermæssige - en henstilling, der motiveredes dels med de principielle overvejelser, der førte til hovedkarakterernes bortfald, dels med muligheden for, at der inden for de nærmeste år vil ske yderligere ændringer af bestemmelserne om vurderingen af eksamener m. v. på de højere uddannelsesinstitutioner.

Udvalget er i og for sig ikke uenigt i disse betragtninger. Der kan næppe ses bort fra, at den holdning over for karaktersystemet, som er kommet til udtryk i undervisningsministeriets skrivelse, kan have øvet en vis indflydelse på karaktergivningen ved universiteterne, således at karaktererne nu giver et noget mindre sikkert billede af den enkelte kandidats kunnen og viden end tidligere. De talrige og hyppige ændringer i indretningen af prøver og pensa kan formentlig efter omstændighederne også påvirke de opnåede karakterer. I det omfang, pensum omfatter valgfri fag, er bedømmelsesgrundlaget åbenbart forskelligt. Vurderingen af et eksamensbevis bør derfor ikke ske alene udfra gennemsnittet, men bør også tage valget af fag, karaktererne i de enkelte fag og efter omstændighederne den anvendte studietid i betragtning. De anførte forhold og den stedfundne ophævelse af hovedkarakterne taler imod at forsøge at fastholde et eksamenskrav ved at overføre de krav, der blev opstillet på grundlag af det hidtidige karaktersystem ved benyttelsen af et mekanisk omregningstal.

Det må dog her over for fremhæves, at de i retsplejelovens § 119, stk. 2-5, opstillede krav til den praktiske uddannelse ikke kan stå alene. Det vil sikkert være påkrævet at supplere den med bestemmelser om efteruddannelse m. v., herunder eventuelt bestå af visse prøver, for at sikre, at de, der opnår advokatbeskikkelser m. v., har de til gerningen fornødne kundskaber. Dette henhører imidlertid under spørgsmålet om advokaters uddannelse i almindelighed, der er omfattet af udvalgets kommissorium, og som vil kræve indgående overvejelser, der ikke har kunnet foretages inden for den af ministeriet givne tidsfrist.

Der foreligger således et akut problem om, hvordan der skal forholdes med retsplejelovens karakterkrav i den nærmeste fremtid, hvor kandidater, der har bestået eksamen med karakter efter 13-skalaen, vil ansøge om advokatbeskikkelse.

Herom udtaler *tre medlemmer (Gomard, Hvidt og Perch Nielsen),* at de særlige eksamensbetingelser i retsplejelovens §§ 119, 124 og 129 efter deres opfattelse kan ophæves. De lægger herved vægt på, *at* det gældende krav om mindst 2. karakter af 1. grad kun giver en beskeden garanti for kundskabsmæssige kvalifikationer, *at* karakterkravet kun har ringe praktisk betydning som begrænsning, og *at* karakterernes værdi som målestok for den enkelte kandidats viden og kunnen nu må anses for reduceret, jfr. det ovenfor herom anførte.

Disse medlemmers indstilling har imidlertid til klar forudsætning, at spørgsmålet om vurderingen af ansøgernes kvalifikationer ikke er afgjort blot med karakterkravets bortfald, men tages op til nøje overvejelse i forbindelse med uddannelsesproblematikken.

Tre medlemmer (Hove, Kjølbye og Østergaard) finder det rigtigst i den - formentlig relativt kortvarige - overgangsperiode, der bliver tale om, indtil nye og bedre kvalifikationskrav kan opstilles, at opretholde en karakterbetingelse i § 119, stk. 1, som svarer til den hidtil gældende.

Disse medlemmer lægger herved vægt på, at slutresultatet ved juridisk kandidateksamen også efter den nugældende eksamensordning fra 1973 er defineret som et gennemsnit af de karakterer, kandidaten under et studium af typisk 5-6 års varighed har opnået ved prøver i et større antal juridiske discipliner. Man må derfor fortsat kunne gå ud fra, at eksamenskvotienten giver et så pålideligt indtryk af kandidatens teoretiske viden og kunnen, at det, indtil et bedre grundlag skabes, er både rimeligt og påkrævet at inddrage den i vurderingen af, om de nødvendige minimums-kvalifikationer for opnåelse af advokatbeskikkelse er til stede.

Disse medlemmer må af hensyn til det retssøgende publikums tarv nære afgørende betænkeligheder ved en ordning, hvorefter selv den ringest mulige kandidateksamen lige over beståetgrænsen giver adgang til advokatbeskikkelse, når den praktiske uddannelse er tilendebragt.

Frem for allerede nu at slette karakterbetingelsen i § 119 og dermed indføre en sådan ordning, som alligevel efter udvalgets enige opfattelse snarest skal afløses af en helt tredje med skærpede krav til ansøgernes faglige niveau, bør betingelsen bevares, hvilket passende kan ske ved at stille krav om, at juridisk kandidateksamen skal være bestået med en gennemsnitskarakter på mindst 6,9, jfr. ovenfor afsnit 6.

Også efter disse medlemmers opfattelse er det ufornødent at opretholde særlige karakterbetingelser i § 124 om møderet for landsret. Man anbefaler dernæst, at der i § 129, stk. 3, om proceduretilladelse indføres en dispensationshjemmel svarende til reglen i § !19, stk. 1, 2. pkt.

København, den 10. oktober 1974.

På udvalgets vegne:

MOGENS HVIDT.

/ Niels Waage.

Udvalgets skrivelse af 1. november 1974 til justitsministeriet (Antallet af advokatfuldmægtige).

Efter at udvalget i skrivelse af 10. oktober 1974 har afgivet en udtalelse til ministeriet om ændringer i retsplejelovens §§ 119, 124 og 129 efter gennemførelsen af »13-skalaen« ved juridisk kandidateksamen, har udvalget særskilt drøftet en eventuel ændring af retsplejelovens § 130, 1. pkt., hvorefter enhver advokat er berettiget til at have en autoriseret fuldmægtig, der skal være uberygtet og have bestået juridisk embedseksamen.

Advokatfuldmægtigforeningen har henstillet, at der skabes mulighed for, at en advokat kan antage to autoriserede fuldmægtige, idet man som begrundelse herfor navnlig har henvist til de seneste års betydelige - og stigende - arbejdsløshed blandt de nyuddannede juridiske kandidater. Advokatrådet har i skrivelse af 3. august 1973 til justitsministeriet udtalt, at rådet forholder sig positivt over for en lempelse af bestemmelsen, idet lempelsen dog efter rådets opfattelse bør foregå under behørig hensyntagen til uddannelsessynspunkter.

Bestemmelsen om, at en advokat kan have en autoriseret fuldmægtig, findes allerede i § 10 i loven af 26. maj 1868 om adgang til sagførervirksomheden. Hverken i motiverne til denne lov eller til retsplejeloven ses spørgsmålet om, hvor mange autoriserede fuldmægtige en advokat bør kunne have, at være drøftet, og det ligger nær at antage, at dette ikke tidligere har frembudt sig som noget problem.

Spørgsmålet om antallet af autoriserede fuldmægtige er - som fremhævet af advokatrådet - nøje forbundet med problematikken omkring advokatuddannelsen. Virksomheden som autoriseret fuldmægtig hos en advokat er i praksis langt den vigtigste uddannelse, der giver grundlag for meddelelse af advokatbeskikkelse. Udvalget har dog ikke fundet det betænkeligt at udtale sig særskilt om en eventuel ændring af. retsplejelovens § 130, men skal - som i sin skrivelse af 10. oktober 1974 - fremhæve, at selve spørgsmålet om adgang til advokatbeskikkelse må tages op til nøje overvejelse i forbindelse med uddannelsesproblematikken.

Udvalget finder ingen afgørende argumenter mod forslaget om, at en advokat kan have to fuldmægtige, idet de stigende krav til advokaternes arbejdskraft og viden vil kunne gøre autorisationen af to fuldmægtige velbegrundet. Fuldmægtigene vil også gensidigt kunne støtte og oplære hinanden. Et større antal kan imidlertid ikke anbefales. Det må blandt andet befrygtes, at der på et kontor med kun én principal og et større antal fuldmægtige vil kunne blive et for snævert arbejdsfelt for den enkelte fuldmægtig og dermed en utilstrækkelig uddannelse af denne.

Selv om det nok er tvivlsomt, hvor stor en forøgelse af antallet af fuldmægtigstillinger ændringen vil medføre, finder udvalget det dog - ikke mindst af beskæftigelsesmæssige grunde - rimeligt, at ændringen søges gennemført snarest muligt. Udvalget skal derfor indstille, at retsplejelovens § 130, 1. pkt., får følgende ordlyd:

»Enhver advokat er berettiget til at have en eller to autoriserede fuldmægtige, der skal være uberygtede og have bestået juridisk kandidateksamen«.

København, den 1. november 1974.

På udvalgets vegne:

MOGENS HVIDT.

/ Niels Waage.

Udvalgets skrivelse af 3. juli 1975 til justitsministeriet (Antallet af prøvesager).

Ved skrivelse af 26. maj 1975 (L.A. 1974-131-32) har justitsministeriet anmodet udvalget om en udtalelse i anledning af et forslag fra landsretspræsidenterne, hvorefter antallet af prøvesager ændres fra de nu foreskrevne 3 til mindst 2, således at 2 sager er tilstrækkelige, hvor resultatet er utvivlsomt, og således at muligheden for at kræve flere sager udført står åben.

Forslaget er fremsat, efter at advokatrådet har henledt opmærksomheden på, at den nu gennemførte forhøjelse af underretsgrænsen til 30.000 kr. vil forøge de i forvejen eksisterende vanskeligheder med at finde det fornødne antal prøvesager for kandidater til landsretsprøven.

Udvalget har drøftet spørgsmålet i et møde og kan enstemmigt tiltræde forslaget, idet man forudsætter, at prøven fortsat højst kan omfatte udførelsen af 3 sager. Formentlig må den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 125, hvorefter mindst 2 af sagerne skal være borgerlige, deraf i hvert fald den ene for sagsøgeren, herefter formuleres således, at mindst én af sagerne er borgerlig og for sagsøgeren.

Udvalget forbeholder sig dog at genoptage spørgsmålet om prøvesager under sin videre gennemgang af retsplejelovens advokatafsnit.

På udvalgets vegne:

MOGENS HVIDT

/ Niels Waage

Statistik vedrørende advokatnævnets virksomhed.

(To-års perioder, der regnes fra maj måned)

	1969–71	1971–73	1973–75	1975–77
Antal møder	22	22	20	24
Registrerede sager[1])	ca. 1250	ca. 1450	ca. 1700	ca. 2200
Sager påkendt af advokatnævnet	151	176	179	245
Heraf:				
Disciplinærsager	97	125	134	173
Salærtvister	42	45	37	67
Andre sager	12	6	8	5

Særligt om salærtvister

	1969–71	1971–73	1973–75	1975–77
Samlet antal	42	45	37	67
Heraf:				
stadfæstelse af kredsbestyrelsens afgørelse	26	31	30	40
omgørelse af kredsbestyrelsens afgørelse	15	14	7	27
forligt	1	0	0	0
Af det samlede antal sager gik kredsbestyrelsens afgørelse ud på				
a) godkendelse af salær	25	22	27	35
Heraf blev ved nævnet				
1) stadfæstet	17	14	22	16
2) nedsat	8	8	5	19
b) nedsættelse af salær	14	20	9	32
Heraf blev ved nævnet				
1) stadfæstet	8	16	7	24
2) kredsbestyrelsens afgørelse ændret således, at salæret blev godkendt eller det af kredsbestyrelsen nedsatte salær blev forhøjet	6	4	2	8
c) salærdeling	2	3	1	0
Heraf blev ved nævnet				
1) stadfæstet	1	1	1	–
2) Omgjort	1	2	0	–
Sager, der blev forligt	1	0	0	0

[1]) heraf er den overvejende del afsluttet under den forberedende behandling ved kredsbestyrelserne eller endeligt påkendt af disse.

Særligt om disciplinærsager

	1969–71	1971–73	1973–75	1975–77
Samlet antal	*97*	*125*	*134*	*173*
heraf rejst af advokatrådet ex officio	15	14	9	18
Klager fra private	82	111	125	155
heraf anker af afgørelser fra kredsbestyrelserne	28	30	39	55
Afgørelsesmåder:				
A. Sager rejst af advokatrådet				
Suspension	1	–	1	2
bøde	10	13	7	13
irettesættelse	2	–	1	2
frifindelse	2	1	–	1
B. Klager fra private				
bøde	20	25	37	45
irettesættelse	2	4	5	6
advarsel	1	–	1	–
udtalt kritik	9	22	26	16
frifindelse	37	38	39	73
afvist som klart ubeføjede	13	22	17	15
Kendelser indbragt for landsretten (rpl. § 145)	5	1	–	3
heraf stadfæstet	4	1	–	3
ophævet	0	–	–	–
afvist som for sent påkæret	1	–	–	–

Udkast til bekendtgørelse om adgangen til at udøve advokatvirksomhed i selskabsform

af landsretssagfører Niels Th. Kjølbye

§ 1

Et aktieselskab eller et anpartsselskab kan udøve advokatvirksomhed efter reglerne i denne bekendtgørelse. Sådanne selskaber benævnes i det følgende advokatselskaber.

§2

Stk. 1. Et advokatselskab kan ikke opnå beskikkelse som advokat. Det udøver advokatvirksomhed gennem de i eller for selskabet virkende advokater.

Stk. 2. Retsplejelovens §§ 132-135, 144 og 145 finder tilsvarende anvendelse på advokatselskaber.

Stk. 3. De i klientkontovedtægten indeholdte bestemmelser om advokaters behandling af betroede midler, finder tilsvarende anvendelse på advokatselskaber.

Stk. 4. Advokatsamfundet kan bestemme, at dets vedtægter i nærmere fastsat omfang skal finde tilsvarende anvendelse på advokatselskaber. Der kan dog ikke tillægges sådanne selskaber stemmeret.

Stk. 5. En advokat fritages ikke for de ham som sådan påhvilende pligter ved at han udøver sin virksomhed i eller for et advokatselskab.

§3

Et advokatselskabs navn skal angive navn evt. tillige titel på en eller flere advokater, der er eller har været knyttet til vedkommende firma.

Tilføjelser som »Eftf.«, » og Co.«, »og Søn« og lignende er tilladte, såfremt, de vedrører advokater, der er eller har været knyttet til virksomheden. Selskabets navn skal gennem anvendelsen af ordet advokat, lovlige titelbetegnelser for advokater eller sammensætninger klart angive, at selskabet udøver advokatvirksomhed. Angivelse af speciale må ikke være indeholdt i navnet eller i vedtægterne i øvrigt.

§4

Et advokatselskabs hjemsted angives som den kommune og den retskreds, hvori selskabets kontorer er beliggende. Et advokatselskab er ikke berettiget til at have kontorer i flere retskredse.

§5

Stk. 1. Et advokatselskab skal have til udelukkende formål at udøve advokatvirksomhed og må ikke udøve anden virksomhed.

Stk. 2. Vedtægterne skal ved deres angivelse af selskabets formål være udformet i overensstemmelse med reglen i stk. 1.

§6

Stk. 1. Aktier i et advokatselskab skal stedse lyde på navn og kan ikke transporteres til ihændehaver.

Stk. 2. Aktierne skal være ikke-omsætningspapirer.

§7

Stk. 1. Aktier i et advokatselskab er undergivet de i § 10 anførte begrænsninger i omsætteligheden. Disse regler finder tilsvarende anvendelse ved en hvilkensomhelst anden retsovergang af aktierne herunder retsovergang i forbindelse med kreditorers retsforfølgning, arv og skifte mellem ægtefæller.

Sik. 2. Der kan fastsættes yderligere indskrænkninger i omsætteligheden i overensstemmelse med lovgivningens almindelige regler herom.

Stk. 3. I tilfælde af, at en aktie gores til genstand for pantsætning, udlæg, udpantning, arrest, udovelse at tilbageholdsret eller inddrages under en betalingsstandsningsordning, tilkommer den til aktien knyttede stemmeret fortsat aktiens ejer.

Stk. 4. Kommer ejeren af en aktie i et advokatselskab under konkurs, tvangsakkord, eller afgår ejeren ved doden, tilkommer stemmeretten boet eller den i uskiftet bo hensiddende ægtefælle i perioden, indtil retsovergang af aktien har fundet sted i medfør af § 10.

Stk. 5. Enhver pantsætning af en aktie i et advokatselskab skal af pantsætteren straks indberettes til advokatrådet.

Stk. 6. Gores der udlæg, udpantning eller arrest i en aktie i et advokatselskab, skal fogeden straks foretage skriftlig indberetning til advokatrådet. Tilsvarende pligt påhviler den, der udover tilbageholdsret i en sådan aktie.

Stk. 7. Bortset fra de i stk. 4 nævnte tilfælde kan de til aktien knyttede rettigheder kun overfores samlet og sammen med ejendomsretten til aktien.

§ 8

Stk. 1. Den, der ved tegning, køb i henhold til stk. 3 eller på anden måde erhverver aktier i et advokatselskab skal

a) være advokat
b) være beskæftiget med udøvelse af advokatvirksomhed i selskabet
c) afgive erklæring om at hæfte direkte og personligt for opfyldelsen af alle forpligtelser, som måtte påhvile selskabet i kraft af den gennem selskabet udøvede advokatvirksomhed, herunder navnlig forpligtelser, der udspringer af ansvar for faglige fejl eller forsømmelser, manglende overholdelse af klientkontovedtægten samt uberettiget forbrug af betroede midler. Erklæringen afgives overfor vedkommende kredsbestyrelse i advokatsamfundet under benyttelse af en af Justitsministeriet autoriseret formular, jfr. bilaget til nærværende bekendtgørelse.
d) opfylde de yderligere betingelser, der gyldigt måtte være foreskrevet i vedtægterne.

Stk. 2. Advokatrådet kan dog, når særlige omstændigheder taler derfor, efter indstilling fra vedkommende kredsbestyrelse, meddele dispensation fra de i stk. 1 a) og b) nævnte betingelser til en aktionærs arving eller i uskiftet bo hensiddende ægtefælle. Sådan tilladelse kan betinges og skal normalt begrænses i tid. Repræsenterer aktieposten flertallet af stemmerne eller en sådan indflydelse på selskabet som omhandles i aktieselskabslovens § 2, stk. 2, kan dispensation kun gives på tid. Advokatrådet kan forlænge tidsbegrænsede tilladelser for et nærmere angivet tidsrum og, bortset fra de i tredje punktum anførte tilfælde, ganske undtagelsesvis indrømme tidsubegrænsede tilladelser.

Stk. 3. Den, der får tilladelse til at erhverve aktier i medfør af stk. 2 skal afgive erklæring efter stk. 1, litra c.

§ 9

Uanset reglerne i § 8, stk. 1 a) og b) kan advokatrådet dog tillade, at en advokat, der uden at være gået konkurs deponerer sin beskikkelse, bevarer sin aktiebesiddelse i selskaber, for så vidt og så længe der i selskabet tillige findes en eller flere aktionærer, der opfylder betingelserne i stk. 1. I så fald finder den i § 8, stk. 1, litra c omhandlede erklæring ikke anvendelse på forpligtelser, der stiftes efter deponeringen.

§ 10

Stk. 1. I tilfælde hvor en aktionær ønsker at overdrage sine aktier i advokatselskabet, eller en overdragelse nødvendiggøres af, at aktionæren ikke længere opfylder de i § 8, stk. 1 a), nævnte betingelser, eller en tilladelse i henhold til § 8, stk. 2 udløber eller bortfalder, skal der i selskaber med mere end een aktionær gælde en af de nedenfor under 1-3 anførte regler om omsætningsbegrænsning.

1) Selskabet har ret og pligt til at indløse aktierne til den i vedtægterne fastsatte kurs og under overholdelse af forskriften i aktieselskabslovens § 48. Hvis der ikke i vedtægterne indeholdes regler om kursfastsættelsen, ansættes kursen i overensstemmelse med reglerne i aktieselskabslovens § 19, stk. 4.

2) En eller flere af de øvrige aktionærer har ret og pligt til at købe aktierne til en kurs, hvis fastsættelse i mangel af særlige bestem-

melser i vedtægterne sker efter reglen i aktieselskabslovens § 19, stk. 4.

3) En eller flere af de øvrige aktionærer har ret, men ikke pligt til at købe aktierne til en kurs, der i mangel af særlige bestemmelser i vedtægterne fastsættes i overensstemmelse med aktieselskabslovens § 19, stk. 4. I det omfang aktionærerne ikke ønsker at gøre brug af deres forkøbsret, skal vedkommende aktionær indløses af selskabet til den for aktierne fastsatte kurs og under overholdelse af forskrifterne i aktieselskabslovens § 48.

Stk. 2. Er der i et advokatselskab kun een aktionær, skal selskabet i de i stk. 1 opregnede tilfælde opløses, med mindre advokatrådet tillader, at aktionæren, hans døds- eller konkursbo eller i uskiftet bo hensiddende ægtefælle inden for en nærmere fastsat frist afhænder aktierne til en person, der opfylder de i § 8, stk. 1 nævnte betingelser.

Stk. 3. Det skal af advokatselskabets vedtægter fremgå, hvilket af de i stk. 1 under 1-3 anførte regelsæt der skal være gældende.

§ 11

En advokat må ikke eje aktier i flere advokatselskaber, medmindre disse har hjemsted i samme retskreds.

§ 12

Stk. 1. Samtlige bestyrelsesmedlemmer og direktører skal opfylde de i § 8, litra a og b nævnte betingelser. Flertallet af bestyrelsesmedlemmerne skal tillige være aktionærer i selskabet.

Den, der i henhold til advokatrådets tilladelse efter § 8, stk. 2 eller § 9 har erhvervet aktier i selskabet eller bevaret sin aktiebesiddelse, kan vælges til medlem af bestyrelsen, medmindre andet er bestemt ved dispensation.

Når særlige grunde taler derfor, kan advokatrådet tillade andre at indtræde i bestyrelsen.

Reglerne i nærværende stykke gør ingen indskrænkninger i arbejdstageres ret til at vælge bestyrelsesmedlemmer.

Stk. 2. Formanden for bestyrelsen skal være advokat.

Stk. 3. I tilfælde af et advokatselskabs likvidation skal mindst en af likvidatorerne være advokat.

§ 13

Advokatselskabers brevpapir skal indeholde oplysning om navnene på samtlige advokater, der som aktionærer har afgivet erklæring i henhold til § 8, stk. 1, litra c (aktionæradvokater). Såfremt selskabets navn består af samtlige disses advokaters navne, og ikke indeholder andre personnavne, er yderligere angivelse af aktionæradvokaterne på brevpapiret ufornøden. Navnene på andre til selskabet knyttede advokater (medarbejderadvokater) kan optages på brevpapiret med mindre typer end aktionæradvokaternes navne.

§ 14

Et advokatselskab må ikke udstede konvertible gældsbreve.

§ 15

Stk. 1. Vedtægterne kan indeholde regler, der indskrænker eller helt udelukker advokatrådets ret til at meddele dispensationer i medfør af nærværende bekendtgørelse.

Stk. 2. Advokatrådets afgørelse i en dispensationssag kan indbringes for domstolene.

§ 16

De i nærværende bekendtgørelse indeholdte regler om aktieselskaber, aktier og aktionærer finder tilsvarende anvendelse på anpartsselskaber, anparter og anpartshavere.

§ 17

I øvrigt finder de i aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven indeholdte regler anvendelse på advokatselskaber.

§ 18

Overtrædelse af reglerne i denne bekendtgørelse straffes med bøde, for så vidt højere straf ikke følger af lovgivningen eller andre bestemmelser, herunder advokatsamfundets vedtægter. Er overtrædelsen begået af et selskab, kan der pålægges dette som sådan bødeansvar.

§ 19

Nærværende bekendtgørelse træder i kraft . . . . . .19..

Erklæring om hæftelse.

Undertegnede
boende ———
der fra——————————————————————ejer aktier/anparter i advokatselskabet

erklærer, at jeg hæfter direkte og personligt for enhver forpligtelse, der måtte påhvile selskabet i kraft af den gennem selskabet udøvede advokatvirksomhed, herunder navnlig forpligtelser, der udspringer af

1) faglige fejl eller forsømmelser i udførelse af advokatarbejde,
2) manglende overholdelse af klientkontovedtægten,
3) uberettiget forbrug af betroede midler, det være sig penge, værdipapirer eller andre formuegoder, eller tab af sådanne midler under omstændigheder, hvor selskabet hæfter derfor.

Hæftelsen gælder, uanset om det kan oplyses, hvilken advokat eller anden medarbejder der har pådraget selskabet forpligtelsen.

Hæftelsen bortfalder med virkning for fremtiden, når jeg ophører med at være aktionær i selskabet.

Forpligtelser af den ovenfor omhandlede art formodes at være stiftet, mens min hæftelse var virksom, medmindre det modsatte godtgøres at være tilfældet.

Hvorvidt og i hvilket omfang jeg kan gøre regres mod selskabet eller andre, herunder evt. andre, der måtte have afgivet tilsvarende erklæringer, afgøres medmindre anden aftale er truffet efter lovens almindelige regler.

——————————————den——————

Til vitterlighed:

De af advokatrådet til monopoltilsynet anmeldte nye regler om reklamering

1) En advokat må ikke reklamere eller annoncere for sin virksomhed på en måde, der strider mod god advokatskik.

2) Enhver reklamering for virksomheden, der er urigtig, egnet til at virke vildledende eller anprisende, eller som iøvrigt savner rimelig informationsværdi, er forbudt.

3) En advokat må ikke, hverken i presse, radio, fjernsyn, i annoncering, på brevpapir, kvitteringer, afregninger eller på anden måde i reklameøjemed anvende betegnelsen »specialist« eller tilsvarende, eller angive at have erhvervet særlig sagkundskab eller ekspertise indenfor bestemte fagområder.

4) En advokat må ikke ved reklamering fremhæve sin advokatvirksomhed i forhold til andre advokatvirksomheder.

5) En advokat må ikke reklamere med, at han påtager sig opgaver, hvis udførelse henhører under almindelig, traditionel advokatvirksomhed, herunder procedure, inkasso, bobehandling, berigtigelse af ejendomshandler og stiftelse af selskaber. Det er en advokat tilladt at reklamere med angivelse af »almen praksis«, samt at anføre, at han er tilsluttet den offentlige retshjælpsordning.

6) En advokat må ikke reklamere med priser på sine ydelser. Det er dog tilladt i annoncer at informere om vederlaget for retshjælp.

De vejledende salærtakster skal ligge til gennemsyn på advokatens kontor.

7) En advokat må ikke på utilbørlig måde udnytte medvirken i presse, radio og fjernsyn til reklame for sin egen virksomhed.

8) Annoncering må kun finde sted i dagblade, distriktsblade, juridiske fagblade og andre periodiske skrifter. En advokat må ikke reklamere for sin virksomhed ved udsendelse af reklamebrochurer, cirkulæreskrivelser og tilsvarende. Cirkulærer om etablering, flytning og ændring af indehaverforhold må dog udsendes til kolleger, klienter og forretningsforbindelser.

Annoncering må ikke, hverken ved format, udstyr eller typografisk opsætning gøres særligt fremtrædende.

9) I telefonbøger, vejvisere, håndbøger og lignende må advokater kun optages i navnefortegnelse og fælles fagrubrik og alene ved angivelse af navn, titel, møderet, adresse, telefon og træffetid samt uden særlig fremhævelse eller typografisk udstyr.

10) Skilt må kun anbringes på den ejendom, hvori advokaten har kontor, og det må ikke, hverken ved usædvanlig størrelse og/eller anbringelsesmåde, have noget reklamemæssigt præg. Skilt må dog opsættes på ejendomme, ved hvis opførelse advokaten medvirker som juridisk konsulent samt på ejendomme og grunde, som en advokat har til salg eller udlejning.

11) Såfremt en advokatvirksomhed anvender et firmanavn for virksomheden, må dette kun indeholde navnet på en eller flere nuværende indehaveres navne og skal herudover opfylde firmalovgivningens krav. I tilfælde af en eller flere indehaveres udtræden af virksomheden kan den eller de pågældendes navne dog fortsat anvendes i et eksisterende eller ved udtrædelsen antaget firmanavn med eller uden efterfølgerbetegnelse, med mindre dette strider mod den eller de udtrædendes ret.

Der skal dog altid på brevpapir, kvitteringer, afregninger eller andet, der udgår fra en advokats kontor, angives nuværende indehaveres navne.

12) En advokat er berettiget til at søge optagelse i anerkendte udenlandske advokatfortegnelser med angivelse af de oplysninger og virksomhedsområder, som anvendes i den pågældende fortegnelse.
13) Kollektiv reklamering kan tillades af Kredsbestyrelsen. Nægtelse af sådan tilladelse kan indbringes for Advokatrådet.
14) Advokatrådet kan lade udfærdige og fordele en fortegnelse over samtlige advokater. Fortegnelsen kan indenfor områder, der fastsættes af Advokatrådet, angive virksomhedsområder for den enkelte advokat. Advokatrådet kan bestemme, at dele af fortegnelsen udgives særskilt. Angivelse af virksomhedsområderne hviler alene på den enkelte advokats egen tilkendegivelse af, at den pågældende advokat påtager sig hverv inden for det eller de anførte virksomhedsområder.

Forbrugerombudsmandens skrivelse af 9. januar 1978 til højesteretssagfører Bent Jacobsen om advokaters reklamering.

Ved skrivelse af 9. november 1977 har De anmodet mig om en udtalelse om, hvorvidt markedsføringslovens regler efter mit skøn er egnede og tilstrækkelige til på hensigtsmæssig måde at regulere advokaternes reklamering, og endvidere har De forespurgt, om et forslag om advokaters reklamering, der er udarbejdet af et udvalg nedsat af Det danske Advokatsamfund, er i overensstemmelse med god markedsføringsskik.

I den anledning skal jeg udtale:

1. Om regulering af advokaters annoncering efter markedsføringsloven.

   Efter konkurrenceloven af 13. april 1938, der var gældende indtil markedsføringslovens ikrafttræden, var arbejds- og tjenesteydelser ikke omfattet af lovens forskrifter om annoncering, men i en betænkning fra 1966 om en ny konkurrencelov gav et udvalg, der havde til opgave at udarbejde et forslag herom, udtryk for, at man fandt det »naturligt, at sandhedspligten i salgskonkurrencen kommer til at påhvile erhvervsdrivende, der udfører arbejds- og tjenesteydelser, f. eks. vaskerier, reklamebureauer, banker, sparekasser, mæglere, læger, advokater, arkitekter.« (Betænkning nr. 416/1966, side 39).

   Senere tilsluttede Forbrugerkommissionen sig denne indstilling, og det resulterede i, at markedsføringslovens § 2 om reklamering også kom til at omfatte tjenesteydelser, herunder fra de liberale erhverv.

   Indholdet af markedsføringslovens § 2, stk. 1, blev i øvrigt ikke væsentligt ændret i forhold til den tidligere konkurrencelovs § 1, idet der hovedsagelig var tale om en sproglig modernisering og forenkling, således at det centrale i bestemmelsen fortsat er et krav om, at reklamering skal være sandfærdig. Dette sandhedskrav har i den hidtidige retsanvendelse vist sig at være velegnet som rettesnor ved regulering af annoncer og reklamer for varer og gængse tjenesteydelser som f. eks. tilbud om undervisning, reparationsarbejder o.s.v., men man har endnu ikke i videre omfang haft adgang til at indhøste erfaringer om, hvorvidt bestemmelser med dette indhold også vil være anvendelige til at regulere annoncer med tilbud om tjenesteydelser for liberale erhverv, hvor særlige forhold med hensyn til ydelsens personlige karakter gør sig gældende.

   Ved belysning af dette spørgsmål er der grund til at fremdrage nogle momenter, der blandt flere andre sandsynliggør, at der på adskillige områder ikke kan anlægges de samme betragtninger for reklame for varer og gængse arbejdsydelser som for tjenesteydelser for advokatbistand.

   For det første må det fremhæves, at sandhedskravets benyttelse som kriterium for god reklameskik ikke har haft til hensigt og heller ikke rent faktisk har udelukket anvendelse af den traditionelle anprisning, der består i vage og ofte ret intetsigende, men som regel ikke beviselige udsagn, og i samme forbindelse må dernæst nævnes problemet om de sammenlignende reklamer. Det forudsættes i forarbejderne til markedsføringsloven, at dens bestemmelser om reklamering ikke skal være til hinder for anvendelse af en annonceform, der består i en sammenligning mellem annoncørens varer eller ydelser og tilbud af samme art fra andre erhvervsdrivende. Endelig skal det anføres, at markedsføringsloven ikke giver hjemmel for at pålægge erhvervsdrivende pligt til at meddele visse oplysninger i deres reklamer, ligesom der ikke kan stilles krav om, at annoncer indenfor et vist erhvervsområde er opbyggel på en bestemt måde eller omfatter visse

forhold, f. eks. om prisen og ydelsens karakter.

1 forhold til de formål, som man må antages at have for øje ved udformning af regler om annoncering om advokatbistand, synes det ikke at være acceptabelt, at en advokat anpriser sin egen ydelse, eller at han i en annonce foretager en sammenligning mellem sit tilbud og andre advokaters ydelser. Efter mit skøn er det tvivlsomt, om der er hjemmel i markedsføringsloven til at forbyde reklamer med et sådant indhold, og et forbud ville ialtfald forudsætte, at man ved bedømmelsen bl. a. inddrog momenter som hensynet tH advokatbestandens omdømme eller betydningen af advokaternes opgave i retsplejen, men der er hverken i praksis eller i lovens forarbejder holdepunkt for at antage, at der skulle være adgang til at foretage en differentieret vurdering af markedsføringsforanstaltninger på grundlag af, hvilke erhvervsudøvere der iværksatte dem.

Dernæst ville man næppe heller i henhold til markedsføringsloven kunne regulere omfanget af eller formerne for annoncering om almenpraksis eller om et speciale. Særlig hvad angår det sidstnævnte må man formentlig kunne lægge til grund, at såfremt en advokat kan godtgøre, at han i særlig grad har beskæftiget sig med rådgivning eller sagsførelse indenfor et bestemt område, vil han uhindret kunne annoncere herom under forudsætning af, at han ikke giver indtryk af, at han har fået en særlig godkendelse, hvorimod det er uden betydning, om han efter en objektiv vurdering rent faktisk besidder en speciel ekspertice indenfor området.

Min konklusion må herefter blive, at markedsføringsloven efter min opfattelse hverken er egnet eller tilstrækkelig til at regulere reklamering om advokatbistand, idet loven på den ene side ikke er formuleret så restriktivt, at visse annonceringsformer, der efter generel målestok er uacceptable, kan hindres, mens den på den anden side ikke giver fornøden hjemmel til at stille et minimum af krav om visse positive oplysninger, der må antages at være af betydelig interesse for personer, som skal søge om advokatbistand på grundlag af annoncering.

Såfremt der skal udarbejdes forskrifter om advokaters adgang til annoncering, ville jeg anse det for hensigtsmæssigt for såvel advokatstanden som for publikum, at den fornødne hjemmel til regulering blev tilvejebragt ved en bestemmelse i retsplejeloven, der gav Justitsministeren bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler for dette område, idet man ved en sådan fremgangsmåde ville opnå, at der ved reglernes udformning kunne tages fornødent hensyn til de specielle forhold, der gør sig gældende for annoncering om advokatbistand.

Om det udarbejdede forslag er i overensstemmelse med god markedsføringsskik.

Dette spørgsmål må efter min opfattelse besvares bekræftende, allerede fordi det på en række punkter opstiller strengere fordringer til advokaters annoncering, end der ville være hjemmel til i medfør af markedsføringsloven, og den omstændighed, at der foreligger en kollegialt aftalt begrænsning i retten til annoncering kan ikke antages at medføre, at forslaget derved kommer i strid med god markedsføringsskik, idet en sådan frivillig pålagt indskrænkning af retten til at annoncere har været kendt og accepteret i en årrække indenfor andre erhvervsområder.

Med venlig hilsen

Ehrenreich

Udvalgets skrivelse af 3. februar 1977 til Forbrugerrådet.

Under forhandlingerne mellem Forbrugerrådet og udvalget den 12. f.mi. lagde rådet afgørende vægt på, at klager over advokater behandles i et klagenævn med repræsentanter for forbrugerne, og at nævnet både får mulighed for at tage stilling til advokatarbejdets kvalitet og betalingen derfor (salæret). Rådet mente derimod, at fastsættelsen af disciplinære sanktioner mod advokaterne - hvortil der ikke findes noget tilsvarende på andre forbrugerområder - falder uden for forbrugerrepræsentanternes opgave.

Ud fra disse synspunkter har udvalget i sit møde den 26. f.m. pány overvejet sagen og er nået frem til følgende foreløbige skitse til en fremtidig ordning:

1. *Salærtvister.* Disse sager er typisk:

a. Sager, hvor en klient påstår, at det beregnede salær er for højt, men ikke har indvendinger mod advokatens arbejde;

b. sager, hvor klienten kritiserer det udførte arbejde (advokaten har ikke varetaget hans interesser godt nok, har smølet med sagen el.lign.) og derfor påstår salæret nedsat eller helt ophævet.

Disse sager, der vel må siges at dække den egentlige forbrugerproblematik, har hidtil været behandlet af kredsbestyrelserne med appel til Advokatnævnet (eller af domstolene). Udvalget kunne tænke sig den mulighed, at de fortsat behandles af kredsbestyrelserne i 1. instans, men ankes til et nævn, f.eks. bestående af en dommer, to advokater og to repræsentanter for forbrugerne. Det bør overvejes, om der bør være appel fra dette nævn til de almindelige domstole.

Alle nævnets afgørelser sendes til Advokatrådet, der da i de særlige sager, som afgiver grundlag herfor, får mulighed for at følge tvisten op med en disciplinærsag.

2. *Disciplinærsager og kollegiale tvister.* Disse er typisk:

a. Sager, hvor en klient klager over sin advokat (men uden at salærspørgsmålet er inddraget) for at få fastslået, at denne har tilsidesat sine pligter som advokat, eller hvor der klages over modpartens advokat (som f.eks. ei optrådt for hårdhændet);

b. sager, der rejses af en advokat mod en anden advokat for ukollegial optræden;

c. sager, der rejses af Advokatrådet i medfør af retsplejelovens § 144, f.eks. for overtrædelse af klientkontobestemmelserne eller ublu salærberegning.

I disse sager er spørgsmålet, om advokaten kan anses med sanktioner efter retsplejelovens § 144, stk. 2 (irettesættelse, bøder, suspension), og dette spørgsmål falder formentlig uden for den sædvanlige forbrugerproblematik. Udvalget mener derfor, at disse sager fortsat bør behandles af Advokatnævnet, men således at den nuværende adgang til appel til landsretten (der kun kan stadfæste eller ophæve sanktionen) erstattes med en appel til Den særlige Klageret, der da skulle sammensættes af tre dommere og to advokater. Denne ændring må være en forbedring både fra advokaternes og fra samfundets synspunkt.

Jeg beder rådet overveje denne skitse og foreslår, at den derefter drøftes på det aftalte møde den 2. marts.

Med venlig hilsen

Mogens Hvidt.

Forbrugerrådets skrivelse af 27. maj 1977 til udvalget.

1. Ifølge retsplejeloven skal advokatmyndighederne påse, »at advokaterne i deres forhold som sådanne holder sig lovene efterrettelige« og »at de i deres advokatvirksomhed undgår alt, hvad der ikke kommer overens med den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som en offentlig beskikket advokat altid må udvise«. Sanktionerne, som advokatnævnet kan anvende ved overtrædelse af disse regler, er advarsel, irettesættelse, forbud mod udførelse af enkelte sager eller forretninger, bøder af ikke over 50.000 kr. samt suspension fra advokatvirksomhed i en vis tid, dog ikke længere end 1 år. Beslutning om sanktionspålæg kan af vedkommende advokat indbringes for landsretten, der i så fald sættes med mindst 5 dommere. Landsretten, hvis afgørelse er endelig, kan kun stadfæste eller ophæve, men ikke i øvrigt ændre afgørelsen, altså ikke f.eks. i stedet for en advarsel ikende en bøde.

Advokatmyndighederne kan endvidere med bindende virkning afgøre tvister om vederlaget for den af advokater ydede tjeneste eller bistand til private, når disse anmoder derom. Advokatnævnets afgørelse af sådanne salærtvister er endelig og kan ikke indbringes for domstolene.

2. Den 4. april 1974 nedsatte justitsministeriet et udvalg vedrørende retsplejelovens regler om advokater med den opgave at foretage en gennemgang af disse regler, herunder særligt reglerne om disciplinærmyndighed.

Udvalgets formand er Højesterets præsident. Udvalget består i øvrigt af 2 repræsentanter for Advokatrådet, 1 repræsentant for advokatfuldmægtigforeningen, 1 repræsentant for Danmarks Jurist- og Økonomforbund, 1 embedsmand fra justitsministeriet samt professor dr. jur. Bernhard Gomard.

3. I skrivelse af 14. december 1976 indbød udvalget Forbrugerrådet til en drøftelse af spørgsmålet om, hvilke regler der i fremtiden skal gælde for behandlingen af klager over advokaters virksomhed. Forbrugerrådet, der finder, at dette spørgsmål, som angår retsplejens rette udøvelse, er af væsentlig betydning for forbrugerne, modtog med tilfredshed denne indbydelse. Det er derfor også med så meget desto større beklagelse, at de forhandlinger, der herefter fandt sted på møder afholdt henholdsvis den 12. januar og 2. marts 1977, ikke umiddelbart ledte frem til et endeligt forslag til en løsning, som såvel udvalget som Forbrugerrådet kunne tilslutte sig. Forhandlingerne er afsluttet med udvalgets anmodning til Forbrugerrådet om afgivelse af en erklæring om spørgsmålet om behandlingen af klager over advokater.

4. Forbrugerrådet er af gode grunde afskåret fra på indeværende tidspunkt at kommentere den løsning, udvalget endeligt måtte foreslå, og må derfor, hvad udvalgets synspunkter angår, henholde sig til de førte forhandlinger og til en af udvalget på et møde den 26. januar 1977, hvori Forbrugerrådet ikke deltog, udarbejdet foreløbig skitse vedrørende en fremtidig ordning for behandling af klager over advokater.

5. Forbrugerrådet skal i det følgende nærmere vurdere den gældende ordning og udvalgets under forhandlingerne tilkendegivne syn på denne og i øvrigt redegøre for, hvorledes en fremtidig ordning bør udformes. Forbrugerrådet går som en selvfølge ud fra, at Forbrugerrådets opfattelse vil indgå med samme vægt i de fortsatte drøftelser i udvalget som den, der tillægges Advokatrådets, også selv om Forbrugerrådet med beklagelse må konstatere, at halvdelen af udvalgets medlemmer repræsenterer advokaterne, og at der i udvalget ingen forbrugerrepræsentation er, en sammensætning, der gør udvalget mindre egnet til at fremkomme med et samfundsmæssigt velafbalanceret forslag.

6. En af forudsætningerne for et funktionsdygtigt demokrati er eksistensen af en hensigtsmæssig retsplejeordning, som sikrer,

at individet ikke underkastes vilkårlighed fra Statens side, og i øvrigt gives mulighed for at komme til sin ret. Advokatstanden udgør en af den danske retsplejes grundpiller. Den har som opgave at bistå borgerne i retlige anliggender og i forbindelsen med retsplejens udøvelse. Spørgsmålet om den rette udøvelse af advokatvirksomhed påkalder sig derfor mere end almindelig interesse. Forbrugerrådet konstaterer derfor med tilfredshed, at der i henhold til retsplejelovens regler om advokater er mulighed for at ikende advokater sanktioner, såfremt de ikke holder sig lovene efterrettelige eller ikke udviser den hæderlighed, nøjagtighed og pålidelighed, som kræves af en offentlig beskikket advokat. Herved synes der nemlig i loven skabt, en ramme, som afgiver fornøden garanti for den rette udøvelse af advokatvirksomhed.

7. Forudsætningen herfor er imidlertid, at der i henhold til retsplejelovens generelt formulerede bestemmelse sker en stadig, mere konkret regeldannelse i takt med samfundsudviklingen og ud fra hensynet til befolkningen, og at der føres et nøje tilsyn med, at advokatvirksomhed udøves i overensstemmelse med disse regler. Disse opgaver er imidlertid i retsplejeloven henlagt til advokaterne selv. Det betyder, at der ikke i loven er indbygget den nødvendige garanti for den rette udøvelse af advokatvirksornhed. Det er ikke blot betænkeligt, men aldeles uakceptabelt, at det er overladt til advokaterne selv at føre kontrol med advokatvirksomhed og behandle klager over advokater. Ingen bør være dommer i egen sag. Den eksisterende ordning frembyder ikke den fornødne sikkerhed for upartiske afgørelser. Den indebærer risiko for tilsidesættelse af befolkningens og samfundets interesser til fordel for snævre standsinteresser, og den er under ingen omstændigheder egnet til at vække eller værdig til at nyde befolkningens tillid.

8. Heroverfor har udvalget givet udtryk for, at den gældende ordning i det hele har fungeret tilfredsstillende, og at advokatmyndighederne har haft både vilje og evne til at holde justits inden for standen. Denne opfattelse er imidlertid ikke nærmere begrundet, endsige dokumenteret. Og den modsiges af det erfaringsmateriale, som Forbrugerrådet gennem årene er blevet bekendt med. Advokatmyndighed udøves for nærværende af Advokatnævnet og kredsbestyrelserne. Forbrugerrådet har, især i den senere tid, modtaget en del henvendelser, hvori der udtrykkes - og ofte med rette - stærk kritik af og utilfredshed med behandlingen af klager, ikke mindst behandlingen i kredsbestyrelserne. At klagerne især angår kredsbestyrelserne er ikke overraskende, idet disse, uanset reglen i retsplejelovens § 147, har den afgørende indflydelse på behandlingen af ikke blot salærtvister, men også disciplinærsager. Klager over advokater indgår normalt til advokatrådet, hvis sekretariat videresender dem til vedkommende kredsbestyrelse. Kredsbestyrelsen afgør selvstændigt, om klagen udelukkende skal betragtes som en salærtvist, et skøn, der i sig selv kan give anledning til vanskeligheder, ligesom kredsbestyrelsen skønner, om en disciplinærsag er egnet til at søges afgjort som voldgiftssag ved kredsbestyrelsen, eller om sagen bør afgøres direkte af Advokatnævnet. Denne fremgangsmåde indebærer i praksis, at langt de fleste klagesager afsluttes endeligt ved kredsbestyrelsens afgørelser. Af omkring 1700 klager indgivet til Advokatrådet i tidsrummet 1973-1975 er således kun små 200 forelagt Advokatnævnet til påkendelse. Ikendelse af sanktioner i henhold til retsplejeloven er forbeholdt Advokatnævnet, kredsbestyrelserne kan alene udtale deres opfattelse af, om en advokats handlemåde har været korrekt. Fremgangsmåden indebærer en alvorlig risiko for, at der i sager, hvor der havde været anledning til at ikende en advokat en sanktion, alene udtales kritik af vedkommende kredsbestyrelse, og at sagen afsluttes dermed. Det forekommer endvidere ofte, at kredsbestyrelserne afviser klager med den begrundelse, at klagen angår et erstatningsspørgsmål, som henhører under domstolene, uanset at klagen klart indeholder disciplinære elementer. Uden at have underkastet et repræsentativt udvalg af de af kredsbestyrelserne behandlede sager en nøjere analyse er der ikke grundlag for at udtale, at den nugældende ordning i det hele har fungeret tilfredsstillende. Forbrugerrådet skal derfor beklage at udvalget ikke har foretaget en sådan gennemgang.

9. Det er Forbrugerrådets opfattelse, at den eneste akceptable form for behandling af klager over advokater er, at klagebehandlingen henlægges til et klagenævn, bestående af et ligeligt antal repræsentanter for forbrugerne og advokaterne og med en uvildig dom-

mer som formand. Klage til et sådant nævn bor kunne indgives af enhver, altså ikke blot advokatens klienter, men også klienternes modparter og advokatens kolleger. En advokat bør i forbindelse med udøvelsen af sin virksomhed i forhold til hver af de nævnte grupper af personer forholde sig i overensstemmelse med god advokatskik. Kun et nævn sammensat som anført indebærer garanti for, at en stillingtagen til spørgsmål om den rette udøvelse af advokatvirksomhed sker under rimelig hensyntagen til ikke blot advokatstandens interesser, men også ud fra hensynet til forbrugerne og samfundet som sådan. Nævnet bør som sagt kunne tage stilling til en hvilken som helst klage over en advokat og i den forbindelse træffe bestemmelse om, hvorvidt et salærkrav er urimeligt, omen advokat har pådraget sig et erstatningkrav overfor en klient eller en anden, og om ikendelse af straf i henhold til retsplejeloven. Ved afgorelsen af disse spørgsmål bør forbrugerne have indflydelse på lige fod med advokaterne.

Oprettelsen af et sådant klagenævn, der kan behandle enhver klage over en advokat og træffe bestemmelse om vederlag, erstatning og straf, indebærer dels en påkrævet forenkling af det eksisterende klagesystem, som for almindelige mennesker er kompliceret og uoverskueligt, dels at den hidtidige kunstige sondring mellem salærtvister og disciplinærsager kan opgives. Kompetencefordelingen mellem Advokatnævnet og kredsbestyrelserne og sondringen mellem salærtvister og disciplinærsager er for de fleste mennesker ubegribelig, medfører en mere langsommelig sagsbehandling og indebærer risiko for, at klagerne på et tidligt tidspunkt i sagsforløbet opgiver at forfølge sagen. Specielt kan der være grund til at nævne, at en salærsag nemt kan indeholde et disciplinærspørgsmål, og omvendt, at bedømmelsen af en advokats adfærd i en disciplinær sag ofte vil have betydning for opgørelsen af det økonomiske mellemværende mellem advokaten og klienten. Netop derfor er den her foreslåede forenkling af det eksisterende klagesystem af uvurderlig betydning, fordi man herved opnår, at et enkelt organ kan tage stilling til samtlige aspekter af en indgiven klage. Herved opnås også mulighed for en systematisk og centraliseret problemopfangning i forbindelse med advokatvirksomhed i det hele taget.

Det fremgår klart af de foreliggende statistiske oplysninger om Advokatnævnets og kredsbestyrelsens virksomhed, at nævnet vil blive pålagt en ganske omfattende og personalekrævende opgave. Dette kan imidlertid ikke, som anført af udvalget, være noget argument mod oprettelsen af et sådant nævn. Hvad enten opgaven henlægges til et nævn som her foreslået eller til advokatmyndighederne, vil den være omfattende og personalekrævende. Løsningen af omfattende og personalekrævende opgaver koster naturligvis penge. Advokatstanden har hidtil og er også fortsat rede til at bære de med behandlingen af klager over advokater forbundne udgifter, forudsat at behandlingen fortsat kan ske inden for advokatstandens egne rammer. Spørgsmålet om den rette udøvelse af advokatvirksomhed er imidlertid et samfundsanliggende, og samfundet kan ikke forsvare at overlade det til advokatstanden selv at behandle klager over advokater, blot fordi samfundet derved muligvis kan opnå en besparelse på finansloven.

I forbindelse med dette økonomiske spørgsmål kan der i øvrigt være grund til at pege på, at en alvorlig svaghed ved den gældende klageordning er, at klagerne i forbindelse med behandlingen af sagerne i kredsbestyrelserne eller Advokatnævnet selv må føre deres sag eller anmode en advokat derom. De med sådanne sagers førelse forbundne udgifter, herunder til eventuel advokatbistand, godtgøres ikke, ej heller om klageren får helt eller delvis medhold, ligesom der ikke er mulighed for at søge fri proces. Dette er en alvorlig mangel ved den gældende ordning. Etableringen af et klagenævn som her foreslået åbner mulighed for, at et til nævnet knyttet sekretariat kan have til opgave at sørge for den fornødne oplysning af sagerne.

Det skal yderligere bemærkes, at etableringen af et sådant nævn til behandling af klager over advokater ikke indebærer noget anslag på det hævdvundne princip om advokatstandens uafhængighed af statsmagten. Advokatvirksomhed må selvsagt ligesom en hvilken som helst anden form for aktivitet i samfundet udøves inden for lovgivningens rammer. Specielt om advokatvirksomhed er der i retsplejeloven fastsat visse regler - regler, som advokatstanden selv finder rimelige og nødvendige, og en ændring i sammensætningen af det organ, som hidtil har taget stilling til, om disse regler var overtrådt eller ej,

bringer på ingen måde advokatstanden i noget afhængighedsforhold til statsmagten udover det afhængighedsforhold, som allerede foreligger, og som består i en pligt til at arbejde inden for de af lovgivningsmagten udstukne rammer.

10. Udvalgets hovedsynspunkt har været, at en ordning, der helt fratager advokatmyndighederne kompetencen til at behandle klage- og disciplinærsager over advokater, ville være klart uhensigtsmæssigt, fordi et organ uden for advokatsamfundet, der skulle beskæftige sig med disse sager, ville få pålagt en omfattende og personalekrævende opgave. Forbrugerrådet må på det bestemteste tage afstand herfra, jfr. herved foran under 9. Det anførte hovedsynspunkt har ledt udvalget frem til den indstilling, at de advokatmyndigheder, der efter de gældende regler udøver disciplinær myndighed og behandler salærtvister, forsat bør bevare deres nuværende arbejdsområde, og at en eventuel nyordning må gå ud på, at advokatmyndighedernes afgørelser kan påklages til en instans uden for advokatsamfundet. I den af udvalget udarbejdede foreløbige skitse vedrørende behandlingen af klager over advokater, jfr. herved foran under 4, sondres mellem på den ene side salærtvister og på den anden side disciplinærsager og kollegiale tvister. Hvad salærtvisterne angår, foreslås disse fortsat behandlet af kredsbestyrelserne i første instans, men med mulighed for anke til et nævn bestående af en dommer, to advokater og to repræsentanter for forbrugerne. Efter udvalgets opfattelse må salærtvister »siges at dække den egentlige forbrugerproblematik«, mens disciplinærsager og kollegiale tvister, hvor spørgsmålet er, om advokaten kan anses med sanktioner efter retsplejeloven, efter udvalgets opfattelse falder »uden for den sædvanlige forbrugerproblematik«. Hvad den sidstnævnte type sager angår, har udvalget derfor foreløbig fundet, at disse sager fortsat bør behandles af Advokatnævnet, men således at den nuværende adgang til appel til landsretten, der kun kan stadfæste eller ophæve sanktion, erstattes med en almindelig appel til den særlige klageret, der da skulle sammensættes af tre dommere og to advokater.

Forbrugerrådet kan ikke tilslutte sig denne skitse. Skitsen opretholder den hidtidige kunstige sondring mellem salærtvister og disciplinærsager. Den indebærer reelt ingen ændring i kredsbestyrelsernes hidtidige beføjelser og opgaver. Klagesystemet vil fortsat være kompliceret og uoverskueligt for almindelige mennesker. Advokaterne vil fortsat have en afgørende indflydelse på den nærmere fastlæggelse af den rette udøvelse af advokatvirksomhed, mens forbrugerne ikke vil have en tilsvarende indflydelse på dette sporgsmål.

Forbrugerrådet værdsætter, om end det anser det for selvfølgeligt, at udvalget, i og med at dets foreløbige skitse indeholder forslag om etablering af et nævn bestående af et lige antal repræsentanter for forbrugerne og advokaterne med en neutral dommer som formand, erkender ikke blot forbrugernes interesse i, men også deres egnethed til at deltage i behandlingen af klager over advokater. Sammensætningen af et sådant nævn svarer jo i det store og hele til ordning, som er fastlagt i loven om forbrugerklagenævnet. Forbrugerrådet ser ligesom udvalget ikke nogen grund til, at forbrugerne skulle være mindre interesserede i eller egnede til at behandle klager over advokater. Udvalget har ej heller bestridt forbrugernes egnethed til at deltage i afgørelsen af disciplinære sager, noget som jo også ville have været ganske overraskende, når henses til, at Sø- og Handelsretten ved behandlingen af straffesager i henhold til markedsføringsloven sammensættes bl.a. med 2 repræsentanter for hhv. forbruger- og erhvervsside. Udvalget har imidlertid fundet, at disciplinære spørgsmål falder uden for den sædvanlige forbrugerproblematik. Udvalget har selvsagt ret i , at disse spørgsmål falder uden for den sædvanlige forbrugerproblematik forstået på den måde, at disse spørgsmål hidtil har været afgjort af advokatstanden alene. Da der imidlertid i forbindelse med afgørelsen af disciplinære spørgsmål sker en fastlæggelse af, hvad god advokatskik er, har forbrugerne en afgørende interesse i at kunne få indflydelse på disse sagers afgørelse. Forbrugerrådet må derfor fastholde sin opfattelse, at der bør oprettes et nævn, som skal være kompetent til at behandle enhver klage over en advokat og i den forbindelse at træffe afgørelse om salærstørrelse, erstatning og straf.

Forbrugerrådet skal ikke modsætte sig, at nævnets afgørelser kan appelleres. Af hensyn til det ønskelige i at opnå en ensartet praksis vil Forbrugerrådet anse det for hensigtsmæssigt, at Højesteret i samtlige sager, hvad en-

ten disse angår spørgsmålet om salærets størrelse, erstatning eller straf, bliver den sidste instans. Hvad salærers størrelse og erstatning angår, er det muligt upraktisk, at der skal være appel direkte fra nævnet til Højesteret, mens dette muligt vil være en hensigtsmæssig ordning i forbindelse med afgørelser om straf. Disse spørgsmål kræver formentlig nærmere overvejelser. I denne forbindelse skal Forbrugerrådet blot udtale sig imod, at appel fra ankenævnet eller noget andet organ skulle ske til den særlige klageret sammensat af tre dommere og to advokater, dels fordi Forbrugerrådet finder det af betydning, at afgørelserne træffes på basis af en offentlig retshandling, dels fordi Forbrugerrådet finder det nødvendigt, at den domstol, som træffer endelig afgørelse, enten udelukkende består af dommere eller tiltrædes af et lige antal advokater og forbrugere.

Med venlig hilsen

Dorte Bennedsen

Udvalgets skrivelse 8. juli 1977 til Forbrugerrådet.

Efter udvalgets møder med forbrugerrådet den 12. januar og 2. marts 1977 og efter at have modtaget forbrugerrådets skrivelse af 27. maj 1977 har udvalget fortsat sine overvejelser vedrørende en nyordning af behandlingen af klager over advokater.

Disse overvejelser nærmer sig deres afslutning, og udvalget har på denne baggrund fundet det rigtigst at gøre forbrugerrådet bekendt med den holdning til problematikken, som man foreløbig er nået frem til.

Udvalgets foreløbige konklusioner kan resumeres således:

a) Der er i udvalget enighed om, at sager om *erstatningskrav* mod advokater fortsat må henhøre under de almindelige domstole. Udvalget finder afgjort ikke, at disse sager er egnet til behandling i et nævn, idet de ofte vil forudsætte en egentlig bevisførelse, og afgørelsen ofte vil bero på et vanskeligt juridisk skøn.

b) Der er i udvalget ligeledes enighed om, at *kollegiale tvister og sager rejst af advokatrådet ex officio* (f.eks. for formelle overtrædelser af klientkontoreglerne) fortsat bør behandles af advokatmyndighederne uden medvirken af forbrugerrepræsentanter.

c) Der er i udvalget overvejende stemning for, at der til behandling af *salærsager* i hvert amt nedsættes et nævn med en dommer som formand, 2 repræsentanter for advokatsamfundet og 2 repræsentanter for forbrugerinteresser. Nævnets afgørelser skal kunne indbringes for landsretten af såvel advokaten som klageren. For disse sagers vedkommende er forbrugerrådets ønsker således fuldt ud imødekommet. Udvalget foretrækker dog en lokal behandling frem for et centralt nævn.

d) *Disciplinærsagerne* bør efter udvalgets opfattelse fortsat behandles af advokatnævnet, men således at der for såvel advokaten som klageren bliver adgang til at indbringe nævnets afgørelser for retten. Nogle af udvalgets medlemmer finder, at appelinstansen bør være landsretten, mens andre medlemmer foretrækker den særlige klageret bestående af de »ordinære« dommere, d.v.s. en højesteretsdommer, en landsdommer og en by- eller herredsretsdommer. Det tidligere fremsatte forslag, hvorefter klageretten i sager vedrørende advokater skulle tiltrædes af to advokater, er ikke fastholdt.

Udvalget har overvejet, om der bør gives en forbrugerinstitution, f.eks. forbrugerombudsmanden kompetence til at indbringe advokatnævnets afgørelser i disciplinærsager for landsretten. Man har dog ikke taget endelig stilling hertil, og man har ikke gjort forbrugerombudsmanden bekendt med disse tanker.

Hvis disse overvejelser giver forbrugerrådet anledning til yderligere bemærkninger, vil udvalget gerne have meddelse herom.

Med venlig hilsen

Mogens Hvidt

Forbrugerrådets skrivelse af 25. juli 1977 til udvalget.

Tak for Deres brev af 8. juli 1977, hvori De redegor for de overvejelser, som udvalget har gjort sig på baggrund af Forbrugerrådets udtalelse af 27.5.1977, og hvori De anmoder Forbrugerrådet om, såfremt disse overvejelser giver anledning til yderligere bemærkninger, da at give udvalget meddelse herom.

Forbrugerrådet kan ikke på det foreliggende grundlag i enkeltheder kommentere de foreløbige konklusioner, som udvalget er nået frem til. Konklusionerne, som de fremgår af brevet, efterlader en række uafklarede spørgsmål, som gør det uhyre vanskeligt for Forbrugerrådet nærmere at vurdere rækkevidden af udvalgets fornyede overvejelser.

For at kunne vurdere rimeligheden i en eventuel fremtidig nyordning på dette område er det selvsagt af afgørende betydning at have kendskab til spørgsmål som, *hvor* klagerne i første omgang skal indbringes, *hvor* den sekretariatsmæssige forhåndsbehandling skal finde sted, *om* der - som hidtil - skal være mulighed for at søge en disciplinærsag afgjort som voldgiftssag, og i bekræftende fald af hvilken myndighed, og endelig *hvor* den forberedende og eventuelt indstillende behandling af klager med henblik på egentlig disciplinær tiltalerejsning efter retsplejelovens § 144 skal foregå. I forbindelse hermed fremgår det ikke, om og i hvilket omfang de under c) foreslåede lokale nævn til behandling af salærsager sigter på en overtagelse af de eksisterende lokale kredsbestyrelsers arbejdsopgaver, ligesom de lokale kredsbestyrelsers eventuelle fremtidige rolle i forbindelse med klagebehandling ikke er nævnt.

På denne baggrund skal Forbrugerrådet anmode udvalget om nærmere at redegøre for de af Forbrugerrådet ovenfor rejste spørgsmål.

Med hensyn til udvalgets konklusion i øvrigt tilføjes, at Forbrugerrådet ikke er enig med udvalget i det under a) anførte, at sager om erstatningskrav fortsat bør henhøre under de almindelige domstole. Forbrugerrådet er ligeledes, bl.a. på grund af hensynet til ensartethed i retsanvendelsen, betænkelig ved udvalgets forslag om oprettelse af lokale klagebehandlingsnævn.

Med venlig hilsen

Dorte Bennedsen
formand

Udvalgets skrivelse af 6. september 1977 til Forbrugerrådet.

Forbrugerrådet har i skrivelse af 25. juli 1977 til justitsministeriets advokatudvalg stillet nogle spørgsmål i anledning af udvalgets skrivelse af 8. juli 1977, hvori udvalgets flertals foreløbige holdning til en nyordning af behandlingen af klager over advokater blev meddelt.

I den anledning skal man meddele følgende:

/. *Vedrørende spørgsmålet om, hvor klagerne i første omgang skal indbringes, og hvor den sekretariatsmæssige forhåndsbehandling skal finde sted:*

Klager skal indgives til det organ, der er kompetent i sagen, d.v.s. salærklager til formanden for salærklagenævnet (en dommer) og disciplinærklager til advokatsamfundets sekretariat.

Såfremt en klage indgives til et forkert organ, forudsættes det, at sagen oversendes til den kompetente myndighed. Det forudsættes endvidere, at der i tvivlstilfælde ydes en klager den fornødne vejledning, og at offentligheden i øvrigt på passende måde gøres bekendt med en nyordnings nærmere indhold, herunder om fremgangsmåden ved indgivelse af klage.

2. Vedrørende spørgsmålet om opretholdelse af den gældende mulighed for at søge en disciplinærsag afgjort ved voldgift:

Udvalgets forslag forudsætter, at denne mulighed bortfalder.

3. Vedrørende spørgsmålet om, hvor den forberedende behandling af disciplinærsager skal foregå:

Det er udvalgets tanke, at kredsbestyrelserne fortsat skal bistå advokatnævnet ved forberedelsen af disciplinærsagerne. Regler herom skal indeholdes i advokatsamfundets vedtægter, der skal godkendes af justitsministeriet.

4. Vedrørende spørgsmålet om, i hvilket omfang de foreslåede salærklagenævn overtager kredsbestyrelsernes opgaver:

Udvalget har alene foreslået , at salærklagenævnet skal overtage behandlingen af salærtvister med den dertil knyttede sekretariatsfunktion.

Med venlig hilsen

Mogens Hvidt

Forbrugerrådets skrivelse af 6. marts 1978 til udvalget.

Forbrugerrådet skal nedenfor i fortsættelse af sin skrivelse af 27. maj 1977 under henvisning til udvalgets skrivelser af 8. juli og 6. september 1977 afgive en udtalelse vedrørende udvalgets foreløbige forslag til en nyordning af behandlingen af klager over advokater.

1. I skrivelse af 8. juli 1977 meddelte udvalget, at det efter modtagelsen af Forbrugerrådets skrivelse af 27. maj 1977 havde fortsat sine overvejelser vedrørende en nyordning af behandlingen af klager over advokater, ligesom der i skrivelsen kort redegjordes for den holdning til problematikken og de konklusioner, udvalget foreløbigt var nået frem til. I skrivelsen anmodedes Forbrugerrådet om, såfremt udvalgets overvejelser gav Forbrugerrådet anledning til yderligere bemærkninger, at give udvalget meddelelse herom.

2. Udvalgets foreløbige konklusioner som resumeret i skrivelsen af 8. juli 1977 er følgende:

a) *Sager om erstatningskrav* mod advokater skal fortsat henhøre under de almindelige domstole. Udvalget finder »afgjort ikke, at disse sager er egnet til behandling i et nævn, idet de ofte vil forudsætte en egentlig bevisførelse, og afgørelsen ofte vil bero på et vanskeligt juridisk skøn«.

b) *Kollegiale tvister og sager rejst af advokatrådet ex officio* (f. eks. for formelle overtrædelser af klientkontoreglerne) skal fortsat behandles af advokatmyndighederne uden medvirken af forbrugerrepræsentanter.

c) *Salærsager* skal behandles i et i hvert amt nedsat nævn med en dommer som formand, 2 repræsentanter for advokatsamfundet og 2 repræsentanter for forbrugerinteresser. Nævnets afgørelser skal kunne indbringes for landsretten af såvel advokaten som klageren.

d) *Disciplinærsager* skal fortsat behandles af advokatnævnet, men således at der for såvel advokaten som klageren bliver adgang til at indbringe nævnets afgørelser for retten. Nogle af udvalgets medlemmer finder, at appelinstansen bør være landsretten, mens andre medlemmer foretrækker den særlige klageret bestående af de »ordinære« dommere, d. v. s. en højesteretsdommer, en landsdommer og en by- eller herredsretsdommer. Det tidligere fremsatte forslag, hvorefter klageretten i sager vedrørende advokater skulle tiltrædes af to advokater, er ikke fastholdt.

Udvalget har videre overvejet, om der bør gives en forbrugerinstitution, f. eks. forbrugerombudsmanden kompetence til at indbringe advokatnævnets afgørelser i disciplinærsager for landsretten. Man har dog endnu ikke taget endelig stilling hertil, og man har ikke gjort forbrugerombudsmanden bekendt med disse tanker.

3. I skrivelse af 25. juli 1977 udtalte Forbrugerrådet, at man ikke på det foreliggende grundlag så sig i stand til i enkeltheder at kommentere udvalgets foreløbige konklusioner, idet noget sådant måtte forudsætte en nærmere afklaring af spørgsmål som, *hvor* klagerne i første omgang skal indbringes, *hvor* den sekretariatsmæssige forhåndsbehandling skal finde sted, *om* der - som hidtil - skal være mulighed for at søge en disciplinærsag afgjort som voldgiftssag, og i bekræftende fald af hvilken myndighed, *hvor* den forberedende og eventuelt indstillende behandling af klager med henblik på egentlig disciplinær tiltalerejsning efter retsplejelovens § 144 skal foregå, *om* - og i så fald i hvilket omfang - de foreslåede lokale nævn til behandling af salærsager sigter på en overtagelse af de eksisterende lokale kredsbestyrelsers arbejdsopgaver, og endelig *hvilken* fremtidig rolle der er tiltænkt de lokale kredsbestyrelser i forbindelse med klagebehandling. Forbrugerrådet anmodede derfor udvalget om nærmere at redegøre herfor.

4. I besvarelse heraf meddelte udvalget i skrivelse af 6. september 1977 følgende:

a. *Vedrørende spørgsmålet om, hvor klagerne i første omgang skal indbringes, og hvor den sekretariatsmcessige forhåndsbehandling skal finde sted:*

Klager skal indgives til det organ, der er kompetent i sagen, d. v. s. salærklager til formanden for salærklagenævnet (en dommer) og disciplinærklager til advokatsamfundets sekretariat.

Såfremt en klage indgives til et forkert organ, forudsættes det, at sagen oversendes til den kompetente myndighed. Det forudsættes endvidere, at der i tvivlstilfælde ydes en klager den fornødne vejledning, og at offentligheden i øvrigt på passende måde gøres bekendt med en nyordnings nærmere indhold, herunder om fremgangsmåden ved indgivelse af klage.

b. *Vedrørende spørgsmålet om opretholdelse af den gældende mulighed for at søge en disciplinærsag afgjort ved voldgift:*

Udvalgets forslag forudsætter, at denne mulighed bortfalder.

c. *Vedrørende spørgsmålet om, hvor den forberedende behandling af disciplinærsager skal foregå:*

Det er udvalgets tanke, at kredsbestyrelserne fortsat skal bistå advokatnævnet ved forberedelsen af disciplinærsagerne. Regler herom skal indeholdes . i advokatsamfundets vedtægter, der skal godkendes af justitsministeriet.

d. *Vedrørende spørgsmålet om, i hvilket omfang de foreslåede salærklagenævn overtager kredsbestyrelsernes opgaver:*

Udvalget har alene foreslået, at salærklagenævnet skal overtage behandlingen af salærtvister med den dertil knyttede sekretariatsfunktion.

5. Udvalgets foreløbige konklusioner adskiller sig på en række punkter fra den af udvalget den 26. januar 1977 udarbejdede foreløbige skitse. Således falder muligheden for voldgiftsafgørelse i disciplinærsager bort, advokatnævnets afgørelser i disciplinærsager skal af såvel klageren som advokaten, eventuelt yderligere af en forbrugerinstitution, f. eks. forbrugerombudsmanden, kunne indbringes for retten (enten landsretten eller den »lille« klageret, altså uden tiltrædelse af to advokater), ligesom salærtvister skal behandles af et i hvert amt oprettet nævn - bestående af en dommer samt to repræsentanter for Advokatsamfundet og to repræsentanter for forbrugerinteresser - med adgang til indbringelse for landsretten for såvel klageren som advokaten. Disse ændringer indebærer vel en ændring til det bedre i forhold til skitsen af 26. januar 1977, som Forbrugerrådet udførligt har kommenteret i skrivelse af 27. maj 1977. På den anden side er erstatningssagerne nu udskilt som en særlig sagsgruppe der skal henhøre under de almindelige domstole.

6. Efter Forbrugerrådets opfattelse kan det således foreslåede klagesystem ingenlunde afhjælpe de afgørende mangler ved det eksisterende og af udvalget tidligere foreslåede. Forbrugerrådet kan derfor i alt væsentligt henholde sig til sin udtalelse af 27. maj 1977.

7. Advokaterne vil fortsat i forbindelse med disciplinærsager, kollegiale tvister m. v. have en afgørende indflydelse på den nærmere fastlæggelse af den rette udøvelse af advokatvirksomhed. Den foreslåede ordning frembyder derfor ikke den fornødne garanti for upartiske afgørelser, men indebærer tværtimod risiko for tilsidesættelse af forbrugernes og samfundets interesser til fordel for snævre standsinteresser, ligesom den ikke i sin helhed vil være egnet til at vække eller værdig til at nyde befolkningens tillid.

At salærsagerne foreslås henlagt til lokale klagenævn medfører således ikke i fornødent omfang ændring i det eksisterende selvdømme med henblik på afhjælpning af dets fundamentale svaghed. Der kan i denne forbindelse være grund til at fremhæve, at salærtvister må anses for en mindre betydende del af de samlede problemer omkring den rette udøvelse af advokatvirksomhed såvel i kvalitativ som kvantitativ henseende, det sidste bl. a. fordi advokaters honorarfastsættelse i vidt omfang er og formentlig inden for overskuelig tid vil være reguleret gennem vejledende takstbestemmelser godkendt af monopoltilsynet, hvortil kommer den meget snævre afgrænsning af salærsager, jfr. herom nedenfor under punkt 11.

8. Forbrugerrådet skal beklage, at udvalget fortsat ikke anerkender forbrugernes berettigede interesse i *på lige fod med advokaterne* at få medindflydelse på og at medvirke ved afgorelsen af de disciplinære sager, hvorigennem den egentlige fastlæggelse af god advokatskik finder sted. Forbrugerrådet er fortsat af den opfattelse, at der bør oprettes et nævn bestående af et ligeligt antal repræsentanter for forbrugerne og advokaterne og med en uvildig dommer som formand, og at dette nævn skal være kompetent til at behandle enhver klage over en advokat og i den forbindelse træffe afgørelse om salærstorrelse, erstatning og særlig sanktionsfastsættelse.

Der kan i denne forbindelse være grund til at fremhæve, at udvalgets forslag om, at den af kredsbestyrelserne, uanset reglen i retsplejelovens § 147, hidtil praktiserede fremgangsmåde at soge disciplinærsager afgjort ved voldgift, skal bortfalde, slet ikke i tilstrækkeligt omfang afhjælper den af Forbrugerrådet i udtalelsen af 27. maj 1977 påpegede alvorlige risiko for, at der i sager, hvor der eventuelt havde været anledning til at ikende en advokat en sanktion, ikke bliver truffet nogen afgorelse herom. Udvalgets forslag forudsætter nemlig, at de lokale kredsbestyrelser fortsat skal forestå forberedelsen af de disciplinære sager. Kredsbestyrelserne, hvis medlemmer næsten altid vil have enten et personligt kendskab eller en arbejdsmæssig relation til indklagede advokat, vil derfor som hidtil indtage en central stilling i klagebehandlingen, hvorved de hermed forbundne alvorlige ulemper opregnet i Forbrugerrådets skrivelse af 27. maj 1977 ikke vil blive afhjulpet i fornodent omfang. Forbrugerrådet skal i denne forbindelse endnu engang beklage, at udvalget ikke har fundet anledning til at foretage en nojere analyse af kredsbestyrelsernes klagebehandling. Det er Forbrugerrådets opfattelse, at denne ofte er særdeles mangelfuld.

Hertil skal føjes, at det ikke kan afvises, at en af udvalget foretaget nærmere analyse af kredsbestyrelsernes klagebehandling, som efterlyst i Forbrugerrådets udtalelse af 27. maj 1977, ville have understøttet Forbrugerrådets påpegning af de alvorlige risici for mangelfuld klagebehandling, der er indbygget i den eksisterende ordning, noget, som formentlig ville have ledt udvalget frem til forslag af mere gennemgribende karakter.

9. Forbrugerrådet finder også grund til at fremhæve, at udvalgets forslag ikke er egnet til at løse de af Forbrugerrådet i udtalelsen af 27. maj 1977 påpegede meget betydelige organisatoriske problemer, som er forbundet med den opretholdte kunstige sondring mellem salærsager, erstatningssager og disciplinærsager. Omend det ikke kan udelukkes, at disse sager kan forekomme i ren form, så vil forholdet typisk være det, at en indbragt klage involverer mindst to, men meget ofte også alle de opstillede tre sagsgrupper. Det bemærkes herved særligt, at det, selvom meget stærke bestræbelser herfor skulle blive udfoldet, ikke, som anført i udvalgets skrivelse af 6. september 1977, vil være praktisk muligt at gøre offentligheden bekendt med den foreslåede nyordnings indhold på en sådan måde, at ordningen vil komme til at fungere rimeligt for forbrugerne.

10. Forbrugerrådet skal særligt tage afstand fra forslaget om oprettelse af klagenævn på amtsplan. Uanset at der kan være fordele forbundet med lokal behandling, særligt hvis denne kan fritage forbrugeren for udfærdigelse af noget dokument overhovedet, finder Forbrugerrådet at måtte foretrække et landsdækkende nævn med de fordele det indebærer.

11. Forbrugerrådet skal også særligt tage afstand fra en sondring mellem salær- og erstatningssager. Denne er - om nogen - helt kunstig. For at bruge udvalgets terminologi: »den egentlige forbrugerproblematik« omfatter ikke blot salærtvister, men så sandelig også erstatningssager. Hertil kommer, at kredsbestyrelserne hidtil ofte har sogt i sager omfattende erstatningssporgsmål at opnå en forligsmæssig ordning. Det må derfor undre, at udvalget helt generelt finder, at disse sager ikke er egnet til behandling i et nævn med en dommer som formand samt to repræsentanter fra henholdsvis forbruger- og advokatside. Den af udvalget anførte begrundelse for at holde erstatningssagerne uden for nævnsbehandling kan ikke være en generel afskæring, men i det højeste en regel svarende til § 7, stk. I, i lov nr. 305 af 14. juni 1974 om forbrugerklagenævnet, ligesom behovet for egentlig bevisførelse kan imødekommes gennem en regel svarende til f. eks. § 13, stk. 2, i lovbek. nr. 390 af 12. juli 1977 om landinspektorvirksomhed.

12. Forbrugerrådet skal anmode om, at nærværende udtalelse, på linie med Forbrugerrådets udtalelse af 27. maj 1977, i sin helhed optrykkes i den endelige udvalgsbetænkning.

Med venlig hilsen

Dorte Bennedsen
formand

Monopol-ankenævnets kendelse af 18. december 1978.

(Uddrag).

I skrivelse af 14. oktober 1977 har højesteretssagfører Bent Jacobsen som advokat for Advokatrådet klaget over en af monopoltilsynet ved skrivelse af 6. oktober 1977 truffet afgørelse om advokaternes annonceringsregler m.v.

Ved skrivelse af 28. oktober 1977 er advokat Jerry Osbak indtrådt i sagen til støtte for monopoltilsynet.

Ved skrivelse af 10. maj 1978 er Liberale Erhvervs Råd (LER) v/højesteretssagfører Mogens Plesner indtrådt i sagen til støtte for Advokatrådet.

Klagerne har nedlagt påstand om, at monopoltilsynets generelle afgørelser om advokaternes adgang til at annoncere med sagsområder og med priser samt om adgangen til at fravige salærtaksterne i nedadgående retning tilsidesættes, og at Advokatrådets udkast til ændrede regler om reklamering og annoncering tillades sat i kraft.

Monopoltilsynet har påstået afgørelsen stadfæstet.

Til det således foreliggende skal nævnet udtale:

Advokatrådets nye regler om reklamering og annoncering betegner en vis liberalisering i forhold til de tidligere regler. Denne liberalisering er dog ikke meget vidtgående. Det tillades således ikke advokater i reklamer at gøre opmærksom på hidtidig beskæftigelse med eller interesse for sagsområder inden for almen praksis, ligesom reklamering ikke må gøres særligt fremtrædende.

Nævnet finder således - ligsom monopoltilsynet og biintervenienten, advokat Jerry Osbak - at den liberalisering, der er sket, er beskeden. Der er imidlertid inden for liberale erhverv en tradition for tilbageholdenhed i brug af reklamer, og hensynet til at undgå vildledning af publikum taler efter nævnets opfattelse med styrke for at opretholde en betydelig tilbageholdenhed. En almindelig annoncering om sagsområder inden for almen praksis kan for det retssøgende publikum kun have begrænset værdi, og hensynet til at lette nyetablerede advokaters oparbejdning af en praksis kan ikke alene danne grundlag for et indgreb efter monopollovens § 11 over for de af Advokatrådet vedtagne regler om reklamering.

Hvad specielt angår prisavertering er der almindelig tradition for, at de liberale erhverv ikke averterer med priser. Det må antages at hænge sammen med, at det inden for disse erhverv er vanskeligt at beskrive den ydelse, der opnås for en bestemt averteret pris. Gennemførelse af en mere aktiv priskonkurrence ville således rejse betydningsfulde spørgsmål om beskrivelsen af ydelserne og om sikring af deres lødighed. Prissætningen for en betydelig del af advokaternes ydelser ved generelle takster er udtryk for fastsættelsen af priser, som gennemsnitligt udgør et passende vederlag, og vil således vanskeligt kunne forenes med en adgang til frit at avertere enkelte ydelser til lavere priser end de fastsatte takster.

Nævnet finder derfor, at det vil være overvejende betænkeligt at forkaste det eksisterende forbud mod prisavertering, der på den anførte baggrund ikke kan anses for at have de urimelige virkninger, der er anført i monopollovens § 11. Nævnet har herved ikke taget stilling til den gældende bestemmelse om, at taksterne ikke generelt må fraviges i nedadgående retning, der må anses for en del af det samlede takstsystem.

Nævnet finder herefter, at den del af Advokatrådets kollegiale regler, der har været til behandling under denne sag, ikke har urimelige virkninger som anført i monopollovens § 11. Der vil derfor ikke være grundlag for at optage yderligere forhandling mellem

monopoltilsynet og Advokatrådet om ændring af reglerne.

Herefter bestemmes:

Monopoltilsynets afgorelse af 6. oktober 1977 ophæves. Samtidig tillades det Advokatrådet at sætte det forelagte udkast til kollegiale regler, afsnit II, i kraft.

J. Bredsdorff Bernh. Gomard

Urne